

Yerel Dergi
Kış 2017 • Sayı 25

tirşik

TİRŞİK
DÜNYASI

Andırın'da
Soyisimler

Köy Araştırmaları

AKİFİYE

Hükümet
Konağı

Andırın'lı Şair

'ALİ BAKIRCIOĞLU'

AĞ GELİN

Yayıoğlu

doğalgaz

İNŞAAT TAAHHÜT SANAYİ VE LTD.ŞTİ.

- PROJE
- TAAHÜT
- İÇ TESİSAT
- KOLON TESİSATI

Ücretsiz
Doğalgaz Keşfi

0322

459 28 33

Ziyapaşa Mah. 67049 Sk. Şal Apt. Zemin Kat No:8/B Seyhan / ADANA

www.yayciogludogalgaz.com

Platformdan

Tirşik dergisi her mevsime hitap eder şekilde, yayın hayatına devam ediyor. Her mevsimin özelliklerine uygun konuları işleyerek hazırlanıyor. Elbette derginin temel ilkelerini unutmuyarak.

Çukurova bölgesi, Andırın ve toros kuşağının kültür değerlerini işlemek en önde amacımız. Her sayıda değerlerimizi araştırıyor, dünü bu güne taşıyoruz Nesiller arasında köprü kuruyoruz. Her sayıda yerelde yaşananlardan ilham alan hikâye, şiir, deneme, makale tarzında edebi yazılar, araştırmalar yayınlıyoruz.

Burada bunu yaparken beklentilerimiz var. Avcı misali birkaç kuşu birden vurmak istiyoruz.

- Tarihimizi araştırmak, günyüzüne çıkarmak
- İnsanlarımız birer değerimiz. Onları tanıtmak
- Değerlerimizi işlemek, yaşatmak
- Kültür değerlerimizi ve varlıklarımızı araştırarak gün yüzüne çıkarmak
- Bölgemizin insanı değerlerini işlemek
- Bölgeden eli kalem tutan, yazan, araştıran beyinleri ve kalemleri teşvik etmek
- Yeni genç kuşakları sanat, edebiyatla buluşturmak

Hep diyoruz. Dergi bir sılayı rahim görevi yapıyor. Bir yandan memleketi unutturmazken, bir yandan da işlemeye çalışıyoruz. Eh ne diyelim. Davet bizden çağrımız herkese.

Şunu diyenler var; “yazıyorum çiziyorum, araştırıyorum, kimse elimden tutmuyor. Çağrımız size. Buyurun. Size de yer var.

Problemimiz ortada. Nesiller kopuyor, kuşaklar arası çatışma yaşanıyor. Aileler değer üretilmiyor. Kültür ve değerlerimiz kayboluyor veya yozlaşıyor. Rehberlerimiz azalıyor. Yarına dair umutlarımızı azaltmamalıyız. Bir kültür elçisi, değer taşıyıcısı, bilge insan olarak yaşamalıyız. Başta ailemiz, sonra toplumun kültürümüzü yeniden yaşamaya ihtiyacı var. Ulaşmak mı istiyorsunuz? İşte **Tirşik** dergisi...

Tirşik dergisini arayanlar çoğalıyor. Adeta buluşma, sohbet ortamı sağlıyor. Buna tutunma yolu diyebiliriz. Dergiyi şehrimizdeki Andırın'lı hemşehri derneklerinden veya tirşik adresine ulaşarak temin edebiliriz.

Size konuk olmak istiyoruz. Beklenen, özlenen, konuk.

tirşik

YEREL DERGİ

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:
Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:
Sezai Şengönül

Yazı İşleri Müdürü:
Gökhan Gök

Yayın Kurulu:
Ahmet Narinoğlu, H.Salih Zengin, Hüsnü Karıcı,
Tahsin Sarıbiyik, Cahit Can Yanık, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:
Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:
Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:
0212-274 24 54

Web Adresi:
www.andirin.org.tr

e-posta:
tirsikdergisi@hotmail.com

Yayın Türü:
Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:
Yeşim Karakoç

Baskı:

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.
Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun
bir kültür hizmetidir.
Parayla satılmaz.

◆ İÇİNDEKİLER ◆

1	PLATFORMDAN	59-60	AĞ GELİN
2	İÇİNDEKİLER	61	OCAK BAŞI
3-11	KAPAK DOSYASI	62	SON(A) KALAN EV
12-17	ANDIRIN ÇETE ÖRGÜTLENMESİ	63	ÇOBAN DEDE
18	ANDIRIN HÜKÜMET KONAĞI	64	GÜNLÜK
19	ANDIRIN OKUL AÇILIŞLARI	65-67	ALAYI BURDA
20-23	KÖY ARAŞTIRMALARI	68-70	TESBİH
24-26	ÖZCANLAR KÜLTÜR KONAĞI	71	SÜT LİMANIM
27-30	ANDIRIN ABDALLAR	72	ARZUHALCI
31-33	ANDIRIN'DA ÇAYHANE KÜLTÜRÜ	73	İHTİYAÇ VAR
34-36	ANDIRIN'DA SOYADLARI	74-76	SEVGİ HAYATTIR
37-39	KADIRLI ÜZERİNE	77	YUNUS'A
40	ANDIRIN'LI AHMETLER	78	BİRİNİ GÖRDÜM
41	HAMDİM, YANDIM, PIŞTİM	79	MEKTUP
42-43	BEŞBİRYERDE	80	BEN
44	BEBEĞİN AĞIDI	81-82	KIR ÇİÇEĞİ
45-46	KAHVALTI	83	KIRDA YALNIZ
47-50	KOCA AHMET	84-85	SUYUN GÖZESİ
51	ÇUKUROVA HATUNLARI	86	BEN ÖZLEDİM ESKİ GÜNLERİ
52	ÜÇ ANDIRINLI	87-88	FOTO
53	ANDIRIN ŞAİR VE ŞİİR	89-90	GENÇ KALEMLER (MASALLAR-ŞİİRLER)
54-56	ALİ BAKIRCIOĞLU	91-93	YAZI DERSLERİ-TASVİR
57-58	KIŞ	94	İKİ KİTAP

Tirşik Dünyası

Bu sayıda Toroslar da üç kimlikten en canlı ve yaşanan olan TİRŞİK'i işliyoruz. Tirşik bir bitki, yemek/çorba olmadan öte andırın için; Simge, temsil, tanıtım, marka, imaj, kimlik oluşmuştur. Andırının vazgeçilmezidir. Andırın tirşik, tirşik Andırın olmuştur. Birlikte tirşik dünyasına seyahat edelim.

1.Giriş

Bizim kültürümüzde bazı bitkiler, hayvanlar canlı olmaktan çok öte toplumlarla özleşir, aynı olur, temsil ederler. Tirşik bitkisinde bunlardan biri.

Tirşik üzerine bu denli yazılanlar çizilenler başka bitkilerde yok. Buda onun birikimine bağlıdır. Gerçektende tirşik yoğun ilgi çekmiş, her yönden işlenmiştir. Öyle ki yaşayan kültürün bir parçası olmuştur. Hayatın içinde canlılığını ve zenginliğini korumaktadır.

Tirşik, Toros kuşağında yer alan Andırın coğrafyasının bitkisi/ürünü olarak tanınır, yayılır. Yayılma üç bakımdan görülür. Önce Andırınlıların gittiği yere tirşik gider. Sonra tirşik yayıldıkça oraca tanınır, bilinir. Daha sonra nerde tirşik biterse bilinmeye başlar. Bu yayılma tirşik çorbası ötesinde bir kültürel, sosyal imaj, hatta kimlik yönüyle ortaya çıkar.

Şimdi bir tirşik coğrafyası, kültürü, sosyolojisi, ekonomisi, markası, imajı algısı var.

Öyle ise gelin Tirşik dünyasına yolculuk yapalım.

2.Tirşik Coğrafyası

Tirşik, toros kuşağı dediğimiz Çukurova'nın toroslara bakan yamaçlarında ve yüksekliklerinde yetişen yabani bir bitkidir. Yoğun olarak yetiştiği yer Andırın bölgesidir. Tirşiğin çıkış yeri olduğu için anavatanı Andırın kabul edilir. Yani, Tirşik çorbası Andırında tarihten beri var olmuş bugüne gelmiştir. Andırınlıların göçü ile beraber Çukurova ve diğer coğrafyalara ulaşır. Onlarda tirşik bitkisi olduğu halde böyle bir çorbası yapılmadığı için hiç ilgi ve dikkat çekmez. Böylece tirşik insan göçü ile beraber yayılır. Yayılan yerler de tirşiğin farkına varırlar, adeta keşfedilir.

Her bitki bir coğrafi iklimde yetişir. Tirşik ise her coğrafyada yetiştiği

görülmektedir. Mesela ülkemiz yedi iklim bölgesine ayrılmış tirşiğin keşfedilmesi dediğimiz olay budur.

Anadolu da tirşiğin bilindiği, yemeği veya çorbası yapıldığı yerler var. Ününün yayılması ile beraber yenilerde tirşik çorbası Tirşik biten her yerde yapılmaktadır. Tirşiğin bilindiği yerlere seyahat edelim.

Amasya çevresi

Diyarbakır yöresi

Güneydoğu bölgesi oralarda tirşiğe başka yerel isimler takılır. Tirşik yemek şeklinde , çorba şeklinde yapılır. Yerel olduğu için bölge dışında bilinmez

Bir Andırınlı gittiği yerde tirşiği anlatınca burada da var diye ilgi çeker, tanınmaya başlar. Sadece Anadolu topraklarında değil Trakya da da var. Hatta Balkan ülkelerinde seyahat edenler gördüklerini anlatır. Avrupa da da tirşik var Hemşehri topladıklarını, çorba yaptıklarını, anlatırlar. Japonya da görenler olmuş. Böylece tirşiğe yeryüzü bitkisi diyebiliriz.

Her ne kadar geniş coğrafyada tirşik varsada varlık gösterdiği yayıldığı yer Andırın yöresidir.Haklı olarak Andırın tirsik coğrafyası kabul etmekteyiz.

Andırın'dan yayılan tirşik bitki veya yemek olmaktan çıkmış çok yönlü çok çağrışımlı bir şekilde bürünerek Andırın'la bütünleşmiştir. Tirşik anlatmak bir nevi Andırını anlatmak demektir. Şimdi tirşik dünyasına yolculuğa devam edelim.

3.Tirşik Kültürü

Tirşik demek "Andırın" demek olduğuna göre, onu sosyolojik yönden inceleyebiliriz Andırın toros kuşağında yerleşik bir toplumdur. Osmanlı döneminde kaza olmuş çevresiyle beraber ilçe hüviyetini kazanmıştır. Çukurova düzlüğüne bitişik olan Andırın göç yolu üzerinde bulunur. Göç yolu yazın yaylalarda göçen çukurovalıların seyahat güzergâhıdır. Bunun anlamı Andırın yılın yarısı iç içe yaşadığı Çukurova'nın bir parçası olmuştur. Geçmişte bölge tarım ekonomisi hâkimdir. Toros kuşağında ekim, dikim hayvancılık zayıftır. İnsanlar geçim amacıyla, bereketli topraklara çalışmayan giderler. Gidişler gelişler kaynaşmayı sağlar. Yani, andırın konargöçer toplumların kültürlerinin harmanı olur. Bu nedenle,

zengin kültür ve güçlü toplum yapısına sahiptir.

Göç yolu üzerinde olan Andırın hem kültüründen vermiş, hem de göçen kültürlerden almıştır. Tarihten beri devam eden aşiret, oymak, topluluklar göçü Andırında iz bırakır. Giyim kuşamından tutun yemeklere kadar yaşayan kültür katmanlarında bu zenginliğe rastlıyoruz. Hayvanlarıyla yakın tarihte yaylalar çıkan göçer göçü azalmış, onun yerine serinlemek konaklamak amaçlı yayla göçü yaylacılık başlar. Yetmez toplam nüfusu Andırın toprağı ve geçim kaynakları besleyemeyince bu defa köyden şehre göç başlar. Bu göçün yerini tutar.

Tirşikte bu toplum kaynaşması, kültür geçişinin tipik bir göstergesi olur. Tirşik Andırın kültürünün parçası olur ve yayılır.

Tirşik bitki olmaktan çorba olmaktan çıkmış çok öte bir konuma gelmiştir.Andırınlılar tirşiğe başka ad takmazlar. Tirşik bitkisi, yemeği, çorbası, konumu ne olursa olsun hepsine birden "Tirşik" derler. Tirşik anlatılanların hepsini kapsar. Buna tirşik kültürü demekteyiz.Tirşik kültürü Andırın kültürüdür. Tirşik Andırın'ın sosyal kültürel yapısını aynası haline gelmiştir.

4.Tirşik Mutfağı

Tirşik Andırında genel ve bütün mana ifade etse de, dışarıda bilinen yüzü tirşik çorbasıdır. Andırın tirşik çorbası ile yayılmış ünlenmiştir. Zaten yazılı, görsel sanal medyada en çok tirşik çorbası, yapılışı, faydaları yazılır, çizilir. Dışarıda Andırınlı ile görüşmelerde söz tirşikten açılır. Tirşik çorbasından bahsedilir. Varsa ikramlar yapılır.

Çorbası; Andırın, Kadiri, Osmaniye, Adana yöresinde aynı şekilde yapılır. Çorbanın farkı yani lezzetli oluşu, damak tadına uyumu yapılışı tarzından ileri gelir. Andırın'da en iyi tirşik taş (kaya)

tirşiğinden yapılır derler halk arasında.

Tirşiğin yapılışı ile ilgili iki kaynaktan bilgi verelim. Önce Erman Altunun Adana yöresi yemek araştırmalarında geçen tirşik çorbasını okuyalım.

"Tirşik çorbası

Malzemeler;

- Yarım kase dövme
- 2 su bardağı yoğurt
- 1 su bardağı un
- 1 baş sarımsak
- 1 bağ yılan otu (Tirşik)

Hazırlanışı:

Yılan otu iyice yıkanır. İnce ince kıyıldıktan sonra nohut ve dövme ile birlikte büyük bir tencereye konur. Ilık su ilave edilerek ocağa konup iyice karıştırılarak kaynatılır.Malzemenin üstünü örtecek kadar un serpilerek teneere ateşten alınır. Ağız kapalı olarak bir gün mayalanmaya bırakılır. Ertesi gün serpilene un hamur haline gelmiştir bu hamuru kaşıkla topladıktan sonra malzemeleri tekrar karıştırarak ocağa konur. Bir saat pişirdikten sonra dövülmüş sarımsak ilave edilir. Ateşten indirilen çorba bulgur pilavıyla servis yapılır."

Tirşik mutfağının iyi tarafı ailece birlikte ekip halinde tirşiği yapmalarıdır. Genellikle kadınlar, kızlar, çocuklar dağda, tepelerde özenle tirşiğin yapraklarını kopararak toplarlar. Saplarını bir araya getirerek ekmek tahtası üzerinde ince

ince kıyarlar. Marifet kıymadadır. Kıyma, kazana bastırma, adeta bir tören gibidir. İmece ile çalışılır. Tirşik çorba olurken ailecek emek verilir. Herkesin çorbada bir tuzu misali emeği geçer.

Tirşik çorbası zahmetli, zor, emek ister, zaman ister. Tirşiği toplayıp çorba olana kadar en az üç gün geçer. Doğramak, bastırmak, yani ekşitmek, kazanda neredeyse bir gün kısık ateşle başında durarak pişirmek hepsi hepsi zaman alıcı, yorucu işlerdir. Neyse ki emeğe değer.

Şimdi Tirşik şölenlerinde kazanlar kaynatılmakta, topluca emek ve-

- Yufka
- Bulgur pilavı
- Turp

Üçü de Andırın mutfağında yaşar.

Tirşik çorbası içen bir daha ister. Tirşik sevenlerin Andırın Kültürü ile alakasını canlı tutar. Tirşik mutfağının böyle bir bereketli yanı vardır.

Tirşik, gurbet elde kaynatılıyorsa, meraklılar pişirmeyi öğrenir. Yani fahri hemşehri olurlar. Birde Andırın yöresinde bulunan yabancılar tirşik yapmayı beller. Memleketine gidince Tirşik pancarı bulursa yapar. Tirşiğin

rilmektedir. Bu işi de çokça erkekler yapmaktadır.

Bir de Tirşik siparişleri var. Andırında Tirşik yapan kadınlara sipariş verilir. Tirşik ta uzak memleketlere gider. Orda hasret giderilir.

Tirşik pişirirken kocar. Kokusu komşuya gider. Komşunun hakkı doğar. Komşu payı çitile/ tasla yollanır.

Derler ki, Tirşik yalnız içilirse küser. Tirşik ailesiyle içilmek ister. Tirşik ailesi bulgur pilavı, yufka, ekmek, yanında turşu/turp/soğan. Yine derler ki tirşiğin hakkı uçtür.

tadına varanlar hem özler, hem de Andırın yöresindeki anılarını tazeler.

5. Tirşiğin Kimliği

Andırınlıların bir tezi/ tavrı var. Tirşiği Tirşik çorbası, Tirşik yemeği demezler. Tirşiğe, Tirşik derler. Bu da Andırın ile tirşiğin ne denli uyduğunu, örtüştüğünü gösterir. Andırın'da da, dışarıda da Andırınlılar tirşikçi derler. Andırın, Tirşik; Tirşik, Andırın olmuştur. Yani Tirşik Andırın kimliğidir.

Yurdumuzda böylesi çok az bitki ile memleketi özdeşir. Özdeşenlerde başka memleketler itiraz

ederler. Andırın dışında hiçbir yer tirşiğe sahip çıkmamıştır.

Kimliğe, Kendini ifade etme tanımla diye bakarsak, Andırın ve tirşik uyumuna hak veririz. Hiçbir Andırınlı Tirşikten utanmaz guncunmaz, tersine, övünür. Kendi kimliği, kişiliği gibi sahip çıkar.

Tirşiğe kimlik veren veya kazandıran Andırın'dır. Tarihten beri Andırında Tirşik bilinmektedir. Kendi özgün yiyeceği olarak tirşiği gittiği yere götürür, orda yaşatır, tanıtır yayar. Dışarıda bir Andırınlı memleketi özlerken tası, toprağı kadar tirşiğide özler. Biraraya geldiklerinde 'tirşikten bahsederler, tirşik olsa yesek/içsek derler.'

Andırınlılar, memleketini tanıtırken kendilerine has değer olarak tirşiği söylerler.

6. Tirşiğin Markası

Marka bir yöreye özgü, orada üretilen/ var olan/hayat bulan/yayılan/ orayı tanıtan/ ürün veya değere verilen isimdir. Böyle bakarsak Tirşik Andırın'a özgüdür. Andırın'ın markasıdır. Andırınlılar kendi öz değeri olan tirşiğin coğrafi patentini alarak tescillediler. Tirşik, resmen de Andırınlıdır.

Marka olmak yetmez, onu korumalı, yaşatmalı, geliştirmeli daha anlamlıdır. Andırın, Sivil Toplum Örgütleri marifetiyle bunu başarmaktadır. Tirşik patenti talebi gerekçesinde şu ifadeleri yer alır.

Tirşik Patent Başvurusunda, Tirşik şöyle tanımlanır

“Bizler hiçbir zaman Tirşik Çorbası içtim demedik ve demeyiz. Bu yanlışlıklara rastladığımızda bir Andırınlı olarak müdahale etmemiz ve doğrusunu beyan etmemiz gerekmektedir. Tirşik ne bir çorba, ne de bir yemektir. Tirşik Tirşiktir.”

Patent Belgesinde de, ürünün adı TİRŞİK, Coğrafi işaretin adı “ANDIRIN TİRŞİĞİ” olarak geçer. Belge Tirşiğin yapılışını, standartlarını verir. Buna uyulmanın Tirşik olacağını beyan eder. Tirşiğin başta Kahramanmaraş olmak üzere diğer bölgelerde de üretilebileceğini söyler. Belgeden anlıyoruz ki, Tirşik resmen Andırınlıdır. Andırın markasıdır. Emeği geçenleri tarih anacaktır.

7. Tirşik İmajı

Tirşik, doğada kendi kaderini yaşayan bir bitkidir. Tek yaprak halinde filizlenir. Bir veya birden fazla yapraklı hale gelir. Kartlasınca ortadan sap çıkar, kırmızı başlık alır. Çukurova Bölgesinde, güzün çıkar. Kışları ılık ve yağışlı geçtiğinden kışında yaşar. Torosların yüksek rakımlarında bahar mevsiminde çıkar. Neredeyse üç mevsim Tirşik yaşar.

Tirşik bu yönü ile insanlara cömert bir ziyaf olarak sunar kendini. Yaz

mevsiminde soğutucular sayesinde bulunur.

Doğa ile toplum arasında, bitki ile insan arasında bağ kurulur. İnsan ve toplum/ bunlar üzerinden dolaylı şekilde anlatılır. Tirşikte böyle.

Tirşik koyu yeşil kendinden çizgili yaradılış icabı insana sanat zevki sunar. Yeşil, saflığı, cömertliği, temizliği, huzuru, doyumu temsil eder.

Andırın ve toros kuşağı toplumu da Tirşik yaprağı gibi saf, sade cömert yapısı vardır. Andırın deyince Tirşik akla gelir. Bir yabancı tattığı Tirşik üzerinden Andırınla bağ kurar.

Toros dağlarının, yaylalarının, yamaçlarının, düzlüklerinin, vadilerinin, kırlarının bakir ve korunması nice bitkileri o coğrafya da yaşayan insanlar ile aynı kaderi yaşar. Tirşik öyle bir bitkidir ki, isimlerinden de anlaşılacağı gibi hiçbir canlı ona dokunamaz, yiyemez. Yalnızca insanoğlu koparır. Koparmakla da kalmaz, özene bezene kıyar. Kıymakla kalmaz, ekşitir. Ekşitmekle de kalmaz fokur fokur kaynatır. Kaynatmakla da kalmaz soğutur, ikram eder. Yani doğa da hiçbir canlının ilgilenmediği Tirşiğe, Andırın insanı el atmış, hizmete sunmuştur. Yani Tirşiği, emek vererek nimete dönüştürmüştür.

Tirşik, Toros coğrafyasının gururunu taşır. Onu Tirşik eden Andırınlılarda gururla, onurla yaşama mücadelesi verir. Diyebiliriz ki Tirşik Andırının imajıdır. İşte Tirşik, İşte Andırın.

8. Tirşik Edebiyatı, Sanatı

Andırın coğrafyası, Kahramanmaraş kültür, sanat, edebiyat ikliminin bir parçasıdır. İçinde olduğu Çukurova'nın bereketli ovaları kadar bereketli edebiyat

ve sanatının da bir parçasıdır. Üstelik göç yolu üzerinde oluşun dolaylı buradan geçen konak göçerlerin etkisi altındadır. Andırın böylesi güçlü kaynaklardan beslenir. Tirşikte beslenen bu güçlü kaynaklardan nasibini alır.

Andırın'da önce sözlü kültür ve anlatım yoğunluğu yaşanırken, sonraları yazılı edebiyatla gelenek sürer. Andırın'da edebiyat deyince şiir, şiir deyince tirşik akla gelir. Şiir söyleyen yazan her Andırınlı bir tirşik şiiri yazmıştır. Belki de üzerine en çok şiir yazılan bitki Tirşiktir. Tirşik bizim insanımıza şiiri sevdirmiştir.

Öyle ki tirşik şiirleri bir güldeste olabilir. İnsanlar Tirşik şiirlerini yollayarak iletişim kurar, hasret giderir. Okullarda şiir yarışmalarında tirşik şiiri derece alır. Tirşik üzerinden diğer yazılı edebiyat türleri de üretilmektedir. Hikaye, deneme, yazı gibi.

9. Tirşik Ekonomisi

Tirşik bu günlerde önemli bir ekonomik değer sayılmıyor. Ama ilerde bu potansiyeli taşıyor. Proje düzeyinde de olsa ekonomik girişimlere rastlıyoruz. Andırın, Kadiri, Osmaniye yöresinde evde tirşik kaynatarak bildik yere emeği karşılığı verenlere var. En çok Andırın Kastal Köyü tirşiği, oranın kadınlarının iyi pişirdiği bilindiğinden tercih edilmektedir.

Büyük Şehirlerde tirşik adıyla lokanta, iş yeri açma girişimleri var. Hatta seri imalat şeklinde düşünülere tanık oluyoruz. Ama hepimiz biliyoruz ki tirşik yerinde, emekle, el maharetiyle meydana getirilir. Aslı bozulmamalıdır.

Tirşik turizm açısından da kullanılabilir. Çiçek, vazo, süsleme sanatları takılar, hediyelik eşyalar şeklinde tasarlanıp pazarlanabilir. Bu şekilde düşününler bulunmak-

tadır.

10. Tirşik Hareketi

Tirşik Andırın için marka, Andırının imajı olalı beri hareket getir-

mektedir. Andırın'ın neredeyse iki katı insanı dışarıda yaşamaktadır. Gerek içerdekiler gerek dışarıdakileri kendilerini tanıtmaya Tirşik yetişir.

Tirşik Andırınlıları bir araya getiren buluşma, konuşma, sohbet, kaynaşma aracıdır. Yabancıları Andırını tanıtırken de kullandıkları nerdeyse tek silahtır. Tirşik gurbetteki Andırınlıların tutundukları kültür objesi olmuştur. Artık tirşik buluşma, toplanma, şenlik, toplu hareket olmamaktadır. Tirşik Andırın Sivil Toplum Örgütlenmesinde gizli bir kahraman gibidir. Andırın dernekleri; logo, anblem, flama, rozet gibi tanıtıcı materyallerde tirşik kullanılır. Derneklerin hepsinde Tirşik yaprağı yer alır.

Tirşik Dergisi; Bölgenin Kültür,-Sanat, Edebiyat, yaşam değerlerini işliyor. Dergi her yeni sayısında heyecan uyandırıyor. İnternet, sanal ortamda tirşik sayfaları açılıyor, bol bol kullanılıyor. Bütün bunlar gösteriyor ki Tirşik Andırın'a nefes oluyor. Onunla var olma, ayakta kalma, tutunma, tanıma yolları ve köprüleri kuruyor.

Tirşik Andırınlıları bir araya getiren, bir arada tutan ortak değeridir. Ondan dolayı her zaman aramızda yaşayacak, canlı ve diri tutulacaktır.

Tirşik doğayı çağırıldığından ileride doğanın ve çevreninde sembolü haline gelecektir. İnsanlar onu sembol haline getirecektir. İnsanlar onun sembolü altında mücadele edeceklerdir.

11. Tirşik Üzerine

Andırınlılar kendilerini Tirşik üzerinden tanıtırıyorlar, kültürlerini yayıyorlar. Öte yandan Tirşiğe sahiplenerek marka yapmaya çalışıyorlar. İleride bu markanın katma değere düşmesi bekleniyor.

Yukarıda işlendiği üzere, bir bitki yemek olmaktan çıkıyor, toplumsal harekete dönülüyor. Modern çağın araç ve yöntemlerinden yararlanarak tirşik işleniyor. Andırın ve bölgenin simgesi haline geliyor.

Artık Tirşik kültür, sanat, edebiyatta kullanılıyor. Sosyal hareketlerin simgesi haline geliyor. Andırının tanıtımının temel aracı oluyor. Dışardan bakışta, Tirşik ve Andırın özdeş görünüyor.

Eskiden bildik aileler arasında Tirşik sofrası kurulurken, yenilerde gurbette, örgütle Andırınlılar Tirşik şölenleri yapıyorlar. Andırın, Kahramanmaraş, Kadirli, Osmaniye, Adana, Ankara, İstanbul kentlerinde her yıl düzenli yapılmaktadır. Bu şölenlere yabancılar katılmakta ünü giderek artmakta, yayılmaktadır.

Önce yemek, sonra yayılma, sonra tanıtım, sonra da sosyal hareketlere motor olan Tirşik ku-

rumsallaşma aşamasına gelmiş bulunuyor. Yerel İdareler ve Sivil Toplum Hareketleri eliyle tirşik değerinin kalıcı hale dönüşmesi gerekiyor.

Tirşik

Pancarın vatani Tiril,
Topluyollar harıl harıl,
Yüze güler pırıl pırıl,
Andırın doktoru geldi.

Kastal'da olur iyisi,
Kötü değil hiç birisi.
Tablacıdan gelir sesi,
Andırın doktoru geldi.

Bulgur pilavı olacak,
Tirşik tabağa dolacak.
Yufka yanında gelecek,
Andırın doktoru geldi.

İlaç niyetine alın,
Yan etkisi yoktur bilin.
Pancar geldi, yüze gülün,
Andırın doktoru geldi.

İsmail, tirşiği övüyor.
Yiyen sağlıklı oluyor.
Hastalar pancar geliyor,
Andırın doktoru geldi.

İsmail Temel

Patent Raporu

Patent Enstitüsü Başkanlığından:

555 SAYILI KANUNUN HÜKMÜNDE KARARNAME GEREĞİ COĞRAFI İŞARETLERİN KORUNMASINA İLİŞKİN TEŞCİL TALEBİ İLANI

Aşağıda başvuru tarihi, başvuru numarası, başvuru sahibi, çeşidi ve teknik özellikleri belirtilen coğrafi işaret tescil başvurusu, 4128 sayılı kanunla düzenlemeler yapılan 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun hükmünde kararname kapsamında ilgililerin "Başvurunun Resmi Gazetede ilan tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili herkes 3, 5, 7 ve 8'inci maddelerdeki hükümlere uygunluk açısından tescil talebinin geçersizliğine ilişkin Enstitü nezdinde itirazlarda bulunur." hükmüne amir olan Kararnamenin 11. Maddesine 1. Fikrasına uygun olarak ilan edilmektedir.

Tescil edilecek coğrafi işaretler yine aynen Kararname'nin 20. maddesi gereğince; başkalarının aynı ürünleri üretimlerinin teknik özelliklerine uygunluğunun kontrolleri; aşağıda belirtilen komisyon tarafından hem üretim aşamasında hem de pazarlama aşamasında sürekli yapılacaktır.

COĞRAFI İŞARET

Başvuru Tarihi: 06.05.2010

Başvuru No: C2010/024

Coğrafi İşaret Türü: Mahreç İşareti

Başvuru Sahibi: Andırınlılar Eğitim, Kültür,

Yardımlaşma ve Dayanışma derneği

Başvuru Sahibinin Adresi: İlkiz sokak no:21/22

Kızılay /ANKARA

Ürünün Adı: Tirşik

Coğrafi İşaretin adı: Andırın Tirşığı

Coğrafi sınırlar: Kahramanmaraş ili ve ilçeleri (belirtilen özelliklere bağlı kalınmak üzere diğer bölgelerde de üretilebilir.)

Kullanım biçimi: Markalama

Ürünün tanıtımı: Andırın tirşığı yapımında kullanılan bitki, maki bitki örtüsünün oluşturduğu humuslu toprakta yetişen, özellikle yeryüzü kireç taşı kaplı alanda taze ve kuzukulaçığı diye tabir edilen 10 -15 cm uzunluğunda, Kahramanmaraş ili Andırın ilçesinde yabancı pancar olarak adlandırılan zehirli bir bitkidir. Çok ince kıyılmış yabancı pancar, su, yoğurt, un tercihen (yarma ve nohut) ile meydana gelen karışımın hava ile teması kesilmek suretiyle en az 10 saat mayalanmaya tabi tutulması, mayalanan karışımın 2,5- 3 saat odun ateşinde pişirilmesi sonra miktarı tercihe bağlı olarak bir porsiyonda yaklaşık bir diş sarımsak ezmesi ilave edilerek soğuk bir şekilde tüketilen bir bitki çorbasıdır.

Ayır Edici Özellikleri:

Tirşik'in iki önemli ayır edici özelliği vardır. Birincisi yapım tekniği ve mayalanması, ikincisi hammaddesi yabancı pancar bitkisinin, biyolojik değişime uğramasıdır. Damak zevkine ve tadını veren yabancı pancarının yak-

laşık 650 -1250 m yükseklikte Karasal ve Akdeniz ikliminin kesişim noktasında, Kasım-Nisan ayları arasında yetişmesidir. Damak zevkine uygunluk açısından tercih edilen yetiştirme dönemi Aralık-Şubat ayları arasındadır.

Üretim Alanında Gerçekleşmesi Zorunlu Bulunan Özellikler:

Tirşik ana maddesi olan yabancı pancarının 50 m'den daha yüksek yerlerde 10-15 cm boyunda maki bitkisinin olduğu humuslu toprakta yetişmesi gerekir. Yabancı pancar, Karasal iklim ve Akdeniz'in kesiştiği yerlerde yetişir.

Üretim Metodu: Malzemeler

1 kg yabancı pancar

4 lt su

250gr yoğurt

175 gr un

10 gr yarma

10 gr nohut

1 çay kaşığı tuz

- Yabancı pancar çok ince bir şekilde kıyılır.

- Bol su kullanılarak en az iki kere yıkanır.

- Su 50 c'ye kadar ısıtılır.

- 50 gr un ilave edilir iyice karıştırılır.

- 250 gr yoğurt ilave edilir.

- Un ve yoğurt birlikte çırpılmış suyun içerisine kıyılmış yabancı pancar ilave edilir ve karıştırılır. Tercihe bağlı olarak nohut ve yarma da ilave edilir.

- Karışım kaşık yardımıyla düzlenir

- Su yüzeyine çıkan yabancı pancarın üzerine kalın un ile yüzeyi tamamen kaplayacak şekilde ince bir tabaka oluşturulur. Karışımın hava ile teması un ile engellenir.

- Kazanın kapağı kapatılır.

- Karışımın olduğu kabin hava almaması için etrafı özenle kapatılır. 27-30°C'de sıcaklığını muhafaza etmesi sağlanır. En az 10 saat bu şekilde bekletilir.

- Karışım kabarmışsa iyi mayalanmış demektir. Eğer kabarmamış ise 3-4 saat daha mayalanmaya bırakılır.

- Varsa üzerindeki un karışıma kaşık yardımıyla iyice yedirilir.

- Odun ateşindeki ocağa konulur, Kaynayana kadar sürekli karıştırılır.

- Kaynamada sakinleşme sağlandıktan sonra kazanın kapağı kapatılarak 5-10 dk ara ile karıştırılır. Çorba kıvamına gelene kadar bu işleme devam edilir.

-10 c'ye kadar soğumaya bırakılır.

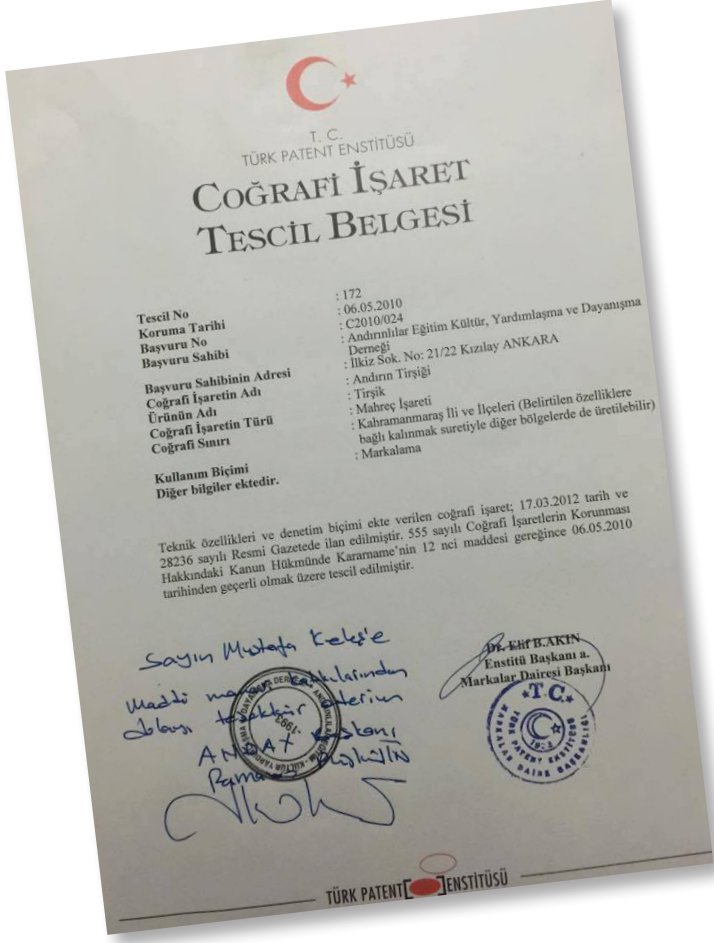
- 1 kg yabancı pancardan yaklaşık 3,5 lt tirşik elde edilir.

- Birkaç diş sarımsak soyulup rendelenerek sos haline getirilir. Pişmiş tirşiğe ilave edilir.

- Bulgur pilavı ile servis edilir.

Denetleme Kriterleri:

Denetim Andırın Belediyesi ve Andırın Kaymakamlığı-Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından oluşturulacak 3 kişilik komisyon marifeti ile 555 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine uygun olarak gerçekleştirilecektir.

Tekif

- Andırın'da bir caddeye, parka **TİRŞİK** adı verilmeli
- Tırşik heykeli dikilmeli
- Kastal'ın adı Tırşik Köyü olmalı

Tırşik Sözlüğü

Tırşik
Tırşik pancarı
Gavur pancarı
Yılan pancarı
Yılan yastığı
Yılan dili
Tırşik otu
Tırşik çorbası
Tırşik bastırması
Tırşik doğraması
Tırşik kazanı
Tırşik kurutması
Tırşik sapı
Tırşik yaprağı
Tırşik erkeği
Gabarcık

MİNİ HİKAYE 1

Ailesinin varını yoğunu vererek okuttukları evladı doktor olur. Andırına atanır. Andırın Kahramanmaraş'a bağlı olsa da yolu o zamanlar Kadirli'den geçer. Genç doktor Kadirli garajına gelir. Kadirli garajına iner inmez bir çağrı duyar. Tablacı Tırşik pancarı dolu tablasının yanında avazı çıktığı kadar bağırrır.

Andırın doktoru geldi,
Andırın doktoru geldi!

Doktor hayretler içinde sağına soluna bakar. Tanıdığı birini göremez. Ama kendinin doktor olduğunu nasıl tanıdılar! Şaşırır kalır! Öte yandan da gururlanır. Andırın doktoru olduğuna, o gururla Andırının kıvrımlı tozlu yollarını tutar. Doktorda halbuki tablacı doktor falan bildiği yok. Andırından toplanan bin bir faydası olan tırşiği doktora benzeterek satma peşindedir.

MİNİ HİKAYE 2

Bizim oralarda anlatırlar. Bir adam hastalanmış Adana'ya doktora gitmiş. Doktor hastaya Kış günü et yemelisin Yaz günü ot yemelisin denir Anadolu beslenme geleneğini anlatmış anlaşılır. Andırın yöresinde de İlbahar ve sonbaharda Tırşik çıkar. Hatta yayla bölgesinde yazında toplanır. Sofraya gelir. Adamda bol bol tırşik içmiş, iyi olmuş.

ANDIRIN AĞIDI

Galaylı gazanda tırşik basdıran,
Yoğurdu torbaya goyup asdıran.
Pilavın üsdüne horuz kesdiren.
Yufka ile yiyenlerin nicoldu.

Kazım TEMİR

Andırın'da Fonksiyonel Bir Besin TİRŞİK

Ülkemiz endemik bitkiler potansiyeli açısından oldukça zengindir. Bunların birçoğunun çok farklı işlevselliğe sahip olduğu ülkemizin değişik bölgelerindeki yöre halkı tarafından keşfedilmiş, çeşitli amaçlar doğrultusunda tohum veya yağından, sap ya da yapraklarından, meyve ya da çiçeklerinden günümüze kadar yararlanıla gelmiştir. Hatta bunlardan fonksiyonel özellikleri ön plana çıkan kimi bitkisel ürünlerde özellikle son zamanlarda yaygın bir şekilde bilimsel araştırmalar yapılmakta, sözü edilen yararların bilimsel bulgularla destekli olması daha da bir anlam ifade etmekte, söylenti ya da inanişin ötesinde bu ürünlere akademik bir nitelik ve güven kazandırılmaktadır.

Günümüzde özellikle farmakoloji ve gıda endüstrileri bu türden birçok ürüne endüstriyel nitelik kazandırma çabası içerisinde. Bu alanda faaliyet gösteren birçok kuruluş, global dünyanın gereklerine ayak uydurma çabası içerisinde popüleritesi hızla artan bu türden ürünler için Ar-Ge çalışmalarına hız vermiştir.

Andırın yöresinde her yıl gerçekleştirilen Tirşik Festivaline isminin verilmesini doğasında hak ettiğini düşündüğümüz "TİRŞİK" pancarı, pişirilerek zehri alınmış şifalı çorbası ve bu gıdanın fonksiyonel ve besinsel tarafları irdelenmeye çalışılacaktır. Yöre dilinde "Andırın Doktoru" olarak anılan bu bitki ile ilgili olarak özellikle yöreden birçok kişinin söyleyecek çok şeyi olduğu kanısını taşıyorum.

Bağırsak tembelliğine iyi geldiği, basur illetini tedavi ettiği vs. gibi.. Tabii ki bunların çoğusu yöre inanişları ve söylentilerinden ibaret olmakla birlikte,

tirşik bitkisinin ve ondan yapılan çorbasının bu türden inanişların odağında olmasının, dilden dile, yöreden yöreye uzanmış olduğu bu namın, uzun yıllar boyunca, hatta Andırın'ın tarihi kadar eski olmasında bazı gerçeklerin varlığını da düşünmek gerekir. Nitekim, bu bitki ile ilgili olarak tarafımızca yapılan literatür taraması ve laboratuvarlarımızda gerçekleştirilen birtakım analizler, insan sağlığı ve beslenmesi ile ilgili olarak iddia edilenlerin doğruluğunu büyük oranda ortaya koymuştur.

Bu bulgular, tirşik pancarı denilen ve şifalı namıyla tirşik çorbasına hammaddelik yapan bu bitki üzerinde ileri düzeyde enstrümental analizlerin planlanması ve gerçekleştirilmesini hedef göstermiş ve fırsat sunmuştur. Bu arada bu bitkinin anavatanının neresi olduğu ile ilgili tartışma ve inanişlar hep olmuştur ve olmaya da devam edecektir. Ancak, anavatanı neresi olursa olsun, yaşayan vatanının Andırın olduğu hepimizce bilinen bu bitkinin ve bileşimine girdiği "tirşik" adıyla nam salan sofraya katığının hak ettiği yeri almasında, ulusal ve uluslararası tanınmışlığını sağlamada, "yöremize hizmet" öncelikli hedefleri arasında olan üniversitemizin de değerli akademisyenlerinin emek vereceğinden kuşku duyulmayacağı "Tirşiğe gönül verenlerle" burada paylaşılmak durumundadır.

Tirşik pancarının bazı besinsel ve fonksiyonel özellikleri üzerinde gerçekleştirilen analiz sonuçları aşağıdaki çizelgede yer almaktadır;

Çizelgeden de görüleceği üzere, ürünün antioksidan özelliği bulunmaktadır ve parametreye ait aktivite değerleri, antioksidan

Özellik	Miktar
Antioksidan (U/mg prt)	
CAT	19,9
SOD	20,6
Kuru madde (%)	12,20
Protein (%)	2,85
Kuru madde (%)	12,20
Protein (%)	2,85 23,32 (km'de)
Kül (%)	1,22 10,07(km'de)
pH	6,35

özelliği saptanmış diğer birtakım bitkisel materyal gibi (ısırgan otu gibi..) oldukça iyi düzeydedir. Gıdalardaki antioksidan özellik onlara fonksiyonellik kazandıran parametrelerdendir. Canlılarda, kimyasal süreçler (prosesler), özellikle oksitlenme, serbest radikallerin oluşmasına neden olur.

Yüksek derecede reaktif olan serbest radikaller farklı moleküller ile kolayca reaksiyona girebilir ve böylece hücrelere, canlıya zarar verebilir. Antioksidanlar serbest radikallerle reaksiyona girerek (onlarla bağ kurarak) hücrelere zarar vermelerini önlerler. Bu özellikleriyle hücrelerin anomalileşme, ve sonuç olarak tümör oluşturma risklerini azalttıkları gibi, hücre yıkımını da azalttıkları için, daha sağlıklı ve yaşlılık etkilerinin minimum olduğu bir yaşam şansını yükseltir.

Antioksidanların bir kısmı vücudun kendisi tarafından serbest radikallere karşı bir savunma sistemi olarak üretilirken, bir kısmı ise diyetimizde özellikle de bitkilerle alınmaktadır. Vücudun serbest radikallere karşı savunma olarak ürettiği antioksidanlar; katalaz, glutatyon, peroksidaz ve SOD (süperoksit dismutaz) gibi enzimlerdir. Tirşik bitkisinin de, özellikle katalaz ve SOD enzimleri bakımından

yüksek aktiviteye sahip olduğu tarafımızca yürütülen çalışmanın analiz sonuçlarıyla ortaya çıkmıştır.

Yine analiz sonuçlarımızın incelenmesinden; kurumaddenin yaklaşık dörtte birini proteinin oluşturduğu, yapılan hesaplama ile de yine önemli bir kısmının selüloz denen elyaf materyalden oluşmuş olduğu anlaşılmaktadır. Burada değinilecek iki önemli nokta vardır; birincisi, sebzelerin zaten yapısı itibarıyla iskeletini selüloz oluşturmaktadır ve yine bilinmektedir ki, selüloz insan tarafından sindirilebilirliği olmayan bir molekül olması nedeniyle özellikle bağırsak tembelliğine maruz olan bireyler için tüketimi sıklıkla salık verilen bir gıda maddesidir. Dünya sağlık teşkilatınca da bireylerin günlük olarak belli bir miktar lifli gıda materyali tüketimi öngörülmüştür ve bu miktar yaklaşık 30-40 g kadardır.

Tirşiğin tüketiminin bu bakış açısından da önemli bir yeri vardır ve sürdürülebilir beslenme modellerinde bu yararları kaçınılmazdır. İkinci önemli bir nokta şudur ki; tirşik pancarı bilindiği üzere doğrudan tüketilemeyen

bir bitkidir ve yörede nam salan tirşik çorbasının temel bileşenidir. Bu çorbanın yapımında ikinci bir temel bileşen ise yoğurttur ve yoğurttan gelen hayvansal protein yanında tirşikten gelen bitkisel proteinin birleşmesiyle biyolojik değerlilik artırılmış, yine tirşiğin içerdiği bir kısım mineral ve vitaminin de bileşime taşınmış olmasıyla, ürünün yukarıda belirtilen posalı gıda alımındaki metabolizmal yararının yanı sıra besleyici tarafı da ortaya çıkarılmış bulunmaktadır. Bütün bunlarla birlikte, sofralarımızın fonksiyonel bir besini olan tirşik katığının çok önemli bir özelliği onun fermente kimliğidir. Yapılışında, ince kıyılmış pancar ile birlikte bileşime giren döğme ve yoğurt karıştırılmakta ve karışımın üzeri kepekli un ile hava almayacak şekilde örtülerek mayalanmaya bırakılmaktadır. Burada dövme materyalinden gelen fermentatif mayalarla, yoğurttan gelen laktik asit bakterileri oluşturdukları sinerjizmle fermentasyonu gerçekleştirmekte, üründe karakteristik mayhoş bir tat oluşmakta ve sindirilebilirliğin artmasına

da katkı sağlanmaktadır. Bu fermentasyonda ortaya çıkan bazı metabolitler (laktik asit gibi..) insan sağlığı ve beslenmesinde fonksiyonel özelliğe sahip metabolitlerdendir.

Ayrıca, yine tirşiğin bileşiminde tahıl grubunu temsilen bulunan dövme materyalinin fermentasyona uğraması sonucu B grubu vitamin içeriğinin arttığı ve fermentasyonun tahıllarda bulunan antinutrisyonel faktörlerin miktarını azalttığı göz önüne alındığında, bu besinin “yöresel fonksiyonel bir gıda” olduğu yönündeki saptamalarımız doğrudanlanmaktadır.

Özetle, mahiyet ve içerik bakımından zengin bir sofraya kültürüne sahip olan ülkemizin değişik yörelerinde endemik olarak bulunan birçok bitkisel materyalin, insan sağlığı ve beslenmesinde üstün fonksiyonel ve besinsel özelliklerinin ortaya konulması yönünde ileri düzeyde akademik çalışmalara hız verilmeli, sözü edilen bilimsel bilgi ve saptamalar deneysel hayvanlardan elde edilecek bulgularla da desteklenmelidir.

Andırın Çete Örgütlenmesi ve Ağıtlarda Kalanlar

Asyanın zenginliklerini Avrupa'ya taşımak için Akdeniz'e uzanan tarihi kervan yolu, Akyol, Andırın'dan geçmekteydi. Andırın sınırları içinde, ticaret kervanlarının güvenliğini sağlamak adına yapılmış, yol güzergahına hakim, irili ufaklı 17 kale vardır. Akyol, Fırkayı İslahiye öncesinde, konar-göçer Türkmen aşiretleri döneminde, Çukurova'yı Uzunyayla'ya bağlayan göç yolu olarak da bilinir. Milli Mücadele döneminde, özellikle Çukurova'nın kurtarılması için çete örgütlenmesinin yapıldığı Andırın, konum itibarı ile jeostratejik bir öneme sahiptir.

Tarihte denizci kavimlerin gemi yapımında kullandıkları ve Ceyhan Nehri üzerinden Salla Akdeniz'e taşıdıkları Sedir ormanları, Andırın'dadır. Bağdat ve Hicaz Demiryolu'nun yakıt ihtiyacını karşılayan kereste ve odunların Andırın ormanlarından karşılandığını elimizde bulunan arşiv evraklarından anlıyoruz.

Ermeniler için düşler ülkesi sayılan Çukurova'nın, o günkü adıyla Kilikya Ermeni Kırallığının son kralı VI. Leon, 1375 yılında Memlük Türkleri tarafından, Andırın'a bağlı Geben kalesinde yakalanarak Kahire'ye götürülür. Leon'un Geben'de yakalanmasıyla, Çukurova Ermeni Krallığı düşü sona erse de Ermeniler, hayallerine son darbenin vurulduğu Andırın'ı ve Geben 'i unutmazlar. Ne mi yaparlar? Ağıtlardan soralım.

Yıl 1895, Geben, Sisne ve çevre köylerindeki Ermeniler, Zeytin'den aldıkları güçle bu kez daha bir acımasız çullanmıştır Geben üstüne. Öldürdükleri onca insandan sonra, seçtikleri 7 gelini de alıp gitmişlerdir. Bir gün sonra dağda ölüleri bulunan gelinler, salla köye getirilip

yan yana yatırılmıştır- ki o anda unutulmaz bir dram gerçekleşir. Öldürülen gelinlerden birinin bebeği, emekleyerek yan yana yatanlar arasından kendi anasını bulur, iki günün açlığı ve özlemiyle, emmeye başlar. Gerisini ağıtlardan dinleyelim.

*Akşamınan bir yel esti
Yatsıyanın gavur bastı
İnsafı yok kara gavur
Yedi gelin birden kesti*

*Aldım geldim bebek seni
Yeşilyurdun yakasından
Elleri emmeyen bebek
Bildin'mana kokusundan.*

Yıl 1910, Ermeni baskınlarından yılan Andırınlıların Mustantık'ı Abazaoğlu Durdu Bey'in evi de Geben'dedir. Durdu Bey, Geben, Sisne ve bunduk yöresinde bulunan ve çevre köylere sürekli baskınlar yapan Ermenilerin Zeytin'deki Ermenilerin yanında ikametleri için İstanbul hükümetine rapor ve dilekçe gönderir. Bunu duyan Ermeni çeteleri, Geben'i basar, bir çok insanla birlikte Abazaoğlu Durdu Bey'i de öldürdükten sonra, gözlerini kama ile oyarlar. Ağıtlarda kalanlara bakalım:

*Evinde yeşil sandığı
İçinde altın fındığı
İstanbul'a haber vermiş
Hükümetin mustantığı*

*Andırın'ın altı bayır
Tüfek öter cayır cayır
Çiçekliler yok muyudu
Andırın'ı aldı gavur*

*Hota Durdu Bey'im hota
Silkinir de biner ata
Öldürmüşler Durdu Bey'i
Süngüyünen dürte dürte*

*Öldüğünü beyler duymuş
Asbabını gavur almış
Gavurumuş gavur düşman
Gözün gamayınan oymuş*

Yıl 1919, Osman Tufan Paşa'nın deyimiyle Andırın, konum olarak Çukurova'nın karnına bir süngü gibi saplanmış. Sınır komşuları olan Maraş,Osmaniye,Düziçi, Kadirli, Kozan, Feke, Saimbeyli (Haçın) işgal altındadır. Yerli Ermenilerden çok çekmiş olan Andırın'a şimdilik Fransız askeri ayak basmamış olsa da eli kulağındadır. Kaldı ki işgalciler yalnızca Fransızlar değil, Fransız destekli Ermeni çeteleri de vardır. Endişe ve yılgınlık, bir karkuş, bir zulüm, bir illet gibi çullanmıştır halkın üstüne. Kul bunalmayınca Hızır yetişmez denir ya, işte öylesine yetişir 1920 yılının ilk aylarında bir kurtarıcı Andırın köylüklerine.

Dağlar kar, memleket işgal altındayken Aşağı Andırın'da Yaycıoğlu İbrahim Ağa'nın odasına üç Tanrı misafiri gelir. Gelenlerden biri Kozan eşrafından Kurdoğlu Hulusi Bey - ki Ağa odasında daha önce de kalmıştır. Birisi de Feke taraflarından eşkiya Arap Ali'dir. Üçüncü konuk ise kendini Hafız Bekir olarak tanıtan gariban bir Tanrı misafiridir. Konukluğun sabahında, Kurtoğlu Hulusi ve Arap Ali, heybelerindeki Kuvva-yı Milliye bildirileri ve İrade-i Milliye gazeteleri ile memleketlerine uğurlanırlar. Kimselerin tanımadığı Hafız Bekir, Ağa odasının ve Andırınlıların müdavim konuğudur. Gelenektir, konuğa nerden gelip nereye gittiği ve ne zaman gideceği sorulmaz. O Tanrı misafiridir, atına arpa, kendisine şekerli kahve verilir.

Gizemli konuk, Sivas'ta Mustafa Kemal tarafından Çukurova'nın Doğu Kilikya bölgesini yani Seyhan Nehri'nden başlayarak tüm doğu Çukurova'yı kurtarmak için görevlendirilmiş , Üsküp doğumlu Yüzbaşı Osman Tufan'dır. Görevi gizlidir. Kayseri

Develi'den satın aldığı Maraş abası, Tomarza şalvarı giyitleri ile kendini yerli halka benzetmiştir. Bir atı ve beylik tabancasından başka görünürde bir varlığı yoktur. Özel eşyalarının bulunduğu tahta bavulunu, Develi'de Kamberli Osman Efendi'ye emanet bırakmıştır. Bilip tanımadığı bir bölgede, kendisini bir top ışık gibi bir bilinmez karanlığa savurmuştur. Balkanlarda kalmış memleketi Üsküp nere, Andırın nere? Yalnız kendisi miydi bu kavganın ışıkları. Maraş'a Kılıç Ali, Antep'e Şahin, Düziçi taraflarına Yörük Selim, Çukurova'ya Kozanoğlu Doğan, Batı Çukurova'ya Tekelioğlu Sinan, Mustafa Kemal'ce verilen nam-ı müstearlarıyla salınmamışlar mıydı güney illerini kurtarmak için? İşte kendisi de Aydınlioğlu Tufan adıyla salınmıştı bereketli Çukurova'nın karnına kama gibi saplanan Andırın düzüne. En büyük gücü ve en büyük varlığı, zulasında kutsal bir sır olarak taşıdığı Heyeti Temsiliye tarafından verilmiş özel yetki belgesiydi.

Kadirli ve Kozan'da bulunan işgal komutanları ve yerli işbirlikçiler, her tarafta bulundukları adamlarıyla kimseye göz açtırmıyorlar, nerede ne olmuşsa haber alıyorlardı. O nedenle Osman Tufan, kendisini Hafız Bekir adıyla tanıtıyor, ferasetle etrafı tanımaya çalışıyor, Mustafa Kemal'in verdiği talimatlar doğrultusunda işgal alanlarında bulunan yurtseverlerle haberleşme olanakları bulmaya çalışıyordu.

Maraş'ta çete savaşı çoktan başlamıştır. Evinde konuk olduğu yörenin en itibarlı ağası İbrahim Yaycıoğlu'nun damadı Hacı Evliya Efendi, Maraş'ta Ermenilerle girdiği bir sokak çatışmasında şehit düşmüştür. Damat Evliya Efendi'nin şehitlik haberi, yalnızca Yaycıoğlu ailesinde değil, tüm Andırın'da dehşet ve öfkeyle karşılanır. Ağa odasında artık her gün ne yapılması gerektiği konuşulmakta, bir çare, çözüm yolu aranmak-

tayken, olanlar olur. O Maraş abası ve Tomarza şalvarı giyimli halim salim Tanrı misafiri gariban Hafız Bekir, yerinden doğrulur ve adeta devleşir. Beklenen Hızır yetişmiştir. Zulasındaki Heyeti Temsiliye'nin verdiği Mustafa Kemal imzalı yetki belgesini göstererek, umudun bitmediğini, memleketin sahipsiz olmadığını, yakında kırk bin kişilik Yeşil Ordunun Döldül Dağlarının arkasından İşgal altındaki Çukurova'yı kurtarmak için bu topraklara geleceğini, buraya öncü olarak gönderildiğini duyurur. Kendisinin bu güne kadar bilindiği gibi Hafız Bekir olmayıp, Aydınlioğlu Yüzbaşı Osman Tufan olduğunu açıklar. Orada bulunanlar sevinç ve gözyaşı içinde birbirlerine ve genç Osman Tufan'ın eline sarılarak, emrine hazır olduğunu söylerler.

Kırk bin kişilik Tufan Ordusu gelecek, demiş olsa da öyle bir ordunun olmadığı gerçeğini yalnız kendisi bilmektedir. General Osman Tufan, anılarını yazdığı,-Kozan Mutasarrıflığı ve Mülhakatının Kurtuluşu,adlı kitabında ,bu sırrı yalnızca, sırdaşımı, dediği Bölük kumandanı Yaycıoğlu Ali Ağa ile paylaştığını söyler. Ne yapılacaksa orada bulunan yoksul halkın kendi öz gücüyle yapılacaktır.O nedenle de cesaretten öte feraset gerekiyordu.

Balkan savaşlarından, Edirne'ye giren Harekat ordusundan, Irak cephelelerinden,Rauf Orbay'la birlikte yola çıktıkları Ege Örgütlemelerinden; Amasya'dan Erzurum'a,Erzurum'dan Sivas'a varan Anadolu'daki örgütlenme süreçlerinde, Mustafa Kemal'le birlikteydi ve deneyimliydi. Ancak Osman Tufan,tanımadığı bir bölgede, elindeki sırım güçle yoksul halktan nasıl bir çete oluşturacak ve Çukurova'yı nasıl kurtaracaktı ?

Osman Tufan, aklını, bilgisini, cesaretini ve ferasetini ve en önemlisi de vatan sevgisini kullanarak ,yöre halkını, bilinçlendirdi,

kurtuluşa inandırdı, güven verdi, örgütledi.Emrinde askeri ve silahı olmadığı halde bu işi nasıl mı başardı Osman Tufan : Sivas'ta yabancı gazetecinin Mustafa Kemal'e ,ordunuz yok, silahınız yok,cephaneniz yok, halk yokluk içinde ,buraya gelirken sokakta yalın ayak gezenleri gördüm, başkasının yardımı olmadan siz bu ülkeyi nasıl kurtaracaksınız ? dediğinde Mustafa Kemal: Ordu yok, kurulur, para yok, bulunur, silah yok, alınır,söz konusu vatanı gerisi teferruattır, dediğinde, Osman Tufan Sivas'tadır ve konuşmanın şahididir.O da aynı inanç ve kararlılık içindedir. Söz konusu vatan olunca:

Andırın'ın sözüne itibar edilen, güvenilir ağalarını, eşrafını, müderrisini, mütegalibesini davaya ve kurtuluş azmine inandırır. Resmi kayıtlara geçen şu örgütlenmeyi yapar.

*Doğu Klıkya Kumandanı
Aydınlioğlu Tufan*

*Gurup Kumandanı
Yaycıoğlu İbrahim Ağa*

*Birinci Bölük K.
Abazaoğlu Abdurrahman*

*İkinci Bölük K.
Yaycıoğlu Ali Ağa*

*Üçüncü Bölük k.
Zülfikaroğlu Hacı Bey*

*Dördüncü Bölük K.
Bayazitoğlu Musa Bey*

*Beşinci Bölük Komutanı
Yüzbaşı Şakir Bozdoğan*

*İşe işleri
İşe işleri Reisi: Nebi Efendi*

İşe Memurları: Süleyman Tecirlioğlu, Ahmet Tecirlioğlu, Kenan Efendi (Kayran), Bekir Ağa(-Berker), Bursalı Hacı Çavuş, Derviş Efendi, Gürcüoğlu Hasan, Hacı Karamaça,

Merkez Sevkiyat:Süleyman Ağa (Yaycıoğlu),

Şiye Heyeti: Halil Çavuş ve elemanları.

Tabur ağarlığı: Abdil Ağa (Gökahmetoğlu)

Takım Kumandanları: Balklı Celil Hoca, Sarıfakı Ahmet Hoca, Kabaağaçlı Ahmetçik İbrahim,

Süvari Takımı: Erzinlioğlu Ali Kahya

Andırın çetebaşılardan diğerleri: Tufan Paşa'nın sancaktarı Aki-fiyeli Çerkez Uzun Salih, Küm-betirli Üzeyir Ağa, Çerkez Nuri Çavuş, Abazalı Mehmet Ağa, Araboğlu Süleyman (Rişvanoğlu), Turabi Garip, Muhtar Ali, Bekir Ali, Mulla Osman, Pehlivan Ağa.

Yukarıdaki örgütlemelerden sonra yapılması gereken ilk iş, elde bulunan çete ,silah ve at sayısının tesbitiydi. Bölük komutanlarının her biri, atlı, yaya ve silahlılardan oluşan 100'er kişi peydahlayacaktı. Rekabet içinde olan Andırın Ağaları, mahcup olmamak ve aşağı kalmamak için gayret içindeydiler. Andırın'da birşeyler döndüğü duyumunu alan İşgal komutanı Tayarda ve Mösyü Subi, ajanları aracılığı ile bilgi topluyorlardı.Onları kuş-kulandırmamak gerekiyordu. O nedenle mevcut silahları ve silahlı kişileri tespit için, Ağa'nın çeltiğine domuz dadanmış, sürekle avı yapılacak, elinde silahı olan silahıyla, olmayanlar kıya ve ava katılmak üzere Kesim köyünde toplansın, haberi gönderilir. Sürekle avına katılanlar, bölük komutanlarınca çete örgütlenmesine kazandırılır.

Osman Tufan, Ağa odasında bulunanları heveslendirmek için, İşgal komutanı Tayarda'nın atını almış olsak ,itibarlı konuk Müderris Hacı Ahmet Efendi'ye, Nürpet Komutanının atını da Ali Ağa'ya verirdim,der. Ali Ağa, akıl eder ve bir gün sonra çeteleriyle Nürpet karakoluna baskın yapar. karakol komutanı canını ve atını kurtarır, kaçır.Jandarmalar, atlarıyla karargahın kurulduğu Andırın'ın Kesim köyüne getirilir. Bu baskını duyan işgal bölgesindeki karakollarda bulunan Türk jandarmalar, gönüllü olarak silahları ile birlikte Osman Tufan

kuvvetlerine katılır. Serezli Hüseyin Çavuş komutasındaki 20 kişilik gönüllü jandarma, Osman Tufan'ın emrinde eğitimi ve çekirdek ilk vurucu gücü oluşturur.

O günlerde, Çukurova'dan Osman Tufan'a raporlar gönderen Sarıbahçeli Ahmet Ağa, Fransızlar tarafından yakalanır ve asılmak üzere Ceyhan'a götürülürken Arkadaşı Avcı Mehmet tarafından kurtarılır. İki Fransız askeri yaralanır, gerisi kaçır. Andırın'a sığınan Ahmet Ağa'nın ailesinin işgal alanından çıkarılması gerekmektedir. Durumun aciliyetini bilen Osman Tufan, Bayraktarı Uzun Salih, Serezli Hüseyin Çavuş, Muhtar Ali , Pehlivan Ağa, Avluklu Ahmet Torun'u görevlendirir. Canları pahasına da olsa Sarıbahçeli Ahmet Ağa'nın eşi ve çocukları kurtarılacak, Fransız karakolları basılacak , silahlarına el konulacak, telgraf telleri kesilecek, Fransız karakollarında görev yapan Türk, Çerkez ve Kürt jandarmalar Andırın'a getirilip çetelere katılması sağlanacaktır,emrini verir.

İşgal alanına dalan Andırın fedailer, üç- beş gün sonra, Ahmet Ağa'nın ailesini kurtarmış,telgraf tellerini kesmiş,karakolları basmış olarak, on deve yükü silah ve cephaneye ile geri dönerler Bu baskın Çukurova ve Andırın'da düşmana korku, halka cesaret ve umut vermiştir. Andırın çeteleri, Maraş-Antep işgal güçlerine silah, cephaneye ve erzak götüren tren yolunu da Yarbaşı'nda bozarak, ulaşımı engeller. Kozan'dan Haçın Ermenilerine silah ve cephaneye taşıyan 92 katırlık ikmal kolu, Osman Tufan'ın yönlendirdiği 30 kişilik Deli Hacı Ağa çetesi ve yöre halkının katkısıyla Kargapazarı düzünde vurulur.

Andırın' da oluşturulan çete bölükleri, Yüzbaşı Osman Tufan komutasında sürekli eğitime tabi tutulur. Çeteye katılanların çoğu kendi silahını kendileri bulur.

Yörenin ileri gelen müderris ve din adamları, vatanın kurtuluşu için öküzünü satıp silah almak en büyük ibadettir,fetvasını verirler.Çetelerin kıyafetleri yörenin yerli kıyafeti olan aba,şalvar ve çarıktır. Kumandanların rütbesi mermidir. Takım komutanının düşünün üzerinde bir mermi,-bölük komutanlarında iki, gurup komutanında üç mermi vardır.

Çetelerin yemekleri halktan toplanan erzaklardan toplu karavana şeklinde verilmektedir. Yerli çeteler kendi evinde yatmaktadır. Yayıcıoğlu İbrahim Ağa'nın dağarcığında bulunan bir çok belge ve kayıtlardan ikisini örnek olarak bilginize sunmak isterim.

BELGE 93

Andırın Grup Kumandanı Yayıcıoğlu İbrahim Ağa'ya

Andırın nahiyesinde Kuva-yi Milliye için bağış kampanyasında 15.4.1920'de toplanan bağışların listesidir.

3281 şinik buğday

65 adet siğir

512 adet davar

520 şinik arpa

66 adet çuval

16 dirgen

19 helke

280 kaşık

12 kazma

10 kürek

29 çuval çadır

21 adet karavana

649 kıyye yağ

Canıyla çete örgütlenmesine katılan Andırın halkı, sofrasındaki son lokmayı da ortaya koyar, kuvayı Milliyeye verir. Bu özveriden duyulanan Osman Tufan, Andırın Grup komutanlığına duygularını şu notla bildirir.

BELGE 94

Andırın Grup Kumandanlığına

Andırın yöresinin vatanperver insanları tarafından Kuvayı Milliyenin işe ve diğer ihtiyaçlarına sarf edilmek üzere teberru ettikleri eşya ve erzakın miktarı yukarıda yazılmıştır. Küçük bir

miktarda büyük bir kıymette verilen işe hamiyetli ahalimizin, vatan yolunda can ve mallarını feda edeceklerine büyük bir misal göstermiştir. Bu mıntika insanlarını takdire şayan gördüm. Bütün dindaşlarımıza bu numunei hamiyeti ilan ediyorum. (15 Nisan 1920)

TUFAN

Kayıtlara geçmesi için toplanan yardımların sarfına ilişkin belgeyi de İbrahim Ağa arşivinden sunmak isterim.

BELGE: 58

Geçen sene Andırın Kuvayı Milliyesi işesine Sarf edilen Meblağın Beyanıdır. (1920 yılı kastediliyor)

Para kuruş Bakiye Fiyatı

630 15 42

1600 arpa kırat-Artık Hasan'ın oğullarından Maraş harbinde posta neferine verilen

30 Asker için buğday eleyen hademe kadına verilen

200 on kıyye tütün Maraş'ta Yörük Selim Bey'e Yayıcızade Süleyman ağa yedi ile gönderilen

175 kıyye tuz Kars'tan gelenin

800 200 fişek için Çardak Çerkezlerine, 4 kuruştan alınan

3200 kırat arpa. Kızıklı Hasan'ın oğlundan süvari efradı için

60 ..6 kilo piring 10 kuruştan Kars (Kadirli) jandarmalarına çorbalık

1837 ...100 adet Çardaklı Çeçenlerden alınan

750 ... 15 kıyye yağ, Darendeli Nuri Efendi

240... Haruniye'ye asker geçerken Ali Ağa'nın

1200...Cephaneler için gönderilmiş Maraş mekkarelerine verilen

22 Maraş'tan cephaneye ve mavzer mekkarecilere verilen

30...K. Milliye Komutanı Musa Bey'e verilen

350 ...100 kıyye tuz Darendelilerden

50... 5 kilo jandarmalara mübaya edilen

20 Artık Hasan'ın oğluna verilen mih parası

195... fırıncı hademesine verilen

1940... Maraş'tan gelen yük kirası

58 ... Bayrak yapmak için bez

84... Asker için

!2...Buğday

20...10 kıyye soğan bedeli verilen

13...4 kırat bir tas arpa bedeline verilen

22...7 kırat arpa bedeli

480.. 16 kırat arpanın

36...7 kıyye 100 dirhem yağ bedeli

6... Buğday temizleyen avratlara verilen

640 ..Hasan Efendi'den ve İshak Kahya'dan alınan arpa bedeli

100...Ali Kahya'ya verilen 2 kıyye yağ bedeli

8650.. Ali Ağa'dan alınan 10 kırat buğday

320.. Develerden nakil

60... iki kırat arpa müfrezelere

25... Geben Müfrezesi geldiğinde alınan 150 dirhem yağ

195... fırıncılara on beş

1320..yirmi iki kırat buğday bedeli

840.. keza on dört buçuk kırat buğday

320 ...100 adet Alman Fişegine verilen

320...Yüz kırat arpa bedeline verilen

160..Çerkez Salih Efendi'nin getirdiği fişek

30 Şakir Bozdoğan Efendi'nin mekkare hayvanları

45.. Defa bayrak bedeline verilen

75..iki buçuk kırat arpa bedeli İsa Kahya'ya verilen

160 ..Kars'a hareket ederken Kuvayı Milliye Bölük K.Hacı Bey'e verilen arpa bedeli

150.. Tuza verilen

50 Kars'ta tüfek askerine verilen 255 Bölük komutanı Musa Bey'e Ali Ağa'ya şeker sabun bedeli 75..iki bölük...

50 Kağıt ve zarf bedeline verilen 40..Kars'ta hastanede bulunan efradın defterini yapmak için kağıt bedeli

Kars'ta bulunan Andırın Kuvayı Milliyesine aşu Ali'nin...

100..Ali Ağa'ya Çukurköprü'ye gönderilen Kağıt ve zarf bedeline

100..İkinci bölük eminine

800.. İkinci defa Kuvayı Milliye grubuna verilen

60..Kuvayı Milliye Bölük komutanı Hacı Bey'e verilen

54.. Grup için kağıt ve zarf bedeli

300...Andırın'da Kuvayı Milliye uyuz illetine müptela olanların tedavisi için ilaç bedeli.

15.. Musa Bey'e kağıt bedeline

80..Şeker kahve bedeli

500.. Musa Bey'in Kuvayı milliye için aldığı davar badeline verilen

BELGE 58 (30 Eylül 1920)

Kuva-yi Milliye efrat ve hayvanlarının işe ve ihtiyacı sairelerine malumatları tahtında sarf edilmiş olmakla işbu defter ziri bittetik Yaycızade İbrahim Ağa yedine verilmiştir.

Aşağı Andırın Heyeti İdare Reisi Aza Ali Aza Musa Aza Ali Katip Yukarda listede görülen sarfiyat gözden geçirilmek üzere Yaycızade İbrahim Ağa'ya teslim edilmiştir.

Halkın bu vatani kurtarmak için neler verdiğini ve o verilenlerin nerelere hangi titizlikle sarf edildiğini yukarıdaki belgelerden anlıyoruz.

Andırın'da kurulan çeteler, Zülfikaroğlu Hacı Bey Bölüğü ile Osman Tufan komutasında Haruniye-Düziçi çarpışmalarına katılmıştır. Kadirli'nin savaşız

boşaltılması için şöyle bir mi- zansen hazırlanır:Kadirli ve Kozan işgal komutanlığıınca Andırın'da çete örgütlemesi yapıldığı duyumu alınmıştır.Kırk bin kişilik yeşil ordudan da söz edilmektedir.Bu söylentinin gerçek mi yoksa psikolojik bir taktik mi olduğu konusunda bilgiye ihtiyaçları vardır. Andırın'la Kadirli'yi ayıran sınır Keşiş çayı çok az yerden geçit vermektedir –ki oralara da Fransızlar karakollar kurmuşlardır.Çukurova'dan Andırın'a gelip giden işgalcilerin kontrolündedir.Sınır karakollarından yapılan izleme ve gözlemler sonucunda işgal kuvvetlerine verilen raporda Andırın düzü hava karardıktan sonra hareketlenmekte ve kıpır kıpır binlerce asker kaynaşmaktadır. Andırınlılar bu algıyı oluşturmak için akşamları her yerde ateşler yakmakta, ne kadar hayvanları varsa onların boynuzlarına,sırtlarına çam ve çiralar bağlayarak dolandırmakta, hareket halindeki binlerce hayvanın gece uzaktan görünüşü İşgal komutanının önüne konulan , on binlerce askerin Andırın düzündeki bulunduğu, raporuna dönüşmektedir. Durumun gerçek olup olmadığını anlamak için Tayarda Yakın dostu ve Yaycıoğlu İbrahim Ağa'nın da bacanağı sayılan Darendeli Mustafa Ağa'yı Andırın'ın Kesim köyüne gönderir.

Kadirli tarafından kimselerin gelemediği bu dönemde Mustafa Ağa'nın istediği zaman elini kolunu sallayarak Andırın'a gelmesinden Osman Tufan işgillenir ve kanaatını Sırdaşım dediği Yaycıoğlu Ali Ağa ile paylaşır. Ali Ağa'da aynı kanattadır. O zaman ava çıkan avlanmalıdır ki işte tarihi kurgulama o anda yapılır. Yörede kimsenin bilip tanımadığı iki kişi bulunur, bunlara askeri kıyafet giydirilir ve at koşumları ordu malı nizamındadır. Yeşil Ordu komutanının ağzıyla şöyle bir mektup yazılır ve çok uzaklardan geliyormuş gibi ter

ve kar içinde mektubun Osman Tufan'a verilmesi istenir. İşi Ali ağa organize eder.

Karargah olarak kullanılan Ağa odasındaki sohbette Tayar'danın ajanı Darendeli Mustafa Ağa'da vardır. Mustafa Ağa, söze girer ve yapılanları küçümseyerek "Teh!.. şimdi siz koskoca Fransız ordusuyla başa mı çıkacaksınız, Fransızlar gelirse sizleri ipe çeker,yurdunuza da arpa eker." der demez bir köşede sessizce oturan Osman Tufan, Maraş Abasının altında gizlediği tabancasını çekerek yerinden ok gibi fırlar ve tabancayı, Mustafa Ağa'nın ağzına dayayarak,aç ağzını, ağzının içinden vururum seni" diye gürlür. Bu olumsuzluğun Yaycıoğlu İbrahim Ağa'yı üzeceğini düşünen hatırlı kişiler, araya girer ve daha fazla hırpalatmadan Osman Tufan'ın elinden Mustafa Ağa'yı alırlar. Canını kurtarmış olan ajanın süngüsü düşmüştür. Yaşanan olaydan sonra meclisin tadı kaçmıştır ki o anda dış kapı şiddetli bir şekilde çalınır, kapıyı çalan "postaaa, Osman Tufan Hazretleri burada mı?" diye sorar ve asker selamından sonra elindeki kapalı zarfı Osman Tufan'a verir. Odada bulunan herkes ne ola ki diye merak içindedir. Osman Tufan Mektubu sessizce okur ve yüzü ışıır, sevinç içindedir,- mektubu Yaycıoğlu Ali Ağa da okumaktadır-ki büyük ağabeyi ve grup komutanı Yaycıoğlu İbrahim Ağa, bu durumdan alınmıştır. Önemli şeyler oluyor, yaş ve konum olarak kendinden daha küçük kardeşi Ali Ağa okuyor da bu önemli sır kendisinden saklanıyor. Öfkeyle Ali Ağa'nın okuduğu mektubu alır ve sessizce okumaya başlar. Mektubu yanladıktan sonra, ayağa kalkıp bağırarak "Ne var bunda, neden saklıyorsunuz, işte beklediğimiz, bu değil miydi?" Diyerek mektubu odada bulunanlara sesli olarak okur. Mektupta şunlar yazılıdır:

Doğu Çukurova Bölgesi Komutanı Hafız Bekir Hazretlerine

Kırk bin kişilik süvari ve piyade kuvvetlerimle Meryemçil Belini aşarak Geben Ovasında karargah kurdum.Ağır topları Meryemçil Belinden aşımak zor ve meşakkatli oldu.Geben Ovasında birkaç gün istirahat mecbur kalacağız.Burada şükuktan buz tuttuğu için değirmenler çalışmamaktadır. Dinlenip hazırlığımızı tamamladıktan sonra geleceğim.Biz gelinceye kadar bin çuval un,bin çadırılık kazık,bin giyim nal,yeteri kadar arpa,saman gibi ihtiyaçların teminini rica ederim.

İmza: Yeşil Ordu Komutanı
Osman Tufan Paşa

Odadakilerde bir sevinç ve kucaklaşma olur.

Osman Tufan, o anda şu açıklamayı yapar. Arkadaşlar, çok şükür kurtulduk. Yalnız bu haberi burada bulunanlardan başka kimse bilmeyecek. Boşboğazlık eden olursa cezası idamdır. Yeşil Ordunun geldiği haberi Fransızların kulağına giderse hem tedbir alırlar,hem de silah ve cephaneliklerini kaçırlırlar. "Aman ha ağzınızı sıkı tutun" der. Orada bulunan Darendeli Mustafa Ağa'da alınan haberden sevinmiş görüntüsü verir ve bu muştuyu bir an önce Kadirli Kuvayı Milliyecilerden Müftü Efendi ile Tefrik Coşkun Bey'e ulaştırmak istediğini söyler. Buna inanmış gibi görünen Osman Tufan , haberin Fransız komutan Tayarda 'ya ulaşacağını bilir-ki zaten amacı da odur. Gitmesine izin verilir. Mustafa Ağa haberi ve Andırın'da gördüklerini İşgal komutanlarına bildirir.

Ertesi gün Keşiş çayı boyunca Fransız karakollarına yakın yerlerde davullar çaldırılır,sinsin ateşleri yakılır,şenlikler ve k alabalık gösteriler yapılır. Yeşil ordunun Andırın'da bulunduğu ve Kadirli'ye yürüyeceğine inan- dırılan Adana işgal komutanı

Bremon'dan: "Derhal Kadırlı'yi tahliye ediniz" emri gelir.

Andırın'da yapılan bu mizansen ve psikolojik savaş taktiği ile Kadırlı savaşı boşaltılır. 7 Mart 1920 günü, 700 kişilik Andırın çetesi, Kadırlı'ye girer..Şunu da ilave etmek zorundayım. O dönemde Tayarda dostu olan Darıncı Mustafa Ağa Kadırlı'nin kurtuluşundan sonra Kuvayı Milliye hizmetinde önemli görevler yaomıştır.

Kadırlı'nin boşaltılmasından sonra, sıra işgal altındaki Kozan, Feke, Saimbeyli, Ceyhan,Osmaniye gibi yerlere gelmiştir. ki bunların hepsinde Andırın çeteleri ,Osman Tufan'ın en vurucu gücü olmuştur. Andırın Çetelerine ilişkin gerçeği Yaycıoğlu İbrahim Ağa'nın dağarcığında bulunan belgelerden görelim. Aslı Osmanlıca olup Dr. Necat Yaycıoğlu tarafından Latin harflerine transkripsiyonunun yapıldığı belge, Osman Tufan Paşa tarafından Andırın Grup Komutanı İbrahim Yaycıoğlu'na çekilmiş bir telgraftır. Çukurova'da Karboğazi hezimetinden sonra Menil Taburu teslim alınmış ve Fransızlarla 20 günlük bir ateşkes imzalanmıştır. Bundan yararlanan Osman Tufan, aylardır cepheden cepheye koşan Andırın çetelerine hasatlarını dermeleri için bir ay izin vermiştir. Maraş çete komutanı Aslan Bey'den gelen yardım çağrısı üzerine Osman Tufan, izinli gönderdiği Andırın çetelerinin durumuna ilişkin Aslan Bey'e, Binbaşı Kozanoğlu Doğan Bey'e ve bilgi için Andırın grup komutanı Yaycıoğlu İbrahim Ağa'ya şu telgrafi çeker:

BELGE:3

23.6..1920. Tufan Bey'den Kozan

Andırın Grup Komutanı Yaycıoğlu İbrahim Ağa'ya

Bu kez de başımıza Maraş çıktı. Andırın çetelerini her yer çağırıyor.Dünyayı Andırın mı alacak?

Kadırlı, Kozan, Ceyhan, Osmaniye ve Haruniye. Bu kez de Islahiye. Bakalım daha başka nereye isteyecekler. Doğrusu gitmemiz uygun değildir.Kars,-Kozan kuvvetlerini biliyorsunuz. Ana kuvvetimiz Andırın'dır.Buradan çekilen düşman,birkaç gün sonra yeniden Kars'a, Kozan'a saldırırsa ne yapacağız? Nitekim Ermeniler Adana dolaylarında İslam köylerini yakmaya ve yok etmeye başladılar.Şimdi kozan'da yeni örgütlenme yapıyorum.Daha aşağıya ineceğim. Sizin tarım işlerinin biraz yoluna girmesi için, Andırın çetelerini çağırmaıştım.Şimdi hemen bölük merkezlerinde bölükler toplansınlar.Yakında bir yere göndermek için haber göndereceğim.Aslan Bey'e yazdığım şifreyi hemen çekiniz. Eğer Islahiye'ye sıkı bir yardım gerekiyorsa bildirmelerini yazdım. Bu durumu Doğan Bey'den sordum.Siz Aslan Bey'den bana cevap gelinceye kadar merkezlerinizde toplu bulununuz.Tanrı göstermesin Islahiye tarafında bir bozgunluk iştirseniz o zaman yardıma koşarsınız.

Yiyecekleriniz ne durumdadır? Onlar da hazırlansın.

Telgraf tellerini kurdunuz mu? Kozan'a dek Kars'tan tamir yapıldı.Siz de yaparsınız. Kozan'dan Andırın'la görüşeceğiz. Ne kadar tele ihtiyaç varsa bildiriniz.Bölük kumandanlarına ve bütün arkadaşlara selam ederim efendim.

Kuvayı Milliye Komutanı Tufan

İşgal sahası dışında kaldığı için Milli Mücadelenin en güçlü çete örgütlenmelerinden biri Andırın'da yapılmıştır. Ne yazık ki Andırın çete örgütlenmesi ve Milli Mücadeleye katkısı görmezlikten gelinmiş hak ettiği değeri bulamamıştır.

Andırın çetelerinden savaşlarda yiğitlik gösterenlerin hakkı,

TBMM Meclisince verilen madalyalarda ve Andırınlılarca yakılan ağıtlarda kalmıştır.

Andırın çete örgütlenmesinde bölük komutanı olan Yaycıoğlu Ali Ağa'nın ölümü üzerine uzun ağıtlar yakılmıştır .Kızı Mahire şöyle demektedir.

Ali Ağa için:

*Aman söyletmeyin beni
Yaralarım gayet derin
Zafer kazanan babamın
Tarihte yerini görün.*

Kozan'ın Kurtuluşu ve Ermeni Katolikos Kilisesinin alınması sonrasında Andırın çete kumandanı Musa Bey, Kozan'ı yönetmeye memur edilmiştir. Ölümü üzerine karısı Fadime Hatun Kozan başarısına gönderme yaparak şöyle der:

*Bomba boynunda takılı
Süngü belinde sokulu
Beyim Manastır kralı
Katolikos ellik vekili*

Bacısı Musa Bey için yaktığı ağıtta yine Kozan cephesindeki kahramanlığına gönderme yapar.

*Çeteleri çek kardeşim
İstihkama dök kardeşim
Manastır'ın kalesine
Bayrağını dik kardeşim*

*Ağ kardeşim beğ kardeşim
Tufan Bey'e teğ kardeşim
Çetelerin toplanmışlar
Gururlusun öv kardeşim*

Çetelerin bölük komutanı Zülfikaroğlu Hacı Bey ağıdında denir ki:

*Patos salaktan yürüdü
Duman dağları bürüdü
Ne yatıyon vezir emmi
Düşman ayağı yürüdü.*

Sevgili dostlar,

Günümüzde yine dağlar dumanlıdır.Şehitler adına ağıtlar yakılmaktadır. Yine iç ve dış düşman sinsiyine, yine gözü vatanımızdadır. Yatmanın değil, yekinmenin ve kuvayı Milliye ruhunda birleşmenin günüdür.

Bir Devirde
Üç Konak

Andırın Hükümet Konağı

Tarihin ilk zamanlarından beri değişik uygarlıkların ve medeniyetlerin hâkim olduğu Andırın sahip olduğu bu yapı itibarıyla dikkat çekmektedir. Bilhassa Roma ve Bizans döneminde bölgeden geçen ticaret yolunda etkisiyle güvenlik ve denetim amaçlı irili ufaklı birçok kale yapılmıştır. Bu aktifliğini Türklerin bölgeye hâkimiyetinden sonrada sürdüren Andırın bugün tarihindeki o parlak günleri arar gibi gözükmemektedir. Tarihteki ilgiyi bugünde görmek isteyen memleketimizin buna malik olması için tarihi yapısının ortaya çıkarılması önemli bir etken olacaktır. Bu konuda Tirşik dergisi gibi yayınların ve Andırınlı duyarlı hemşerilerimizin yaptığı çalışmalar önemli yer tutmaktadır.

Araştırmaya başlamak için ilk vardığım yer hükümet konağı oldu. Ancak buruya ait bir tarihçenin yazılı olarak bulunmayışını bir eksiklik olarak görerek binadan ayrıldım.

Yazılı bir belgenin olmayışı işimi zorlaştırdıysa da Andırın'ın kadim insanlarını ve yönetim idaresinde görev almış olabilecek kişileri aramaya koyuldum. Değişik yerlerden aldığım bilgiler ve yönlendirmelerle arzuhalci Ferizan ANTEPOĞLU'nun yanına vardım. Kendisi bu konuda bilgi sahibi olsa da değişik bölgelerde çalışmış olmasından dolayı konunun bütünlüğünü kuramadı. Bu açıdan bana Andırın Postası sahibi İskender ZENGİN'in babası Mustafa ZENGİN'in yanına gitmemi önerdi.

Mustafa ZENGİN amcamızla tanıştıktan sonra meseleyi kendisine anlattım. Bu konuda beni kırmayıp bilgilerini paylaştığı için kendisine teşekkür ediyorum.

1934 doğumlu olan Mustafa ZENGİN 10 yaş dolaylarında şimdiki belediyenin bulunduğu yerde bir hükümet konağı binası olduğunu hatırladığını belirtti. 1940-45 arası döneme denk gelen bu anımsamaya göre bu bina Andırın'a yapılan ilk hükümet

konağı binası olmalıdır çünkü: İlçemizin 1925 te kaza olduğunu hatırlarsak bu binanın üzerinden çok zaman geçmemiş olsa gerek diye düşünüyoruz. Mustafa zengin bu binanın oval şeklinde, ortası meydanlık ve etrafı dairelerle çevrili olduğunu hatırlıyor. Ayrıca binanın ahşap olduğunu ve çatının saç(çinko) olduğunu söylüyor.

Bahsedilen bu ilk binanın bir şekilde yanarak veya başka bir şekilde yıkılmış olabileceğini belirten Mustafa ZENGİN yıkıma sebep olarak binanın ahşap olmasını gösteriyor. Bu ilk binanın yıkılma veya yanma olayından sonra hükümet daireleri kazanın değişik yerlerindeki evlere dağıtılmıştır. Adliye kısmının ise Yeni mahallede bulunan sağlıklı Osman Bey'in evine taşındığını hatırlayan Mustafa ZENGİN bu daireyle ilgili eski cezaevinin bitişiği diyor. Yeni mahalledeki bu adliye binasında yangın çıkıyor ve Adliye, Merkez camii Kur'an kursuna taşınıyor. Mustafa ZENGİN adliye dışındaki dairelerin nerelere taşındığını hatırlamadığını söyledi.

Mustafa ZENGİN şimdiki binanın yerinde bulunan ve yıktırılan binanın 1960'larda yapıldığını hatırladığını belirtti. Bu sonuca ulaşmasında binanın yıkılmasına karar verilirken yapılan test ve tetkiklerde 50 yıllık bina dendiğini hatırlıyor. 2000'li yılların başlarında bu yıkıma dair işlem yapıldıysa 1960'lar olmalı diyor.

Bu binaya depreme dayanıksız raporu verildikten sonra dairelerin birçoğu eski üniversite binasına(özel idare) taşındı. Fakat adliye binası şimdiki orman dairesi lojmanlarına taşınmış olup, halen orada bulunmaktadır. Diğer birimlerin ekserisi ise eski üniversite binasındaydı. Bu taşınma işlemi 2012 senesinde yapılmış olup binanın yapımına ise 2014 te başlanmıştır. 2016 da yeni yeri, yani şimdiki binanın tamamlanmasıyla Temmuz ayından itibaren daireler peyder pey taşınmıştır.

Andırın Okul Açılışları

OKUL ADI	TARİH	OKUL ADI	TARİH
ATATÜRK İLKOKULU	1961	BOZTOPRAKLI İLKOKULU	1942
CUMHURİYET İLKOKULU	1966	B.KİLİSTÜK İLKOKULU	1979
N.AKİF ERSOY İLKOKULU	1986	B.KARADUT İLKOKULU	1967
TUFANPAŞA İLKOKULU	1976	CAMUZLUK İLKOKULU	1964
AKÇATOYUNLU İLKOKULU	1960	C.SOĞANCILAR İLKOKULU	1964
A.FATSALI İLKOKULU	1970	CANBAZ İLKOKULU	1940
AKGÜMÜŞ İLKOKULU	1961	CANBAZ GÜZELBEYLİ İLKOKULU	1962
AKİFİYE İLKOKULU	1948	C.İSKANDARLI İLKOKULU	1985
ALAMEŞE İLKOKULU	1940	C.KARANEİLİ İLKOKULU	1962
A.BOZALAN İLKOKULU	1977	ÇİÇEKLİ İLKOKULU	1955
ALANLI İLKOKULU	1945	Ç.KELEŞLİ İLKOKULU	1979
A.AYVALI İLKOKULU	1978	ÇUHADARLI İLKOKULU	1968
A.DEREYERİ İLKOKULU	1983	C.GÜZELOBA İLKOKULU	1986
ALTINOLUK İLKOKULU	1965	ÇOLAK İLKOKULU	1955
A.MERKEZ İLKOKULU	1985	DARİOVASI İLKOKULU	1955
ALTINOĞLU İLKOKULU	1974	D.DOBURLU İLKOKULU	1975
ANACIK İLKOKULU	1940	EFİRAGIZLI İLKOKULU	1953
ARIKLAR İLKOKULU	1967	E.KADIRLI İLKOKULU	1973
A.KIRAÇ İLKOKULU	1967	E.ÇATAL İLKOKULU	1973
A.BAYRAMLI İLKOKULU	1977	ERENLER İLKOKULU	1964
A.KERİMLİ İLKOKULU	1971	EMİRLER İLKOKULU	1940
B.HAÇAĞAÇ İLKOKULU	1975	E.BOZTANDERE İLKOKULU	1973
B.İNEKÇİLER İLKOKULU	1964	GEBEN-MERKEZ İLKOKULU	1955
B.SERİBİYİKLİ İLKOKULU	1977	G.ÇAMLICA İLKOKULU	1971
BEŞBUCAK İLKOKULU	1966	G.YENİ İLKOKULU	1975
B.ÇİFTLİK İLKOKULU	1965	GÖKAHMETLİ İLKOKULU	1938
B.EYNALLI İLKOKULU	1976	GÖKÇELİ İLKOKULU	1967
B.GÖKÖMERLİ İLKOKULU	1974	GÖKGEDİK İLKOKULU	1955
BEKTAŞLI İLKOKULU	1965	G.PERTLER İLKOKULU	1968
BOĞAZÖREN İLKOKULU	1976	HACİVELİUŞAĞI İLKOKULU	1978
B.SENİR İLKOKULU	1974	H.ÇAKIRCA İLKOKULU	1976
B.TAŞOLUK-İŞİKDİBİ İLKOKULU	1959	KABAAĞAÇ İLKOKULU	1958
BOSTANLI İLKOKULU	1971	K.KARTALLI İLKOKULU	1974
BOYNUYOĞUNLU İLKOKULU	1976	KABAKLAR İLKOKULU	1971
KARAÇAYIRI-KALEBOYNU İLKOKULU	1959	KARAPINAR-KİSEÇİK İLKOKULU	1968
KESİM İLKOKULU	1946	KARGAÇAYIRI İLKOKULU	1963
K.KARAMANLI İLKOKULU	1972	BULGURKAYA İLKOKULU	1963
KIYIKÇI İLKOKULU	1951	Ç.KOCAFAKILI İLKOKULU	1940
KIZIK İLKOKULU	1962	RİFATİYE İLKOKULU	1946
KOCAÇUKUR İLKOKULU	1942	R.APİSAĞZI İLKOKULU	1969
KÖKLÜ İLKOKULU	1967	SUMAKLI İLKOKULU	1966
K.DELİOĞLANLI İLKOKULU	1984	S.GÜDENLİ İLKOKULU	1974
KÖLELİ İLKOKULU	1962	TORLAR-BEYTARLI İLKOKULU	1964
K.KAYAÖNÜ İLKOKULU	1978	T.ÇUKURKOZ İLKOKULU	1967
K.KIRAÇ İLKOKULU	1977	T.TAHİRİLİ İLKOKULU	1962
KIMARLI İLKOKULU	1968	TORUN-KASTAL İLKOKULU	1950
KUZGUN İLKOKULU	1964	TOLMAKLI-İLKÖĞRETİM 1.KAD	
K.HOLLAHMERTLİ İLKOKULU	1970	YENİKÖY İLKOKULU	1956
K.SOĞUCAK İLKOKULU	1989	YEŞİLTEPE İLKOKULU	1987
ANDIRIN ORTAOKULU	1953	ANDIRIN LİSESİ(ORTA KISIM)	1987
AKİFİYE ORTAOKULU	1975	ÇOLAK ORTAOKULU	1974
DARİOVASI ORTAOKULU	1974	GEBEN ORTAOKULU	1976
KIZIK ORTAOKULU	1966	TOKMAKLI İLK.11.KAD.	1986
ANDIRIN LİSESİ	1973	TOKMAKLI LİSESİ	1987

Not: Tarihlerde hata payı olabilir.

Köy Araştırmaları

Nedense toplum araştırmaları memleketimizde yapılamıyor. Geçmişiz yani, sosyal, kültürel tarihimiz hakkında fazla bilgimiz yok. Dede ve ninelerimizin hatırladıkları fulu bilgilerinden öte gidemiyoruz. Oda yüz yıla varamıyor. Hâlbuki atalarımız bin yıldır bu topraklarda yaşıyor. Geçmişimiz maalesef karanlık. Tarihe yolculuk yapıp, aydınlatamıyoruz da. Elde kayıtlar yok. Belge-bilgiler yok. Dün öyle iken bugün nasıl?

Bugün de dününden farksız. Herkes okur yazar. Kayıt tutma imkânları var. Yazma, resimleme, belgeleme oldukça kolay. Ama yinede olmuyor. Nedense olmuyor. Hayıflanmak yerine çaba göstermek bize düşüyor. Çin atasözünde karanlığa hayıflanacağına bir mum yak der. Şimdi mum yakma zamanı. Bu nedenle köylerimizde toplum araştırmaları yapmalıyız diyoruz.

Andırının sosyal tarihi henüz yazılmadı. Eğer yazılırsa yalnız Andırın değil toros kuşağı, hatta Çukurova'nın tarihi olacak. Çünkü Andırın göç yolu üzerinde. Toroslar ve Çukurova toplumu ile iç içe yaşıyor. Hayvancılığın, konargöçerliğin yoğun yaşandığı geçmişte, yazın yaylalar, kışın ova yaşamı vardır. Toros insanları, ekmek ve çalışma uğruna Çukurova'ya inerlerdi. Bu günde hayattaki birliktelik yayla turizmi ve kültürü adıyla devam etmektedir.

Andırın tarihinden bir yaprak geniş bir coğrafyanın geçmişinden izler taşımaktadır. Andırın Çukurova ayrılmazlığı bize bunu gösterir.

İşte aramızdan çıkan bir aydın, araştırmacı bu sancıyı ta o yıllar çekmiş. Kendi çabalarıyla köy araştırmaları yapmıştır. 1970'li yıllarda Halk Eğitim Müdürü olan Resmi Çinkıl köy öğretmenlerine, kurs öğretmenlerine yol göstererek, ödev şeklinde köy derlemeleri yapmıştır. Onlar bugün elimizde.

Saha çalışmaları, yerel araştırmalar 1970 'li yılları kapsar. Araştırmalar köylerde çalışan okul öğretmenleri ve Halk eğitim kursu öğreticileri tarafından yapılmıştır. Araştırmalar genellikle derleme niteliğindedir. Görüşmeler, gözlemler, tespitler, söyleşiler toparlanarak rapor hazırlanmıştır.

Metodolojik sıraya ve sisteme bağlanarak topluma sunmak istiyoruz. Öğretmenler, öğrenciler, muhtarlar, imamlar ve vatandaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Tarih olan araştırma metinlerini yeniden düzenleyerek köy köy yayınlamaya başlıyoruz. Toplumumuzun bilgi, kültür, yaşam zenginliğini okuyunca anlıyoruz.

Belgesel niteliğinde çalışmalar ilerledikçe geçmişte kimlerin gelip geçtiğini, kimlerin ne emekler verdiğini, ne niyetler taşıdığını göreceğiz. Onlar dünün isimsiz kahramanlarıdır. Bizde çabalarını kalıcı kılmak istiyoruz.

Sosyal-Kültürel tarihimizin bir hazine olduğunu hayretle görüyoruz. Hala bu sahada saklı hazineleri gün yüzüne çıkaracak araştırmaları bekliyoruz.

Araştırma dizisi köyler a'dan z'ye yayınlanacak. Metinler orijinal (yazıldığı) haliyle, değiştirilmeden yayınlanacaktır. Okuduğumuzda memleketimizi yeniden hayranlıkla seveceğimize yürekten inanıyoruz.

Bu çalışmalarını sürerken, elde kalan kültür varlık ve kültür değerlerini ortaya çıkarmak için. Tırşik Dergisi, Andırın Milli eğitim Müdürlüğü, Kurumlar, muhtarlar, STK'lar işbirliği ile sosyal saha araştırmaları, derlemeler yapmayı planlamaktadır. Katkı ve desteklerinize muhtacız.

TİRŞİK DERGİSİ

AKİFİYE

Köyün Tarihçesi

Rusya' nın Kafkasya'yı istila etmek için ilk hareketi Çar petro zamanında başladı. Bağımsızlık savaşları yüzelli yıldan fazla sürdü. Yüzlerce binlerce Kafkasyalı ustaları uğruna hayatlarını feda ettiler. Rus işgali tamamlandıktan sonra iki milyon Kafkaslı bu durumu kabul etmeyerek yurtlarını terk ettiler.

Yirminci yıldan beri devam eden işgali bağımsızlık ateşi sönmedi. Mücadele fikir düzeyinde devam elli beş kıtaya dağılan Kafkasyalı vatanseverler bağımsızlık idealinden vaz geçemeyeceklerini her an dünyaya haykırdılar Sonsuz hürriyet sevdalısı Kafkasyalıların bir bölümü 1864 ve 1870 yılları arasında kendilerine her haliyle yakın buldukları Türkiye'ye üç ayrı katile halinde geldiler, ilk konaklama yerleri İstanbul oldu. Daha sonra yurdun çeşitli yerlerine dağıldılar. Bizim köylülerimiz daha çok kısa bir süre Çukurova da Anavarza çevresinde kaldılar. İklim nedeniyle nüfusun büyük bir bölümünün zamanın padişahının dikkatini çeker ve Kafkasyalıların havadan, ormanlık ve suyu bol vadilere yerleşmeleri için ferman yazar ve Kafkasyalı Türkler çok şirin beldeleri seçerek yerleşirler. Akifliye köyünün buraya gelişinde şöyle bir enteresan durum olur. Daha önce burada ikametgâh eden cambaz köylüleri derki; aman bir kavim gelmiş diyerek buraya bizlere bırakmışlar. Köyümüzün isyan kenti 1880 aradan 110

yıl geçmesine rağmen ve zamandan bu yana örf adet ve geleneklerinden folklor ve dilden hiçbir geleneğini kaybetmemiş bunlardan başlıca hastaların, yaşlıların ve asker ailelerinin yoksulların sık sık ziyaret edilmesidir.

Örf, adet ve geleneğimiz gereği "zexes" yaparız yani kardeşliğin kendini sağlamak için toplantılar yapılır. Toplantılar gayet disiplinli ve samimi olur. Bir asker için yine bu toplantıda folklorumuz çalınır. Ve oynanır. Oyunlarımız sırasıyla şöyle çeten, wığ, zigaze, kozağa ve şeyh şamil olarak sıralanabilir. Bu oyunlar yüzyıllardan beri örf, adet gereği devam eder. Çeçen oyunu çok hareketlidir. Erkek ve kardeşi andırır, kız ise bir kuğu gibidir, süzülür savaşı zaferi andırır. Kafe zigaze ise ağır bir oyundur. Efendiliği saygılı ifade eden kazozga ve şeyh şamil ise kuzey Kafkas halkının cesurluğunu savaşıllığını, mertliğini ifade eden Çerkez gençleri oynarken kendilerine has becerilerini sergilerler. Oyunlarla kız ve erkekler birbirlerine fazla yaklaşmazlar düğünden yaşlı idareciler tarafından yapılır. Runtera "thamesta" denir. Yanlış geleneklere aykırı hareket eden gençleri cezalandırırlar. Bu cezalar düğün alanında kız-erkek herkesin daha dikkatli ve samimi havaya bürür ceza alan gençler düğün alanında bulunanlara yetecek miktarda yemiş, çerez gibi şeyler düğün alanında bulunanlar tarafından istenirler. Cezayı alna kişiler düğün alanında kilere yetecek miktarda ve

onula yetirir ve dağıtılır. Bu durumu disiplini, yemiş, ise sevgi ve saygıyı ifade eden düğünümüze ayrı bir renk katar.

"zexes" Çerkezcede toplantı anlamına gelir. Gençler hep bir arada toplanarak eğlenirler, bu toplantılar sayesinde birbirlerine daha bağlı, saygılı, dürüst davranırlar. Birbirlerini daha iyi tanıyıp bağlanırlar.

Düğün

Köyde çeşitli sülaleler vardır. Bu sülaleler çok geniştir. Çerkez adetlerine göre kendi sülalelerinden kız alıp verilmmez. Bu kesinlikle ret edilir. Bu sülaleleri, Ajuk, Berzek, Mecoez, hatta dağ olarak sıralandırabiliriz. Çerkezlerin folkloru çok geniştir. Oyun müzikleriyle birlikte wored yani şarkı söylenir.

Düğün tarihi belirlendikten sonra düğün ekmeği yapmakla birlikte damat olacak genç büyüklerine görünmemek için saklanır. Adet gereği bu durumda büyüklerine görünmek ayıptır. Düğün süresi üç gündür. Düğün süresince damat ortalıklardan kaybolur. Yakın bir arkadaşının evinde kalır. Adet, gelenek ve göreneklere göre düğün süresince o evin oğlu olarak kabul edilir. Düğünden eskiden gelen adetlere göre geleneksel Çerkez oyunları oynanır. Düğünün ikinci günü gelin kızın kinasını yakılır. Bu kına süresinde de oğlan kızın yanına gelemez Geldiği taktirde adet bozulur ve halk tarafından kınanır, kıza kına türküsü olarak.

*Kınamı kınamı yeşil kınamı,
Ağlatmayın benim sefil
anamı,
Sivilce sivilce yağın
yağmurlar,
Ananın gözünün yaşı deyimli,
Yazıya bostan ekerler,
Dibine su serperler,
Gelin gidecek kızların,
Gözüne sürme çekerler...*

Kına türküsü bu şekilde devam eder. Düğünün üçüncü günü gelin getirildikten sonra son kez bir düğün daha yapılır. Adetlere göre gelin almaya oğlan kesinlikle gelmez Kızı yalnız getirirler, düğün bittikten sonra oğlan eve geç vakitte gider. Düğünün dördüncü günü tekrar kaybolur.

Köyün Kendilerine Özgü Yemekleri

KAÇAMAK: Önce bir tence-reyle su kaynatılır. Su kaynadıktan sonra tuz katılır. Daha sonra mısır unuyla yarım saat "beleğ la" karıştırılır. Belağ ağaçtan ağaçtan yapılmış tahta kaşıktır. Koyulaşincaya kadar pişirilir. Belli bir kıvama geldiği zaman ateşten indirilir ve tepsinin ortasına koyulur böylece kaçamağımız pişmiş olur.

CİPSİ: Önce bir tavuk kesilir, temizlenir, haşlanır, daha sonra tavuğun suyunu alır bir tencereye koyarız. Bir baş soğan doğranır, yağla kavrulur. Salça ve baharatlarını katarız. İçine kavrulmuş mısır unu belli bir miktarda koyarız. Sonra tavuğun suyunu yağın içine katarız Dibine tutmaması için devamlı karıştırırız. Ateşten indirmeye yakın zamanda içine dövülmüş sarımsak katarız ve daha sonra ateşten indiririz. İndirildikten

sonra tabaklara koyar üstüne yağ döker sunum yaparız. Bunun yanı sıra tavuğun etlerin ide tabakların içine konulur, Çerkez adetlerinde tavuğun galebesini "horoz tepeleme" sunulur tonu büyüklere verilir.

METAZ: Bu yemek kavrulmamış mısır unundan yapılır. Un kaynatılmış sıcak su ile yoğrulur. Belirli bir kıvama gelince bir iki saat dinlendirmeye bırakılır. Daha sonra hamur oklava ile ince bir şekilde açılır ve küçük küçük parçalara bölünür hamurun içine konacak olan çökeleğin donması daha makbul olur. Sonra hamuru yuvarlayıp içerisine konulan çökelek konulur. İstenilen kadar yapıldıktan sonra çıkarılır ve tabaklara konur üzerine de yağlı sarımsaklı su yapılarak ayrı ayrı tabakların üzerine dökülür. Böylece yemek hazırlanmış olur

Çerkez Oyunu

Çerkez oyunu düğünlerde çok beğenilen bir oyundur. Kızlar bir grup oluşturur ve hepsi sıraya dizilir. Erkeklerde aynı şekilde kızların karşısına dizilir. Ortada geniş bir oyun alanı vardır. Sıra ile bir kız bir oğlan oynarlar. Karşılıklı müziğin eşitliğine göre alkış tuttururlar. Alkış esnasında hep beraber "vay vay vay " diye sesler çıkarırlar.

Çeçen; çok hareketli bir oyundur. Erkek bir kartalı andırır, kız ise bir kuğu gibidir, süzülür. Savaşı, zafer anlatmak ister.

Kafe(ziğaze) ise; gayet ağır bir oyundur. Efendiliği saygılıyı ifade eder.

Wig ise; bir danstır. Kız ve erkek el ele tutuşarak grup halinde oynanır. Dostluğu sevgiyi ifade eder.

Kazaasko ve Şeyh Şamil oyunu ise; Kuzey Kafkasya halkının cesurluğunu, savaşçılığını, mertliğini, dürüstlüğü, korkusuzluğunu ifade eder ve çeçel gibi hareketli oyunlardır.

Çerkez gençleri oynarlarken kendilerine has becerilerini ve figürlerini sergilerler, oyunlarda kız ve erkek birbirlerine çok fazla yaklaşamazlar. Düğünler yaşlıların nezaretinde yapılır. Bunlara Çerkezce "Thamatess denir. Yanlış ve geleneklere aykırı davranan gençleri cezalandırırlar. Bu cezalar kötü cezalar değildir. Genellikle erkeklere verildiği gibi Çerkez kızlarında aynı şekilde eşit cezalar verilir.

Bu cezalar çerez gibi yiyecek küründen ceza verilen genç tarafından temin edilmesi gibi. Daha bunun yanı sıra daha değişik cezalarda verilir.

Maniler

*Çerkez'in kalesi var,
Kızların cilvesi var,
Eğer annem vermezse,
Kaçmanın çaresi var.*

*Dam başında su durur,
Oğlan mendil yudurur,
Oğlan ohıl, kıl ohıl
Vallah bunlar kududur.*

*Yolda bir dalpayan,
Gittiğin günü sayam
Hangi yandan gelirsene,
Yoluna bekçi koyam.*

Pınarbaşı ben olayım,
Bulanırsan bulanayım,
Verin Çerkez oğlunu bana,
Dilenirse dileneyim.

Armut dalda dalı yerde,
Bülbül eter her yerde,
Hevlam Çerkez'den ayırdı bizi,
Her birimiz bir yerde.

Tren gelir öterek,
Kömürünü dökerek,
Ben çerkezimden ayrıldım,
Gözyaşı dökerek.

Ağıt

Yükseklerden uçan kuşlar
Haktan imiş olan işler
Anneme göstermen salım
Şimdi ağlamaya başlar

Yüksekde bağlandı salım,
Sızlıyor yarelerim,
Emmiler oğ, umut eder
Hakka teslim oldu canım,

Gün olur yolcu yolların,
Sandım maharım canlanır,
Bayrak nedir diyenlere,
Deyin Mahir evlenir.

Acel fak kurmuş kayaya,
Yalvardım bende mevlaya,
Doymadım yalan dünyaya,
Emanet im sizin olsun.
Sürmedim dünyada sohbet
Deyin Allah rahmet etsin,
Annem, Havva kardeş Ahmet,
Hakkınızı helal, etsin.

Ağlayıpta etmeyin zahmet,
Evimizde köye karşı,
Hakkınızı helal edin,
Ağlayıpta etmeyin zahmet.

Benim salım el getirdi,
Evimize dar getirdi,
Hoşça balın arkadaşlar,
Hurazım tez getirdi.

Bilmeceler

Kat kat ama katmer değil
Kırmızı ama elma değil
Yenir ama yemiş değil
(soğan)

Dağdan gelir tak gibi
Kolları budak gibi
Eğilir bir su içer
Beğenir oğlak gibi
(kağrı)

Sakın açma kapıyı, görür seni tepeler.
(tepe)

Karanlık yerde kadı oturur.
(Ocak)

Benim bir kızım var, eve gelenin elini
öper.
(ibrik)

Hey hız idik hızlılık
Otuz iki kız idik
Kıran geldi kırıldık
Bir tepeye dizildik
(diş)

Yılan kirpiyi yutunca ne olur?
(dikenli tel olur)

Yapan satar,
Alan kullanamaz,
Kullananda ne olduğunu bilmez
(tabut)

Rukiye AVAN
Akifiye Giyim Kursu Öğreticisi
Ayşe ŞAHİN
Akifiye Giyim Kursu Öğreticisi

Özcanlar Kültür Konağı

Dünya karalar ve denizler topluluğunun tam ortasında yer alan canım vatanım Türkiye'm. Önemli bir şehrin tam merkezi yerinde, çarşısında yer alan bir iş hani gibi. Çok önemli bir coğrafi konuma sahip. İnsanların ve canlıların yaşamasına elverişli ılıman iklimi, yer altı, yer üstü kaynakları ve verimli topraklarıyla cennet gibi bir ülke.

Bana göre, Çukurova Türkiye'nin beyni ve kalbidir. Kadir kıymet bilen insanların yaşadıkları Kadirli ilçemiz, 80. ilimiz, Osmaniye'nin en büyük ilçesidir. Çukurova'nın kuzeydoğusunda, Orta Toroslar'ın eteğinde yer alır.

1865'te Fırka-i Islahiye ile Çukurova' da Osmaniye, Kadirli ve Kozan yöresinde aşiretler iskana tabi tutulurlar. O yıllarda Çukurova sazlık, bataklık. Kadirli yöresindeki insanlar yazın Toros Dağları'ndaki yaylalara gitmektedir. Mayıs haziran başında gidilen yaylalardan eylül ekim aylarında dönülmektedir.

Kadirli 60 köyü ile birçok ilden büyük bir ilçedir. 15 köyü ile komşu ve kardeş ilçemiz Sumbas ve komşu il Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinin Kadirli'de bir mahalleyi oluşturan sosyal ve ticari hayatlarını daha çok Kadirli ile yapan Andırın faktörüyle Kadirli yöresinde yaklaşık 140.000 civarında insan yaşar. Bu sayı Osmaniye ili genel nüfusunun üçte birine yakındır.

Vayvaylı köyümüz Kadirli' nin ovalık kesimindeki köylerindedir. Kadirli- Osmaniye yolunun Anavarza Kalesi tara-

finda anayola 1 km içerdedir. Bu köy Kadirli ilçemize 10 km, Osmaniye ilimize 30 km mesafededir. Vayvaylı köyü hemşehrimiz Yaşar Kemal'in romanlarına konu olan Akçasaz, Yeşilyurt topraklarında yer alır. Çevresinde Coşkunlar, Hacıhalilli, Yalnızdut, Kümbet köyleri bulunmaktadır.

Şu anda Vayvaylı köyünde 200 civarında insan yaşamaktadır. Eskiden insan dolu evlerde, konaklarda bugün yaşlı, emekli bir iki kişi ya var ya da yoktur. İnsanlar, gençler iş için daha rahat bir hayat için genelde Kadirli ve Adana'da, nadiren de diğer şehirlerde yaşamaktadırlar. Bu köyde doğup büyüyen hemşehrimiz emekli jandarma albay İsmail ÖZCAN geçtiğimiz aylarda babasından dedesinden kalan köy merkezindeki konağı bir kültür evine dönüştürdü.

Vayvaylı köyünde ve Kadirli, Sumbas ve Andırın' ın hemen bütün köylerinde bu şekilde

konaklar bulunmaktadır. Vayvaylı köyünde de yaklaşık 20 civarında buna benzer eski konak bulunmaktadır. Bu konakların birinci katları 100 yıl kadar önce kendi yörelerindeki taşlardan, Kayseri-Pınarbaşı civarından gelen ustalar tarafından yapılmıştır. Konakların ikinci katları ise 60-70 yıl önce çevredeki ustalar tarafından kargir veya zakkum, patpatı, murt çalısı gibi malzeme ile ahşap direkler arası düzgünce örülüp, üzerleri kireçli harç ile sıvanıp, badana edilerek yapılmışlardır. Yapıların çatıları genelde çinko ya da kiremitle örtülü ahşap tavanlı konaklardır.

Emekli Albay İsmail ÖZCAN

Vayvaylı köyü 1963 doğumludur. Dedesi İsmail ÖZCAN' dan babası İbrahim ÖZCAN' a kalan (Babası 1992 yılında, 65 yaşında vefat etmiştir.) köy konağını, kendisi emekli olunca 30 bin lira harcayarak tamir ettirmiştir.

Anadan, babadan, dededen, ebeden kalma hısım akrabadan ve bir kısmını da görev yaptığı yerlerden topladığı bakır kap kacak, yaba, dirgen, orak, ellik, at pulluğu, döven, kağrı, dirgen gibi tarım araç ve gereçleriyle radyo, teyp, gramofon, fiske, idare lambası, gaz lambası, fener, lüks, hızman, cere, testi, su küpü gibi ev araç ve gereçleriyle av tüfekleri (dolma tüfek, çiftte, kırma vb.) gibi malzemeleri toplayıp bir etnografya müzesine yakın bir şekilde evin giriş katında bir salon ve üç odada, balkon altında ve evin bahçesinde kendi imkanları ve anlayışına göre sergileyerek ziyarete açmıştır.

Evin ikinci katında bir salon ile üç oda, mutfak, banyo ve balkon ile yatak odası, oturma odası, salon şeklinde; otantik

bir şekilde döşenip(eski karyola, elbise dolabı, sandalye ve koltuklar, halı, kilim, çul, çuval) klima ve kameralar da konularak ikinci kat gelebilecek 5-10 kişinin yatılı misafir edilebileceği yaşamsal bir kat haline dönüştürülmüştür.

Birinci katı yaklaşık 120 metrekare, ikinci katla birlikte 240 metrekare kapalı alana sahiptir. Konakta 800' e yakın etnografik eser sergilenmektedir. Konak, 3500 metrekare, etrafı duvar ve tel örgüyle çevrili, zeytin ve çam ağaçlarının ve tarımsal depoların bulunduğu geniş bir bahçe içinde bulunmaktadır. Konakta yer alan eserler daha çok Vayvaylı ve Kadirli yöresine aittir. Ayrıca konakta Kadirililerin ve Vayvaylı köylülerinin bir kısmının yazın yaylaya gittiklerini, oralarda da yayla evinde yaşadıkları Andırın ilçesinin Çokak, Akif iye, Çiğ şar, Kızıl oluk, Altın boğa, Kesik gibi yayla ve yayla köylerinden de eserler toplanmıştır. Balkonun altındaki, eskinin traktörü ve kamyon görevini yapan, öküz-

lerin çektiği kağrıyı da Çiğ şar köyünden getirmişlerdir.

Vayvaylı köyümüzden Kadirli, Andırın ve tüm Türkiye köylerinde olduğu gibi birçok kişi Cumhuriyet döneminde yüksek öğrenim yaparak önemli mevkilere gelmişlerdir. Prof. Dr. Talip KÜÇÜKCAN (Adana milletvekili), Dr. Ayhan ÖZCANLI, Merhum Dr. Ahmet KÜÇÜKCAN, Dr. Akif KÜÇÜKCAN, Emekli Hakim Sabri ÇİÇEKLI, Adana KAVAK Vakfı Başkanı Mustafa ÇİÇEKLI, iş adamları Abidin KÜÇÜKCAN ve Levent, Ömer SAĞMEN, merhumlar Mustafa SAĞMEN, Mesut ŞAN, Ali ŞAN ve renkli kişiliğiyle bilinen Celal Ferit ATEŞ ve daha birçok kişi bu köyün yetiştirdiği şahsiyetlerdendir.

Tabii Bu kültür evinde doğup büyüyenleri de unutmamak lazım: Albay İsmail ÖZCAN' ın ağabey ve abları E. Ziraat Mühendis Bekir, E. Emniyet Md. İrfan ÖZCAN, Fatma KESTİROĞLU, Hüsnü ESNEK, Hürü BARAKLI, Elif ERAŞLAN, Derya TOPALOĞLU ile tüm bu çocukları yetiştiren anneleri Tayyibe Hanım Teyzemiz.

Konağı düzenleyen Albay ÖZCAN, ilkokulu Vayvaylı köyünde okumuştur bu vesileyle onun ilkokul öğretmeni merhum Şazer ile eşi Abdullah ZİYAN'ı da rahmetle anıyoruz. İsmail ÖZCAN ortaokulu Kadirli İmam Hatip Ortaokulu' nda okumuştur. Ablasının görevi nedeniyle Feka Lisesi'nde okumuş ve oradan mezun olmuştur. 1987 yılında Kara Harp Okulu' ndan mezun olan Albay ÖZCAN, 2013 yılında Samsun İl Jandarma Komutanlığı' ndan emekli olmuştur. Halen Adana ilinde ikamet etmektedir(Tel: 0505 629 47 08).

Müze zengini 80. İlimiz Osmaniye'de Kadırlı Karatepe Açık Hava Müzesi 2007 yılında bu müzenin kapalı salonu da ziyarete açılmıştır. Düziçi ilçesi Harun iye Köy Enstitüsü Eğitim Müzesi Osmaniye Cebeli Bereket Kültür Merkezi içinde Bela BARTOK Müzesi(Macar Türkolog ve 1936 yılında Osmaniye yöresi türkülerini derleyen) Osmaniye Arkeoloji Müzesi(teşhir tanzimi devam etmektedir.) Osmaniye Hemite-Gökçe dam köyünde Yaşar Kemal Kültür Evi, Osmaniye Belediye Başkanlığı Kent Müzesi, Kadırlı Belediye Başkanlığı Kent Müzesi, Kadırlı KAVAK Vakfı ve Harkaçtı-Dikirli köyü Okul Müzesi ve Kültür Evi, Sumbas ilçesi, Ali beyli köyü İlköğretim Okulu Okul Müzesi ve Kadırlı Vayvaylı köyü Özcanlar Kültür Konağı, Toprak kale Belediyesi Kültürel Eserler Salonu ilimizdeki başlıca müze ve kültür evleridir.

Ayrıca ilimizde Toprak kale Kalesi, Düziçi Harun iye Kalesi, Kasta bala Ören Yeri, Kadırlı Ala Camii, Sumbas ilçesi Eski Camii ile diğer 26 kalemiz ve 43 yaylamız, şelalelerimiz, Karatepe Aslantaş Milli Parkımız, Çift mazi, Ergenekon- Göl yeri ile baraj ve akarsu sahilleri, Sumbas ilçesi Cennet Vadisi, Gafarlı Taşköprü, Düziçi Berke Barajı, Harun iye Kaplıcası, Kadırlı Kokar Kaplıcası, Osmaniye Karaçay Şelalesi, Düziçi Şelalesi,Hasan beyli İlçesi,Dutlu pınar,Bahçe ilçesinde Ağca bey Camii ve kümbetleri ile Uyuzluk suyu, Toros ve Düldül Dağlarındaki tabii güzellikler gezilmesi gereken yerlerimizdendir.

Vayvaylı Kültür Konağı' nı hizmete açan Sayın İsmail ÖZCAN' a teşekkür borçluyuz. Bu örnek davranışıyla

hem baba ocağına hayat vermiş, hem de tarihimizin temelini teşkil eden taşınabilir, yakın döneme ait kültürel eserlerimizi koruyup, tanıyıp, tanıtmak ve başkalarına, gençlerimize örnek olmak köyüne hizmet etmek için bu çalışmayı başarıyla sonuçlandırmıştır.

Vayvaylı köyümüzdeki bu konak aynı köyden ve konak yakınında ikamet eden İskenderun Demir Çelik Fb. Emeklisi Ali ACER (Tel: 0536 744 16 33) irtibat kurularak ücretsiz gezilebilir. Konak hakkında www.vayvaylikoyu.com adresinden bilgi alınabilir.

Tarihi eserler yurdumuzun tapusu gibidir. Onları korumamız demek tarihimizi yaşatmak demektir. Geçmişimize ait eserleri müzelemize kazandıralım. Tarihi eser kaçakçılığını önlemek için çalışan devlet görevlilerimize yardımcı olalım. Tarihi eserlerimizin korunması, yurtdışına kaçırılmasının önlenmesi her vatandaşımızın görevleri arasında olmalıdır. Müzeler geçmiş kültür ve medeniyetlere açılan kapılardır. Müzelerimizi, taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarımızı gezelim, görelim, öğrenelim ve örnek alalım. Şimdi müze kartlarla gezmek daha kolay. Öğrencilere, askerlere, şehit gazi ve yakınlarına, Kültür ve Turizm Bakanlığı personeline ve 65 yaş üstü olanlara ve tüm müzelerin 18 Mayıs Müzeler Günü' nde ücretsiz olduğunu bilelim.

Yeraltından çıkan taşınabilir eserler ile tarihi eski ve sanatsal-tarihsel özelliği olan etnografik ve yazma eseler müze müdürlükleri tarafından değer fiyatı ile satın alınmaktadır. Eseri bulan kişiler üç gün içerisinde mülki amirliklere ve

güvenlik güçlerine müracaat edebilir. Bu kanalla eseri bulan, müzeye getiren ve mülkünde eser bulunan kişilere yönetmeliğe göre müzeler tarafından değer fiyatıyla satın alma ve ödül verilmektedir. Tarihi eser biriktiren kişilere müze müdürlükleri aracılığıyla "Koleksiyon erlik Belgesi" verilmektedir.

NOT: Bu tür yerleri ziyarete açan, eser biriktiren kişi ve kurumların mülki idare amirlikleri ve İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri kanalıyla yasal izin almaları gerekmektedir. Okul Müzeleri Yönetmeliği ayrı olup her çeşit müze açılışları Bakanlar Kurulu kararıyla özel izne tabidir. Vayvaylı köyü Kültür Konağı için de Sayın Emekli Albayımız İsmail ÖZCAN yasal prosedürü yerine getireceğini belirtmiştir.

Andırın Abdallar 3

İnsanların günlük yaşamını, davranışlarını etkileyen, başkalarından öğrenme yoluyla kazılan düşünce varlığı inancıdır. Anadolu yaşayan insanların inançlarının da, öteki uluslardaki inançların da üç büyük kaynağı vardır. Bunlar; Çok tanrılı dinler, tek tanrılı dinler, günlük yaşam olaylarıdır. Anadolu halkının inancı; yaşamına karışan, bütün eylemlerine, davranışlarına yön verici bir nitelik kazanır. Kısaca yaşantımıza yön veren bu uygulamalar çeşitli dönemlerde güçsüz ve korumasız kalan insanoğlunu kutsamak, korumak, kollamak ve gelebilecek her türlü tehlikeye karşı önlem almaya yöneliktir. İnsanlığın bu dönemlerle ilgili düşünce, tasarım, tutum, davranış ve uygulamaları belirli bir ülkenin, bir halkın ya da etnik bir grubun coğrafyasından ve kültüründen gelen bazı yerel ayrımların, özelliklerin dışında ana çizgileriyle evrensel bir nitelik taşır.

Anadolu kültüründe geçiş dönemleriyle ilgili inanç, adet ve pratiklerin eski Türk kültürü inanç sistemleriyle bağlantılıdır ve Anadolu'da Türk kültürünün yeniden biçimlendiğini ve günümüzde yaygın olan birçok inancın İslamiyet'in bir gerekliliği gibi yaşatıldığı görülmüştür. Gelenekler, görenekler, adet ve uygulamalar hayatın her döneminde insan üzerinde yaşamı değiştirecek yönde büyük bir etkisi vardır. Toplumsal ve kültürel hayatımızdaki farklılaşmalar hem inanış ve uygulamalar gelişmesini sağlar hem de değişmesine neden olur. Nesilden nesile, kuşaktan kuşağa aktarılan adetler eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında bir çeşit köprü görevini üstlenir. İnançlarımızın her ne kadar zamanla nitelikleri değişse de yeni yeni içerikler kazanarak bulunduğu çevre şartlarıyla kaynaşır.

İnsan yaşamında üç önemli geçiş dönemi bulunmaktadır. Doğum, evlenme ve ölümden oluşan bu geçişlerin her biri kendi içerisinde bölümlere ayrılmaktadır. Her ana geçiş ve oluşturduğu alt geçiş evresi birçok adet, inanış, inanç, uygulama, tören ve ritüeli bünyesinde barındırmakla birlikte ait olduğu kültürün izlerini her yönüyle gözler önüne serer. Bu nedenle geçiş ritüellerini üç ana başlık altında inceleyebiliriz: Doğum ile İlgili Geçiş Ritüelleri (Doğum öncesi,

Andırın Abdallarında Geçiş Dönemi Ritüelleri

Doğum sırası, Doğum sonrası), Evlenme ile İlgili Geçiş Ritüelleri (Evlilik öncesi, Evlilik sırası, Evlilik sonrası), Ölüm ile İlgili Geçiş Ritüelleri (Ölüm öncesi, Ölüm sırası, Ölüm sonrası).

Doğum

Doğum birçok davranış kalıbının uygulandığı bir geçiş dönemidir. Bu süreç ailenin çocuk istemesinden başlayarak çocuk doğduktan sonra da devam etmektedir. Bu süreçte hamile kadının ve çevresinin belirli davranış kalıplarına uyması beklenir ve istenir. Kısaca yaşamın önemli evrelerinden biri ve ilki olan doğum; "bir âlemden diğerine geçiş", "açılan yeni bir kapı", "yeni umutlar", "beklentiler", "hayaller" ve "Tanrı tarafından gönderilen neşe kaynağı" olarak algılanır. Kadın Abdal topluluğu içinde saygınlığı ve kutsiyeti olan bir varlıktır. Ailenin devamı demek olan doğum olayı, Abdallar arasında her zaman insanları sevindiren bir olay olarak görülür.

Abdallar arasında çocuğun önemini gelinin eve geldiği ilk günden itibaren görülür. Abdallar gelin attan/arabandan indiği gün kucağına çocuk vererek bu düşüncelerini davranışlarıyla ortaya koyarlar. Ayrıca gelin arabalarının önündeki oyuncak bebek de bu düşünceyi çağırır. Abdallar arasında doğum, birçok adet, inanış, pratik, uygulama, gelenek, görenek ve ritüeli içinde barındıran bir yapıya sahiptir. Bu uygulamalar Anadolu'daki farklı yörelerde yaşayan Abdallar arasında da benzerlik göstermektedir.

Doğum Öncesi

Doğum öncesi dönem çok önemlidir. Ailenin çocuk istemesiyle başlayan bu dönem çeşitli inanış ve uygulamaları içerisinde barındırır. Anneyi ilgilendirdiği kadar çevresindekileri de ilgilendiren bu dönem içerisinde insanlar umutlarının gerçekleşmesini beklerler. Bu yüzden de çeşitli yöntemlere ve çarelere başvururlar.

Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma

Abdallar arasında çocuk sahibi olamayan kadın ya da erkekler kısır olarak adlandırılır. Bu topluluk içinde kadının evlendikten sonra bir çocuk

dünyaya getirmesi, ona yüklenen en önemli görev olarak görülür. Bundan dolayı evlendikten belli bir süre sonra evli çiftlerden yakın çevreleri çocuk beklentisi içine girerler ya da onlara bu yönde telkin de bulunurlar. Bu dönemde kadın ya da erkekte ortaya çıkan sorunlar çeşitli yöntemlerle giderilmeye çalışılır. Gerek tıbbi yöntemler gerek halk inanışları gerekse diğer uygulama ve pratikler başvurulan yollardır.

Kadının, gelin gittiği yerde itibar kazanması, eşinin gözüne girmesi, analık hazzını tatması ve ailenin devamı için çocuk doğurması gerekir. Bundan dolayı bir çocuk dünyaya getiremeyen kadın Abdallar arasında değersizleşir, horlanır, ezilir ve aşağılanır. Bir çeşit kadına çevresi tarafından psikolojik baskı uygulanır. Bu nedenlerden dolayı kadın, gebe kalmak zorunluluğu hisseder. Çocuk doğurabilmek için bazı çarelere ve yöntemlere başvurur, arayışlar içerisine girer.

Abdallarda gebe kalmak istenmesine rağmen hamile kalamayan kadınlar, bu durumu büyükleriyle paylaşırlar. Hamile kalamayan kadınlara ısırgan otunun suyu içirilir. Ayrıca hamile kalamayan kadınlara ebegümeci ve haşlanan yarma ile bir karışım hazırlanır. Bu karışım kadının karın ve bel çevresine akşamdan sarılır ve sabaha kadar bekletilir. Abdallar arasında hamile kalsın diye kadının beli çekilir. Ayrıca hamile kalamayan kadına çömlek çekilir ki, bu işlem günümüzdeki şişe çekme uygulamasının bir benzeridir. Şişe ya da bardak yerine küçük çömlekler kullanılır. Kadının bel çevresine ve kasık bölgesine bu işlem uygulanır.

Günümüzde ise Tıbbi sağıltma (doktor, ebe, hastane) yöntemlerine başvurumaktadırlar.

Abdalların kendi ifadelerine göre daha önceki zamanlarda hamile kalamayan kadınlar çocuk sahibi olabilmek için kendilerine yakın olan ziyaret yerlerine giderler. Hatta bu topluluk arasında en önemli ziyaret yerlerinin başında Hacı Bektaş-ı Veli'nin Türbesi gelmektedir. Ziyarete giden kadınlar Hacı Bektaş'taki dilek ağacına bez parçası bağlarlar ve dileklerin kabulü için dua ederler. Burayı ziyaret edenler ayrıca Çiçekdağı İlçesi Çepni Köyü'nde bulunan Elvan Çelebi Türbesi'ne de bu amaçla giderler.

Andıran Abdallarının kadınları kısırlığı giderme/gebe kalma yöntemlerine, çarelere başvururlar. Gebe kalamayan kadınlar için geçmişten gelen bir inanış olan "ziyaret yerlerine gitme" uygulamasına, "ısırgan otu suyu içirme, ebegümeci bitkisinin kullanılması, bel çektirme" gibi halk hekimliği yöntemlerine ve günümüzde tıbbi

yöntemlere ağırlıklı olarak başvururlar.

Hamilelik

Çocuk, soyun devamı ve aile adının yaşaması için önemlidir ve "çocuk, aile ocağını tütürür" sözü de topluluğun bu konudaki düşüncesini yansıtır. Bu nedenle Abdallar arasında hamile kadına verilen değerle birlikte gösterilen özende oldukça fazladır. Adeta üzerine titrenir. Hamileliğin ilk öğrenildiği andan başlayarak doğum sonrası zamana kadar yapılan uygulamalar ve sergilenen davranış kalıpları bize hamileliğin önemini ispatlar. İlk andan itibaren yakın çevre kadın ve çocuğun sağlığı için sürekli yönlendirme yapar. Hamile olan kişinin yalnız bırakılmamaya çalışılır. Hamilenin gezmesine, oturmasına, kalkmasına, çalışmasına kısacası günlük işlerine yardımcı olunur. Kadının kendini yormamasına, bol bol dinlenmesine, ağır işler yapmamasına dikkat edilir.

Kadının gebelik durumunu belirten ad ve yakıştırmalar, gebe kadının bedeninin aldığı biçimden başlayıp, bu biçimi sırasıyla fizyolojik, psikolojik ve toplumsal yanlarıyla değerlendiren bir nitelik kazanır. Abdallarda çocuk bekleyen kadın için "gebe", "hamile", "yükü" ve "iki canlı" ifadeleri kullanılmaktadır.

Abdallar arasında erkek çocuğun önem derecesi o kadar yüksektir ve erkek çocuğa öyle önem verilir ki, yeni gelinin kucağına oğlan evine geldiğinde erkek çocuk verilir, yatağının üstünde erkek çocuk yuvarlanır. Bu uygulamalarda özellikle erkek çocuğun seçilmesi tercih edilmesi onun önemini ispatlar.

Çocuğun Cinsiyeti

Hamile kadını dönem boyunca yapacakları ya da yapmayacakları konusunda uyarın büyüklerin ve çevrenin en çok merak ettiği konulardan biri de çocuğun cinsiyetidir.

Abdallar arasında erkek çocuk önemli bir yer tutar. Çünkü soyun devamını sağlar, ocağı tütür. Bu nedenle ailelerin istekleri genelde erkek çocuktan yana olur. Özellikle erkek çocuk isteyen kadınlar çeşitli çarelere başvururlar. Ancak toplulukta her ne kadar erkek çocuk istenirse de öncelikle sağlıklı olması dilenir. Kısaca ailenin erkek çocuk istemelerinin altında yatan temel neden bolluk, bereket ve soyun devamlılığı düşüncesidir. Bu nedenle ilk doğan çocuğun erkek olması istenir.

Bebeğin cinsiyeti her daim merak unsurudur. Bebek dünyaya gelmeden önce cinsiyetini belirleme konusunda çeşitli inanış ve uygulamalar

bulunur. Bebeğin cinsiyetinin ne olduğunu anlamak için kadının karın şekline bakılır. Kadının karnı sivrileşirse erkek bebek, karnı yuvarlaklaşır/yassılaşır, kalçası genişlerse kız bebek olacağına inanılır. Eğer çocuk erkekse kadının burnu büyür, yüzüne çil düşer; kız ise eli, yüzü şişer. Çocuğun, kadın kocasını çok seviyorsa kocasına, kocası kadını çok seviyorsa kadına benzeyeceğine ya da kadın kendisine benzesin diye aynaya bakarsa doğacak çocuğun anneye benzeyeceğine inanılır. Hamile kadın ekşi yiyecekler yerse kızı, tatlı yiyecekler yerse oğlu olacak diye inanılır. Kadın kocasının sağ tarafına yatarsa erkek çocuğu olacağı düşünülür.

Cinsiyet yalnızca kültürümüzde değil toplumların hepsinde merak unsurudur. Cinsiyetin bilinme arzusunun temelinde çocuk için yapılacak hazırlıklar da bulunmaktadır. Çocuğun cinsiyetini belirleyebilmek için yapılan uygulamalar ve inanmalar “kadının karın şekli, yüzünün güzelliği ya da çirkinliği, canının çektiği yiyecekler” biçiminde karşımıza çıkar. Günümüzde ise daha çok tercih edilen yöntem ise doktora gidilerek cinsiyetin öğrenilmesidir.

Aşerme

Aşerme kadının hamileliği sırasında bazı yiyecekleri tercih edip bazılarını tercih etmememe sürecidir. Hamile kadının hamileliğinin belli dönemlerinde bazı yiyeceklerden kaçınıp bazı yiyeceklerle düşkünlüğüne, o yiyeceği şiddetli yeme arzusuna “aşerme” denir. Aslında aşerme hamile kadının bazı yemekleri beğenmemesine bağlı olarak “aş yerme” biçiminde de açıklanabilir.

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde aşerme durumunu anlatmak için kullanılan ifadeler “Aşeriyor, aşeren, aş veren, aş yeren, aş çalıyor, yerikliyor, yerüklü, yergin, yerikleme, başı kel, başı döngün, başı bozuk, başı bulanık, göğnü kötü” şeklindedir.

Aşerme döneminde kadının çok dikkatli davranması gerektiğine inanılır. Kadın yediği, içtiği, konuştuğu, gördüğü ve dinlediği kişilere bile özen göstermelidir. Çünkü bunların çocuğu etkileyeceği düşüncesi hâkimdir. Abdallar arasında aşeren kadına büyük önem verilir. Aşeren kadın neye aş eriyorsa, canı neyi çekiyorsa onu yemelidir. Yoksa çocukta bir eksiklik olacağına inanılır. Hamile kadının aşerdiği ne ise o yiyecek bulunmaya çalışılır. Eğer istediği yiyecek bulunamazsa avucunu yalar ve göğsüne sürer. Onu yedim farz eder. İnanışa göre yemezse

eğer çocuk emzikten düşer ya da anne düşük yapabilir.

Aşeren kadının eline koyun dalağı aldırılmazlar. Çocuğun elinde ya da vücudunun bir bölgesinde dalak şekli olacağına inanırlar. Aşeren kadına gül de koklatmazlar. Çocuğun vücudunda gül şekli olacağına yahut gülün koklarken vücudunda dokundurduğu yerde çocuğun da vücudunun aynı yerinde koyu renkli bir kızarıklık olacağına ya da doğunca çiçek çıkartacağına inanırlar.

Hamile kadının canının istediği yiyeceklerden çocuğun cinsiyeti hakkında tahmin de yürütülür. Aşeren kadın genellikle acı, ekşi ve baharatlı şeyleri yemekten kaçınır ya da yakınları tarafından kaçınmaya zorlanır. Bu tutum çok yaygındır ve “ye ekşiyi doğur Ayşe'yi” tekerlemesinde de anlatımını bulur. Buna karşılık tatlı yiyecek ve içeceklerse oğlan çocuğunun ön belirtisi olarak yorumlanır. Bu durum da “ye tatlıyı doğur atlıyı” tekerlemesiyle açıklanır. Kısaca Erkek çocuk soyun devamını, ailenin bekasını, ocağın tütmesini sağladığı için toplumda erkek çocuk doğuran kadının saygınlığı ve itibarı daha fazladır. Böyle düşünülmesine rağmen çocuğun sağlıklı ve sıhhatli doğması en büyük beklentidir.

Gebe Kadının Kaçınmaları ve Uygulamaları

Andırın Abdallarında hamileliğin anlaşılmasından doğuma kadar geçen süre zarfında kadının dikkat etmesi gereken durumlar vardır. Yalnızca kadının değil çevresindekilerin de dikkat etmesi gereken bu uygulamalar ya da kaçınmalar annenin sağlıklı bir doğum yapması içindir. Hamile kadının baktıklarıyla, yedikleriyle, yaptıklarıyla çocuğu arasında kaçınmalar ve uygulamalar arasında bağlantı kurulur. Bu davranış kalıpları içerisinde hamile kadının, çirkin insanlara, hayvanlara bakması istenmez. Özellikle hamile kadının çocuğun benzemesi istenen güzel insanlara, aya, aynaya, denize bakması istenir.

Yüksekten atlamamasına, ağır işler yapmamasına, bol bol yürütmesine, beslenmesine, hasta olmamasına, çıplak ayakla gezmemesine ve düşük riski varsa istirahat etmesine dikkat edilir. Hamile kadın ciğer gibi koyu renkli yiyecekleri yerken dikkat etmeli bir tarafını kaşımamalıdır. Bahsedilenlerin yanı sıra gebe kadın çirkin insanlara ve çirkin hayvanlara bakmamalıdır. Çocuğun da çirkin olacağına inanılır. Bu nedenle hamile kadının güzel insanlara ve güzel nesnelere bakması tavsiye edilir.

Doğum Sırası (Doğum Anı)

Doğum öncesi dönem ne kadar önemliyse doğum anı da bir o kadar önemlidir. Yanlış yapılan bir hareket hem annenin hayatını hem de çocuğun hayatını tehlikeye sokabilir. Çocuğun doğumuyla başlayan bu süreçte çeşitli adet ve inanışlar uygulanır. Bu dönemde yapılan uygulamalarında kendi içinde çeşitlilik gösterir.

Doğum Hazırlığı ve Doğum

Doğumun Andırın Abdallarında önemli bir yeri vardır. Doğum hem anne hem de çevresindekiler için başlı başına bir heyecan ve sevinç kaynağıdır. Çocuğun sağlıklı doğması ve annenin de sağlığı hem doğum öncesi hem de doğum sırası ve sonrası dönem için çok önemlidir. Doğum yaklaştıkça yapılan hazırlıklar arasında ilk iş doğum yaptıracak kişinin seçilmesidir. Bu işle uğraşan kişiler ebelerdir. Ebeler "oturarak", "diz çökerek veya çömelerek", "yatarak", "elleriyle ipe asılarak" gerçekleştirilen belli başlı doğurma tekniklerini tercih ederler. Bunda, gebe kadının duruşları, kullanılan aygıtlar, yaptırılan hareketler ve bölgeden bölgeye ayrıntılar, farklar ile çeşitlenmeler rol oynar.

Doğum sırasında yaşanan ya da yaşanabilecek güçlüklerini gidermek, kadının kolay doğum yapmasını sağlamak amacıyla uygulanan birçok pratik uygulama bulunur. Dokuz ay boyunca hamile kadın ve çevresi, sağlıklı bir doğum ve sağlıklı bir çocuğun dünyaya gelmesi için yoğun bir çabanın içine girerler. Gebeliğin ilk gününden itibaren bebek için başlayan tüm hazırlıklar gebeliğin sonuna doğru tamamlanır. Doğacak çocuk ilk torunsa eğer aileler açısından bu durum oldukça önemlidir. Çocuğun giyeceklerinden, yatacağı yere kadar pek çok şey doğumdan önce hazırlanır.

Kadının doğum sırasındaki güçlüklerini gidermek, sıkıntılarını azaltmak, doğumu kolaylaştırmak ve sağlıklı bir doğum gerçekleştirmek için bir dizi âdet, inanç, gelenek, görenek ve pratik uygular.

Abdallarda doğumları -eskiden- ara ebesi yaptırır. Günümüzde ise doğum hastanelerde gerçekleşir. Doğum sırasında kadına elde mevcutsa eğer zembek suyu içirilir ki Beytullah'ın hürmetine doğumun kolay geçeceğine inanılır. Abdallarda eskiden görülen uygulamalardan bir kaç da doğum sırasında kilitli kapıların açılması, kapalı yerlerin açılması, saç bağlarının çözülmesi şeklinde karşımıza çıkar. Anne adayına doğumun kolay olması için banyo yaptırılır.

Bebeğin beşiğine nazardan ve kötülüklerden ko-

runması için Kur'an asılır. Doğum haberini veren ilk kişiye hediye verilir.

Evlat, soyun devamı, aile ocağının ateşi konumundadır. Çocuk demek ateşin devamlı yanması demek böylece ocak olan aile kurumunun son bulmaması demektir. Dolayısıyla da anneye hamileliği sırasında çok dikkat edilmekte sağlıklı bir doğum gerçekleşmesi için tüm aile fertleri elinden gelen çabayı göstermektedir. Aynı çaba doğum anında da devam etmektedir. "Kilitli kapıların açılması, saç bağlarının çözülmesi" gibi uygulama ve inanışlar Abdallarda vardır.

Bütün bu uygulamalar dinsel-büyüsel içerikli uygulamalardır ve gerek dinin gerekse büyü'nün gücünden kaynaklanır ve biçimlenir. Amaç ise doğumu kazasız- belasız gerçekleştirmedir. Bu uygulamalarla birlikte topluluk arasında çağdaş tıbbın desteklediği uygulamalar da yer almaktadır.

Çocuğun Göbeği ve Eşi

Göbek kesme doğumdan sonra doğumu yaptıran kişinin gerçekleştirdiği bir işlemdir. Çocuk canlandıktan sonra göbek bağı kesilir ve doğum olayı tamamlanır.

Göbek temiz bir bıçakla kesilir ve yıkanarak toprağa gömülür. Göbek yedi-on gün sonra kurur ve düşer. Bu parça çocuk erkekse cesur olsun diye atın yelesine, kızsakın ve uysal olsun diye kırsakın yelesine takılır.

Göbek ve eşiğe her daim kutsal bir varlık olarak bakılır. Bu nedenle gömüldüğü yere kadar bu yüzden dikkat edilir.

Doğumu yaptıran ebe kadın, göbeği bağladığı yerden dört parmak uzunluğunda temiz bir makasla keser. Kesilen eş, temiz bir beze ya da peçeteye sarılır, ya bu şekilde muhafaza edilir ya da daha sonra gömülür. Çocuğun doğduğu gün yapılan başka bir uygulama ise çocuğa doğumu yaptıran ebe tarafından göbek adının verilmesidir.

Göbeği düşen bebeğin eşiği eve bağlı olması isteniyorsa evin bahçesine, okuması isteniyorsa okul bahçesine, doktor olması isteniyorsa hastane bahçesine, dini bütün olması isteniyorsa türbeye gömülür. Göbek için yapılan tüm bu işlemlerde doğan çocuğun geleceğinin etkileneceğine inanılmakta bu amaçla benzetme ve taklit yoluyla çocuğun gelecekte okuması, inançlı biri olması beklenmektedir. Çocuğun 'eşi' ondan bir parçadır ve her yere atılmamaktadır. Buna dikkat edilmezse çocuğa zarar geleceğine inanılmaktadır.

Andırın'da Çayhane Kültürü

Önceki yazılarımda Andırın'da, sinema - lokanta geleneği ve kültüründen bahsetmiştim. Bu yazımda da yine, sosyal işlevi olan mekanlardan, çayhanelerden bahsetmek istedim.

Andırın'da yaşamış ama geçim derdinden dolayı Andırın'dan ayrılmak durumunda kalan nice hemşerilerimiz, maziye daldıklarında, geride bıraktıkları hatıralarla avunurlar. Memleketlerine özlem duyarlar sabırsızlıkla! Anne-babalarını, eş-dost-akraba ve arkadaşlarını görmek, onlarla hasret gidermek için zihinde zaman tüneline yolculuk yaparlar ilk önce. Zaman tüneline kastım, mazide yer eden, fiziki anlamda bozulmamış doğası, bozulmamış mahallesi, sokağı, köyü, bağı-bahçesi; insani davranışlar anlamında ise; karşılıklı sevgi-saygı, güzel hatıralar, olarak anlamlandırabiliriz.

Dışardaki Andırınlılar, tatil aralıklarında Andırın'a gelindiğinde, sevdikleriyle kavuşur, hasret giderirler. Kavuşmalarda, depreşen hasretliğin ateşini söndürmek için hep anılarda kalan güzel günlerden bahsedilir... Tepelerden, Kışla Bahçesi'nden, ovaların seyrine dalmak, uzun uzadıya olmazsa olmazlığıdır hasretliğin... Kışın beyaz örtüye boyanmış kömür kokan zamanları, elvan elvan çiçek açan baharları, suyun ve havasının serinliği ile yaz ayları, konfeti gibi ağır ağır dökülen sararmış güz yapraklarının ahengi ile sonbaharı, size Andırın'ı bir güzel tarif eder döngüsel tabiat coşkusuyula... Tabiat, yaşam güzellikleriyle birleştiğinde geriye, unutulmaz izler bırakır zihinde. İzler, bize, en sıkıntılı anlarımızda bile ferahlatan serinlik gibidir.

Andırın insanının coşkulu, heyecanlı, meraklı, bir o kadarda geleneğine sahip çıkankendine münhasır bir yaşam biçimi vardır. Neşelidirler, küçücük yetinmelerle mutlu olmasını bilirler. Neşe; aşılarına, ekmeklerine en güzel katıktır. Yerinde gülmesini, eğlenmesini bilirler. Andırınlıların bu halleri, caddelerde, sokaklarda, düğün- dernek işlerinde, dükkanlarda, köy kahvelerinde, velhasıl tüm yaşam alanlarında aşikardır. Şimdiki zamanı, geçmişle kıyas ettiğimizde, kuşaklar arası sosyal-kültürel geçişlerde bir eksilme yok gibi.

Andırın'ı köyleriyle kapsama alırsak, 'bir memur

coğrafyası' demek, yerinde olsa gerek. İzne gelen beyefendilerin, hanımefendilerin giyim-kuşamlarıyla belli etmekte kendilerini. Şimdiki zamanlarda Andırın caddelerine, sokaklarına sığmaz oldu araç ve insan kalabalığı. Dışarıdan gelen Andırınlıların ilgisi, yaz aylarında oldukça fazla. Yinede, zaman ve mekan kavramı ne kadar değişirse değişsin, "Post-Modern" uygulamalar bile pek etkilemiyor, Andırın insanını.

"Bir Zamanlar Andırın" sözcüğünden hareketle, yeni zamanları bir kenara koyup, 70'li yıllardaki Zaman-Mekan kavramı çerçevesinde ele aldığımızda, güzel günleri, anlatmak isterim o yılları yaşamamış yeni kuşaklara. Eskiler ise maziye doğru sörf yapadursunlar hele.

Bilen bilir; O yıllarda Andırın'ın merkezinde yaşasam, özünü kaybetmemiş, geleneğini-göreneğini korumuş, numune ve prototip bir şehir havasındaydı. Şimdi de öyle sayılır. Televizyon, ilçe ve köylerine henüz girmemişti. Sinema, sosyalleşme anlamında ihtiyaç gideren bir araç konumundaydı. Türk Sineması'nın ünlü Artist ve aktrisleri. kendilerine yakıştırdıkları Fransız (Paris), İtalyan, İspanya Moda Merkezleri'nde üretilen yılın 'moda' stilleri ve saç modellerini, rol aldıkları filmlerde göstererek Türk gençliğini tesir altında bırakmaktaydılar. Hele, "İspanyol Paça" modası o zamanlar sarıp sarmalamıştı gençleri. Gençler arasında fiyaka yarışına dönmüştü yabancı moda kültürü. Dizler dar, pantolon paçası alabildiğine geniş, kravatın ince tarafı kemerden aşağıya doğru sarkık, kalın tarafı göğüs yarısına kadar biçimli. Tek ve çift yırtmaçlı ceketlerin ve gömleklerin yakaları da ne kadar enliyse moda takipçisi delikanlılar tarzlarıyla o kadar fiyakalıydılar. Uzun saç, uzun fauller de moda idi. Hatta saçını uzatmayan muhafazakar kesim, uzun saçlılara takılırlardı: "Anan gibi saç bırakacağına, baban gibi bıyık bırak aslanım" derlerdi. Yeni nesil, ozamanın gençleri, şimdilerde baba ve dede olan zaman bıçkınlarının siyah-beyaz fotoğraf arşivlerini karıştırdıklarında aynı yargıya varacaklardır. Genç kızlar da Batı modasının tesiri altındaydılar. Hele ki, dışarıda mekteplerde okuyanlar izne geldiklerinde farklılıklarını ifade edebilmek için 'moda' uyumlu kostümlere bürünürlerdi. "Çılgın" denebilecek kimi mektepli-cüretkarlar

için 'mini etek' modası bir 'karşı duruş' tavrı/cesaretiydi konjonktürel zamanlarda. Bu bir Batı dayatma kültürünün biçimsel manada, gençler arasında, 'üstünlük yarışını tetikleyen etkin unsurlardan biriydi.

O dönemler, anlamsız acıların da yaşandığı sosyal, siyasal ve kültürel geçişlerde birtakım kesimler, bir takım etkileşimlilerin (araç-gereç, anlayış bakımından) tesiri altında kalarak hasar almışlardı. O zamanın sineması, siyasal hareketlilik, köylü-kentli ilişkisi iç içe geçmiş, karmaşık yapı ve toz duman içerisinde bir sarmala dönüşmüştü. Etkileşimler daha çok insanların bir araya geldiği mekanlarda olmaktadır. Suni geçişlerde çayhaneler de bahsedilen mevzuda mekânsal anlamda, kendini soyutlayamıyordu! Sonraları, siyasal ve sosyal çalkantılar durulduğunda, mekânsal anlamda asli işlevine döndü, anılara yolculuğumuzda yer edinerek.

Çayhaneleri anlatmak için önce Kışla Bahçesini anlatmak gerekir. Vadiye bakan yüzüyle Kışla Bahçesi, yaz mevsiminde önemli buluşma ve dinlenme mekanıdır. Gurbetten gelen Andırınlılar ve çokça da Kadiri' den gelen yaylacıların uğrak yeridir. Uzun ağaçların gölgesinde serinleyenler, yamaçların seyrine dalarak muhabbetlerini koyulaştırırlar. Yanınıza bir veya birkaç tanış gelir ya da başkaca tanış olduğunuz insanların masalarından davet gelir, oraya yönelirsiniz. Sonra oradan oraya, bir bakmışsınız günü akşam etmişsiniz dost sohbetleriyle, farkında bile olamadan.

Kışları ise gecenin eğlencesi sinemaların (Şehir ve Meram) dışında, gündüzden, akşamın alacasına kadar "sosyalleşmek" adına, ahalinin eğlendiği, vakit geçirdiği en önemli mekanlardan biri ise kuşkusuz, çayhanelerdi. Çayhaneler, ahalinin belli ihtiyaç duyduğu zamanlarda soluklandığı, sohbetlerini koyulaştırdığı, hararetili tartışmaların yaşandığı, gülmecenin (mizahın) çay gibi demlendiği, çayın demli içildiği mekanlardı. Sayıları azalsa da halen öyle.

Çayhaneleri, zamanın sokak mektebi olarak algılayabiliriz. Ve ayrıca "Enformasyon Merkezi" gibi de işlevsel... Yan masalarda, merak uyandıran konuların konuşulması-tartışılması ilgisiz insanları bile heyecanlandırır. Memleket meselelerinden, film kritiklerinden tutun da sonu mizahla biten her şey konuşulur-tartışılır. Mizaha katık olan mizah üreticileri de yok değil hani, misal; abartı ustası Fazlı Kadir gibi! Andırınlı gençleri eğlendirmesini, coşturmasını

iyi bilir, bundan da zevk alırdı Fazlı Kadir. Gençler, Fazlı Kadir'in anlattıklarından ziyadesiyle hoşnut olur, âni, mutlu yaşarlardı. Onsuz ortam, mizah masasının eksik bacağı gibidir. Fazlı Kadir, çokça, kamyon şoförlüğü yaptığı zamanlardaki yaşadıkları serüvenleri bazen abartarak/süsleyerek, gençlerin hoşlarına gidecek biçimde anlatır, dinleyenleri heyecanlandırır. Dinleyenler, ara sıra anlatıcılara gaz verip, ortamı daha da kızıştırırlardı, gırıla giden kahkahalarla!.. Kim tutar ki onları... Kamyon şoförü dedim de aklıma geldi: Geçimlik için kamyon alan müteşebbisler, kamyonlarını iyi şoförlere emanet etmek isterler. Çünkü; kamyona yatırılan sermaye, kimileri için, tek atımlık barutları gibiydi sahiplerinin. Güven duyulan şoför, kıymetliydi. Değerlerinin farkında olan şoförler, kendilerini naza çekmekte ustadılar. Hele ki, işverenle pazarlıklarında sigara, alacakları maaş kadar prestij unsuruydu. Filtreli sigara içmek, kategori meselesiydi, ayrıcalıktı. Şoförler, sıcak mevsimlerde ısmarlama kısa kol beyaz gömlek giyerler ki, pazarlıkta şart koşarak elde ettiği kazanımı olan filtreli sigarasını beyaz gömleğinin döş cebinde gösterek, fark edilmesini sağlarlardı, zafer kazanmış kumandan edasıyla.

Çayhaneler, cadde ve sokaklarla da irtibatlıydı. Çayhanede oturanlar, cadde veya sokaktan geçen tanışlarına seslenirle, ya da tam tersi, cadde ve sokaklardan geçenler, çayhanede gördükleri eş-dost, akraba ve/veya arkadaşlarıyla selamlaşırlar, davet üzerine küçük tabureler üzerine oturup hasbihal ederlerdi. Çayhane sohbetlerine yerli esnaf, kalburüstü şahsiyetler pek uğrak vermez, alanı gençlere bırakmayı yeğlerlerdi, titrlerine 'halel gelir' endişesiyle!

Soğuk mevsimlerin sıcak mekânı olan çayhaneler, genelde cuma günleri çevre köylerden gelenlerin uğrak ve buluşma yerleriydi ayrıca. Çayhaneleri kahvehanelerden ayıran özellik; dama, tavla, domino gibi eğlence oyunlarının dışında paralı oyunların oynanmamasıdır. Çayhane işletmecileri, kahvehane işletmecilerine göre daha hoşgörülüdürler. Zaman zaman müşterilerin söyleşilerine iştirak ederler. İş icabı ayakta bir içeri, bir dışarı 'fir' dönerken bile müşterinin nabzına göre şerbet vermesini iyi bilirlerdi.

Çayhaneye uğrak veren deliler de Andırın'lı gençlerin başkaca eğlenceleriydi. Gençler, delileri kızdırmaktan pek haz alırlardı, her ne-

dense! Onları masalarına davet eder, soru sorarak akıl derecelerini ölçerlerdi ya da bir araya gelen iki deliyi kıyıştırarak, delilerin o anki tepki veren söz ve davranışlarına kahkahalarla gülerlerdi.

Çayhanelerde sabah kahvaltısı yapmak, gelenek gibiydi. Daha çok öğrenciler, esnaf çırakları, kalfalar Zopçuk'un ya da Güllü Usta'nın fırınından aldıkları, kokusu mis gibi etrafa yayılan, sıcak, taze pideye, zeytin ve/veya peyniri katık ederek, sabah kahvaltılarını yaparlardı. Sabah kahvaltı mekânı olan çayhaneler, öğle-ikinci arası, genelde dışarıdan ve çevre köylerden gelenlerin uğrak yeri idi. İkinci-akşam arası ise şehirli gençlerin muhabbet mektebine dönüşürdü. Türkü-şarkı eğlence programlarının gün içinde verildiği radyo programlarının dışında, haber saatinde, günün haberlerine dikkat kesilmek, sonrasında güne damgasını vuran haberler üzerinden yorum yapmak, ayrı bir keyif olmakla beraber, birkaç gün gecikmeli gelen gazeteleri yutarcasına okumak, bilgi açlığının bariz gerçekliği idi.

Çay bahane, sohbet şahane...

Çay kültürü, Çin ve eski Türk kavimlerinden günümüze dek süregelen, kesintisiz alışkanlıklarımızdan olan bir çeşit içeceğimiz. Çay, sıcak bir içecek olmanın ötesinde, muhabbet geleceğimizin de bir bahanesidir. Çay içme kültürü; tiryaki olan ya da olmayanlara göre farklılık arz eder. Örneğin; kimi tiryakiler koyu, yarım bardak 'tam demi' tercih eder. Kimi tiryakiler "kırtlama" dediğimiz Erzurum usulünü; yani çayı yudumladıktan sonra şekeri dişlerinin arasında yontarak. Kimi orta kırmızılığı, kimi de açık, kırmızımsı renkte demi tercih ederken, çayın sıcak ve soğukluğuna göre kimileri yudum yudum, kimileri de höpürterek tadına varmayı tercih ederlerdi.

Çayhaneler mekânsal anlamda, çekirdek ailenin geçimliliğini sağlayacak kadar geliri olan mütevazı işletmelerdir. Cadde ve işlek sokak aralarında faaliyet gösterirler. Yaz aylarında taburelerini, kaldırımları işgal edecek kadar yarırlardı. Kahvehanelere göre daha bir görünür olurlardı.

"İki dükkan, bir fırın" olarak tabir edilen Andırın topografyası, şimdilerde dahi hem araç hem yayaların aktif olduğu enişli-yokuşlu tek caddesiyle ünlüdür. 70'li yıllarda meşrep ve anlayışları uygun gençler çokça ikinci ve akşam saatlerinde gruplar halinde, yan yana, şen kahkaha-

larla caddeyi bir aşağı, bir yukarı adımlarlardı.

Çayhaneler, uğrak verilen diğer mekanlarla bir bütünlük içerisindeydi. Gün içerisinde çarşıya inenler resmi daire, lokanta, berber hane, terzihane ve diğer dükkanlardan ihtiyaçlarını temin ettikten sonra, zaman da kalırsabiraz soluklanmak için çayhanelere uğrak verirlerdi. Zaman-mekân kavramı ile eşleşen, o zamanların örnek esnafları, hatırlı, gönül ehli insanlarını da bu meyanda hatırlamayı kendimdeborç bildim. Hatırimda kaldığı kadarıyla; esnaf Mustafa Rüzğar, Mustafa Zengin, berber Mehmet Şişkin, berber Remzi (Sarı Remzi), lokanta işletmecisi Durmuş Çetin, Durmuş Çinkır, bakkal İrfan Antepoğlu, Mehmet Karagedik, terzi, aynı zamanda sinema işletmecisi Durdu Çuhadar, Fotoğrafçı Nuri Sağlam, manifaturacı Mehmet Gökşen, hızar işletmecisi Hüseyin Tezcan, bakkal Süleyman Dalkıran, Bakkal İrfan Antepoğlu, Bakkal Kadir Ali aklıma gelenler. İsimlerini saydığım/sayamadığım bir çok şahsiyetleri, "değerli bulmak" anlamında hatırlanması, örnek alınması, ahlak ve esnaf düsturu bakımından istifade edilmesi gereken "Abide Şahsiyetler" olarak adlandırmak istedim, hoşgörünüze sığınarak.

Andırın'da bir de "Şehir Kulübü" vardı. Cumhuriyet'in açılımı çerçevesinde Anadolu'nun bir çok il ve ilçelerinde de yaygındı Şehir kulüpleri. Andırın'da da var olan şehir kulübü, Kışla Bahçesi'nin içerisinde faaliyet göstermekteydi. Şehir Kulübü'ne herkes giremezdi. Daha çok ilçenin ve/veya çevre köylerden gelen bazı seçkinlerin vakit geçirdiği bir işletmeydi Şehir Kulübü'nde. Avamın vakit geçirdiği mekânlar ise ya kahvehane ya da çayhanelerdi. Çayhaneler, kahvehanelere nazaran genelde gündüzleri daha işlevseldi.

Velhasıl kelam, Andırın topografyasında çayhaneler, sosyal ve kültürel anlamda ihtiyaç duyulan bir işletme anlayışıydı. Zaman içerisinde iletişim-ulaşım araçlarının yaygınlaşmasıyla "kültür ocakları" ismiyle anlamlandırdığımız çayhanelerin daraldığını görmek, bana hüznü vermekte. Televizyon, internet gibi araçlar artık bizleri evlere bağlamakta. Ne komşuluk ilişkileri kaldı sağlıklı ne de dost-arkadaşlık ilişkileri. Geçmişe özlem duymamız bu sebeptendir.

Zaman değişirken, biz zamanın neresindeyiz, bilmem ki!?

Yeni kuşaklar belki bizi anlamaya çalışır!

Andırın'da Soyadları

Soyadları diğer ifade ile insanların soy sop, üzerinden kendilerini tanımlamaları, yani bir topluluğa ait olmaları insanlık ile başlar. Sülale, kabile. Hz Âdem ile başlayan aidiyet duygusu devam ediyor. Bizim kültürümüzde de insanlar kabileler, boylar üzerinden anıla geldiler. Geçmişte bir insanın hem kabilesi, ailesi hem de lakabı vardı. Lakap, onu tanımlayan, diğer insanlardan ayıran yani olağanmıştır. Lakaplara güzel bakılarak kusurlu tanımlar hoş görülmiştir. Buna yiğit namı ile anılır derler.

Soyadları Cumhuriyetimizin kuruluşundan hemen sonra inkılâplar olarak hayatımıza girer. Medeni toplum olma yolunda atılan adımlar arasında her kişiye bir soyadı verme de vardır.

Araştırmacı Ömer Arslantaş bu konuda şu tespiti yapmaktadır. "Soyadı kanuna göre, her Türk kendi adından başka ailesinin ortak olarak kullanacağı bir soyadı alacaktı. Ayrıcalık belirten unvanlar "ağa", "hacı", "hafız", "molla", "hoca", "efendi", "bey", "beyefendi", "hanım", "hanımefendi", "paşa", "hazret" gibi unvan ve lakapların soyadı olarak alınması yasaklanmıştı. Soyadı kanununun kabul edilmesi ile toplum hayatında yeni bir düzen ve disiplin sağlanırken, aile ve fertlerin de tam olarak tanınması mümkün olmuştu."

Araştırmalardan edindiğimiz bilgiye göre, o günü yaşayanlardan duyduklarımıza göre soyadı verilirken toplumun boy, sop, sülale, kabile kesimleri üzerinden soyadı verilir. Yani kişiler bireysel, kendi başına soyisim alamazlar. Zaten aile, sülale adları soyisim yerine geçiyordu. Zadedeler... giller... oğulları... dan gibi tanımlarla anılıyorlardı. Hatta nüfus cüzdanlarında, tapularda da sülale, kabile isimleri yazılırdı.

1934 Yılında soyadı kanunu, çıkınca büyük oranın taşıdığı soy, sap isimlerini aldıkları görülür. Bunun dışında kendilerinin istediği soy isimler de alırlar. Bu soy isimlerinde kişi, toplum (cemiyet),

coğrafya özelliklerini tayin edici olur. Birde soy isim yazan nüfus memurlarının da uydurdukları soy isimlerde var. Onlarda herhalde o günün kültürüne göre verdiği tahmin edilmektedir.

Andırına geldiğimizde durumun farklı olmadığını görürüz. Osmanlı döneminden beri yerleşim olan, çevre yerleşimlerle insan yoğunluğu yaşayan Andırında da insanlar sülale, kabile veya aile unvanlarıyla anılır, bilinirlerdi. Bunu devrim vesikalarından, geçmişlerimiz anlatımlarından anlıyoruz.

Andırında kabile, sülale dediğimiz aileler vardı. Kendini tanıtanlar falanlardanım derlerdi. Kabilesi olmayanlar köylerinden bahsedirdi. Unvanı veya lakabı ile ünlenenler lakabını söylerdi. Velhani ismin başına veya sonuna kendini tanıttak ikinci isim sayardı. Memur esnaf gibi kesimdekilere ben efendi derlerdi. Soyadı kanunu geldiğinde Andırın bu haldeydi.

Soyadı kanunu çıkınca bir yandan nüfus memurları, öte yandan insanlar kendiliğinden soyadı yazdırmaya başladılar. Sülale, kabile aile aidiyetinden soyadı geçerken toplumun yapısı, durumu, devrin gerçekleri devreye girer.

Andırın'da soyadlarını sırlayıp bir arada incelediğimizde şu tespitlere ulaşıyoruz

Yani insanlar soyadlarını nasıl, neye göre aldılar. Bazı tespitler yapalım.

- Soyadlarının önemli kısmı kişilerin taşıdığı soy, sap, kabile, sülale isimlerini alırlar.
- Bazı soyisimlerin kişilerin lakapları olarak yazılır
- Bazı soyisimleri kişinin (aile reisinin) şahsi özelliklerine göre yazılır
- Kimi soyisimleri kişiye yüklenen anlam üzerinden yazılır
- Bazı soyisimleri kişilerin yaşadığı coğrafyadan kelimeler verilerek yazılır
- Bazı soyisimlerini nüfus memuru doğrudan yazar
- Bazılarını kişi kendisi ister, durur
- Kimi soyisimleri baba ata yönlerini çağrıştıran kelimeler olarak yazılır
- Bazılarını da nüfus memuru yanlış yazar
- Kimi soyisimleri de sülalenin birbirinden kopması ayrılması üzerine farklı verilir
- Bazı soyisimleri kelime tartışması üzerinden farklı yazılır (çingil, çinkil, çingır, çinkır gibi)
- Bir kısmı ailesi, sülale, kabile isimlerini soy isim olarak aldılar. Yağcıoğlu gibi.
- Bazı aile önderleri, ailenin lakabı yerine onu çağrıştıran kelime tercih ettiler
- Bir kısmı köylerinin ismini aldılar
- Bir kısmı aile büyüğünün lakabını soyadı aldılar.

- Bazılarına devlet yetkileri ona yakışan soy isim verdiler
- Bazılarını muhtar yazdırdı
- Bazıları da taklit ettikleri veya sevdikleri kelimeyi aldılar

Her ne suretle yazılırsa yazılısın soyisimleri Andırın toplumunu tanımada ipuçları verir.

Toplumun aile yapısı, sosyal yapısı, ekonomik durumu, hatta yerleşik veya göçebe oluşlarını soyadına bakarak kestirmek mümkündür. (Tabiki o yıllardan bahsediyoruz)

Şimdi Andırın'da soyismi ile türkçe arasındaki ilişkiye bakalım.

- Soyisimleri Türkçedir
- Soyisimleri bugünde kullanılan kelimelerdir
- Soyisimleri çoğunlukla kısa, telafuzu kolaydır
- Oğlu ile başlayan fazla soyadına rastlanmaz
- Soyadları insan özelliklerini anlatan coğrafyayı anlatan tanımlar çoğunluktadır
- Köy veya yerleşim ismi alan soyisim azdır
- Soyisim de yerel kelimeler az bulunur. Kelime anlamı olmayan soyisimler bulunmaz

Bir de Andırın'da soyisimlere bakarak tespit yapalım.

- Andırın nüfusu 2016 verilerine göre 50 00 dir. 55 makak(köy) vardır. 1251 kelimelik soyadı bulunmuştur. Hem merkez hem köylerde hem köyleri kapsar.
- Soyadlarının en çok nerde olduğundan bahsedildiğinde sırayla merkezdeki yeni mahalle, Tufan paşa, Pınarbaşı gelir. Sonra Kırıkkı, Yeşilova, Beşbuçak devam eder.
- Köylerde soyadının çokluğu oranın kalabalık (nüfusun fazla olduğu)anlamına gelmez.

- Soyadının çok olduğu köylerin Aşağı Andırın köyleri olduğunu görürüz. Buralarda geçim kolaylı arazi zenginliğini hatırlayalım.

- Soyadı az olan köylerin dağlık olduğu sonradan köye dönüşen yerler olduğunu söyleyebiliriz.

- Soyadının çokluğu o köyde aile veya sülalenin çok olduğu, nüfusun fazla olduğu anlamı taşımaz

- Ancak soyadı çokluğu hanelerin beklide ayrı ayrı isim aldıklarını gösterir.

- Bazı köylerde soyadı kanunu ile isim alından sonraki zamanlarda değiştirdikleri bilgilerimiz dâhilindedir.

- Bir soyadının birden fazla köyde olması, o köylerin akraba veya aynı aileden olduğunu göstermez. Ancak böyle köylerde mevcuttur.

- Andırın'da hangi soyadının hangi ailelere ait olduğu çoğunlukla bilinir.

- Hangi soyadının hangi köyde olduğu büyük oranda bilinir.

- Nüfus çoğaldıkça aileler karmaşa nedeniyle değiştirdikleri gözlenmiştir.

- Bazı soyadlarının Andırın geniş ailelerine ait olması nedeniyle hem köylerde, hem merkezde olduğu bilinmektedir.

- Oğlu, zade, gibi veya uzun kelimesi, ulamalı, soy isimleri az görülmektedir. Bunun nedeni aşiret sülale bağlarının yaygın olmadığına bağlanabilir.

- Olumsuzluğu çağrıştıranın soyadı yoktur.

- Soyadları Türkçe, sat, yalın kelimelerdir.

Soyadı değerlendirmeleri bize Andırın toplumu hakkında ipuçları vermektedir. Soyadlarından

Andırın hakkında şu çıkarmaları yapabiliriz.

- Soyisimlerin ta Orta Asyadan gelen kelimelere rastlanır

- Soyisimler hem yerleşik, hem göçebe yanımızı anlatır

- Soyisimler Andırın halkının mütecanis (karışık olmayan) olduğunu gösterir

- Andırın toplumu köyleri ile beraber Osmanlıdan beri yerleşik bir toplumdur.

- Sonradan bir köy kurulmuştur. (varyanlı)diğerleri de unvanı almıştır.

- Dışardan gelen yerleşimlerde mevcut köy üzerine kurulmuştur.

- Nüfusun yokluğu merkez ve aşağı Andırın bölgesinde görülmektedir.

- Kırsal kesimlerde hareketlilik ve göç daha fazla olmaktadır.

- Alınan soyadları çok değiştirilmiştir.

- Andırının eskiden beri yerleşik, etnik yapısı olmayan, Türkmen ailelerin yaşadığı, barışık ve uyumlu yaşayan, köyden şehre göçü bölgesine veren, ama nüfusu azalan geri dönüşü az olan bir ilçedir.

İki tablo birden veriyoruz. Biri mahalle ve köy bazlı soyadı sayıları. Öteki soyisimlerin çokça kullandıkları sıralaması. Hem anlattıklarımız, hem verdiğimiz tablolar şu mesajı veriyor.

Her aile; soyisini nasıl almış, geçmişteki soy, sap, sülaleri ile bağı var mı, soyismi ile büyüklerinin ilişkisi nasıl kurulmuş, soyismi alırken hikayesi var mı? Bunları araştırmalı. Araştırmalı ki köklerimizden kopmayalım. Kökümüze, soyumuza, geçmişimize sahip çikalım.

Not: Soyisimleri DİE bilgileridir. 1980'li yılları kapsar. Son durum değişebilir. Soyisimleri eksik olabilir. Onun için yeni araştırmalar gerekir.

KÖY	SOYADI SAYISI
MERKEZ-YENİMAHALLE	138
TUFANPAŞA MAHALLE	93
MERKEZ-PINARBAŞI	85
KIYIKÇI	62
YEŞİLOVA	92
BEŞBUCAK	54
BAŞDOĞAN	31
BOZTOPRAKLI	27
CAMUZLUK	27
GEBEN-BOĞAZIÇI	25
KIZIK	25
BULGURKAYA	24
AKİFİYE	23
ALAMEŞE	23
KALEBOYNU	23
RİFATİYE	23
YEŞİLTEPE	23
CANBAZ	22
ALTINBAĞ	20
GEBEN-ÇAMLICA	20
GÖKAHMETLİ	20
EFRAĞZILI	18
TORUN	18
GÖKGEDİK	16
KABAAĞAÇ	16
KARGAÇAYIRI	16
YEŞİLOVA/YEŞİLTEPE	16
BEŞİKTAŞLI	15
ÇİÇEKLİ	15
ALANLI	14
KARAPINAR	14
ORHANİYE	14
SUMAKLI	14
AKÇAKOYUNLU	13
BOĞAZÖREN	13
HACI VELİ UŞAĞI	13
HACİVELİUŞAĞI	13
BOSTANLI	12
EMİRLER	11
YENİKÖY	11
AKGÜMÜŞ	10
GEBEN-YENİ	10
KUZGUN	10
YEŞİLYURT	10
ÇUHADARLI	8
KÖKLÜ	8
TORLAR	8
ARIKLAR	7
BOYNUYOĞUNKU	7
OSMANCIK	7
ALINDIK	6
GÖKÇELİ	5
KABAKLAR	3
TOPLAM	1.251

SOYADI	KÖY SAYISI
Gök	17
Köse	15
Doğan	14
Arslan	11
Kara	11
Avcı	10
Avan	10
Kaya	10
Şahin	9
Yılmaz	9
Akar	8
Kayıran	8
Demirci	8
Dalkıran	8
Deniz	8
Karakuş	7
Korkmaz	7
Bülbül	7
Başdoğan	7
Ateş	7
Bozdoğan	7
Dal	7
Türk	7
Topal	7
İspir	7
Öksüz	7
Hayta	7
Karataş	7
Demir	7
Sarı	7
Kurt	6
Salan	6
Çınar	6
Saltalı	6
Kuşçu	6
Karcı	6
Yaylamaz	6
Küçük	6
Temiz	6
İnekçi	6
Koca	6
Çinkir	5
Aksoy	5
Yiğit	5
Harmanda	5
Çam	5
Bekar	5
Karagedik	5
Kaplan	5
Karaoğlan	5
Nurdoğan	5
Çatalbaş	5
Karaca	5
Taş	5

Not: 5'ten az olanlar yazılmadı.

Kadirli Üzerine Yürütülen Araştırmalar

Ulakbim tez veri tabanında ve diğer makale tarama indekslerinde Kadirli anahtar kelimesi ile arama yapıldığında 20-25 çalışma listelenmektedir. Bunlardan birisi doktora diğerleri yüksek lisans tezi ya da çeşitli dergilerde yayınlanan makalelerdir. Konu bazında incelendiğinde ziraat ve zirai faaliyetler, coğrafya ve yerleşim, jeolojik ve biyolojik yapı ve çeşitlilik, halk bilimi, sosyal ve kültürel çalışmalar, maden ve orman mühendisliği ile Türk dili ve edebiyatı üzerinedir. Tüm bu çalışmalar incelendiğinde Kadirli ilçesi ve çevresinin jeolojik, biyolojik çeşitliliği, tarihi derinliği, kültürel birikiminin zenginliği karşısında saygı duymamak mümkün değildir. Bununla birlikte tarihin farklı evrelerinde yaşanmış iyi ve kötü olaylar, dil ve edebiyatındaki farklı üslup ve tat etkileyicidir.

Coğrafya ve Coğrafi Özellikler konulu çalışmalar

*Erciyes Üniversitesi öğretim üyelerinden Cevdet Kırpık tarafından 2016 yılında **İskan, İsyân ve Değişim**: XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Kadirli başlıklı bir makale Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi dergisinde yayınlanmıştır. Kadirli şehrinin temelleri büyük oranda XIX. yüzyılın ikinci yarısında atılmış olduğu. Devlet otoritesinin hâkim kılınması, şehircilik, ekonomik faaliyetler ve toplumsal yapı ile devlet –halk ilişkileri, esaslı bir değişim sürecinden geçmiş olduğu belirtilmektedir.*

Kadirli çevresinin fiziki coğrafyası başlıklı Mediha Kanat tarafından yapılan 2001 tarihli tezde Kadirli, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümünde bulunan Osmaniye' nin en büyük ilçesi olarak tarif edilmektedir. Çukurova' nın kuzeydoğusunda yer alır. Kadirli'nin kuzey ve doğusunda orta Toroslar yükselirken, güneyinde ve batısında Çukurova yer alır. İlçeyi Ceyhan Irmağı'nın bir kolu olan Savrun Çayı ikiye böler. İlçe merkezi 35° 30' ve 36° 15' doğu boylam ile 37° 36' ve 38° kuzey enlemleri arasında yer alır. Denizden yüksekliği 95- 100 m olup kuzey ve doğu kısmı plato ve tepelerle çevrilidir. Kadirli üzerine yürütülen tek doktora çalışması 2008'de DöndüÜçeçamKaragel tarafından yapılmıştır ve başlığı "Kadirli ilçesi'nin beşeri ve ekonomik coğrafyasıdır". Bu çalışmada "Kadirli ilçesi, Akdeniz Bölgesi'nin Adana Bölümü'nde Osmaniye ilinin kuzeyinde bulunmaktadır. Kadirli'nin, Çukurova gibi yerleşme koşullarının son derece uygun olduğu bir alanda yer alması, tarih boyunca pek çok uygarlığın kurulup gelişme merkezi olmasını; eski kervan yolları geçiş güzergâhı üzerinde yer alması ise, bir ticaret merkezi statüsü kazanmasını sağlamıştır" denilmektedir.

Kadirli kırsal nüfusunda belirli özellikler itibarıyla Cumhuriyet döneminde dikkat çeken, dört farklı dönem söz konusu edilebilir. Bunlar: 1935-1940

yılları arasında görülen azalma, 1940-1965 yılları arasında görülen hızlı nüfus artışı, 1965-1980 yılları arasında görülen duraklama ve 1980-2000 yılları arasında görülen düzenli azalma dönemleridir.

Şehir nüfusu ise, kır nüfusunun tersine 1927-1965 yılları arasında yavaş bir gelişme; fakat 1965 yılından sonra çok hızlı bir artış göstermiştir. Kadirli 1960 yılına kadar bir tarım kasabası görünümünde iken, 1960 sonrasında şehrsel fonksiyonlarındaki çeşitlenme, özellikle de hizmet sektörünün gelişmesi ile birlikte günümüzde ağırlıklı fonksiyonu hizmet olan bir şehir durumuna gelmiştir. Kadirli'de nüfusun artmasıyla birlikte şehrsel fonksiyonlarda da gelişmeler olmuştur. Hizmet sektörünün ağırlıkta olduğu şehirde, sanayi alanında daha fazla yatırımın yapılmasıyla birlikte şehrsel kimlik kuvvetlenecektir.

Yine Döndü Üçeçam'ın 2002 tarihli yüksek lisans çalışması da Kadirli üzerinedir. Kadirli'nin kuruluşu, gelişmesi ve şehrsel fonksiyonlarını araştırmış ve raporlamıştır. Kent nüfusunun 1927 yılından günümüze kadar, 1935-1940 yılları arası hariç hiçbir dönemde azalmadığından bahseden çalışmada nüfusun, 1940-1965 yılları arasında yavaş, 1965-1997 yılları arasında hızlı bir şekilde artarken, 1997 yılından sonra nüfus artış hızı düşme eğilimine girdiği ifade edilmiştir.

Yücel Yonca 2014 yılında Kadirli'de yaylacılık faaliyetleri konulu bir yüksek lisans tezi tamamlamıştır. Yaylacılık faaliyetlerinin sadece Kadirli ve çevresinde her yıl yaklaşık 100 bin insanı doğrudan ilgilendiren sosyokültürel bir faaliyet olmasına rağmen, bugüne kadar yörenizde yapılan yaylacılık faaliyetleri hakkında yeteri kadar bilimsel çalışmanın yapılmadığını ifade ederek çalışmasını gerekçelendirmiştir.

Araştırma sonucunda 30'u Kadirli ilçesi sınırlarında, 17 tanesi de ilçe sınırları dışında olmak üzere toplam 47 yaylada bölge halkının yaylacılık

faaliyetlerinde bulunduğu tespit edilmiştir. Yeryüzü şekilleri ve coğrafi konumları elverişli olan ve eskiden beri bu aktivitelerin merkezi durumunda olan yaylaların hala cazibesini korumaya devam ettiğini görülmekle birlikte, yeni yayla yerleşmelerinin de ortaya çıkarak büyümeye başladığı görülmüştür. Yaylaların hemen hepsinde başta altyapı olmak üzere, birçok sorunun devam ettiği görülmektedir. Ayrıca yaylalara iniş ve çıkışları belirleyen faktörün ise yaylacıların tarım, hayvancılık veya rekreasyon amacına göre değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Yaylalarda kullanılan mesken tiplerinin ise, yayladan yaylaya ve yaylacının gelir durumuna göre değişiklik gösterdiği ortaya çıkmıştır

Richard Bayliss tarafından AnatolianStudies dergisinde 1997 yılında "TheAlacami in Kadirli: Transformations of a sacred Monument" başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Kadirli'nin kenarında en iyi korunmuş geç Roma dönemi kilise anıtlarından biri tarihinin neredeyse bin yıllık tarihinin yarısını da Alacami olarak geçirdiğini anlatmaktadır. Başlıktanda anlaşılacağı gibi Kutsal bir anıtın dönüşümü işlenmektedir.

ÜçeçamKaragel 2010 yılında bir başka çalışmada Kadirli ilçesinde kır nüfusunun dağılışı ve yoğunluğu konulu bir makalede Kadirli ilçesi kır nüfusunun dağılışında tarımsal yapı ile birlikte morfografik özellikler, hidrografya ve ulaşım ağı en önemli faktörler olduğunu belirtmiştir. Araştırma sahasında nüfus daha çok ova köylerinde toplanmıştır. Burada nüfusun yoğunlaşmasına neden olan en önemli faktör Savrun Çayı'nın yaydığı alüvyonlardan oluşmuş, zirai potansiyeli yüksek topraklardır. Kadirli ilçesi köylerinin % 50'si az nüfuslu köyler grubunda yer almaktadır. Bu gruptaki köyler genellikle ilçedeki ortalama köy nüfusunun (611 kişi) altında nüfusa sahiptirler. 1935 yılında ova ünitesinde yoğunlaşmış olan nüfus, 1965 yılında da bu özelliğini korumuştur. 1935 ve 1965 yılında nüfus, daha çok Savrun Çayı yatağı ve çevresiyle, ilçe merkezine yakın olan kesimler ve önemli ulaşım güzergâhları boyunca toplanmıştır. 1990 yılı sonrasındaki dönemlerde ise ova ünitesinde yer alan yerleşmelerde ciddi nüfus kayıpları olurken, dağlık ve tepelik sahalarda nüfus kayıpları görülmediği gibi, artışlar dikkat çekmektedir. Buna ek olarak Aslantaş Barajı'nın yapımıyla birlikte sulanabilen tarım arazilerinin artışı bu bölgede nüfusun yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Ziraat ve Zirai Faaliyetler Üzerine Yürütülen Araştırmalar

Ziraat alanında *Celile Mayoğlu 1996 yılında karpuzlarda solgunluk hastalığı* etmeni fusariumoxysporum f-5p niveum un yaygınlık ve hastalık

oluşum oranının saptanması amacıyla bir yüksek lisans çalışması yürütmüştür. Bu çalışmada, karpuzlarda solgunluğa sebep olan patojen Fusariumoxysporumf.sp. niveum' un Çukurova Bölgesi' ndeki yaygınlık ve oluşum oranı araştırılmıştır.

Ziraat alanında bir diğer yüksek lisans çalışması 2016 yılında Başak Gül tarafından Osmaniye ili Kadirli ilçesinde yerfistığı üretim faaliyetinin ekonomik analizi amacıyla yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda basit tesadüfî örnekleme yöntemi ile belirlenen 60 işletme ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Ayrıca 2016 yılında *Mehmet Tahiroğlu Kadirli koşullarında karabaş kekik* (Thymbraspicata L.)'in tohumla üretim olanaklarını araştırmak amacıyla yüksek lisans tezi olacak bir araştırma tamamlamıştır. 2013-2014 yılları arasında Kadirli yöresinde yürütülen bu çalışmada Karabaşkekik tohumlarında farklı tohum renklerinin ve kimyasal uygulamaların çimlenme üzerine etkisi incelenmiştir

Karabaş Kekik konusunda bir diğer çalışmada *Belma Çiçek tarafından yine* 2016 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, Mart 2014 ve Mayıs 2015'de Osmaniye'nin Kadirli ilçesinde kültürü yapılan Thymbraspicata var.

Emine Kokaçya Duvan 2014 yılında Kadirli ilçesinde turp üretim ve pazarlama yapısını inceleyen bir yüksek lisans tezi yürütmüştür. Bu çalışmada, Türkiye turp üretiminin yaklaşık %75'ini oluşturan Kadirli İlçesinin turp üretim potansiyelinin değerlendirilebilmesi için turpun üretim ve pazarlama yapısı incelenmiştir.

Ziraat konusunda bir başka çalışma ise 2014 yılında *Tuğçe Halaç tarafından Kadirli'de (Osmaniye) yetiştirilen kırmızı pancar*, karpuz turpu ve kırmızı turp yaprak ve kökleri ilave edilmiş topraklarda karbon mineralizasyonu konusundadır.

Ziraat alanında burada sunulacak son çalışma ise *Turgut Telis tarafından Kadirli ovası Kesik suyu sulama işletme* alanında taban suyu değişimleri ve sorunları üzerine 1986 yılında yapılmıştır. Bu çalışma, DSİ-Kesik suyu Sulama İşletme Alanında mevcut taban suyu sorunlarının kapladığı alanların ve taban- suyu sorununa neden olan faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Jeoloji ve Biyoloji alanında yürütülen çalışmalar

Senem Tekin 2014 yılında Kadirli – Aslantaş (Osmaniye) dolaylarının cbs tabanlı heyelan duyarlılık değerlendirmesi başlıklı bir yüksek lisans çalışması yürütmüştür. Bu çalışmada, Kadirli ilçesi dolayında ki toplam 523 km²'lik alanın heyelan duyarlılık değerlendirmesi yapılmıştır..

Ayrıca 2008 yılında *Kadir Ürünveren Kadiri (Osmaniye) Kösepinarı Köyü ve çevresindeki mermerlerin* mühendislik özellikleri konulu bir tez yapmıştır. Bu tez çalışmasında, Kadiri (Osmaniye) Kösepinarı ve çevresindeki mermerlerin fiziko-mekanik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla Osmaniye ilinde bulunan mermer ocaklarından numuneler alınmıştır.

2007 yılında *Yunus Kurtgöz Kadiri Orman İşletme Müdürlüğü ormanlarında yaşayan Coleoptera* türlerini tez olarak çalışmıştır. Bu çalışmada Kadiri Orman İşletme Müdürlüğü ormanlarında yaşayan Coleoptera (Örtük Kanatlılar) türleri incelenmiştir. Yaptığımız çalışmalarda 15 familyadan 21 faydalı, 33 zararlı olmak üzere 54 tür tespit edilmiştir.

Sosyal kültürel alanda yürütülen araştırmalar

Mehmet Çeribaş 2004 yılında Kadiri ve çevre folklorunda eski Türk inançlarının izleri konulu bir yüksek lisans çalışması yürütmüştür. Bu çalışmada, birinci bölümde Kadiri ve çevresi tarihî, coğrafik, kültürel, ekonomik, iklimsel ve sosyolojik anlamda incelenerek; diğer bölümlere nesnel temel oluşturulmaya çalışılmıştır. Böylece tezin daha gerçekçi bir temele oturtulması için gayret gösterilmiştir. İkinci bölümde, Türkleri etkileyen dinler, bu dinlerdeki değişimler ve Türklerle bu dinlerden hangi inançların geçtiği konusuna girilmiş; üçüncü bölümde de eski Türk dini olarak benimsenen Gök Tanrı Dini'yle, bu dinin asıl terimlerinin hem eski hem de Anadolu ve yöredeki biçimleri karşılaştırılarak verilmiştir. Dördüncü bölümde, evlenme, doğum, ad verme; nişan, düğün, ölüm gibi geçiş törenleri, bazen tasvirî, bazen de bu tasvirilere bağlı ilmi tahliller biçiminde anlatılmıştır. Sonuç olarak da, Kadiri ve yöresinin inanç haritası çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu haritadaki çizgilerin eski Türklerin inanç haritasıyla ne kadar paralellik arz ettiği, dönem dönem olarak incelenmiştir. Bu incelemede, Türklerin hangi inanç dairesine ya da haritasına dahil olursa olsun, kültürel hayatındaki değişimlerin hiçbir zaman içsel (tamamen farklılaşma) değil, dışsal (sadece motif değişikliği) olduğu kararma varılmıştır.

Bir diğer çalışma *Ebru Kayırhan tarafından 2007 yılında yüksek lisans çalışması olarak yürütülmüş ve Kadirli Aşık Abdülvahap Kocaman'ın hayatı ve şiirleri* ele alınmıştır.

Bu çalışma Türk Halk Edebiyatına ve Türk Halk şairliği'ne her yıl Konya'da yapılan Türkiye Aşıklar Bayramı'nın katkılarını ve bu bayramdan yetişen bir halk şairi olan KOCAMAN'ı her yönüyle ortaya koyması ve şiirlerini eksiksiz olarak içine almasıyla bu konudaki eksikleri tamamlayan bir çalışmadır. Çalışma KOCAMAN'ın hayatı, çevresi, sanatı ve şahsiyeti ile şiirlerinden oluşmaktadır.

Kaynakça

- MEDİHA KANAT (2001)
Kadiri çevresinin fiziki coğrafyası, Yüksek Lisans Tezi
- DÖNDÜ ÜÇEÇAM KARAGEL (2008)
Kadiri ilçesi'ninbeşeri ve ekonomik coğrafyası. Doktora Tezi
- DÖNDÜ ÜÇEÇAM (2002)
Kadiri'nin kuruluşu, gelişmesi ve şehirselsel fonksiyonları, Yüksek Lisans Tezi
- CELİLE MAYAOĞLU (1996)
Karpuzlarda solgunluk hastalığı etmeni yaygınlık ve hastalık oluşum oranınının saptanması, Yüksek Lisans Tezi
- MEHMET ÇERİBAŞ (2004)
Kadiri ve çevre folklorunda eski Türk inançlarının izleri, Yüksek Lisans Tezi
- YÜCEL YONCA (2014)
Kadiri'de yaylacılık faaliyetleri, Yüksek Lisans Tezi
- SENEM TEKİN (2014)
Kadiri – Aslantaş (Osmaniye) dolaylarının cbs tabanlı helyan duyarlılık değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi
- BAŞAK GÜL (2016)
Osmaniye ili Kadiri ilçesinde yerfıstığı üretim faaliyetinin ekonomik analizi, Yüksek Lisans Tezi
- MEHMET TAHİROĞLU (2016)
Kadiri koşullarındakarabaş kekik (*Thymbraspicata L.*)'in tohumla üretim olanakları. Yüksek Lisans Tezi
- BELMA ÇİÇEK (2016)
Osmaniye-Kadiri'deyetiştirilen *Thymbraspicata Var. spicata*'nınyaprağı ve mospilan
- EMİNE KOKAÇYA DUVAN (2014)
Kadiri ilçesinde turp üretim ve pazarlama yapısı, Yüksek Lisans Tezi
- TUĞÇE HALAÇ (2014)
Kadiri'de (Osmaniye) yetiştirilen kırmızı pancar, karpuz turpu ve kırmızı turp yaprak ve kökleri ilave edilmiş topraklarda karbon mineralizasyonu. Yüksek Lisans Tezi
- A. KADİR ÜRÜNVEREN (2008)
Kadiri (Osmaniye) Kösepinarı Köyü ve çevresindeki mermerlerin mühendislik özellikleri. Yüksek Lisans Tezi
- YUNUS KURTGÖZ (2007)
Kadiri Orman İşletmeMüdürlüğü ormanlarında yaşayan-Coleoptera türleri.
- MEHMET YARDIMCI (1990)
Ağit söyleme geleneğimiz ve Kadiri Kozan Yöresinde söylenen Ağitlar. I. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu. Adana
- ÇETİN ÖNER (2010)
Yaşar Kemal. İmge Öyküler Dergisi Sayı 2.

Andırın'lı AHMET'ler..

Andırında Ahmet ismi çoktur. Yörede herkes soyismi ile hitap etmek olmadığına göre yiğit namı ile anılır. Kabilinden lakaplarıyla söylenir, bilinir.

Birine Lakap nasıl takılır? İsim nasıl verilir?

- Çocuklukta severken takılır
- Ailesi üzerinden takılır
- Birine benzetilir
- Şaka ile söylenerek isme döner
- Şekline tipine uygun takılır
- Hal ve hareketlerine göre takılır

İlginçtir her köyde bir lakap söylenir. Ama köylerin çoğunda ortak, aynı lakap görülür. Mesela deli Ahmet gibi.

Ahmet ismi, lakap kelimesi ile kolay ulaşıldığından her Ahmet'e nerdeyse takılır. Bir toplulukta birden fazla Ahmet olunca lakap ile hitap etmek kolaylaşır. Kişide bundan kocunmaz.

Andırında lakabı olan Ahmet'in hangi köy veya mahalleden olduğu bilinir. Hatta falan Ahmedi tanıyorum diyerek tanışıklık kurarlar.

Yalnızca Ahmet mi? Andırında çok ismin lakapları var. Bunu değer kabul ediyoruz. Toplum ile paylaşıyoruz.

Tayfur Ahmet	Ahmet Çavuş
Şişkin Ahmet	Pala Ahmet
Fatoş Ahmet	Tuzsuz Ahmet
Şeker Ahmet	Hacı Ahmet
Tors Ahmet	Kel Ahmet
Çil Ahmet	Duran Ahmet
Kırmızı Ahmet	Deli Ahmet
Yirik Ahmet	Uzun Ahmet
Pangulus Ahmet	Kasa Ahmet
Pan Ahmet	İbik Ahmet
Pense Ahmet	Fotör Ahmet
Gizir Ahmet	Kör Ahmet
Pel Ahmet	Asker Ahmet
Foter Ahmet	Koca Ahmet
Köşker Ahmet	Abbak Ahmet
Narcı Ahmet	Bunsuz Ahmet
Davut Ahmet	Buruk Ahmet
Süslü Ahmet	Domates Ahmet
Avgat Ahmet	Sömelek Ahmet
Ateş Ahmet	Kara Ahmet
Metoroloji Ahmet	Becen Ahmet
Fas Ahmet	Kostul Ahmet
Apık Ahmet	Mirik Ahmet

Hamdım, Yandım, Piştim...

Ve hızman oldum Andırın, Kadirli topraklarında...Atalarımızdan gelen yaşanmış atasözleri gibi ders veriyor aslında Hızman. Yapılış ta hayatımızın ciğerinden dağıldığımız tüm topraklara, yuvalarımıza kokusu yayılıyor.

Önce kışın sertliği, karın tadını alacak, baharda yeşerecek bir çiriş otu yaşamımız. Çektiğimiz acılar gibi demlenecek ağustosta dek. Ağustosta geçip giden çirişin köklerini topraktan çıkarıp kurutuyorsun, kavuruyorsun, kavruluyorsun. Aile kuruyorsun çocuklarınla pişiyorsun. Tüm duygularımızla çirişin değirmende öğütüldüğü gibi öğütülüyor ölümlerimiz, doğumlarımız. Sonra içi astarlanmış bir torba gibi sıvanıyoruz çiriş tozundan yapılan çamurda. İçine acılarımızı sevinçlerimizi kattığımız torbanın etrafına. Torbanın içine talaş konmuş haliyle, etrafına sıvanan çiriş kökünün tozunda hamuru kurutuncaya kadar bekliyoruz. Kuruduktan sonra, önce talaşları, talaşları döküp sonra torbayı çıkarıyoruz. Ham iken yanıp kavruyan ve sonunda pişen çiriş tozunun hamurunda yapılan hızmanın yani hayatımızın içine değer verdiklerimizi; eritilmiş tereyağ, bal, pekmez ya da tahıl koyuyoruz. Kağıt, kumaş parçalarıyla süslüyoruz hızmanın etrafını. İlginçtir ki hızmanın içine konanlar bozulmuyor ve çirişin toprak kokusu, çamin, ardıcın kokusu sınıyor içindakilere. Saklama kabı yerine.. Plastiğin içimize işlediği yaşamımızda, ihtiyaç duyduğumuz hızman değil midir aslında?

Bu yüzdendir ki yaylalarımızda yaşayan yaşlılarımız sağlam yürekli güçlü, ömürlü oluyor. Sağlam duruyor hayatın karşısında...

Yunus Emre gibi "Hamdım, yandım,piştim." Ve hızman oldum Andırın, Kadirli topraklarında...

Soruyorum seksen yaşındaki anama; çirişi baharda çıkmışken alıp kurutsak olmaz mı hızman? Hayır diyor ağustos olmalı, olgunlaşmalı, kökü sağlam olmalı. Cahit Sıtkı TARANCI gibi yolun yarısını geçsek de olgunlaşmalı hayatımız. Önce ham, yanıp pişmeli duygularımız, düşüncelerimiz. Çocuklarımıza hızman gibi doğallığı, bozmamayı ve sağlam duruşu öğretmeliyiz. Geçmişimizin, mükemmel kültürümüzü anlatmalıyız bir HIZMAN HİKAYESİYLE...

HIZMAN NEDİR, NASIL YAPILIR?

Osmaniye, Kadirli, Kahramanmaraş yöresine ait bir mutfak gerecidir. Yapılış itibarıyla unutulmuş al sanatlarımızdadır. Toros Dağlarında yetişen çiriş bitkisinin kökleri kazma, keser ile çıkartılır. Taş sokusunda veya değirmende dövülerek ezilir. Macun haline getirilir. Bir zemin üzerin yayılan bu macun güneşte iyice kurutulur. Sonra dövülerek çiriş umu haline getirilir. Kadınlar tarafından hızmanın isteğe bağlı büyüklüğüne göre temiz bir bezden torba şekline maketi dikilir. Bu maketin içine un kepeği, talaş, temiz çocuk kundak toprağı ile doldurulur. Ağız bağlanır. Hazırlanan çiriş tozuna bir kapta su katılarak hamur haline getirilir. Bu macun ustası tarafından hazırlanan bez makete yarım santim kadar katılıkta iyice sıvanarak eller suya batırılıp ıslak elle cilalanır. Küçük kağıt ya da bez parçalarıyla süslenir. Hızman yaş iken üstüne yatırılır. Üst kısmından yüksek bir yere asılarak kurumaya terk edilir. İyice kuruyan hızmanın maketinin içi boşaltılır. İçine tereyağ, eritilmiş tereyağ, süzme bal ya da tahıl konulur. Hızmanın ağızına ardıç, çam veya sedir ağaçlarından kapak yapılır.

Belediyelere Çağrı **BEŞİBİR YERDE 3 Şehir Parkı**

Kentlerin kimliklerinin biri de kenti temsil eden, özleşen parklardır. Dünyanın büyük kentlerinde böylesi parklar vardır. Parklar kenti markalaştıran önemli bir değerdir.

Şehirlerin her yerinde parklar varsa da sözünü ettiğimiz park bunlar değil. Kentlerin kimliğini temsil eden coğrafyayı ve iklimi yansıtan, toplumu/kültürel yaşamı anlatan hâkim yerde konuşlanmış kent parkından söz ediyoruz.

Artık şehirlerde mobilyalarında konuşlu, yerler beton kaplı, birkaç tür ağaç ve beton saksıların boğulmuş çiçeklerden oluşmuş parklar hep birbirine benziyor. Beton yapıları apartmanlara benziyor. Her yerde aynı parklar ama kentin kimliğini yansıtan parklar çok az.

Bizim şehirlerimizde de parklar aynı konumdadır. İstanbul deyince Gülhane parkı, Ankara diyince Gençlik parkı akla gelir. Şehirler onlarsız sönük kalır. Parklar kentlerin gücü, yani arkasıdır. Yalnızca büyük kentler değil, bütün kentlerde (il ve ilçe merkezleri) onu temsil eden parklar olmalıdır.

Etrafı yeşillikler ile doğasıyla çevrili şehirlerde parka gerek olmadığı söylenebilir. İnsanlar dinlenme ihtiyaçlarını doğaya çıkararak, oralarda piknik yaparak gideriyor denebilir. Doğa basit düzenleme ile park haline gelebilir. İddia edilse de kentin ta ortasında soluk veren, değerleriyle süsleyen ayakaltı parklara ihtiyaç ortadan kalkmaz.

- Parklar, şehir içinde yeşil alan, yeşil doku, doğal tabiat parçasıdır
- Kentin hava ve çevre kirliliğine karşı doğal tedbirdir
- Kentin yaşam kalitesini artırır.
- İnsanların buluşması, bir arada hoşça vakit geçirmesini sağlar
- Kente değer katar
- Kente hafıza olur, insanların anıları ve yaşamışlıkları oluşur
- Kent marka haline gelir
- Kenti dışarıda tanıtır
- İmajını güçlendirir
- Ailelerin birlikte zaman geçirmesine vesile olur

- Kentin ürünleri, değerlerini, tanıtılır, pazarlanır
- Kentin, sanat, sosyal, kültür faaliyetlerine zemin olur
- Kentte insan dışında yaşayan canlıların yaşam alanı olur
- Kent insanın kentlilik bilincini geliştirir
- Kentlileri doğal hayat ile buluşturur
- Piknik, eğlence, dinlenme ihtiyaçlarını karşılar

Parklar nasıl olmalıdır?

- Çok geniş bir alan üzerine kurulmalıdır
- Ulaşım yolu ağı üzerinde bulunmalıdır.
- Halkın kolay ulaşacağı ulaşım imkânları olmalıdır
- Mümkünse engebeli bir alan seçilmelidir.
- Coğrafyada var olan yetişen ağaç ve bitkiler bulunmalıdır
- Her ağacın bitkinin çiçeğin künyesi yazılmalıdır. (Zira şehir insanları doğadan koştular)
- Coğrafyanın ve iklimin el verdiği bitki ve çiçekler dikilmelidir
- Şehri temsil eden bir ağaç bitki türü varsa belirgin şekilde dikilmelidir
- Kentin belli yol ve kavşaklarına şehir parkı yön lambası konmalıdır
- Şehir parkının kentin özelliğini yansıtan bir girişi olmalıdır
- Park içi yollar doğal malzemedden olmalı.
- Parkta beton, beton yapılar olmamalıdır
- Yörenin özelliğine göre ahşap, taş yapı ve süslemeler olmalıdır
- Park içinde su oyunları yer almalıdır
- Parkta iklime göre ahşaptan gölgelik, serinlik çatı sistemleri kurulmalıdır
- Kentin simgesi olan değerleri anlatan anıt, levha, sütunlar olmalı
- Gezinti yolları olmalı
- Parkın belli bölümlerine, yollarına yerel değerler kişiler isimleri verilmeli
- Park ferah ve rahat olmalı
- Park yapılara boğulmamalı, yeşil doku hâkim olmalı
- Parkta diğer canlıların da yaşayacağı doğal ortam/doğallık olmalıdır

Peki, park bu özellikler taşıırken gelenler/ziyaretçilere hangi hizmeti sunmalıdır. Dünyanın

pek çok kentlerinde simge parklar bulunur. Bunlardan da anlıyoruz ki, park ile şehir kaynaşmalı. Yani park şehri temsil etmeli. Oraya gelen konuklara şehir somutlaşmış hizmet sunmalıdır.

Yararlarını, insanların çok fazla ihtiyaçlarını karşılamaını anlatmakla bitiremeyiz. Her kentin özgü birimleri, coğrafyası, iklimi, doğal yapısı şehir parkının yapısını şekillendirir. O zaman parkın kentlere uyan ortak yanlarını ortaya koyalım.

Bir kent parkının özelliklerini sıralayalım.

- Kent parkı şehrin içinde veya bitişiğinde olmalıdır
- Kentin içinde bulunduğu bölge coğrafya, iklim ve doğal özelliklerini taşımalıdır
- Park, bir yönüyle doğal bitki örtüsü dokusu (arberatorun) olmalıdır
- Şehirdeki bütün canlıların yaşayabileceği ortam olmalıdır
- Park konuşlandığı coğrafyanın doğal yapısı bozulmamalıdır
- Park şehrin imajını tam olarak yansıtmalıdır
- Park pek çok insanı faaliyetler (gezi inceleme, dinlenme, eğlence) olmalıdır/yapılmalıdır
- Park tertemiz, güvenli, ihtiyaçların karşılandığı, alt yapı olmalıdır
- Park betona ve binalara bağlanmamalıdır.
- Park içinde yön levhaları, tanıtıcı yazılı/ görsel tablolar yer almalıdır
- Park içinde hizmet/rehber görevlileri olmalıdır
- Park yörenin /bölgenin/kentin tüm özelliklerini yansıtan /toplayan ahşap, taş, gibi geleneksel malzemelerle yapılmış, mimari doku olmalıdır
- Parkta kısıtlılar (çocuklar, yaşlılar, engelliler, yabancılar) için özel mekân ve düzenlemeler olmalıdır
- Parkın uygun yerine mini kent müzesi kurulmalıdır
- Parkta yöresel ve kentsel değerler açık hava müzesi gibi serpiştirilmelidir. Parka gelenler kenti geziyor muş izlenimi edilmelidir.
- Çay bahçesi, kır bahçesi yer almalıdır
- Yöresel ürünler doğal ürünleri pazarlayan ahşap malzemeli kubbeler kurulmalı
- Parkın içine oturma dinlenme grupları yapılmalı
- Çocuk oyun alanları /parkı kurulmalı

- Mini spor alanları kurulmalı
- Engellilerin dolaşacağı / yararlanacağı yapı ve hizmetler sunulmalı
- Umumi ihtiyaç alanları düzenlenmeli
- İbadet ihtiyaçlarını karşılayan mescit yapılmalı
- Toplu hizmet sunacak arena/ oturumu açık hava düzenlemesi yapılmalı
- Ulaşım/iletişim hizmetleri verecek düzenlemeler olmalı
- Mini hayvanat bahçesi olmalı
- Yeterli amaçlı aydınlatma düzeni kurulmalı yöresel müzik verilmeli

Kentin özelliklerini taşıyan, kente özgü, kentin imajını yansıtan park ne mesajlar verir. Böyle parkları olan kent tecrübelerinden yola çıkarak şu tespitleri yaparız

- Park kent kimliğini yansıtır
- Park insanların gününbirlik yaşamında vazgeçilmez yer alır
- Park kenti tanımayan yabancılar şehri tanıtır
- Kentteki insanlara ortak zaman ve mekân geçirme yönüyle toparlayıcı birleştirici, kolaylaştırıcı hamur olur
- Ortak tarih ortak geçmişi anlatır
- Kentin hafızası olur
- Kente değer katar
- Kentin yaşam kalitesini artırır
- Yaşanabilir kent imajı verir

Böyle bir parkı kim sevmez ki?

Böyle bir park kentte oturan herkesin hakkı değil mi?

Böyle bir parkta ailece, misafirler ile eş, dost ile hoşça vakit geçirmek, mutlu olmak hakkımız değil mi?

Artık kentlerde çok yönlü, çok amaçlı, çok hizmetli parklar yapılıyor. Hatta böyle bir park yoksa eksiklik kabul ediliyor. Çukurova bölgesinde parklar olsa da bu fonksiyonlarda park göremiyoruz.

Belediyelere çağrımızdır. Gelin bize, ait bizim olan, bize de, ve canlı tutan kimlikli, özgün, geniş alanı olan kent parkı yapalım.

Yerimiz yok, imkânımız yok diyen idareye rahatlıkla niyetimiz yok diyebiliriz. Kentlerde yaşayan insanlar yaşamlarına değer katacak parkı istemelidir. Hatta fikir vermeli, katılmalı, katkıda bulunmalıdır.

Bebeğin Ağıdı

Evlenen Türkmen beyinin sekiz yıl sonra bir oğlu olur. Bebek daha beşikteyken Çukurova'dan yaylaya gitmek üzere develerle yola çıkarlar. Göç yolu Andırın dan geçen Akyol üzerindedir. Göç Torosların sarp ve dik yamaçlı, bol ardıçlı dağlarında ilerlemektedir. Bebeğin beşiği devenin üzerinde sarılıdır.

Gözetmek için annesi de bebeğe yakın giden bir devenin üstünde gitmektedir. Yolda bebeğin beşiği engin çam dallarından birine takılır. Bebeğini çam da takılı kaldığını gören gelin ana yanbaşıda giden kayınbabasına söylemeye utanır. Gelin kayınbabası ile konuşmamakta, gelinlik etmektedir. Töre gereği gelinler, gelin geldiği yerde aile büyükleriyle konuşmaz, seslerini duyurmazlar. Bebeği çam dalında takılı kalan anne kendi kendine çırpınır, uğunur, ağlar ama sesini yükseltip bebek kaldı diyemez.

Konağa yurduna varınca eşine durumu anlatır. Geri dönüp çam dalında takılı kalan bebeği bulurlar. Ama bebek bir kara yırtıcı kuş tarafından parçalanmış, yüzü gözü kalmamıştır.

Ağıdın ana teması, bir Türkmen gelininin ve bir ananın katı ve baskıya dönüşmüş bir gelenek karşısındaki çaresizliğidir. Ağıdı bebeğin anası söyler;

*Devemiz deveden yüce
Yükledik deveyi gece
Diyemedim bebek seni
Yurda varıp konmayınca*

*Deveyi deveye çattım
Yuların üstüne attım
Diyemedim bebek seni
Kay'n babamdan hicap ettim*

*Kayranlı'nın kayaları
Çan çalıyor mayaları
Berk mi değdi ağ bebeğim
Gara kuşun sayaları*

*Yekin kara löküm yekin
Dal geldi beşiği sakın
Ora gedik ağ bebeğim
Göksun irak Geben yakın*

*Şu ellerin develeri
Gelir geçer mayaları
Bebeğimi soruyorum
Ses vermiyor kayaları*

*Kıraç yerde söğüt bitmez
Bitsede cıynağın atmaz
Mevlam tekrar verir amma
Ağ bebeğin yerin tutmaz.*

KAHVALTI

Çorbalar

Bizim kültürümüzde önce çorbalar var, kahvaltı yok. Sabah çorbası var. Anadoluda kahvaltı mı vardı? Çorba içilirdi. Çeşit çeşit. Odun ateşinde kazanda kaynatılan, kaşıkla içilen, ekmele yenen sabah öğünü. Gerçi çorba diğer vakitlerde de sofrada bulunsa da esası sabah öğünüdür. Sabah yemeğidir.

Çorbalar mutfağımızdan kültürümüzden kopuyor. Kültür dediğimiz yaşanan yaşanana gelenler. Kaç mutfakta yaşıyor? Kaç çeşit, kaç çeşnili, kaç karışımı, kaç tat da?

Çorba geçmişten gelen, nesillere ulaşan, orada yaşayan damak tadımıza uyan kendi yerli malımız. Malzemesi tarifi, kendi yerli. Ondandır çorba usta – çırak sözüyle öğrenilir. Yörede, mevsimde ne varsa çorbaya döner.

Bizde çorba öylesine zengin, öylesine bereketli tarifi kolay yapılır. EVELA hangi malzeme varsa ondan çorba olur. Hangi mevsimse, mevsime uygun çorba yapılır. Çorba içenleri doyurur, sofraya bereket katar.

Bakın Anadolu'da güzel bir tekerleme var. Halkın temel yiyeceği ekmektir. Ona da kuru ekmele derler. Çorbaya ekmele doğranırsa:

Sıcağı soğutur

Azı çoğaltır

Cıvığı koyulaştırır

Yiyeni doyurur

Çorba tam bir dost. Mide dostu. Mideyi korur, kollar.

Gönül dostu. En kolay ikram eskiden tekke ve zaviyelerde, imalatlarda, hanlarda sofranın baş ikramı. Dua dostu iftarlar çorba ile başlar dua ile biter.

Garip dostu misafirlikte fakir fukaraya yapılan en güzel kolay ikram.

Orta ve ileri kuşak olarak aile ocağında çorba tadına topluca kaşık çalışmalarını hiç unutamazlar. Paylaşmanın tanımını içmek üzerinden verirler. Çorba sosyal statüsü ne olursa olsun insanları aynı softada bir arada oturtur. Paylaşırıp insanı bir nevi hizaya getirirdi.

Çorba dedik ya. Bereketle dolu mevsimine göre çorbalar, yerine göre çorbalar, rakımına göre çorbalar, malzemesine göre çorbalar.

Bulabildiğimiz çorba çeşitlerine bakalım. Bunlar içinden geldiğimiz kültürün bize öğrettikleri. Tattıklarımız sizinde nice bildikleriniz var.

İşte Çorba çeşitleri

- Tarhana çorbası
- Bulgur çorbası
- Dövme/yarma çorbası
- Ayran çorbası
- Toyga çorbası
- Mısır çorbası
- Un çorbası
- Mercimek çorbası
- Çilbır çorbası
- Sebze çorbası
- Yoğurtlu çorba
- Katıklı çorba
- Tirşik çorbası
- Pirinç çorbası
- Süt çorbası
- Şehriye çorbası
- Nohutlu çorba

Başka bir ayrıma bakalım

- Sıcak çorbalar
- Soğuk çorbalar
- Katıklı çorbalar
- Karışık çorbalar
- Sade çorbalar
- Kışık çorbalar
- Yazlık çorbalar
- Taneli çorbalar
- Unlu çorbalar

Çorbanın velinimet olduğunu tadanlar bilir. Soğuk günlerde, hastalıklarda, bir kâse tabak ılık, Sıçak çorba nasıl tarif edilir.

Çorba yapmakta marifet ister. Her kes çorba yapamaz. Nedense her kes annesinin çorbasını beğenir. Geride kalanlara duyulan özlemde olmalı. Olsun.

Kahvaltılar

Anadolu kelime hazinesi. Her bölge, her yöre kendi kelimesini bulmuş. Ağız, lehçe, den çok çok öte bir zenginlik. Mesela sabahleyin ilk işimizle başlayalım.

- Kahvaltı saati
- Kahvaltı vakti başlamak
- Kahvaltı yapmak

- Kahvaltı etmek
- Kahvaltı görmek
- Kahvaltı sunmak
- Kahvaltıya başlamak
- Kahvaltıyı bitirmek
- Kahvaltı başında
- Kahvaltıya oturmak
- Kahvaltıdan kalkmak
- Sabah kahvaltısı
- Köy kahvaltısı

Kahvaltı sofrası

- Mükellef kahvaltı
- Kuş sütü eksik kahvaltı
- Kahvaltı malzemesi
- Kahvaltılık
- Kahvaltı sonrası
- Kahvaltı buluşması
- Kahvaltılı sohbet
- Kahvaltılı toplantı
- Kahvaltı teklifi
- Kahvaltı daveti

Kahvaltıyı ne de sevmişiz. Hâlbuki sonradan girmişti soframıza, evimize, kültürümüze. Zaten en köklü ve kalıcı kültür değişimleri yeme içme ile başlar. Yani mutfakta başlar.

Kahvaltı kültür değişimini açık, net bir güzelce anlatır.

Kaşıktan çatala, çorbalarından kahvaltı tabağına geçiş hayat (yaşama) biçimimizdeki değişimin özetidir. Kültür değişimini damak tadından başlayınca geriye dönüşte zorlaşır.

Kahvaltı hikâyesi ta kıtlık yıllarına dayanır. Anadolu da çoban azığı derler. Ekmek(çörek, kömbe, v.b.) ve peynir /çökelek. Yani ekmek ve yanında katık Anadolu da fakirin bulduğu öğüne denirdi. O günden sonra ekmek yanına katık, olanda peynir, zeytin eklendi. Çay ise geç dönemlerde (1960/1970) yayıldı. Kolay pratik, ucuz, doyurucu bu menü sevildi. Önceleri bekârlar, gençler, fakirler derken her eve girmeye başladı.

Kahvaltı önce şehirlerde, kasabalarda başladı, yayıldı. Köylere girişi daha sonralara rastlar. Şehir veya kasabalarda kahvaltı eylem ister. Çorbalıkları biriktiren yaşam tarzı henüz kahvaltılıkları evde tutmaz. Onun yerine bakkaldan alınır. Önce sabah kalkılacak çocuk çarşıya gönderilecek bakkaldan gram ile peynir, siyah zeytin alınacak, kese kâğıdına konacak, borç defterine yazılacak, fırından sıcak ekmek veya pide yanına katılacak, fileye konacak evin yolu

Kahvaltıyı ne de sevmişiz. Hâlbuki sonradan girmişti soframıza, evimize, kültürümüze. Zaten en köklü ve kalıcı kültür değişimleri yeme içme ile başlar. Yani mutfakta başlar.

tutulacak. Yere serili sofraya veya engin tahta sofraya etrafında ailecek oturulacak, sıcak çaylar bol şerbetli karıştırılarak karıştırılarak içilecek. Bu sonradan vazgeçilimi? Geçilmedi de.

Kahvaltıyı her ev benimsedi. Kahvaltı evlerden lokantalara, kahvelere girdi. Çorba oralarda tutunamadı. Kentlerde vazgeçilmez doyumluk haline geldi.

Kahvaltı evlerin vazgeçilmezi olunca, çorba yapılamaz oldu. Giderek mutfağa veda eyledi. Bir ilçede geleneksel yemek yarışmasında orta yaşlı biri, tattığı eski bir çorba için “kırk yıldır içmemiştim bu ninemin çorbasını” demişti. Şimdi çeşnili tadına doyum olmaz çorbalar kalmadı.

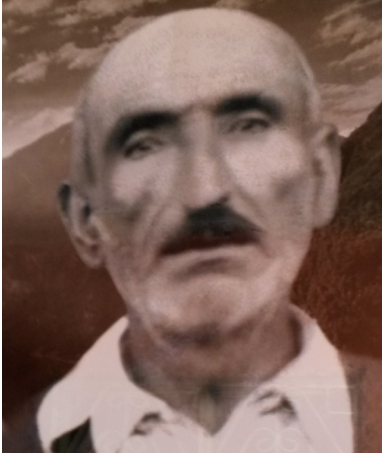
Evler kahvaltıyı öğlesine severler ki çeşitler, malzemeler, süslemeler artırıyor da artırıyor. Başta karın doyuran kahvaltılar şimdi çeşit çeşit. İsrâf yarışına dönüyor. Nerdeyse kuş sütü eksik demeye getiriliyor. Yemek olmaktan çıkıyor yarış, gösteriş, varlık zenginlik simgelerine dönüyor. Maalesef gerçek bu.

Artık kentlerde, kasabalarda, köylerde hafta sonları kahvaltısız geçmiyor. Kahvaltı sunan iş yerleri açılıyor. Kasabalarda, köylerde kahvaltılık satan yerler revaç görüyor. Kahvaltı sunan iş yerleri açılıyor. İnsanlar uzaklardan gelerek rağbet gösteriyor. Hatta bazı turizm yerleri, doğal yerler, kıyılar kahvaltı sunumları ile tanınıyorlar, yarışıyorlar. Kahvaltı bu gün tanıtım aracı haline geliyor. Yöresel ürünler ve tadlar(gıdalar) eklenince, sunum ve reklam yapılırca kahvaltı turizmi doğuyor. Uzaklara seyahat ediliyor.

Kahvaltı hafta içlerinden, sonlarına yayılıyor. Ve günün her saatine sunuluyor. Vazgeçilmemiz oluyor. Kahvaltılar övünme /zenginlik ve öne çıkma haline geliyor. Köy kahvaltısı, yöresel kahvaltılar, memleket isimlerine yansıyan kahvaltılar cazip hale geliyor.

Kahvaltı bir yandan kendimiz vazgeçilmemiz oluyor. Zenginlik bir gösteriş aracı haline geliyor, bir yandan da misafir perverliğimizi yaşıyor. Şimdi kahvaltıya diyoruz ki, ne seninle oluyor, ne sensiz.

Yaşar Kemal'in Ünlü Roman Kahramanı İnce Memed'e Eşkıyalığın İnceliğini Öğreten Gebenli Ünlü Eşkıya Koca Ahmet (2)

Koca Ahmet, Kozan'da üç-üç buçuk sene kadar hapis yatıktan sonra ışkıyalar için 1933 yılında bir af çıkıyor ve o aftan yararlanarak tahliye oluyor. Koca Ahmed'in tahliyesinden sonra Kozan'ın Sarıçam bölgesinde Tirmilhöyük denen yerde otuz beş tane ışkıya kurşuna diziliyor. Dedem cezaevinden tahliyesinden sonra yine Yoscu ve İlık falannan Tokmaklı'da buluşuyor. Tokmaklı'da Efe Kâ, (Hacı Kâ) yanlış mı söylüyorum bilmiyorum, bunların oraya geliyor dedem. Orda yine silahlanıyor. Ordan tekrar dağa çıkıyor.

Efendime söyleyem, Yosçu'ya ve İlık'a diyor kine, Kadırlılı olduğu için onnar, Yanık Abdilla, Çukuradıyımış diyor, Kadırlı'de. Bunu bana bulun diyor. Yanık Abdilla'nın sazlıkların arasına gizlenerek yaşadığını ve orada yattığını söylüyor dedem. Yosçu ve İlık Yanık Abdilla'nın izini aramıya gidiyollar. İlık ve Yosçu birkaç gün sonra tekrar geliyor ve diyorkine, böyle böyle Ahmet Ağa, Yanık Abdilla'ya sazlıkta bulduk diyor. İlık diyorkine bırak ta biz vuralım Ahmet Ağa diyor. Dedem diyorkine yoook, bunu vurmak Allah indinde

benim hakkım diyor. Aynalı Ahmed'i kendisinin vurmadiğı belli oluyor. Orda da diyor kine Ahmet pisi pisine getti zaten diyor. Yani bir dedikodu olduğu ortaya çıkıyor.

Efendime söyleyem, ordan Çukurâ'ya gidiyor ve Yanık Abdilla'ya sazlıkta vuruyor. Tabi Yanık Abdilla da dedeme kurşun sıkıyor ama dutturamıyor. Koca Ahmet bir tane sıkıyor, dutturuyor ve tek kurşundan işini bitiriyor.

Efendime söyleyem, ondan sonra geliyollar bu Kale, Kale'nin (Geben Kalesi) üstünde kalıyollar. Yedi tane ışkıya. Yedi kişi ışkıyalar.

Celil ÇINKIR: Kale'nin içinde mi kalıyorlar?

Ahmet Ağa: Hayır Kale'nin üst taraflarında, yukarıda dağda kalıyollar. Kayrannı tarafında. Burada kalıyollar. Şu, koyun yolu derik, bu koyun yolunda da bizim köylüler falan şaaparlanmış, konarlarmış. Göçebe olarak.

Efendime söyleyem, Koca Ahmet burda Kala'nın üstünde yatarken bir gün, tabi ki kendi aralarında nöbet dutallarımış. Nöbet dutan ışkıyaların biri diyorkine, Ahmet Ağa diyor, bir kişi geliyor diyor. Bir ses geliyor diyor. Koca Ahmet diyorkine, o bir kişiye biz yedi kişiyik diyor. Bir seslen bakıim kimimiş diyor. O arada nöbetçi sesleniyor. Bir bayan sesi geliyor. Gele gele geliyorkine bir Yörük kızı.

Koca Ahmet; buyur kızım derdin ne? Nerden geliyon, neriye gediyon? Diyor. Korkma ben Koca Ahmet'im diyor. Korkmana gerek yok

diyor. Akşam akşam derdin ney diyor. Kızı babası gönülsüz bir yere vermişimş. Kızın da gocası asgere gitmiş. Gocası asgere gidişik evde çok zulüm görmüş, Yörük kızı da baba ocaana gitmek için kaçmış geri. Babaları da Meyremçil Yaylası derik, o tarafta konuluyumuş. On çadırlarımış bunnar orada. Koca Ahmet'in, yanında bir tane Kürt varımış, o biraz etaana düşkünümüş. O Kürt, Ahmet Ağa diyor, bunu babasının evine ben götüreceem diyor. Dedem şüpe leniyor bundan. Tamam diyor, götür diyor. Götürme dese kendini vuracak. Onuyunan hep ters düşellerimiş. Fikirleri ayıyımış.

Efendime söyleyem, yalnız diyor ben şu gavşakta önleminizi aliyim diyor dedem. Bir dere yatağı varımış. Ben onun için yukarı çıkıyım diyor. Tabi yukarı çıkacaana ormannığın içinde bunnarın peşine düşüyor. Takibe alıyor. Dere yatağına varışın, arkadaşı olan Kürt, Yörük kızına saldırıyor. Yörük kızı vıykıyor. O arada zaten Koca Ahmet, hazırlıklı. Üç tane orda ona sıkıyor. Arkadaşını vuruyor. Ordan alıyor götürüyor kızı. Kızın babasının çadırına eletip bıraktıktan sonra tabi ki bu kız akşamın bir saatinde gelişin, gardaşları n'oldu falan derler. Kimisi silahana zorluyor, kimisi zopıya zorluyor.

Kız elini galdırıyor böyle, diyor ki: "Beni kurtaran Koca Ahmet diyor. Benim için arkadaşını vurdu diyor. Koca Ahmet olmasa ben öldüyüdüüm, bittiyidim diyor. Filan yerde arkadaşını vurdu diyor. Tertemiz geldim ben babamın ocaana

diyor.”

Orada kızın babası, Aydınını bunlar Yörük dediğimiz, kızın babası diyorkine; Dedemin ismini duyarımış Koca Ahmet'in ismini. Koca Ahmet'e ekibini al da gel diyor. Ordan ekibini almıya gidiyor. Koca Ahmet dönüp ekibini alıyor ve tekrar Aydınının yurduna varıyollar. On çadırımış bunnar, her gün bir çadırda ağırlanıyollar. Bunnara mal kesiyollar. Kızın babası en son diyorkine. Bir teneke altın para çıkarıyor, Koca Ahmet'e vermek için. “Koca Ahmet” diyor, sen benim namusumu korudun, kolladın diyor. Bu da senin hakkın diyor. Dedem diyorkine, Koca Ahmet, yooo bu benim hakkım değil. Ben namus yüzünden dağa çıktım, bu hallere düştüm diyor. Ben para için hiç bişey yapmadım hayatımda diyor. Parayı geri itiyor eliynen. Ve ööle diyeşik yine bir koç daha kesiyollar. Orda koçu kavurma yapıyollar bunnar, dağarcık derik biz, bu dağarcığın içine koyuyollar eti. Bir hafta yedik bu eti diye annattığını biliyorum dedemin.

Ve burda sevdiği insannar varımış tabi. Bizim köyde Tecirlioğulları adında Höstürük derik, onnar da burada konuluyumuş. Höstürük'ü çok severimmiş dedem. Rahmetli Höstürük'ü. Höstürük'e bir gün bir şaka yapmak ister dedem. Dedemin arkadaşları olan işkıyalar hemen inmişler çadırın oruya. Koca Ahmet saklanmış çalılardan arasına, bir çalının arkasına. İşkıyanının birine demişkine. Sen git de şundan para iste demiş. Altın iste, para iste, bilmem ne istersen iste demiş. Naapıcı bakiyim demiş. Denemek için, şaka yapmak istemiş. Varmış işkıya, demişkine; Höstürük demiş bize şu kadar parıyanan şunnarı şunnarı hazırlıyacın

demiş. İşkıyaların diyeşini duyunca Höstürük, telaşlı kalmış. Bir yandan malı, mülkü, parayı getirmeye giderimmiş. Bir yandan da demişkine, yahu siz buruya gelmiye gelemezsiniz bizim Ahmet yiğen olmasa demiş. Bu işin içinde bir iş var demiş. Dedem çalının arkasından kakhahayınan gülmüş çalının arkasından. O annatır, onnarın çocukları annatır bu olayı. Koca Ahmet çalının arkasından çıkivermiş. Bakmış ki Koca Ahmet geliyor. Höstürük, dedeminden sarmaş dolaş olmuşlar. Bunun senin işiyn olduğunu tahmin ettidim Koca Ahmet demiş. Sen olmasan bunnarın buruya gelmesine imkan ve ihtimal varmı demiş. Çocukları bu olayı annatırken bizlere, dedeyin çok emeği var bizlerde derler. Onun sayesinde buralarda rahat yayladık ve yaşamış atalarımız dellere. Efendime söyleyem Koca Ahmet'in böyle bir yaşantısı olmuş.

Bu Kambur Yüzbaşı olayına girmek istiyorum. Kambur Yüzbaşı, dedemin işkıya çıktığı dönemlerde, burda bizim emmilerimizi, dayılarımızı, dedemin dostlarını, Koca Ahmet'in dostlarını sıkıştırırmış ister istemez dedemin yerini öğrenebilmek için. Koca Ahmet'i bulun getirin derimmiş. Bunları nece Maraş'a yollamış dağdan yayan. O zaman yol falan yoğunmuş Maraş'a. Araba yok ki yol olsun. At sırtında gidellerimmiş. Çoğu zaman da yayan gidellerimmiş. Koca Ahmet'in ırahmatlık anası, Cırrık Elif dediğimiz, Koca Ahmet'e habar yollamış. Böyle böyle oğlum demiş. Karagol kumandanı Kambur yüzbaşı böyle böyle yapıyor bizlere demiş. Koca Ahmet, tamam ana ben o işi hallederim demiş. Andırın'a yüzbaşının evine inmiş bir sabah

işkıyaların barabar. Gapisini çalmış. Gapisini çalmış, Kambur Yüzbaşı dedikleri şahıs gapıyı açışın, Koca Ahmet silahı ağzının içine dayamış. O arada hanımı çıkmış gelmiş gapıya noluyor diye. Dedem Kambur yüzbaşıya senin diri diri derini yüzerdim amma seni demiş şu iki çocuğuna bağışlıyorum demiş. Ben hata yapmadım demiş. Kanuna garşı suç işlemedim ben demiş. Kimsiye gaspetmedim, kimsenin namusunda, ırzında gözüm olmadı demiş. Koca Ahmet benim demiş. Yakalayabiliyorsan beni yakala demiş. Senin sorunun emmileriminen, dayılarımınan, akrabalarımınan deel demiş. Senin derdin beniyinen demiş Bir daha demiş onnara ilişmeyeceen demiş. Yakalayabiliyorsan bak aha ben karşıdayım beni yakala demiş. Bir daha o insanları irahatsız edersen senin derini diri diri yüzerim demiş. O arada hanımı Kambur Yüzbaşı'ya söz verdirtirmiş. Emmisini, dayısını bir daha rahatsız ettirmeyeceğine dair. İçerde olanları da serbest bırakıracağına dair söz verdirtirmiş. Şimdi o zamanın insanları o zaman olan bu olayları annatırlar. Ondan sonra köylü, bu köylü, devletten de zulüm görmemiş dedemin yüzünden. İşkıyadan da zulüm görmemiş. Böyle bir yaşantısı varımış Koca Ahmet'in. Böyle annatırlar.

Efendime söyleyeyim, Koca Ahmet, Tabi ki o ilk hanımından ayrılmış Aynalı Ahmet olayından sonra mı bilemiyorum. O hanımından bir kızı var. Döne Halam.

Celil ÇINKIR: Döne halanız hayatta mı? Yaşıyor mu?

Ahmet Ağa: Evet hayatta. Sağ daha. Maraş'ta ikamet ediyor. Aksu'da. Efendime söyleyem,

Koca Ahmet'in iki, ondan sonra Topbaşın kızı Hatçe, benim öz ebem, öz ebeminden evleniyor. Öz ebemden Koca Ahmet'in, babamla öz halamın arasında, dört beş tane çocuğunun öldüğünü biliyorum. Duyuluyor. Hatta babamın adını da Abdurrahman Abdil koyuyor. Ziyarete götürülüyor. Kumarlı tarafında bir ziyaret yeri varmış. Babam da küçük yaşta ölmesin diye götürüyorlar ziyaret yerine. Çok tesirli bir ziyaret yeriymiş orası. Ebem ırahmatlık demişkine, bey demiş bu çocuğu (babam için diyor) ziyarete götürerek demiş. Kumarlı tarafından olduğu için ebem. Ziyarete götürülüyor. Orada altı tane mal kestiğini biliyorum dedemin babam için. Tüccarımış dedem. Tabi ki bunnar ışkıyalıktan sonra oluyor. Altı tane malı kurban ettiğini biliyorum. Halamdan önce de çocuğunun öldüğünü biliyorum. Halamdan önceki iki tane çocuğu ölüyor. Halamın ismi Durdu'dur. Yani ölümler dursun diye bu ismi koyuyorlar. Babamın ismi de Abdurrahman olduğu için ikinci bir ismi takmışlar. Abdil. Abdil yaşasın anlamındadır. Böyle bir şey. Burda da Osman derik, Tikiş Osman. Hafızımış. İlmi güçlü bir adamımış. İnancı bir adamımış. Emmisi yine. Koca Ahmet'in emmisi. Babamı ziyaretten getirdikten sonra, bir tane de evde kesiyor. Adak kurban adamışımış. Tikiş Osman'ı çağırıyor Kur'an okusun diye. Böyle olduğu biliniyor efendim.

Koca Ahmet, Kozan Cezaevi'nden ışkıyalık suçu için çıkarılan af kanunuyla çıktıktan sonra, tabi ki Koca Ahmet'in Diyarbakır'da çekeceği beş yıllık bir hapis cezası daha var, duyduğum kadarıyla. Tabi ki burda Koca Ahmet'in beş yıllık hapis cezası affa uğramıyor.

Celil ÇINKIR: Cezayı çekiyor mu yoksa yoldayken affa mı uğruyor?

Ahmet Ağa: Beş yıl yattığını biliyorum. Hatta bacısı o zaman ağıt bile yakıyor. "Gayranlı'nın kara daşı, gardaşcaazım çeltik ekti biçemedi" diye. Bilmediğim kadarıyla Koca Ahmet Diyarbakır hapisanesinde beş yıl yatıyor. Diyarbakır'a vardığında belli bir yerden itibaren yayan gidiliyor. Trenden indikten sonra. Böyle, eski adamların annatışlarına göre. Püsen püsen yağmur altında gidiyorlar. Islanıyollar iyicene. Cezaevine varıyor. Kaçınıcı koğuşa verdilerise artık. Koğuşa varıyor. Tabi, üşüdüğü için, zobanın başına oturuyor, gapıdını çıkarıp. Bir sigara doluyor. Sigarayı içerken, koğuş ağası varmış Malatyalı bir Kürt vatandaşı. Geliyor buna birkaç depik, yumruk vuruyor. O arada dedem ayağa fırlıyor. Koğuştakilere diyorkine, arkadaşlar bununla beni başbaşa bırakacaksınız diyor. Benim sizi alıp vermediğim bir şey yok diyor. O arada onunla orda kavga yapıyor. Malatyalı vatandaşı birkaç sefer ranzalarla kucaklaştırıyor. Duvara çarpıyor, yere çarpıyor, iyicene hırpalıyor bunu. O vatandaşı orada birkaç gün içinde iç kanamadan ölüyor. Dostlarının birinin annatmasından duyduğuma göre bu olaydan dolayı hiçbir ceza yemediğini biliyorum.

Efendime söyleyem, Kozan'dan sonra gittiği Diyarbakır'daki koğuş ağası öldükten sonra tabi ki koğuş ağalığı kendine geçiyor. Koğuş ağalığından sonra, orada çay ocağını falan işletiyor. O çay ocağından bir lira para yemedim dediğini biliyorum. Ben de torunuyum. Dedemin biz de kalıntısı hiçbir şeyi yok çok şükür. Tarlaların parası ırahmatlık ebemin baba

tarafından ödeniyor. Ebem almıştır. Kredi çekilmiştir. Ebem ödemiştir. Biz de hiçbir şeyi yoktur. Efendime söyleyem, Koca Ahmet'in çay ocağının gelirini garibanlara dağıttığı biliniyor. Diyarbakır hapis cezası da böyle bitiyor. Beş yıl sona ermiş oluyor. Efendime söyleyem, tabi ki, ışkıyalık devri bittikten sonra, tabi ki.

Efendime söyleyem, ışkıyalık devri bittikten sonra, ışkıya iken şöyle bir şey oluyor. Orasını es geçmiyelim. Dağda ışkıya iken Koca Ahmet, tabi ki bir de kardeşi var. Kardeşi biraz hırslı imiş. Biraz da etaane düşkünümüş. Hırslıyımış, mal mülk davası. Efendime söyleyem bu Koca Memmet dedikleri kardeşi eteğine çok düşkünümüş. Tabi ki, Koca Ahmet dağlarda gezerken bu ışkıya Koca Ahmet'e sığınarak, onun adını kullanarak, bu köyde zulüm de etmişler halka. Tarla takım almışlar. Efendim milletin namusuna Koca Ahmet milletin namusunu koruyup kollarken, Koca Memmet denen kardeşi, eteğine düşkün olduğu için, onun bunun karısına kızına sarkıntılık yaparmış. Tabi ki bu bir de eğitimciymiş. Bu da nasıl bir eğitimciymiş ben de bunu anlamış değilim. Bu anlatılanlara bakılırsa bir eğitimciye yakışmayacak işler, yaptıkları. Bunları ben söyleyem.

Celil ÇINKIR: Eğitimci demek öğretmen demek değil. Köy enstitülerinde eğitim görerek okuma yazma öğrenen ve çeşitli mesleki konularda bilgi sahibi olan insanlardır. Bunlar 1930'lu ve 40'lı yıllarda ilköğretim 3. Sınıf kadar çocuklara okuma yazma öğretirdi. Bunları günümüzdeki öğretmenler ile bir tutmamak gerekir. Aynı kefeye koymamak gerekir.

Ahmet Ağa: Evet. Efendime söyleyem, Böyle bir şeyi varımış. Koca Ahmet, işkiya iken o zamanların Müftü lakaplı Abdullah Yayıoğlu, Yayıoğlu İbrahim Ağa'nın oğlu,nu vurduracak olmuşlar dedeme. Andırın'ın ileri gelen ailelerinden bazıları amcama gelerek Abdullah Yayıoğlu'nu dedemin vurması için girişimde bulunurlar. Andırın'ın Kayıranlar'ı, Geben'in Kayıranlar'ı. Bunu kim vurabilir diye düşünüyorlar. Yayıoğulları CHP'yi desteklelerimiş, bizim Kayıranlar da Demokrat Partisi'ni desteklelerimiş. Kim vurur bunu diye araştırıyorlar. Vursa vursa bunu Koca Ahmet vurur diyorlar. Kimi var bu Koca Ahmet'in diyollar. Koca Memmet var gardaşı. Bununla ona ulaşırsız diyollar. Bunlar benim tahminim tabi ki. Efendime söyleyem, o zamanın Durdu Beğ, Ziya Beğ bunlar umum meclis azası seçililler. Durdu Beğ'in soy ismi Kayıran. Durdu Beğ ile Ziya Beğ dedemin amca çocuklarıdır. Efendime söyleyem Durdu Beğ, Ziya Beğ Koca Ahmet'e nasıl yetişirlik diye düşünüller. Kardeşi Koca Memmet kanalıyla yetişirlik deller. Dedeme işkiya iken habar yollamışlar. Efendime söyleyem, bu arada buraya gelmiş Mustafa Ağa, benim duyduğum. Benim duyduğuma göre Mustafa Ağa, burada yine Kayıranlardan Mustafa Ağa'nın evinde toplanılmış. Abdullah Yayıoğlu'nun bu toplantıda kalemi kırılmış. Tabi ki dedemin kafasına nasıl girebilir ve kabul ettirebilirlik diye düşünüller. Abdullah Yayıoğlu'nu nasıl öldürtürebililler. Abdullah Yayıoğlu'nun Tokmaklı tarafında bir evi varımış. Bir de Andırın'da yayla evi varımış. Andırın'daki yazlık evinin oraya pusuya yatmış Koca Ahmet. Pusuda bir gün yatmış, iki gün yatmış,

Abdullah Ağa rast gelmemiş. Üçüncü gün pusudaykan bir bakmış ki, vurduracak olan Ziya Beğ'in Abdullah Yayıoğlu'nun evinden çıktığını görmüş. Evinin orada pusuda beklerken. Koca Ahmet Ziya Beğ'in yakasına yapışmış. Yakasına yapışışın o anda panikten, Koca Ahmet'ten korkusundan tirtir titreyerek emmi gurban oluyum biz ettik sen etme diye yalvarmaya başlamış. Koca Ahmet, ulan şeref haysiyeti noksanlar demiş, bana suçsuz günahsız adamı mı öldürtecektiniz demiş. Bir daha bana emmi diyep de kapıma gelmen demiş. Çekmiş gelmiş yani. Vurmamış Abdullah Yayıoğlu'nu. Ondan sonra Abdullah Yayıoğlu ile çok sıkı dostlukları olmuş dedemin. Abdullah Ağa Koca Ahmet'i çok severimiş mertliğinden dolayı. Efendime söyleyem bu böyle gelmiş geçmiş.

Bu Ziya Beğ olayına girmek istiyorum. İşkiyalıktan sonra, Ziya Beğ, dedeme oy diye gelmiş. Dedem tabi ki, kendi emmilerinden soğumuş. Kendisi dağlardan işkiyaları bu köye indirmezken, köyün halkını korurken, kendi emmileri, böyle Koca Memmet gibi kardeşi falan köylülere zulüm etmiş. Çeteleşmişler. Efendime söyleyem, Koca Ahmet, tabi ki emmilerinin yahut onların çocuklarının gittiği yere gitmemiş parti olarak, CHP'ye gitmiş. Aha o zamanların Atatürk'ün partisine. Hatta Ziya Beğ, milletvekilliğine adaylığını koymuş. Bir gün bizim eve gelmiş. Koca Ahmet'in evine gelmiş. Ağırılık kapı derik biz evin girişi. Dedem o arada ebemle beraber ateş yakmışlar, geçmiş gün bulgur kaynatıyollarımış. Ziya Beğ tutmuş, çıkmış gelmiş. Demiş ki: Emmi,

emmiiii, demiş yoldan aarı, Meclis'e gireceem meclise derimiş, mebbus olacağım derimiş. O arada gelmiş, bu seçimde reyini bana ver emmi demiş. Dedem açıktan giderimiş CHP'ye. O arada demişkine, "Emminin evine de oy diye mi gelinirimiş."İyi gününde iyi oldunuz, kötü gününde yakınından geçmediniz demiş. Şimdi de demiş oy diye mi geliyorsunuz demiş. Bırak mebbusluğu sen Bakan olsan gene sana oyumu vermem demiş. Defol git ulan demiş. Kıçına bir depik vurmuş. Koca Ahmet öyle mert bir insan idi. O sırada ebem irahmatlığın şöyle dediğini söyleller. Emmi dediğin var ya demiş şu yanan ataşı görüyon mu demiş, içine atar yakar seni demiş. Emmiyn izinden çıkmayacaksın demiş. Tabi ki bu siyasetin, Koca Ahmet'in siyasetinin bedelini bizler çok ağır ödedik, halen de ödüyoruz. Yani emmiler olsun, tabi ki işkiya Koca Ahmet'i tanımadığımız, bilmediğimiz için anatanlar dost mu, düşman mı kim bilir. Bişey anlatılmıyor. Bir oğlu olduğu için, yani arkası sağlam olmadığı için oğlu tek başına olduğu için oğlunu kıskırtmış emmi dayıları. Sıkırtmışlar babamı hep. Bunlar halen de siyasetin içindeler. Bunlara oy da versek yaranamaz haldeyik şimdi. Bunlar kazansalar da kazanmasalar da, biz oy versek te vermesek te biz bunnara oy vermemiş oluyoruz. Böyle bir hayatımız oldu gerçekte. Bu siyasetin acısını en fazla çekenlerden birisi de benim. Belki de dedemin adı sehebi olduğum için mi bilmiyorum. Acısını çok çektim ben bu siyasetin. Bu ailenin bir ferdi olarak ben her şeyin hayırlısını diliyorum.

Devam Edecek...

Çukurova Hatunları 2

Nevruz Hatun

Andırın'ın gizli kahramanları kadınlardır. Yani hatunlardır. Erkeklerin eşraftan insanların eşe dosta misafir ağırlamanın arkasında onlar var.

Andırın'da uzun yıllar otel olmadı. Çarşıda bir öğlen yemekte, akşam yatılı misafirlige konak sahibi yerliler köylüleri eve götürürlerdi. Bunların başında Hacı Kâhya gelirdi. İnsan ayırt etmeden eve davet ederdi. Darendeli Zeynellin değirmeni ile Atatürk İlkokulu arasından dik yolu çıkılarak konağa gelinilirdi. Haber vermeden evin eksiğini bildiği içinde eli boş eve varmazdı Nevruz Hatun, hal hatır sorar misafiri yedirir içirir ağırlardı. Misafirlerin bir kısmı Hacı Kâhyadan dava hakkında bilgiler sorardı o da kara kitapları açar açıklayıcı dille izah ederdi. Konak gireni çıkkanı fazla, kalabalık cıvı cıvı olurdu. Bu ortamı Nevruz Hatun sağladı.

Beyazıtlı sülalesinden geldiği için geniş bir akraba çevresi var. Yaycıoğlu, Abazoğulları, Zülfikaroğullarından tutun hacı kahyanın keroli çevresine kadar. Hele Hacı kahyanın eş-dost dışında davadan yardım bekleyenler eklenince ailenin halini tasavur edebilirsiniz. Bu havayı çeviren, döndüren nevrüz Hatundur.

Geldiği aile yapısından, yetiştiği ortamdaki, çevresinden olmalı ki, böyle kadınlara Andırında hatun derler. Hatun ünvanı da çok lider kadını ifade eder. Nevruz Hatunu gururlu vakarlı, sözü sohbeti dinlenir, Türkçesi açık dili sade, kendine güveni olan, yerel deyimle özü sözü bir insan. Halden anlar, dert dinler, yol gösterir. Fakirleri doyurması, yardımseverliği unutulamaz. Aileyi bir arada toplaması, takip etmesi tanıyanlarca anılır. Etrafında saygı ve sevgi uyandırır. Bunu da hak eder.

Bu değerinde insanlar Andırın toplumunun sosyal yapısının bir özetidir. Yaşamları, yaşadıkları toplum tarihimizdir. Ailesi, kendisi yöneten aileden gelmesi hesabıyla yaşanan olayların canlı tanıklarıdır.

Çocukları böylesi değerini hayatını yazarak dünümüze ışık tutmak, saklı geçmişimizi aydınlatmak, kültür ve değerlerimize köprü olmak borcu taşımaktadır.

Kendisine sağlık, afiyet dilemekteyiz.

Maşuka Hatun

Maşuka hatun namı diyar Maşuka hatun Andırın'ın en eski belediye başkanı Mehmet Ali Başdoğanın karısıdır. Mehmet Ali Çavuş diye anılır. Aslen Malatya Darendede Hasan Ağa'nın kızıdır. Andırınlı komşusu olan Mehmet Ali Çavuş'la evlenir. Andırın'da yaşarlar. Mehmet Ali Çavuş Andırın'a belediye başkanı seçilir. Maşuka Hatun artık belediye başkanının eşidir. Evine gelen giden eksik olmaz. Yemeksiz misafiri kaldırmaz. Ayrıca bilge bir kadındır. Andırın'lı kadınlara ebelik yapmıştır. Bilgili olduğundan kendisine doğum yaptırabilir sertifikası verilmiştir. Andırınlı bir çok kişinin ebesidir. 2 kız, üç erkek beş çocuğu olmuştur. Andırın'da bilinen Maliyeci Mustafa Başdoğan (Topal Mustafa)'nın annesidir.

Şimdilerde bir kızı hayatta İstanbul'da yaşamaktadır.

Bahçesine özellikle ceviz ağaçlarına ve güllerine çok düşkündü. Ayrıca gül bahçesi vardı bende çok iyi bilirim. Andırın da ilk radyosu olan ailelerden biriydi. Komşuları tarafından sevilen, sayılan biriydi, başına Oyali beyaz dülbent örterdi. Ayrıca evinde hemen her gün sıcak bazlama yapılır misafire taze taze ikram ederdi. Becerikli bir kadındı iyi tarhana sererdi. Yannık yayar komşularına taze ayran verirdi.

Büyük konak tipi evleri vardı.

1906 doğumlu olan Maşuka Hatun 1964 yılında 58 yaşında iken vefaat etmiştir.

Allah rahmet eylesin mekânı cennet olsun.

Üç Andırınlı

Ali Doğan

Ali, kendi halinde, kendi mücadelesini veren, didinen, uğraşan, sade yaşayan, yük olmayan bir Anadolu genci. Andırından kalkmış gelmiş ta Adanaya. İş bulmuş. İş beğenemezlik etmemiş. İşinde sebat etmiş. Sevilmiş, sayılmış biri.

Evlendi aile sahibi oldu.

Ali bir merkeze bağlı (odaklı) yaşıyordu. Oda ailesi.

Ali köklendi, güçlendi. Şimdi dal budak salıyor. Yani ailesi üç çocuğu ile akrabalarıyla, eş – dostu ile çevresiyle.

Anadolu'dan yani Andırın'dan kentlere göçen insanların temel problemi tutunmak. Tutunmanın da sihirli formülü var. Ali onu görmüş ve yakalamış.

Ailesine bağlı kalmak,
Akrabalarıyla bağı kesmemek,
Memleketten kopmamak,
Bozulmamak,

İşinde, görevinde sebat etmek,

Ali bunları başardı. Etrafına, ailesine yardımcı oldu. Yani sılayı rahimden kopmadı. Böylece tutundu.

Ali bu ülke insanın kentin ortasında sade yaşayan bir Andırın çocuğu olarak temsil ediyor. Ali bu ülkenin temel taşı oldu. Ali'den ders çıkardım.

Arif Balcı

Andırın'da Arif kısa sürede göze battı. Eniştesi berber Hacı'nın yanında ustalığı kadar delikanlı ve efendiliği birleştiren haliyle de dikkatleri üzerine çekti. Kısa sürede sevildi, tanındı. Tabi buna ailesi, abilerinin esnaflığı zemin oluştuyordu.

Arifi ben Dursun Keten (Halamın oğlu lisede öğretmendi) vasıtasıyla daha yakından tanıdım. Efendiliğini, duygusallığını sevdim.

Tahsilini Liseyle noktaladı ama hayat başarısını yakaladı. Andırın'a sığamadı. Abileri gibi İstanbul'u seçti. Bebekte boğazın serin ikliminde memleket sıcaklığını yaşıyor. Yılmaz Çetiner Milliyette bir yazısında "Bebek'in Maraş dondurması kadar meşhur" diyerek Arife hakkını teslim ediyor.

İstanbul günlerinde Bebekte Arifi sürekli ziyaret ediyordum. Andırını konuşuyoruz. Hayatı konuşuyoruz. İş mükemmel,sohbeti tatlı. Çocukları yüksek tahsile devam ediyor. Babalığın müşfik yönlerini esirge-miyor onlardan.

Arif, torosların ortasında bulunan Andırında doğup büyüyen her gencin ortak hikâyesinin misalidir. Kırsaldan metropole uzanan çizginin hikâyesi. Bozulmamış yerel değerleri ile kentin modern gerçeklerini kaynaştırmış bir hayatın misali şimdi çoluk çocuğa karıştı.

Arif hala duygulu, hala dolu, hala düzgün. Bizi ayakta tutanlar bunlar değil mi? Nerde olursak olalım.

Orhan Benli

Orhan Benli memleketimizin çocuğu. Anadolu'da öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul'a gelir.

Önce ruhunda sonra eğitimle şekillenen sanatkârlığı İstanbul'da zirveye çıkar. Atölyesinde elinde fırçası ile kentte haykırır.

Orhan Benli'nin resminde sizi de içine çekecek bir kök mücadelesi var. Bunlar köklerinden kopmayan adamın eserleri diyebiliriz.

En çok çit tablosu beni etkilemiştir. Ev önlerine, bahçelere çekilen çitler içeride ekilen dikileni korur. Kentlerde insanda içindeki değerleri, güzellikleri korumak için kendine çitler çekmeli diyor. Anadolu'daki çitler duvar değil. İnsan kentte kendine duvarlar değil çitler çekmeli. İnsanlar kentte kendine duvarlar çekerek yalnızlaştı. Küçüldü, koptu, eriyerek de yok oluyor. Kentlerin kimliksizliği insanlara, insanların da etrafına ördüğü ayrılmaz duvarlar bağlayabilirsiniz.

Orhan Benli, dışa açılmış, eğitilmiş bir aileden geliyor. Andırından başlayan yolculuk İstanbul'a oradan sanat dünyasının derinliklerine yol alarak devam ediyor.

Köklerinden kopmayan bu adam resimleriyle herkese barışmak tutunmak kentlileşmek dünyalara açılmak ama asla kendin olmak mesajlarını veriyor. Sanatla tabii.

Andırın Şair ve Şiir

Türkmenlerin en önemli özelliklerinden birisi de hiç şüphe yok ki söz sanatında olan ustalığıdır. Bu özelliğin oluşmasında, yaşadıkları hayat biçiminin çok etkisinin olduğunu düşünenlerdenim. Hani çok gezen mi iyi bilir, çok yaşayan mı diye bir söz vardır. Geçmişte Türkmenler, doğdukları andan itibaren ölünceye kadar, bütün hayatları boyunca ilden ile konup-göçerek hayat sürdürmüşlerdir. Pınarlarıyla, ormanlarıyla, yeşil ardıçlı, kamalıklı, sarıçamlı, kıcılı, boranlı, sulu sepkenli, zirveleri soğuk, karlı ve dumanlı, kekik-yavşan kokulu, çakırdikenli, karaçalılı, tülü mayaların, geyiklerin, akça cerenlerin, emlek kuzuların dolaştığı, al kınalı keklıkların, çakırların, doğanların, yavru Şahanların uçtuğu, reyhan, sarı çiğdem, leylâk, gül, lale, mor menekşelerin, ak sümbüllerin, göksümbüllerin, nergislerin ve daha nice çiçeklerin kokulandırdığı yaylaların Türkmenlerin şair ruhlu olmalarında çok büyük etkisi vardır kanaatimce.

Yeryüzünde Andırın'dan başka hiçbir ilçede 50 kale ve 42 yayla mevcut değildir. Andırın ve Andırınlı bu yönden çok şanslıdır. Andırın, Karacaoğlan'ı yaklaşık 7 yıl boyunca Başdoğan Mahallesi'ne bağlı Haçağaç Obası'nda konuk etmiştir. Andırın'a ayak ve yürek izini bırakan bir başka önemli ozan da Dadaloğlu'dur. Bu ozanların izini takip eden adeta onların mayalarıyla yoğrulmuş gönül seslerini bu topraklara bırakan nice şairler geldi geçti bu topraklardan.

Bu topraklarda yaşayıp da ebediyete intikal eden şairlerden ilk akla gelenlere baktığımızda; Beş bucaklı Aşık Halil, Karacaoğlan türkülerinin ve yöre ağıtlarının eşsiz kaynağı ve aynı zamanda kendisi de çok ünlü bir ağıtçı olan Hasibe Hatun ile kardeşi Telli Hatun, Andırın'ın medarı iftihar merhum Hacı ZÜLKADİROĞLU, Tokmaklı merhum Ehmet GILIÇ (Türkülü hikayelerin çok ünlü kaynak şahsı, hakkında yüksek lisans çalışması yapılması gereken kayıp değerlerimizden), Andırın'ın adeta Nasreddin Hoca'sı sayılan ve aynı zamanda

çok güzel şiirlere de imza atan Haciveliuşağı'ndan GaraHösü'ün Çavuş, İkinci Yazıları deyince akla gelen ilk isim ve şiirlerinin kıymeti bilinmeyen merhum Mehmet Ali ZENGİN (Nedim Ali), Beş bucaklı Hacı Ahmet Ağa, Andırınlı Aşık Ali DEMİR (Efirağızlı Mahallesi'nin Sazak Obası'ndan), Kayıp Tüfek ilanı ile ardında silinmeyecek bir iz bırakan Merhum Aşık Süleyman PERT, Andırın'ın en ünlü hiciv şairlerinden Guzubeğ lakaplı merhum Aşık Ahmet MIZIRAKÇIOĞLU ve merhum Ozan Kul Köşger'in yanısıra halen yaşayan ozan ve şairlerimizden, Hacı Ahmet Ağa'nın 1925 doğumlu gelini, yaşayan efsane Zülfiye KABALCI (namı diğer Zilfi Garı), Aşık Duranoğlu Mahlaslı Mahmut EYNALLI aşıklarımızdır.

2013 yılında yapılan bir şiir yarışmasında 9.630 şair arasında dereceye giren bendeniz Delibal mahlaslı Celil ÇINKIR, Manilerin kraliçesi Minel Maniler mahlaslı Mine Erdoğan DAL, Aşık İslami Mahlaslı Yusuf EYNALLI, Kazan Ali lakaplı Recep Ali ÇINKIR, hayatını memuriyeti nedeniyle İzmir'de devam ettiren genç kardeşimiz Cengiz HAYTA, Beş bucak Mahallesi'nde yaşayan yaşı 80'nin üzerindeki Çarık Musa lakaplı Musa ASLANTAŞ, -ki Musa amcamızın kendi kaleme aldığı hikayeli şiirleri en az Karacaoğlan türküleri kadar güzeldir, kendisi aynı zamanda Dadaloğlu ve Cerit beylerinin türkülü hikayelerinin de çok önemli kaynak kişisidir-, Köroğlu hikayelerinin Andırın varyantını anlatan ve Karacaoğlan türkülerini adeta Karacaoğlan edasıyla okuyan ve kendisi de şiirler yazan bir başka Beş bucaklı İsmail ESKİCİ, halen Adana'da Milli Eğitim Müfettişliği yapan Gebenli Veli BİLİCİ, Adil Gök, Alper ARSLANTAŞ hocamızın muhterem babası emekli bankacı Ahmet ARSLANTAŞ, Andırın'ın ilk ODTÜ mezunu Çakırcılı Ali DOĞAN (Namı Diğer Dağbey), Halen İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda basın danışmanı olarak görev yapan ünlü şairlerimizden Mevlâna İdris ZENGİN,

Kadir Yaşar mahlaslı Ahmet NARİNOĞLU, Kahramanmaraş Şairler Antolojisi'nde sürekli olarak kendisine yer verilen eğitimci şair Necip EVLİCE, Araştırmacı-Yazar-Öğretim üyesi Ali KARAOSMANOĞLU, Aşık Dermani, eğitim şair Gökhan Gök, hayatını Almanya'da devam ettiren merhum Ozan Kul Köşger'in oğlu Ozan Ata Canani, sağlam bir yürek izine sahip şair Abbas PAKSOY, Ayşe BACAK, Ayşe TEMİZ (Patlakızı), Bedriye PARMAKSIZ (Çokaklı), Behzat GÖK, Çakırcılı Çolak Küçük'ün torunu Bekir ALAKABAK, Karacaoğlan türkülerinin eşsiz kaynak şahsı lokantacı ve muhtar Celil DALKIRAN, Döne BAKACAK (Gebenli), Döne EKİCİ (Gök), Döne HÖBEK (Gebenli), Elif DALKIRAN (Foter Elif), Emine GÖK (Hodul Emine), hayatını İstanbul'da sürdürdüren Fakı HAŞİMOĞLU, Hacı Veli DOĞAN, uzun süre Andırın Öğretmenevi Müdürlüğü yapan Halil İbrahim DOĞAN, Hatice SALAN, İbrahim Ethem KUNDAKÇI, Kahramanmaraş Halk Ozanları Dernek Başkanı Ozan İhsan ÖKSÜZ, ünlü Andırın Destanı'nın şairi Kazım TEMİR, Müftü şairlerimizden Alınoluk Mahallesi Faklar Obası'ndan Kuddusi DOĞAN, Medine BENLİ, Efirağızlı Nuri ÇİNGİL, Andırın'da sucukçuluk yaparak hayatını kazanan Ozan Murat ÖZDEMİR (Fucukcu Murat), Gebenli Rahmi GÜRLEK, Aşık Turabi, yazdığı şiirlerinin tamamını ezbere bilen nadir şairlerimizden 92 yaşındaki Karamüftü lakaplı Siddik DOĞAN ve halen Osmaniye'de yaşayan Karacaoğlan'ın köylüsü ve onun kanbağı akrabası olduğuna canı gönülden inandığım Aşık Vebali mahlaslı Tahsin SEDEFOĞLU, yüzlerce, belki de binlerce şairlerden ilk anda aklımıza gelenlerden bazılarıdır.

Andırın coğrafyası, tabiatı, değerleri, kültürü, insanı, beşeri dünyası muhafaza edilmiştir. Doğallık aslıyla insana duygu zenginliği ve temizliği kazandırır. Bu da şairleri duygu iklimi sunar ve besler. Andırında çokça şair çıkmasını buna bağlamaktayız.

Andırın'ı ve Andırınlıyı En İyi Anlatan Şair Merhum Ali Bakırcıoğlu

Sizlere dergimizin bu sayısında 13 Ocak 2017 tarihinde 91 yaşında iken vefat eden benim tabirimle Andırın şairlerinin en önemli köşe taşı merhum Ali Bakırcıoğlu üstadımızı tanıtmaya çalışacağım.

Ansiklopedik olarak biyografisini şöyle özetleyebiliriz: Ali Bakırcıoğlu. 1926 yılında Kahramanmaraş'ın Hartlap Mahallesi'nde doğdu. İlkokuldan sonra tahsil yapamadı. 1954 yılında bir yıllık Orman Muhafaza Okulu'nu bitirip Kahramanmaraş Orman İşletme Müdürlüğü'nde göreve başladı. 1964 yılında Kâtip Mutemet kadrosuna geçerek koruma hizmetinden ayrıldı. 1974 – 1982 yılları arasında Andırın Orman İşletme Müdürlüğü'nde görev yaptı ve buradan emekli oldu. Emekli olduktan sonra 1999 yılı sonuna kadar Andırın'da esnaflık yaptı. Okumaya ve şiir yazmaya çok hevesli idi. 1970 yılında yayımlanmış bir şiir kitabı vardır. Bunun yanında yazdığı şiirler Edik, Edem, Uzun Oluk, Tek Madalyalı şehir Kahramanmaraş, Tirşik Dergisi, Andırın Postası, Kahraman Kent ve daha birçok mahalli gazetelerde yayımlanmıştır. 7 çocuk, 45 torun sahibidir. Kendisi aslen Andırın'lı olmasa da, bir Andırınlı kadar Andırın'lı olduğunu hep söylemiş ve Andırın'a ve Andırınlı'ya dair yazmış olduğu şiirlerle de bunu bizlere hissettirmiştir.

Ali BAKIRCIOĞLU'nun doğduğu yıllarda, rençberlikle geçinen aileler çocuklarının kendilerine yardım etmelerini istediklerinden okumalarına asla sıcak bakmazlardı. Şairimiz buna rağmen okuma azmiyle ilkokulu bitirdi. Daha ilkokul mezunu bir çocuk iken Haruniye Öğretmen Okulu'na öğrenci alınacağını duyan şairimiz ailesinden habersiz olarak yaklaşık 30 km. lik yolu yürüyerek Kahramanmaraş merkezinde şimdiki İl Jandarma Komutanlığı'nın bulunduğu yerdeki Maarif Müdürlüğü'ne vardı. Maarif Müdürü'ne ben Haruniye Öğretmen Okulu'na kaydolmak istiyorum dediğinde, Müdür hay hay seni hemen kaydedelim nüfus hüviyet cüzdanını ver bakalım der. Fakat onun nüfus cüzdanı yoktu. Nasıl alması gerektiğini sordu müdüre. Müdür de babasının ve köy muhtarının birlikte şehre gelmesi gerektiğini, vs. anlattı. O devirde bu imkânsız bir şeydi kendisi için. Çünkü kendisi bile kaçak gelmişti şehre. Büyük bir hayal kırıklığı içerisinde köyüne geri döndü. Bu arada köyünde rençber babasına yardım ederken bulabildiği kalem ve kâğıtla şiirler yazıyordu. Daha sonra bunları yırtıyordu. O zamanlar şiir yazanlara âşık deniliyordu. Şiir yazanlara, yani âşıklara o zaman pek iyi gözle bakılmıyordu halk içinde. Zira âşıklar, işsiz, güçsüz, tembel, insanlar olarak algılanıyordu.

Askerliğini yaptığı sırada karakol komutanı olarak görevlendirildi. Bu sırada ufkunu daha da geliştirdi. Köyden gelmiş birisi için burada okuma yazma imkânı daha fazlaydı. Askerden döndükten sonra köydeki zor yaşam şartlarından dolayı köyün diğer gençleri gibi oda şelekçiliğe yani kaçakçılığa gitmeye devam etti. Şelekçiliği

biraz açarsak (şelek; sırtta taşınan yük demek) o zamanlar sermayesi olanlar kendi adına, sermayesi olmayanlarsa kiracı olarak Suriye'den "kaçak" denilen erkek ceketleri, bayan kumaşları vs. getirip satarlardı. Bunun için oldukça güçlü, kuvvetli olmak lazımdı. Bu şeleklerin her biri 18-19 kilo gelirdi. Hartlap'tan çıkarlar, Gâvur Dağları'nı aşarlar, mayınlı alanlardan geçerek Suriye'ye ulaşırlardı. Burada birkaç gün kalınarak oradaki araçlardan siparişler alınır, tekrardan yola çıkılırdı. Onları dönüş yolunda bekleyen tehlikelere baktığımızda, önce mayınlı alanlar, ondan sonra jandarma, daha sonra sınırın bu tarafındaki köylülerin kurduğu eli mavzerli çeteler başı çekmekteydi. Özellikle eli mavzerli çeteler, şelekçilerin şeleklerine, bir türlü öldürme, yaralama yada taciz ateşiyle sırtından atılarak el koyarlardı. Memuriyet hayatına başlayınca kadar şelekçilik hayatına ölümü göze alarak mecburen devam etti.

Vefatından birkaç gün önce kaleme aldığı "Doksan Yıllık Ömür" isimli şiiri hayatını ne de güzel özetliyor aslında.

DOKSAN YILLIK ÖMÜR

Doksan bire girdi bu sene yaşım
Rahat yaşadığım günler az oldu
Hiç huzur bulmadı çilekeş başım
Bahar tatmadan, hemen güz oldu

Yedi çocuğum var, kırk beş torunum
Hiç eksik olmadı bir gün sorunum
Hep mutlu sanıldım, dıştan görünüm
Her gün arttı çilem, yüzde yüz oldu

Dün bebektim, ben ne zaman büyüdüm
Emeklerken tuttum, kalktım, yürüdüm
Bunca yılı ne de çabuk sürüdüm
Yıllar aydan, aylar gündendeki tez oldu

Daha dün dünyaya gelmiş gibiyim
Henüz uykulara dalmış gibiyim
Rüyayı yarıda bölmüş gibiyim
Bitti koca ömür, birden toz oldu

Bazen yokuş çıktım, bazen de iniş
İsterim ki olsun mezarım geniş
Allah kısmet etsin imanla dönüş
Umanm yollarım, belki düz oldu

Hatasız kul olmaz, hata da ettim
Allah kısmet etti hacca da gittim
Çıktım Arafat'a bin tövbe ettim
Makamı İbrahim, bana haz oldu

Hayat mücadele, savaş ve barış
Keşke olsa idi her zaman barış
Zorluklarla geçti doksana varış
Bana görev, koca ömrü yaz oldu

Bir ömür boyunca koşturdum durdum
Muhasebe ettim, nefsim sordum
Nefsimin sesine şu notu verdim
Kötü notlar, iyisinden az oldu

Torunumun torunu, onu da gördüm
Dedeler dedesi nasipmiş oldum
Şükrettim Allah'a secdeye durdum
Bu da bana daha ayrı haz oldu

Geçti Bakırc'oğlu, koca bir ömür
Altın zannettiğim kötü pik demir
Bu dünya çirkefli, kirli bir çamur
Doğruyu söylesem, kötü söz oldu

Şairimiz hayatının evrelerini
şiiirlerle kayıt altına alarak işimizi
bir noktada kolaylaştırmış aslında.
Bakalım okul öncesi hayatını
dizelere nasıl aktarmış hep birlikte
"Yedi Yaşıma Kadar" isimli şiirine
bir göz atalım.

YEDİ YAŞIMA KADAR

İki bin metrede karın üstünde
Hep yalın ayağımla gezmişim ben
Yaz boyu taş, kaya, yerin üstünde
Dikenlere basarak, ezmişim ben

Yaşım yedi, ayakkabım olmadı
Dağ başında babam gidip almadı
Benceğiz de hiç ihtiyaç duymadı
Bunları hafızama, yazmışım ben

Sakin deli demen siz bu fakire
Vücudum dönüşmüş çelik bakıra
Kar suyu göl olmuş koca çukura
İşte o buzlu suda, yüzmüşüm ben

Büyüğüm, küçüğüm üçlü olurduk
Yazın oynayacak çok şey bulurduk
Kış günleri evde hapis kalırdık
Hep kardan adam, yapıp bozmuşum ben

Dağ başında hiç komşumuz yok idi
Konutumuz ıssız yerde tek idi
Vahşi hayvan, kurt sesleri çok idi
Orada yalnızlıktan, bezmişim ben

Yavaş gitmez, iniş-yokuş, koşardım
Koşmaktan zevk alır, hem de koşardım
Bazen olur, taş üstüne düşerdim
Yaralarımı sarıp, çözmüşüm ben

Yüzlerce çıkardım ağaç başına
Bazen de düşerdim taşın başına
Ben de geldim ama yedi yaşına
Epeyce de annemi, üzmüşüm ben

Şiirden de anladığımız gibi şairimiz
yedi yaşına kadar Yavşan Dağı'nın
bir kolu olan iki bin metre yüksek-
liğindeki Yakup denilen bir yerde
doğar ve büyür. Orman içinde bü-
yümenin nedenlerini, orada niçin
23 yaşına kadar yalnız yaşamak
zorunda kaldığını "Yirmi Üç Yaşıma
Kadar" isimli şiirinde uzunca anlat-
mıştır.

YİRMİ ÜÇ YAŞIMA KADAR

Annem öldü, sevgi, şefkat görmedim
Yıllarca gözyaşım, sildiğim oldu
Çocukken çalıştım, hiç boş durmadım
Böyle yaşamaktan, yıldığım oldu

Bütün hayallerim okumak idi
Babam gönderemem, okutmam dedi
"Okuyan oluyor birer zibidi"
Deyince isyankâr, olduğum oldu

Ergenlik çağında sevginin s' sin
Hiç asla duymadım aferinin a' sin
Bir defa tatmadım takdirin t' sin
Kahrından saçımı, yolduğum oldu

Ben on beş yaşında, çerçilik ettim
Tüm Çukurova'nın köyüne gittim

Yüzlerce evlerde misafir yattım
Bazen de dışarda, kaldığım oldu

Yolları çok çamur, bataklık olurdu
Hayvan batar, çöker, yatar kalırdı
Çamurdan çıkarmak zaman alırdı
Benim de çamura, daldığım oldu

Yaş yirmi oldu, Suriye'ye gittik
Sırtımda kaçak mal, hamballık ettik
Kurşuna tutulduk, her şeyi attık
Elim bomboş, eve geldiğim oldu

Bir defa değildi, onlarca oldu
Hatta birkaç kişi bu yolda öldü
Ben kaçtım kurtuldum, mal orda kaldı
Kendim taştan taşta, çaldığım oldu

Bir zaman bu işe ben devam ettim
Askerden gelince yine de gittim
Bu kötü pis işten usandım, bıktım
Tiksindim vallahi, yıldığım oldu

Sırtımda yük ile son sürat kaçtım
Enerji sarf ettim, terleri saçtım
Buzları kırarak soğuk su içtim
Böylece zatürre, olduğum oldu

Eve hasta geldim, aylarca yattım
Ateş kırk bir olmuş, terlere battım
Burdan rızıkım kes diye dualar ettim
Memurluk yolunu, bulduğum oldu

Askerlikten döndüğünde artıkaşısı
yirmi üçü bulmuş ve hayat şartları
onu rençberlikten ziyade çerçilik
yapmaya zorlamış, Suriye'ye gi-
derek sırtında kaçak mal taşımaya
devam etmiş yani yöresel ta-
birle şelekçilik yapmıştır.1974 yılı
Ağustos ayında Andırın Orman
İşletme Müdürlüğü'ne atandığında
48 yaşındaydı. Günde bir defa her
sabah karşılıklı olarak hem Andı-
rın'dan Kahramanmaraş'a hem
de Kahramanmaraş'tan Andırın'a
otobüs kalkar ve akşam dönerdi.
Seksen kilometrelik mesafe, yolun
kötü ve güzergâhta inen binen
yolcuların fazla olmasından dola-
yı,Andırın-Maraş arası yol yaklaşık
dört buçuk saatte alınabiliyordu.
Otobüsün bagajına koyun, keçi
gibi hayvanlar da alınıyordu. Bagaj

dolduğunda arabanın içine alındığı da oluyordu. Andırın PTT'sinde yalnızca 200 abonelik bir telefon santrali vardı. Sonradan Andırın'a ne kadar varlıklı insanlar gelse de, 201. aboneliği alamazlardı. Bu durum onlarca yıl böyle devam etti.Şairimiz Andırın'ınböylesine kendi kaderine terk edilmişlik halini aşağıdaki şiirle dile getirir. Bu şiirini de, 1985 yılında yayın hayatına başlayan Andırın Postası Gazetesi'nde de yayımlatır.

ANDIRIN

Coğrafi yerin mi, yoksa kader mi?
Niçin gelişmiyor, elin Andırın?
Çıkmaz sokak mısın, yolun gider mi?
Neden sorulmuyor, halin Andırın?

İl merkezi tam dört saat sürüyor
Bir araba, bir senede çürüyor
Vekil beyler gelip bunu görüyor
Neden asfalt olmaz, yolun Andırın?

Nüfusunuz altı bini bulmuyor
İşsizlikten göç edenler gelmiyor
Devlet baba bir fabrika kurmuyor
Yıldan daha kötü, yılın Andırın

Civar ilçelerde birkaç bin kadar
Çok ilçede otomatik santral var
Bizdeki telefon iki yüz kadar
Evlere ulaşmaz, telin Andırın

Sahibin mi yoktur, bahtın mı kara?
Hastane olmayan tek ilçe bura
Madem vatandaşsın hakkını ara
İstemeyi bilsin, dilin Andırın

Bütün sebze hep dışardan geliyor
Bir haftalık bizde taze oluyor
Yarı uluk, yarısı da çürüyor
Karamsarsın demen, gelin Andırın

Yegâne nimetin, ormanın pek bol
Bu yüzden yapılmış, köylere bir yol
Kıymetini bilip, ona sahip ol
Tek varlığın orman, malın Andırın

Devletimiz bize önder olsalar
Varlıkla hisse, senet verseler
İlçemize bir fabrika kursalar
İşlense odunun, dalın Andırın

İki mevsimin var, kışın ile yaz
İlkbahar hiç olmaz, sonbaharın az
Bakırc'oğlu, gerçek budur sen de yaz
Açılmaz baharda, gülün Andırın

Aralık 1974

Şairimiz 1974 yılı Ağustos ayında Andırın'a tayini çıktığında, Andırın'da Orman İşletme Müdürlüğü'nün avukatı bulunmadığından bir buçuk yıl kadar orman davalarının dava takipçisi olarak duruşmalara girer, keşiflere gider ve dava vekilliği görevini yapar. 1976 yılının nisan ayı içerisinde asli görevi olan orman şefliği kâtip ve mutemetliğine döner veAkifiye Bölge Şefliği'nde görev alır.

1974 yılında karamsar bir ruh haliyleAndırın'ın mahrumiyetini dile getiren şairimiz bundan tam 29 yıl sonra 2003 yılında iyimser bir ruh haliyleAndırın'ın bütün güzelliklerini dile getirir. Andırın isimli bu şiirinin bir de hoş bir anısı vardır şairimizde. Şöyle ki; daha önceden Akifiye Bölge Şefliği'nde görev yapan muhafaza memurları, kesim memurları ve orman bölge şefi, Çokak Köyü civarında mayıs ayının güzel bir bahar gününde Borazan Ali Gürbüz'ün Çam Pınarı denilen yerde, çeşme başında, şairimizdebir hoş geldin ziyafeti verirler.Oradaki arkadaşlardan kimileri keçi keser ve yüzer, kimileri ateş yakar, kimileri mangal yakar. Osman Kıvrak saz çalar, türkü söyler, kimileri de oynar. Neşeli bir gün geçirilirkenikindiye yakın aniden yağmur bastırır ve eğlenceleri yarıda kalır. Kısaca orada ondan başka herkes bir görev alır. Şairimiz de buna karşılık ben de görevimi yarın yapacağım der ve o gece aşağıdaki "Andırın" isimli şiiri yazarak eğlenceyi tertip edenlere ve katılanlara birer nüsha olarak verir.

Şairimizin "Andırın" isimli aşağıdaki şiiri2003 yılında Andırın Posta Gazetesi'nde ve TırşikDergisi'nin Kasım 2007 sayısında da yayımlanır.

ANDIRIN

Altın olsun derim toprağın taşın
Dünyalar durdukça dursun Andırın
Helaldir kazancın, ekmeğin aşın
Ne muradı varsa, ersin Andırın

Çok yerde yayla var, orman bulunmaz
Kekiği, reyhası, defnesi olmaz
Güzelim demekle, güzel olunmaz
Güzelsin eşin yok, birsin Andırın

O Kışla Bahçesi, güzel ve serin
Çınar Geçidi'nin, eşi yok derim
Yüzlerce pınarın, piknik yerlerin
Güzelsin, canansın, yarsın Andırın

Kirazlı, fındıklı iki derede
Keçi kestik, piknik yaptık burada
Söylen var mı, bir benzeri nerede?
Şirinsin, sihirsin, sırsın Andırın

Altınboğa güzel bir yaylak yeri
Akifiyeordan kalmaz ki geri
Çokak, Kırsu, Halbur ve diğerleri
Görmeyenler varsa, görsün Andırın

Çığşar'ın ünlüdür kirazı, balı
Balk'ın dağlarında, bol yaban gülü
Tarihi göç yolu, Meyremçil Beli
Şüphesi olanlar, sorsun Andırın

Meyremçil'de yaylaların yaylası
İnsanda dert koymaz, serin havası
Kayranlı'da olur, şahin yuvası
Adın tarihlere, girsin Andırın

Tınl, Akçadağ'da gel piknik yapak
Geben'in yaylası, Kenger'de yatak
Yaban kirazına kuşburnu katak
Vücut zinde olsun, varsın Andırın

Şifalı ot dolu, dağı, taşları
Ormanda ötüşür, bin bir kuşları
Tarihi kilimde gör nakışları
Hele bir ıstarı, kursun Andırın

Bakırc'oğlu, yine eksik bu yazı
İnsanları güzel, gelini, kıızı
En mümbit arazi, Andırın düzü
Bir yılda dört mahsul, dersin Andırın

KIŞ

Giriş

Anadolu'da her şeyin aslıyla olması, bozulmaması, yozlaşmaması düşüncesini kış benzetmesi ile verirler. "Kış kışlığını göstermeli" derler. Öyle kış her zaman kış olmaz. Bazen kurak, bazen soğuk, bazen yağışlı. Nedense her kim kışı anlatsa eski günler gibi eski kışları anar. Giden her kış gelen her kıştan iyi anlatılır. "ah eski kışlar" diye başlarlar söze.

Ancak eski kışlar diye başlayan sözler unutkanlığımızın eseri. Geçeni unutunuz. Geçene istediğimiz anlamı yükleriz geçen günün kötüsü olmaz kabilinden geçen kış en iyi kış olur çıkar.

Kış diyince kar. Kar diyince bembeyaz, soğuklar üşümek gelir. Kar kışın göç mevsimidir. Kar yüzüne kışın iner. Biz kışı doğada, dağda bayırda, kırlarda hayal ederiz. Ya kentler? Kentlerde kış ve kar tanışıklığımız yeni

Kar Kış

Kar ağacın sırtına binmiş, inmiyor. Kar ağaca, ağaç kardan memnun. Kar inesi değil, ağaç eğilesi değil.

Ya beton.

Beton üzerindeki karlar iğreti gibi duruyor. Sırta yarışan kene misali sevimlilik yerine ürperti veriyor.

Karı en çok saçakta severim. Toprak damlarda kar kürümeyle başlayan tanışıklığımız. İl üşümeler, el donmaları, ufalamaları.

Saçaklardan sarkan karlar elbise sanki. Yakışmışta yakışmış. Erimeye başlayınca, birde don yiyince aşağı doğru bakan birbirine benzemeyen ama birbirinden güzel buzlar. Eve sarkıt mağarası olu verir birden. Altından koşuşlarımız düşünmeye çakışlarımız. Tehlikeli diye büyüklerin tembihleri. Uçlarından akan tıp tıp sular. Kırmaya, düşürmeye çalışmalarımız.

Hep bir oyun. Kış oyunu

Kışı en çok çocuklar severdi. Kış için ninelerimizin, annelerimizin ördükleri kazak, eldiven, atkılar. Yeni oracıkta kışı bekler. Biz de giymeye kışı beklerdik.

Aylar boyu süren kar kış. Elbet düşmek var, üşümek var, terlemek var, hasta olmak var.

Kışın hasta olmanın zevkli de apayrı. Etrafında dönen büyükler. Sıcak çorbalar. Sobanın en yanına uzanışlar. Portakal limon yiyişler. Nazlar nazlanmalar. İyi olmaması geliyor adeta insanın. Ama dışarı özlemi, bembeyaz tabiat sihirli sesleriyle cezbeden rengiyle içindeki dalış duygusunu kabartıyor da, hemen kalkası, karlara koşası geliyor.

Karlarda sadece çoluk çocuk olmuyor. Birde karabaş. Diğerleri gibi karabaş koşuyor, oynuyor, zıplıyor, kendini yumuşak karlara atıyor. Debeleniyor, yuvarlanıyor. O zamanlar karabaş gibiler, karları yediği için capcanlı olduğunu düşünürdük. Bizde öğle olalım diye kar yemeye kalkardık. Sonradan büyüyüp de kente gelince çocukluktan kalma duygularla kar yemeye kalkışmışım da meğer zehir yiyecekmişim. Büyüklerin "kar paktır pak eder". Sözü o zaman anlamışım.

Kara kış büyüklere de yarardı. Kışın işleri azalır, zamanı çoğalır. Malın yeygisi, temizliği, sulanması, geriye yemek içmek sohbet muhabbet. Kış gecelerim gerçekten uzardı, sohbet muhabbetten mi uzardı. Bilinmez ama geçmezdi günler geceler.

Hele o akşamlar. Bizim yörelerde gece denmezdi. Akşam denirdi. Çünkü gece kültürümüzde yoktu. Gece yatağa girilir, yatılır, istirahat edilirdi. Hayat şafakta yeniden başlardı. Bir de geceden korkulur, korkutulurdu. Kötülükler geceleri uyanır, gezermiş. Masal kahramanlarının en azgınları geceleri dolaşırlarmış. Hikâyelerin masalların bir yerinde kötü şeyler kapıya, pencereye olmazsa bacaya gelir çocukları dinlermiş. Kim yaramazlık ediyorsa, büyüklerini üzüyorsa alır götürürmüş. Öcüler geceleri gelirmiş.

Bizler de korunmak korkunun bir yüzüne dalmak için mi, büyüklerin işine ve zamanına geldiği için mi, akşamları masallar, hikâyeler dinlemek isterdik. Korkalım ürperelim diye mi? Her ürperişte büyüklerin dizine sokulur, ayrı bir sıcaklık alır, güven duyardık. (İler ki yaşlarda güvenli toplum talebimiz buna mı dayanıyordu bilinmez.)

Ya aylar. Biri birine geçen, biri birinin habercisi aylar. Biri birine benzemeyen aylar. Hikâyesi ayrı ayrı aylar.

Aralık

Kasım Aralık'ın tutar eteklerinden. Soğuk zirvelerde başlar. Buz gölgelerde tutar. Dereler vadiler savak rüzgârları hücumuna uğrar. Kırığı karın habercisidir. Kırığı tuta tuta, çoğala çoğala soğukları tepelerden ovalara davet eder. Zirvelere kar düşer. Derler ki zirvelerde karı gördükçe aşağıda üşünmüş.

Aralık ayı tedariklerden son kalan varsa temin edildiği aydır. İnsanlar, yiyecekler, kurutmalar, turlar.

Tarhanalar, pekmezler, reçeller, konserveler, lahaneler, kuruyemişler, tamamlanmış yerli yerine konmuştur. Açılır sofralara, ikramlara sunulur. Boşlukta olsa kanata uyulur.

Hayvan yemleri, yiyecekleri, otları, samanlarda

öğle çuvallar dolu, ambarlar dolu, samanlıklar dolu, zaten kışa dolu girmeyen tutunamaz, yaşayamaz. Aralığa gurbet ayı derler. Anadolu da insan hazırlığı, hayvanların tedarik yapanlar kış mevsiminde ılıman bölgelere, şehirlere bedenen çalışmaya giderler. Anadolu insanı bedenine güvenirde geçim davası güder. Gurbet duygusu ocaklara çöker. Ama geçim davası katlanmak düşer.

Aralıkta kar düşer kırlara, tepelere. Kar eğlenir gün yakmayan kuzey yamaçlarda. Şehre düşse de tutmaz Ovalara vadilere karın yağması nadir görünür. Hele soğuk, bir güneiden poyrazla etsimi iyice üşütür. İnsanlarda "kışın aç açıkta kalanlara Allah yardım etsin." derler.

Aralık ayında hayatta iki şeye bakılır. Tüten baca, kaynayan kazan. Bunlar varsa, tedarik tamamsa kış gelsin güle güle.

Ocak

Ocağın adına zemheri de denir. Anadolu da zemheriyi havadan anırlar. Zemheriye kara kışta derler. Zemheri havadan anlaşılırmış. Hava çinko gibi ayaz, kurşun gibi ağır, nefesi donduran soğuk olana tamam derler. Zemheri derler.

Ocak ayı kışın ortası. Kış ne yapacaksa bu ayda yapar. Hani radyoda söylenirdi. Balkanlardan gelen soğuk ve yağışlı hava "balkanlardan yurda giren kar" "Sibiryadan gelen soğuklar." Hepsisi ocakta peydahlanır. Ocak kar buz ayıdır.

Ocak yılbaşı ile başlar. Yeni yılın umutları, umutların verdiği sıcaklık ocağın soğuğunu sevdirebilir. Hele benek benek yağın karlar günlerce sürer. Sürende tabiat bütün renklerinden soyunur, bembeyaza bürünür.

Kar bembeyaz Bembeyazlık saflık ve temizlik. Kar yeri yüzünde ne varsa örter. Ağaçlar donarak üşür. Toprak mikropları hapseder, yok eder. Toprak kardan örtüyü zamanı gelince sindire sindire emer, bolluk bereket adına hazırlar kendini. Bitkiler kar altında kış uykusuna yatarlar. Bitkinin hele eskinin üzerine kar yatarsa bolluk olur derler.

Hayvanlar öteki canlılar kıştan nasibini alırlar. Çoğu doğada yiyecek bulamaz. İnsanoğluna muhtaç olur. İnsan merhameti canlılara hayat sunar. Şehirlerde kediler, köpekler beslenir. Üşüyenler korunmaya alınır. Doğaya yemler, yiyecekler atılır. Tam tersine ava çıkarlar, avlananlarda az sayılmaz.

Ocak ayı merhameti doruğa çıkarır. Açta açıkta olanlar hatırlanır. Bir sıcak çorba, bir yanan soba aranırda, özlenirde.

Bu ayda yöreye göre, geleneksel yiyecekler ikrama sunulur. Misafirlere uzun kış gecelerinde ne derlenmişse çeşit çeşit çıkarılır. İkram edilir. Kış ge-

celerinde yöresel yemekler yapılır. Topluca yenir. Anadolu'nun çok yöresinde buna yatsılık derler Oturmaya gidenler yatsılık yerler. Kış insanı insana yaklaştırarak yazın cömertliğini aratmaz.

Ocak, kış turizminin zirve ayıdır. Kayak tesisleri, kış konaklama yerleri, kapalı alan dolar taşar. Kış seyahati bir yandan zevk verirken, bir yandan yol zahmeti, yoldan kalmalar sıkıntı verir.

Ocak sonu şubat başı okulların tatil dönemidir. Öğrenciler yeni yıl tatiline "15 tatil" derler. Tam 15 gün sürer Eskiden şubat ile başlardı. Bu dönemde kış tatili devreye girer. Veliler çocukların peşine takılır. Tatile giderler. Aile ile gezmek, hoşça vakit geçirmek, için tatil güzel bir fırsat oluşturur.

Şubat

Şubat'a "göçük" yani küçük ay derler. Öteki aylardan bir gün eksik olmasına izafeten olmalı. Onların küçüğü nazlısı olmaz mı? Anadolu da kar şubat yağar derler. Şubatin yarısı kar yarısı kış söylenir.

Birde cemreler.

Cemreleri bilirimsiniz? Baharın habercileri "Nede olsa kışın sonu bahardır" diyen ozanın özlem çağırışlarına alamet oluverirler. Her mevsim bir devir. Her devirde bir devir yaşanır. Kış devrine ere ere haberciler haber vere vere bahara erilir.

Şubat ayı en zor aydır. Her şeyin sonuna gelinir bu ayda. İnsanın, hayvanın gıdaları, nimetleri şubatta nerdeyse biter. Marta güvenilir, şubat adeta canlıların tutsaklıklarından kurtulma ayıdır. Ondan dolayı cemreler anılır, bilinir.

Şubatin uzun kış geceleri yardımlaşmanın, paylaşmanın, sohbetin, muhabbet, uzun zirvesidir. Uzun kış gecelerinde toplanılır; hikâyeler söylenir, masallar anlatılır, çeneler okunur, sazlar çalınır, türküler çağırılır. Hayattan geçenleri anılır. Derslerle dolu sohbet uzar gider. Uzar gider kış geceleri parmaklar sayılır.

Atalar şubata güven olmaz derler. Şubat oynak ay. Halden hale döner.

- 13 Şubatta Ocağın 14 'ünde başlayan zemheri, kışın yaman günleri biter.
- Birinci Cemre 20 Şubatta havaya düşer. Hava döner. Buna dağ başlarında çobanlar, avcılar anlar.
- İkinci cemre 27 Şubatta suya düşer. Su ısıyla kendini belli eder. Önce sulak yerlerin karı erir. Su gözelerinden buhar çıkar. Biliriz ki, doğal çeşmeler kışın ılık, yazın soğuk akar.
- Cemrede mart ayı kıskanmanın diye üçüncü cemreyi ona hediye eder. O da 6 Martta toprağa düşer.

Bir Türkü, Bir Hikaye AĞ GELİN

Ağ gelin türkü değil bir ağıttır. Ağıtlar aramızdan ayrılanların anısına peşinden söylenen methiyelerdir. Ağ gelin ağıdı da böyledir. Ağıt, Çukurova İç Anadolu bölgesinde söylendiğine göre anonim bir karakter kazanmıştır. Söylenişe, ezgiye tarza bakıldığında sazsız söz söyleme geleneğine uygundur.

Muhtemelen bir erkek adına kadın ağzıyla söylenmiştir. Çünkü araştırmacı ve derlemecilere göre ağıtlar genellikle kadınlar tarafından yakılmıştır. Yine araştırmalara göre ölenin/gidenin ardından kadınlar yüksek sesle yana yana ağıt söyler methiyeler dizerken erkekler sessiz acısını içine gömerlermiş. Bunu bilen ağıtçıları erkeklere tercüman olurlarmış. Ağ gelinde böyle bir ağıt söyleyişine benzetilmektedir.

Ağ gelin kimdir? Neden Ağ gelin denmiştir?

Yaptığımız araştırmaya göre, önce gelenek ve göreneklerde ipucu araştırmalıyız. Ağ gelin türkü sözlerinde bize ipucu vermektedir.

Anadolu kültüründe evlenme çağına gelen yetişmiş kızlara “gelin” denir. Hala Andırın yöresinde, aynı kuşakta evlenme çağına gelmiş kızlara “gelin” diye hitap edilir. Türkü sözcüklerinde de aynı tanım yapılmaktadır.

Türküde (ağıtta) geçen yayla kelimesi toros yöresini veya toroslardan İç Anadolu'ya geçişte olan yaylaları çağırıştırır. Türküye göre Ağ gelin bir yaylada yaşamaktadır. Yine biliriz ki, yayla yaşamı göç yaşamıdır. Kültürde göçer kültürüdür. Buda daha çok Çukurova ile yaylalar arasında bir seyri bize anlatmaktadır.

Gerçekte konar/göçerler kışın Çukurova'da Sıcak ve verimli ovada yazın toros ve torosla birleşik İç Anadolu yaylalarında yaşarlar. Konakladığı yer ve göç yollarında hem kültür bırakırlar, hem de oranın kültüründen etkilenirler. Esasen yaylada söylenmiş bu ağıt göçü anlatır. Coğrafyada dilden dile dolaşarak anonimleşir.

Yine Anadoluda kadının akça pakça olmasına ağ gelin/kadır derler.

Hayatın en fırtınalı çağında kız veya erkek olsun deli dolu, deli kanlı çağlardır. Ağ gelin

bu al beni çağında topluma derin iz derin acı bırakmış olmalı ki gönüllere dillere tercüman olmuş anonimleşmiş, söylenip bu günlere gelmiştir.

Güzellik, beğeniden çok konar/göçer toplumunda bir sembol anlamı taşır. Hatırlarım 60,70li yıllarda Çukurova'dan kalkıp Göksun ve İç Anadolu yaylalarına giden göçerler katarlarını sürerken en önde gelinleri başçılık yaparlardı. Önde deveyi geline çektirirlerdi. Bu obanın yürüme hızına göre seyahati sağlardı. Daha önemlisi kadına verdiği değeri ortaya koyardı. Yol olmada karar vermede kadın/erkek ortak hareket ederdi. Belkide Ağ gelin böyle bir yaşamı sürmüş güzelliğini öne çıkararak herkesçe bilinir olmuştur.

Ağ gelin kayanın üzerine oturması bir yayla geleneğidir. Her yaylada yüksek bir kaya üzerine insanlar çıkar yayla yolunu gözetler. Hasret çektiklerinin gurbetten gelenlerin yolu gözlenir. Yüksekte bulunan bu taşlara yöresine göre isimler verilir. En bilineni “bakacak” kayası taşdır. Muhtemelen ağ gelinde bu kayaya çıkarak yarının yolunu gözlemektedir. Belkide yarından haber getiren birinin belki bir selam getirir diye yolunu gözler.

Ahd kelimesi dilimizde en sert kelimelerden biridir. Sözlükte and yemin söz vermek manasına gelsede halk arasında oç, murat, istek yemin yerine kullanılır. And veya ahd karşılığında bir bedel vardır. Ağ gelin sevdiği ile bir müşkül yaşamaktadır. Esasen sevenler birbirine kavuşamaz Ağ gelinde böyle bir hayat yaşamış sevdiğine kavuşamamış olabilir.

Hasılı Ağ gelin dillere destan bir güzel gelinin kavuşamama hikayesinden gönüllere düşen sızı olmalıdır. Öyle bir sızı ki dilden dile gönülden gönüle yayılır. Her coğrafyanın ortak hikâyesini ağıdı türküsü olur. Sözlü geleneğimizde yaşar durur.

Ağ gelin toplumun ortak sızısı gönüllerin destanı olunca, ona atfen hikâyeler dillenir. Efsaneler söylenir.

Taş olan Ağ gelin
Kuş olan Ağ gelin
Murat alamayan Ağ gelin
“gelin” Ağ gelin
Garıpten seslenen Ağ gelin gibi

Ağ geline sahip çıkan yerler var. Yö-
renin ağzına göre türküde değişik-
likler olmuştur.

Bir ağıt olan ağ gelin Kayserinin çok
yerinde bilinmekle beraber, özellikle
Avşarlar arasına söylenip dillenmek-
tedir Halay çekilir davul zurnayla söy-
lenir.

Ağ gelinin Yozgat ağzı var. Burda saz
ile söylenir.

Gelinin Kırşehir ağzı var. Neşet
Ertaş Ağ gelin türküsünü söylemiştir.
Anonim türkü onun söyleyişi ile her
yerde yayılmıştır. Kırşehir ağzında da
değişiklik vardır.

Ağ gelin Adana Maraş yöresinde
daha doğrusu Çukurova da geçmiş
bilinmeyen bir zamandan beri ge-
leneksel olarak düğünlerde davul
zurna eşliğinde söylenir. Hatta otu-
rarak toplantılarında sesli veya zurnalı
söylenir.

Ağ gelin İç Anadolu da bozlak,
Türkmen boyları arasında uzun hava
olarak söylenir. Çukurova bölgesinin
en meşhur uzun havasıdır.

Ağ gelini söyleyerek yayan ve gönül-
lerdeki yerini tazeleyen sevdiren âşık-
larımıza minnet duymaktayız Neşet
Ertaş, Aşık imamı, Gül Ahmet söyle-
yenlerin bilinenlerindendir.

Andırın yöresinde Çukurova geleneği
aynen yaşar. Düğünlerde kına ge-
celerinde, eşdeğer oturarak ve soh-
betlerinde bilenler söyler. Zurna ile
söylenişi dinlenir ona eşitlik edilir.
Göç yolu üzerinde bulunan Andırın
Ağ geleneğine sahip çıkar. Burada
söylenişi meşhur olan iki türkü halini
verelim Yozgat ağzı ile Dadaloğlu
türküsü. Ağ Gelin.

Ağ Gelin

Oturmuş ağ gelin taşın üstüne
Taramış zülfünü kaşın üstüne
Bir selamın geldi başım üstüne
Alırım kız koman ellere

Bir taş attım karlı dağlar ardına
Yuvarlandı düştü yarım yurduna
Ben yeni de düştüm sevda derdine
Alırım ahdimi koman ellere

Atımın kuyruğu cura saz gibi
Divana durmuş da ergen kız gibi
Alarmış yanağı bahar yaz gibi
Getirin kır atım göçem ellere

Dadaloğlu'm der de oldum kastana
Gelir geçer selam verir dost bana
Kocayıp da dayandırdın postuma
Göçeyim mi kahpe Bulgar ellere

Dadaloğlu

Yozgat Ağzı Ağ Gelin

Ağ gelin de indi m'ola yayladan
Kaşın değil gözün beni ağladan
Bu güzellik sana kadir Mevladan
Alırım ahdımı koymam ağ gelin

Ağ gelin de oturmuş taşın üstüne
Daramış zülfünü kaşın üstüne
Bir selamın gelmiş başım üstüne
Ölürüm de ahdını koymam ağ gelin

Ocak Başı

Nedir ocak başları?

Ocak evlerin ta başköşesinde duvara gömülü, kemerli, ateş yakılan, bacalı, bacasından duman tüten etrafı açık, ısınma, pişirme, kurutma işine, yarayan bölüm/kısım. Ocak her mevsim evin merkezi. Toplaşma, dertleşme, söyleşme, yeri. Ocak başlarına kinaye hane halkına ocak denir. Ailenin bir arada toplanmasına denir ocak. İnsanların bir arada toplanmasına denir ocak.

Ocak başında ifil ifil, kıvrılan, yükselen şekilden şekle giren alevlere baka baka zaman tüketilir. Bu ifil ifil yanış hikâyesi ocakların görsel çığlıklarıdır. Sesi olsa da duyulsa. Duyulsa idi; seyirlik, ısınmalık doyumluktan haz alınır mıydı?

İfil ifil yanan alevleri, közleri, küllenen korları olan ocak başlarını esasen en iyi şairler anlatır. Ne diyor Mihriban "lambada titreyen alev üşüyor". Alevler yanan ocakta sana yaklaşan odunlardan çıkan arkası giderek kesilen, kesildikçe ifil ifil parlayan sönen alevciklere kinaye üşüdüğünün resmedilir. Üşüyerek de çırpınır, çırpınarak da küçülür, küçülerek de kaybolur.

Ocaklarda çamla, çirayla yanan, odun atıla atıla kayılan ateş, ta baca içlerine kadar harlı alevlerini yayarken her canlının mukadderatı olan hayat eğrisi gibi zirvelere çıkar. Aşağıda odunlar köze dönmeye başlayınca alevler engine iner. Ocak gönüle benzer. Şair "inersin gönül inersin" ona misal alevlerde iner. Köz kızır ısı yayılır. Aleve dizginler vurulur.

Gönüle gem vurulur mu? Vurulamaz elbet. Ocak insan gibi. İnsan ocak başına oturur. Ocak kendi ocak olur. Ocakta alev, insanda muhabbet devri sürer gider. De Bakalım.

Ocak neymiş? Ocak üzere neler denmiş, neler söylenmiş?

Atalar, deyime yüklemişler ocağı.

- Ocağı batmak • Ocağı tütme
- Ocağı sönmek • Ocağı kör kalmak
- Ocağına düşme • Ocağına incir ağacı dikmek
- Ocağına darı ekme

Atalar ocağı söze bağlamış.

- Ocağın yakışı odun, evin yakışı kadın
- Ocak içinden tutuşur
- Ocak söndürenin ocağı söner
- Ocak külünü bekler, bülbül dalını bekler

Her coğrafyaya özgü evler, evlerde odalar, odalarda da ocaklar var. Kimi kenarlı, kimi, kimi düz, kimi çıkık, nakış nakış işlemeli. Hepsinin evin en süslü cazip köşesi ocaklar.

Ocak başının yanı başında kurulu divan. Yere serili halı. İki tarafa sedir döşeli minderler ve yastıklar. Yastıklar nakış nakış işlemeli.

Ocak başında ya yaşlanmış, ya asılı duran kürek, maşa, küllük, bir ocağın başka bir ocağa muhtaç olmasına dair dururlar.

Ocak başına komşu duvarlara asılı eşyalar. Duvarlarda konuşlanmış raflar, raflarda malzemeler, raflık / kaplık kiminde yüklük. Birde yanlarına konulmuş sandık, sehpa, vazolar, çiçekler.

Ocak başında oturma düzenleri misafire kalın döşekler, ikramlar. Büyükler başköşede sonra hizmet edenler en uçta veya ayakta. Söze de, işarete de ne hacet. Hizmetler, hürmetler.

Ocakların damlarda kale burcu gibi yükselen bacaları. Bacaların tepesine yuva yapan leylekler. Damın zirvesinde yuvasında takırtılarla şakırdayan leylekler. Ocak başında neler neler anlatır bize. Haydi başlayalım söze.

Ne ocak başları bilirim.

Doyumluk. Kazan kaynamış sofraya serilmiş. Çoluk çocuk halkada kaşık çalmada, ekmek bölüşmede misafirler baş tacı.

Ne ocak başları bilirim. Alevler ipil ipil odunlar çitir çitir. Köz kor kor. Söz uzamada. Sohbeta muhabbete dönme de.

Ne ocak başları bilirim. Bir köşesinde sokulu ibrik içinde ısınan su. Bir yanda karamış demlikte demlenen çaylar. Kaynasın sohbetler içilsin çaylar. Ocağa sürülen cezve ve acılı bir kahve kırk yıla bedel.

Ne ocak başları bilirim. Döne döne ısınır üşünür, arkadan ısınır üşünür. He birde yağmurda ıslanmışsa, bir yanda alevler, bir yanda üst baştan çıkan buğlar.

Ne ocak başları bilirim. Konu komşular toplanır. Halleşir, dertleşir, izzet ikramlar sunulur. Misafirler ağırlanır.

Ne ocak başları bilirim. Yanan ateşin küllerine patatesler, soğanlar, yumurtalar gömülür. Pişince çıkarılır. Sıcaklar, üfürmeler, tuzlanıp, ikram edilmeler. İster tadımlık, ister doyumluk.

Ne ocak başları bilirim. Toplanır, sıcakta yumuşarken, alevler seyir dalarken saz söz ustaları bu cümbüşe katılırlar. Saz çalınır, türkü çağrılır. Hikâye manılar anlatılır. Cenkler okunur. Okuyan bir yana dinleyenler duyanlar bir yana dalmalar, ocağa seyir dalmalar. Acımazlar, sevinmezler, coşkular. Hüzünler, nazihatlar, ibretlik anlatmalar, susmalar baş sallamalar.

Ocak başları öyleydi. Evin merkezi idi ocak başları Herkes orda toplanırdı. Ocak başları şehrin meydanına benzer. Toplanma, buluşma, hasbihal, halvet yeri onun için çocukluktan kalan hatıralar ocak başlarında kalır.

Üç kelime var ki bizi anlatır. Ocak, bucak, kucak. Derlerki bizim temellimiz ocaktır. Bu ocak bu topraklarda var olduğumuzdan bu yana bizi şekillendirir. Ocak mutfaktan öte, onula içine alan yaşanmışlıkların ta ortasında, bizi var eden tarafımız. Ona izafeten yaşama var olma davası gelir ocağa bağlanır.

Bizi bir arada tutan şeye ocak adı takılır.

Ocak yaşadıkça dirlik düzen de yaşar. Şimdi ocaktan mahrumuz. Yerine onun tadını tuzunu vermeyen yeni yeni yapılar alıyor. Alıyor ama net görünen ocakla beraber beslediğimiz, beslendiğimiz kültürümüz göçüyor.

Son (a) Kalan Ev

Eşikten ayak dışarı atılınca toprağa basılan evlere yer evleri denir. Avlulu, ufakta olsa bahçesi, evin cümle kapısına uzanan çamur'dan korunaklı yol. Yolun etrafında gül ağaçları, sarmaşıklar, çiçekli saksılar olan ev yerden ev.

- Burası yerden ev
- Burası tüten ev
- Burası kentin arka mahallesinde kalan tüten yer evi.
- Burası topraktan, kerpiçten bacası kırık dökük tüten en son yer evi.

İçinde yaşlı bir ninenin yaşadığı son topraktan yer ev! Kaderin de ninenin kaderine bağlı olduğunu biliyor musun? O; dünyasını değiştirirken, toprak ev sende bu dünya da olmayacaksınız. Hem yok olacaksınız. Hem unutulacaksınız.

Mirasçıların dönüp bakmayacak içine girip hatıralarını anmayacak. Biri oturup baca tutsün, kazan kaynasın, hatıraların yaşasın demeyecek. Bir kavga bir kavga paylaşamayacaklar. Acımasız kazma kepçe vurulup yerle yeksan olacaksınız. Ruhsuz tatsız tuzsuz katlı beton evler konacak yerin

İçinde ne hayatlar, ne özlemler, umutlar, hayaller, kaygılar, kavgalar. Yaşadın kim bilir? Kim bilir sende onlar gibi özledin, yol gözledin, kavuştun, ayrıldın, sevdin, sevildin. İnsan nefesiydi seni yaşıtan. Gün geldi insan yerine kondun. Anı oldun. Sıla oldun. Yer, yurt oldun. Sıcacık hane oldun.

- Ah sana neler oldu?
- Ah sen nelere tanık oldun?
- Ah sen ne sırlar taşıdın?
- Ah sen ne yaşanmışlıklar yaşadın?
- Ah sen neler gördün?
- Ah sen nelere hayıflandın?

- Ah sen ne bayramlar seyranlar gördün?
- Ah sen ne acılar gömdün?
- Ah sen ne umutlar besledin?
- Ah sen ne bekleyişler bekledin?

Gün gelecek sırlarınla, gizlediklerinle, sakladıklarınla gideceksin. Belki harap haline bakanlar, ah yer evinin dili olsa da konuşsa, neler neler anlatır diyecekler. Ama susacaksın. Onlar sana birer emanet. Ve sen emanete asla ihanet etmeyeceksin.

Yerden ev aslında sen göçmüyorsun. Seninle aileleri hatıralar, geçmiş, koca bir toplum göçüyor. Koca bir kültür, medeniyet göçüyor.

Yanımdan geçerken utandım.

Dünden. Dünden bu güne eser bırakanlardan.

Ama dikkatlice baktım. Bari zihnimde bir hatıran kalsın diye.

- Yıkılan çöken çatı
- Eskimiş daracık pencere
- Bir iki bakımsız ağaç
- Zincir vurulmuş cümle kapısı
- Yıkık dökük bahçe avlusu.

Şehir ortasında kalan son toprak ev sensin hafızamda kalan. Ama şehrin hafızasında kalmayacaksınız. Utancım ve korkum bundandır.

Ve içinde yaşayan sen insanoğlu! Seni görmek, bilmek, dinlemek, tanımak isterdim. Kimsin? Kimin neyi neyin nesi? Kim Olmanın ne önemi var. Gelimli gidimli dünyada toprağa konuk olurken, geride muradın kaldı mı? Evi kime emanet etmedin

Sona kalan, en son direnen yerden toprak ev! Keşke yaşasın desem. Lakin devran dönüyor.

Çoban Dede (Adana 27Mart 2002)

Yaşa ki neler görürsün derler doğrudur. Çok gezen çok okuyandan çok bilirmiş.

Dün ikindi sonu Çoban Dede ziyaretimde de öyle oldu. Ankara'dan gelen misafirimiz adını, ününü duymuş. Görmek isteyince, Seyhan baraj gölünün kıyısında uzayan Adnan Menderes Bulvarından geçerek kıvrılan yokuşlu yolun sonunda Çoban Dedeye ulaştık.

Anlatılanlara göre baraj yapılırken tepenin her tarafı alınmış, türbeye gelince dozer çalışmamış, direnenler kaza geçirmiş, zirvede Çoban Dede türbesi olan sivri tepe meydana gelmiş.

Yine anlattıklarına göre buradan diğer babaları görüyormuş. Yani yine tepelerde yatan ziyaret yerlerim.

Türbeye giden yol boyundaki ağaçlar, bağlanan çaputlarla adeta kaybolmuşlardı. Her çaput bir dileği anlatıyor. Dilenen dilek usulca çaputa söyleniyor, okunuyor, üfleniyor usulca, itinayla zeytin ağacının dalına asılıyor. Çaput rüzgârın önünde sallandıkça, dileyene ferahlık geliyor. Gün oluyor beklenen süre doluyor. Dilek tazeleniyor çaput yeniden bağlanıyor. Dileği kabul olanı duyunca yeni dilek dileyebilecek koşuyor, dilek tutuyor çaput bağlıyor. Ağaç mı? Kaderi böyle devam ediyor. Biri çıkıp da bağlanan çaputları koparamıyor. Çaput bağlı kuruyan dalları kesemiyor.

Çarpılırim diye

Ne olur ne olmaz diye

Bana ne diye

Öyle diye diye ceremeyi ağaç çekiyor.

Çoban Dede'nin künyesi bilinmiyormuş. Geçmişini bilinmese de barajdan sonra ziyaretgâh olduğu muhakkak. Gölün kenarında, bir tepe zirvesinde, manzaraya hakim, güney (Iodos) rüzgarlarına açık bir mekan burası.

Çoban Dede Çukurova neminde, kavurucu sicağından birazcık kurtulduğu

gibi, ziyaretine gelenlerine de aynı ikramı sunuyor. Çevredeki satıcılar soğuk su, şalgam, ayran, sunuyorlar. İçiniz ferahlıyor. Sonra yüzleşmeye geliyor. Kendinizle, kendinize burada açabildiğiniz iç aleminizle.

Çoban Dedenin bozuk, kıvrılan, dik merdivenlerini çıkarken yan yön satıcılar, orada, burada oturan çoğunluğu bayan tespih çekenler, şeker dağıtanlarla karşılaşıyoruz. Bir şey dikkatimi çekti burada. Kadın olsun erkek olsun rahat görünüyordular. Birbirlerine dileklerini soruyorlar, dilek tutmalarına dilden yardımcı oluyorlardı. Gurup halinde olmaları, buraya topluca sözleşerek geldiklerini gösteriyordu.

Merdiven boyunca sıralanan satıcılarda bağırıyor çağırıyorlardı. Sessizce bir tezgâh önünde duruyor levhalar halinde yazılı dualara, ayetlere takılıyorsunuz. Ayetel kurs-i, karınca duası, yemek duası, Esmâ'ül Hüsna, nazar ayeti, Mevlana'nın sözleri. Naylondan yapılmış tesbihler, zincirlere bağlı nazar boncukları, başörtüleri, hamayiller, muskamsı şeyler. Satıcıların kanaatkârlığı tezgâhlara zenginlik katıyor, yan yana oldukları halde yarışılmıyor. Çoban Dedeye saygıdan ve oluşan manevi ortamdan olsa gerek.

Hele başörtüsü, burada hakiki hüviyetine bürünüyor, kutsallaşıyor. Başörtüsü burada inancın icabı olarak takılıyor. Türbe ziyaret ediliyor. Dilek tutuluyor, okunuyor, üfleniyor. Yapılacaklar bitince, yaşadığı gerçek dünyasına girince ihtiyaç kalınmıyor, çıkarılıyor. Başörtüsü sentez sunuyor. Uzun kısa etekli, pantollu, açık kolları, daracık elbiseli bayanlar giyimlerinden utanırcasına başörtüsü altında eziliyor, büzülüyor gibiler. Öylede olsa giyiyorlar, mesele etmiyorlar. İnsan bu manzaraya bakınca batı ve doğu medeniyetlerinin sentezini yakalıyor. Bu, yönü batıya dönük milletimizin son buluşu gibi görünüyor.

Kar Yağıyor / 1986

Kar tutmadı. Samsunda kar üç günlük derler. Dünya misali. Yağar, yatar, kalkar. Nendense karın acelesi olurmuş.

Kar deyince 'eski karlar' akla gelir. Eski kar hikayesi anlatırlar sıcak sobaların etrafında iyice gevşemişken.

Anadolu'da insanların değiştiğine inanılır. Mevsimler şahit gösterilerek.

Bizim insanımız üç kelime etrafında felsefe yapar. İnsan, zaman, dünya. Kaderci toplumlarda ancak bu kadar.

Artık uzun kar geceleri olmayınca uzun toplum beslenmesi de olmuyor. Aynı kederden, aynı neşveden.

Kar Yağıyor / 1987

Tepelerde ki alaca beyazlık düzlüklere doğru incek. Penceredeki biriken beyazlık içeriye üşütecek. Kuşlar telaş içinde. Rüzgar delice sağa sola koşuşturuyor. Topraktaki kıpır kıpır böceklerin hiçbirisi yok. Önce yağmur yağdı, sonra soğuk. Şimdi de kar. Kar beyaz beyaz yere düştükçe içim açılıyor. Kar sır saklamaz. İzleri üzerinde hemen belli olur. Keşke bizlerde öyle olsak.

Kar Yağıyor / 2001

Kar yağıyor. Karı pencereden seyrediyorum. Karı seyretmekten gözümü alamıyorum. Kar kıpır kıpır. İnsanın içini ısıtıyor. Mutluluk veriyor. Kar saf, tertemiz. Çocuklar gibi. Kar öteleri yakınlara getirir. Uzağa bakan yakını görür. Uzağı elinle tutasın gelir.

Kar yere iniyor. Çoğalıyor çoğalıyor. Kar umutları çoğaltıyor. Kocaman kocaman oluyor umutlarımız. Umutlarımız heyecana, heyecan yaşama sevincine dönüşüyor. Mutlu oluyor insan.

Kar nedense insanlara dilek tutmayı akla getirir. Bir dilek tutuyorum.

Kar bir tutsa.

Dilekler ta gönülden kopan gelen saf istekler. Dilekleri bozan/lekeleyen saf niyetler. İnanın bu dileği temiz niyetle tutuyorum.

Kar tutacak diyorum.

Kar Yağıyor / 2008

Kar, hasretle bekleniyordu. Hepimizce. Ne gariptir. Karı çiftçiler isterken şimdi kentliler istiyor. Kentli anladı ki, doğa olmadan kent olamıyor. Kentin hayatı tabiatın dengesine bağlı. Kar'ın kentte istenmesi böyle.

Kar lapa lapa yağmalı derdim. Yağıyor işte. Her kar taneciği birbirine benzemezmiş. Birbirine değmeden yere düşermiş.

Gökyüzünün derin olduğunu kara bakınca anlıyorum. Her tanecik diğerine fon oluşturuyor. Yukarıya doğru sonsuz bir derinlik. Tabi gözün görebildiği kadar.

Alayı Burda

Memleket burnunda tütüştü de tütüştü. Kaç olduğunu saymak bile hüznü veriyordu. Yıllar geçmişti de gidemedim gidemedim diye hayıflanıyordu. Hayıflanıyordu da hayıflanıyordu. İş gücü, telaş, sıkıntılar alıkoymuştu memlekete gitmekten. Yaşlı ana baba, akraba, eş dost, tanıdıklar. Hepsi burnunda tütüyordu. Tütüyordu da tütüyordu. Hele yaşadığı yerler. Çocukluk gençlikte geçen yerler. Özlemişti de özlemişti. İzin alıpta memlekete gideceği gün belli olunca heyecanlanmıştı da heyecanlanmıştı.

Gideceği günü ipe çekiyordu da çekiyordu. Gündüz gece gece adeta yavaşlamıştı. Zamanın inadı tutmuştu. Geçmek bilmiyordu da bilmiyordu. Her akşam yatağına uzandığında memleket hayali kurardı. Gezeceği yerler, göreceği akrabalar, yakınlar, eş-dost. Hepsi hepsini de görmek istiyordu. Adeta geçen zamanı geri getirip yaşamak istedi. Yaşanmışlıkları yeniden yeniden yaşamak istedi.

Kış olsada kanadıyla uça, memlekete bir varsa. Öylesine hasret çekmese

Neler yapacaktı ki?

Dağamı çıkmayacak, hem de zirvelere? Ovalar, vadiler, yamaçlar, çay boyunca uzanan kıvrım kıvrım yollar. Gezecekti, dolaşacaktı, doyacaktı. Bir çam ağacının uğultusunu, çınar dibinin serinliğini, ceviz gölgesinin koyuluğunu unutmurmu? Soğuk çeşmeden avuç avuç, kana kana doyar mı? Yamaçlara sarılan keçiler, uzaktan gelen çan sesleriyle karışık köpek havlamaları, hepsini hepsini.

Ne yazık ki izini kısıydı. Bayram olsa akraba, eş dost, kolu komşu, gurbettekiler bir araya gelirdi. Lakin bu mevsimde dar günde kısa izinle kim görüle, kime uğranıla, kimle hasret giderile. Yıllardır kurduğu buluşmalara eremeyeceğine mi yansın, çok az insana kavuşacağına mı üzülün.

Kime gitse biri kalacak, Kimi görse bir görmediği daha olacak. Kimi arasa bir sormadığı çıkacak. Komşuya gitse öteki komşu ne olacak. Akrabalara başlasa hepsini göremeyecek, çarşı pazara çıksa görülesiler vardı. Gönül ister. Çaresiz eli ayağına dolaşır.

Kimleri özlemedi ki?

Berber mistik'i, Boyacıyı, Yarım demlik çaycıyı, Köşe başındaki fırını, Semerciyi, Parktaki çaycı çırarını, Camideki hoca efendiyi, Mualimi, Ayşe gül teyzeyi, Deli Ahmet'i Sinema biletçisini, Tellakı, Kentin tellalcısını, Zabıta dayıyı, Deli kasabı, Hasan dedeyi, Kahveci Nuriyi, Kel İboyu, Çekirdekçiyi,

Sobacıyı, Gazeteci İsmeti, Topal terziyi, Şeref beyi Dudu ağayı, Perişan dedeyi, Canı cebindeyi, Kel Aliyi, Uyanoğlunu, Kurukafayı

Hele Hacı. Hacı onun maskotu idi. Hacıya her kes deli derdi. O behlül derdi. Bir gün camide yanında oturmuş ettiği duaya kulak vermişti.

"Allah devlete millete zeval vermesin" diyordu

"Dağlara kar çok yağsın" diyordu.

"Mahkemeler kapansın" diyordu.

"Murtazanın damı yansın" diyordu.

Dışarı çıktığında bir havaya baktı, bir dediklerini hatırladı. Memleket zor günlerden geçiyordu. Bu yıl kurak geçiyordu. Hak hukuk kalmamış, Haksızlık almış yürümüş, Halk Murtazanın damı derlerdi. Murtazanın damında kiralık durumunda hapishane vardı.

Bir hacıya baktı, bir daha baktı. Kaşınan yerlerini kaşdı. Hacı'nın bir huyu da gelir, kulağa bir şeyler der uzaklaşırdı. Yine öyle oldu. "Alayı burda, alayı burda" dedi ve sıvıştı.

"Bak oğul" dedi anası. "Bu saydığın yerleri ne vakit gezeceksin. Sayıkladığın insanları, akraba, eş dostu ne hal göreceksin. Kısa gün yeter mi? Kuş olsan uçsan yapamazsın. Nasibine razı ol".

"Yok, yok hepsini görmek hasbihal etmek muradım," dedi. Diretti. "Ne vakit, nasıl", dedi, diretti anası.

Eline pabuç aldığı eski günlerin haşin ifadesi tuttu da öyle hizaya getirdi memleket delisi yavrusunu.

Ak yürekli anasının tasa doldurduğu çorbayı sünetlerken konuştu bunları. Anasını derviş usta takım davasında şahit yazmıştı. "Kadın başıyla nasıl gideceksin", dedi anasına.

"Yok" dedi Fadik ana. "Kısa günün vaktinde gelmişsin. Akrabaya git, eş dost gör, çarşığı gez. Mahkemeye girer tezden dönerim".

Ana sözü tutmamak olur mu? Hele çıra gibi yandıgın burnunda tüttüğü, kokusunu özlediği anayı kırmak olurmu? Sözünden çıkamadı. Çıkamadı ama bir saniye bile olsa yanında olmak istedi. İstedi de göreceği geldiği konu, komşu, eş dost, akrabayı taallukat ne olacaktı.

Hem anası dedi. Oğul mahkeme kapıları belli olmaz. Uzar da uzar. Gurbetten geldin. Vaktin daracık koridorda heba etme çık gez dolaş. Davadan sonra yalnız komşu dedi.

Anca beraber kanca beraber dedi. Ana eh dedi. Gelmişken dayını da görürsün. Onunda bu gün davası varmış. Orman davası. Bir ağaçtan rezil oldu adam.

“Tamam”, dedi.

“Haydi”, dedi.

Taşı döşeli caddeden geçtiler bir iki hasbi halle soluklandılar. Uzaktan fırın ekmek kokusu çektiler. Uzaktan kamyonun gürültüsü kulaklarına geldi. Bir iki laf ede ede tahta merdivenli hükümet konağına girdiler. Bekçinin sert bakışlarından biraz çekinerek ama susarak ve koluna girerek.

Mübaşır Hayri efendinin tok sesini duya duya. Tok sesi kesik kesik sürerken uğultu kulağı doldurmaya başladı. Gıcırtilı ara kapıdan içeri girdiler.

Aaaa kimi gördüler. Dayısı duvarın dibine çökmüş sabahı bekler gibi mübaşiri bekliyor. Şakaklarında yiyeenin el öpüşü, sarılışı, şaşırışı, mübaşir bekleyişini kesmedi.

Hal hatıra geçmeden yanda koca Azizi gördü. Kocamış geldi. Hemen sarıldı eline oda uzamış sakalıyla iyice kucakladı. “Hayırdır”? dedi. “Dava” dedi. “Bizim tarlaya göz dikti namussuz”. “Kim” demeden işaretle “O” dedi, ona bakınca aşağı evdan Durdu efendi. Ona sarıldı. “Hoş geldin” dedi. Hoş beş edemedi.

“Oturan teyzem değil mi”? “Evet, o Teyze, teyzem”. Başını çevirdi. Teyzesi ona kuzum dedi. Dizlerine çökerek kalkmak istedi. Kalkmasına yardımcı oldu. “Ne yapıyorsun burada”? dedi. “Hiç sorma” dedi. “Anan demedi mi”; dedi. Bizim gelinle, komşu dedikodu yüzünden karakolluk oldular. Çekememezlik. Evleri başlarına yıkılır inşaallah”. Teyzesi peş peşe sıraladı. “Sen nasılsın” diyecek hali kalmadı.

Başını çevirdiğinde Mithat Usta tek başına duruyordu. “Mithat Usta” dedi! Başını çevirdi. “Hoş gelmişsin” dedi memlekete. “Anamla buraya

geldim. Ya sen usta”? “Sorma, alacak verecek davası. İnsanlar nankör oldu yeğenim. Dar zamanında paraları saydım. Nankör, şimdi mahkeme kapısında. Sürün”.

“Hacı Emmi de buradaymış” dedi. Ona yöneldi. Bir iki adım kala seslenecekti. Usulca omzunu tuttu. Sarıldılar el öpmeden sonra “Hacı Emmi hayırdır”? “Hayır, hayır”. Eee diyince “Eeesi mi var” dedi. “Hacı Emmi devir bozuldu, devir. Seni buraları görmeyeli din vicdan elden gitti. Allah korkusu kalmadı. Adamın malları bostanı kuruttu çeti. Zarar ziyan ödemedi. Kavgalı davalık olduk. Bu yaşta”.

Kime demeye kalmadı, Nuri Efendi'nin tok sesiyle Avukata anlattıklarını duydu. Hemen yanına vardı. “Nuri efendi sen de mi buradasın”? Sustular. Hoş beş ettiler. “Zimmet” dedi. Devletin parasını nasıl? Vezneye geç yatırmışım. “Dağ taş, kır, bayır geziyorum. Üç beş kuruş üzerinde kalıyor. Müdür başıma çorap ördü”. Geçmiş olsun derken, ötesini diyemedi.

“Yeğenim ananı gördüm. Ne zaman geldin”? Döndü. “Mistik emmi hala bitmedi mi davan Mistik emmi”? dedi. Nerde, rahmetli babamdan bana, benden de evlada. Kırka dayandı. Mistik Emminin babasından kalma hisseli tarla davasını duyardı. Çocukluğunda. “Hâlâ mı” diyemedi. Ne diyeceğini de bilemedi.

Arkadaşı Ali geldiğini duymuş anası söylemiş gelmiş niye haberi olmamış. Özlemiş be namına gelen cümleleri peş peşe sıraladı. Cevap vermeden dinledi. Aliye “Aliço” derlerdi. “Aliço sen burada”... Bitirmeden lafı ağzından aldı. “Kavgı birbirimize girdik. Bir ay mapusu boyladım. Şimdi dava dışarıdan”. “Kiminle”? “Kim”? “Çok sevdiğin Haydar. Muhtarın sıpası”.

“Deme” diye söze başlarken, Dursun geçti. Amcazadelerden Hasanın oğlu. Uzatmadan vaz geçti. “Dursun” dedi. Dursun döndü ayaküstü konuştular. Dursun evlenmiş, geçinmemişler. Boşanma davası. “Evet” dedi. “Düğüne gelemedim, gurbet işte” ne deseydi. Üzüldüğü manasına gelen jestler yüzünden okundu.

Komşulardan bir gurup kadın öbek olmuşlar birbirlerine laf yetiştiriyordu. Birbirlerin anlamadan konuşuyorlardı. Yanlarına vardı. Hatır sordu. Bir ikisi alakalandı. “Sizin ne işiniz var”? dedi. “Bilmez misin beş bacıyız beşimizi de mirastan mahrum etti”. “Kim”? dedi, “boynu devrilenice”, dedi üçü, dördü birden erkek kardeşlerinden dertlendiğini anlaşıldı.

“Bundan sonra getirmeden sorayım” dedi. Sırt sırta geldiler Yahya dayı ile. “Hayırdır” dedi. “Dışarıda görsem tanımazdım” dedi. “Sen yıpranmamışsın dayı” diyince şu mahkeme kapısı kocatıyor. “Öyle deme, git gel boş. Dava ne ki? Şahitlik. El birbirine yer derdi bize kalır.”

Anasının ahretliğini gördü. Birbirlerine ahret bacısı olma sözü vermişlerdi. Evlerine az girmemiş, tuz ekmek yememişti. Elini öptü. Burada ne işin var hayırdır? Deyince ellerini dizlerine vuruşunu, sızlayışını, peş peşe bedduaları sıralayışını duymadan davayı öğrenemedi.

Bakkal Kamil Efendi, bu saatte burada ne yapardı. Dudak büktü. Sabahları Hödük ün fırınından sıcak pide aldıktan sonra peynir zeytin alışları, deftere yazdırışını hatırladı. “Nasılsın” dedi. Hatır sordu. “Sormadan deme” dedi. “Hırsız davası”.

Az ötede Davut Hoca. “Allah Allah” dedi. Hayretinden. “Hocam” diyerek eline sarıldı. “Burası”. Ötesini getirmeden peş peşe cümlesini sabrını zorlayarak dinledi. Camide vaaz nasihat hak kulluk davası. Çekemeyenler devire düzene çatışlar demezmiydi. Ne günler, ne haller. Kıyametin yakınlığı alametleri.

“Hasan oğlu Ali. Ayşe kızı Meryem. Duran oğlu Durdu”. Mübaşirin tok sesi kulak uğultularını bastırıyor, herkesten kulağının dokunuyordu. Dışarıda kıyasıya kirlenen, boğaz boğaza sarılanlar mahkeme salonunda sakın ama gergin haldeydiler. Bir an hayat olsa diye düşündü. Ama yüzlere bakınca korktu. Yok, yok dedi.

Memiş Kahyayı gördü. Memiş böyle dalgındı, dalmıştı. Hele burada karşılaşma olunca “tanımadın mı? Ne çabuk unuttun. Komşu dedik, ayıp dedik” dedi. “Araya girdik, baş edemedik, mahkeme kapısına dayandık. Hâkim şahit yazmış. Köpek davası anlayacağın”.

“Köylüler tarlalarını çeltik vermişler, parasını alamamışlar sıkıştırmışlar, yalvarmışlar. Kafasını gözünü iyice kırmışlar İbiş Efendi'nin. Şimdi topluca ağızlarını kilit açmıyor”. Canları sıkın olmalı yanlarında durmadı.

Tahta bacak Memiş ki değişmemiş yine yürüyerek kazaya gelmiş olmalı. Yine ne davası. Boynunu kaşdı. Elindeki şapkasını göğsüne dayadı tahta bacaklı. “Güttüğüm davaları aldılar. Gidiş o gidiş. Şimdi tamam tamam”, dedi.

Hıdır, pis bıyıklı sigaradan bıyıkları sararmış. “Gene orman davası” dedi, içinden. Kucaklaştılar. “Gene ormanı mı kırdın”? “He orman ile başım

belaya girdi. Peşine bir iki mermi attım. Mahpusta yattım çıktım ormancı vaaz geçti. Devlet vaaz geçmiyor. Olsun” diyebildi. Canın sağ olsun”.

Memiş koşarak “avukat bey, avukat bey” diye seslenişinden tanıdı. Avukatın önünü keserek “bizim dava ne olacak, bu kaçınıcı duruşma, her duruşmada masraf alırım dersin yanına geldi”.

Mavi faturacı Hacı Efendi, işi bozulunca mı tefeciye, tefeciden sonra mı iş bozuluptamı cam itilafa düşmüşler. Şimdi mahkeme kapısında. Daha kimleri dolandırmadı. Hepsi saklanıyor. Ciğerleri parçalanıyor, ellerinden çekiniyorlar. Bende seyirlik oldum daha uzatacağı. “Ayrılrken dükkâna da uğra” dedi.

Şoför Şaban, çaycı çaylak ile kavgaya tutuşmuşlar. Cipi kahvenin önünde duruyor, müşteri gelmiyor. Çekersin çekemezsin derken birbirine girmeler, kaş göz. Dava daraba Azmi çay içmişti. Çipe binmezimiydi? İkiside suratları yerde, yan yana mübaşirle kapı ağızında “hayırdır” dedi. Mübaşirin “sus” işaretiyle uzaklaştı.

Dayısının kızı, oğlu birlikte idi. Üzgündüler, sessiz, yüzlerinden düşen bin parça. Uzaktan komşular, karşı komşular.

Amca çocukları, Eniştelere, Halası, kocası, Teyzesinin kızları, Esnaftan olanlar, Memurlar, İnşaatçılar, Zahiirciler, Yüzünü çıkardıkları, Kimi yabancılar

Dışarı çıktığında soluklandı da soluklandı Hü-kümet bahçeni kırlar gibi geldi. Göğsü inip kalıyordu.

Komşu, Akraha, Tanıdık, Eş dost, Garip guruba, Esnaf, Köylüler, Yaşlılar, Gençler

Alayını gördü.

Kaldırımsız taşlı yolda ağırlaşan adımları atarken Hacı avını bekler gibi oradaydı. Durdu onu bekledi. Hazırdı.

“Bak” dedi. “Evlat bütün bunlar düzen kurma davası. Herkes düzen peşinde. Kavga düzen için veriliyor. Senin düzenin çoktan bozulmuş çoktan. Hacının beylik laflarından birini yine dinledi, usulca yanına gelip kulağına fısıldarken.

Yolda dalgındı, dapdalgındı.

Hacının “alayı burada, alayı burada” sesleri kulağında kaldı. Ne sevindi, ne sevinemedi bilemedi

Haklıydı bu defa...

Tesbih

1.Giriş

Tesbih'in tarihini bilen var mı? Anadolu'da hangi medeniyet varsa tesbih var. Beklide süs, ziynet için tasarlandı. Önce kadınlar kullanır. Boyunlarına, bileklerine taktılar. Sonra erkekler. Takmak yerine eline aldılar. Tane tane sayar gibi yaptılar. Adı tespih çekmek oldu. Süs aracı gün geldi, keyif aracına, ibadet gereci oldu. Medeniyet üzerine yerleşen Anadolu medeniyetlerinin hepsi sahiplenmiş, medeniyet aracı yapmıştır.

Dinlerde öyle. Allah'ı tesbih etme ibadeti tane tane çekilen tespihlere dökülerek yapılır. El, dil, gönül tesbihle birleşir. Tesbihat/zikir olur. Yani halvet, yani hemhal,yani muhabbet. Tesbih çekmenin bir yanın da muhabbet. Tesbih muhabbet için elimizin altında.

İşin aslına bakılırsa insan yalnızca tesbih taşıyamaz. İlk insandan bu yana insanoğlu ihtiyaç duyduğu zaruri maddeleri yanında taşıyageldi. Zamanla zorunlu taşınanlar yanında aksesuar dediğimiz süs ve zevk amaçlı alet ve eşyalar taşınır oldu.

Anadolu kültüründe bir insanın yanında taşıdıkları parmak sayısını geçmez. Tesbih, çakmak, bıçak, tarak, ayna, anahtar, tırnak makası, mendil, kalem, kâğıt, saat, yüzük, bilezik, Cep telefonu (yenilerde)

Taşınanların arasında tesbih hiç eskimedi, yerini korudu. Korur da. Zira tesbih süs, eğlence, gösterişten öte bir kültür, değer, inanç aracıdır. İbadet eden her insanda

tesbih bulunur.

Bizde tesbih üç yerimizde yer eder.

Elimizde. Elle çekeriz

Dilimizde. Zikir, söyleriz

Kalbimizde. Sessiz zikir ederiz.

Bu yüzden tesbihsiz yapamayız.

Daha sonraları tesbih ustalarından öğrendik/gördük ki her maddeden tesbih olurmuş. Yeter ki yontulsun, içi delinsin. Yapmak mümkün. Dizmek kolay. Şimdi toroslar da ne ağaç varsa tesbih yapıyorlar. Andız, çam, ardıç, şimşir, sedir, meşe, gül, karaçalı, kuşburnu, ağaç kökleri gibi. Kısaca yontulan her ağaç, her maddeden tesbih yapılır.

Yontulan madenlerden tesbihler yapılıyor. Böyle madenler her bölgede olmuyor. Olan yerlere adını veriyor.

Büyükler insanın kıymeti azaldıkça tespih ucuzluyor, çoğalıyor derler. Bilmedikleri tüketim ekonomisini eleştiriyorlar.

Evet, tüketim toplumu, kent topluluğu oldukça bir değerimiz olan tesbih de ucuzluyor, kullanıp atılıyor.

Hâlbuki eskiden tesbihler öylemiydi? Hatıra vardı, emeğine göre değeri vardı, doğallığı vardı, hatırası vardı, kenti vardı, kültürü vardı.

2. Tesbih Dünyası

Öyleyse tesbih dünyasıyla buluşalım.

Her katı madden tesbih yapılır. Yeter ki ustasına düşsün. Tesbihi kıymetli kılanda bu

hammadeler. Bir madde ne denli az bulunursa kıymeti artar. Tesbih çokça olan, kolay bulunan maddelerden yapılır. Bir yörede bol maddeden tesbih yapıldıkça, oranın ününü yayar.

Erzurum oltu taşı tesbihi

Eskişehir lüle taşı tesbihi

Çukurova Andız tesbihi

Ege zeytin tesbihi

Tesbih makineleşiyor. Makine ile imal ediliyor. Doğal madde yerine naylona, plastiğe, sıkıştırılmış maddelere bırakıyor. Demirden, metalden, alaşım maddelerden tespih yapılıyor. Hele plastik den, petrol ürünlerinden yapılanlar naylon türden. Her tür madenin naylon taklidi yapılıyor. Anadolu da plastik için "insan hariç her şeyi yapıyor" derler. Plastik maddelerden yapılanlar tesbih çekme zevki vermiyor. Gözaltındansa el aldanmıyor insana yabancı, duygulardan uzak. Ne yazık ki sahte, çakma, taklit, plastik, naylon tesbihlerden geçilmiyor.

El yapımı tesbihler ele öyle sıcak gelir ki, el hemen alışır ki bilemezsiniz. Az oluşu da sahiplenmeyi, çekme asaletini yaşatır bize. Tesbihin tiryakiliği olur. Sigara gibi, ötekiler gibi. Tiryakisi tesbihi dost bilir. Hemhal olur. Halini ona açar. Derdini ona döker. Çeke çeke zaman eritirken gam gaba-vetini azaltır, yükünü hafifletir.

3.Tespihgiller

Tesbihi bilmeyen olmaz. Yine de sözlüğe bakalım. TDK derki, "...türlü maddelerden

boncuk biçiminde yapılmış genellikle otuz üç veya doksan dokuz taneden oluşmuş dizin. "Sözlük dini kelimeleri söylemek veya oyalamak için tesbih kelimesi kullanıldığını söyler. Diğer sözlükler de aynısını ifade eyler. Sözlükler başka bilgiler de verir. Önce ansiklopediler ve yazılı kaynaklar tesbihin tesbihat için doğduğunu, onun için çekildiğini söyler. Sonraları ibadet dışında hayatın içinde çekilmeye başlanır. Tesbih namazdan sonra çekilir. Bu tarz bizim milletimizde kesintisiz sürer.

Tesbihler tane sayılarına göre söylenir. Bunlara 9lu, 11'li, 16'lı, 30'lu, 33'lü, 99'lu, deniyor. Tesbih, çekme amacına göre tesbih türleri tercih ediliyor. Bunun dışında tekkelerde dergahlarda çekilen 500'lük, 1000'ik tesbihlerde varmış. Zikir gayesi ile çekilmiş. Tesbih taneleri büyükte küçükte olurmuş.

Şimdi camilerde duvarlara direklerle asılı kenarlarda dizili tesbihler var. Hayır adına konan tesbihlerde sanat değeri olmadığını üzülerek görmekteyiz.

Esasen tesbihe iki şey değer katar. Yapıldığı taşlar ve işleniş eğer büyüklerden kalma ise, birinden hatıra ise kıymetlidir. Gözü gibi korur insan eski ise yine değerlidir. Tesbihe değer katan taşları ve işçiliğidir. Sanayi ile beraber tesbih taşları işlemek kolaylaştı. Yurdumuzda nerdeyse her katı maddeden tesbih yapılıyor. Bildiklerimiz;

Oltu, doğal taşlar, ağaçlar, fiber, naylonlar, sıkıştırılmış tozlar, kehribar, memleketlerin markası olmuş tesbihler de var. Oranın adıyla bilinirler.

4.Emekle Dizeler Sabırla Çekerler

En çok birbirimize tavsiye ettiğimiz kelimeler varya Onlarla hayatı anlamaya çalıştığımız onlar la hayatı yormaya çalıştığımız kelimeler.

Daha işin başındaysak SABIR, İş olmuş bitmişse SAĞLIK olsun, İş başlamamışsa HAYIRLISI olsun İş başarılıysa HAYIRLI olsun kabilinden memlekete göre kullanılan terimlerdir. Bu medeniyet bu coğrafyada çok kültür birikimine üretti. İşte insandan insana açılışımızın anahtarları. İmbikten süzüle süzüle kelimelere dökülen münasebetler kapının anahtarı gibi bir kelime ile insan gönlüne girmeler duygularına hitap etmeler. Tazim ifadelerinin içinde öyle biri var ki, sadece dille sönmez elle gelir eyleme dökülür sabır ve tesbih.

Sabır dille tesbih elle...

5.Nerde? Her Yerde

Tesbih nerede çekilir? Her yerde. Tesbih her yerde çekilir ama nerede çekilirse çekilsin adabı var. Tesbih daha çok dost meclislerinde arkadaş ortamlarında veya yalnızken çekilir. Tesbih çekilen yerleri sayalım:

- Cami
- Zikir meclisi
- Kahveler
- Evler
- Sohbetler
- Yalnız başına
- Sokakta
- İş yaparken

Tesbih arabaları süsler. Nazarlık gibi araba ön camlarına, direksiyon boyunlarına takılır. En iyi tesbih arabaya layıktır. Bir de boşta çekilmeyi bekleyen tesbih durur. Hem direksiyon sallanır, hem tesbih çekilir, hem sohbet edilir.

6.Tesbih Çekme Yolları

Tesbih tabi ki çekilmek için vardır. Tesbihin de tiryakileri var. Tiryakiler de onsuz duramaz, her yerde çeker. Tesbih nasıl çekilir işte tesbih çekme yolları.

- Tek tek
- İkışer ikişer
- Çiftler, çiftler
- Tek elle
- Baş işaret parmağı ile
- Diğer parmaklar ile

7.Tesbih Çekme Usulleri

Tesbih çekmenin usulü, adabı, yolu ve yordamı var. Tesbih çekme ile kişilik arasında bağ da var. Çektiği tesbihten kişiyi anlarsınız. Gördüklerimize göre tesbih şöyle çekiliyor.

- **İbat için çekme.** İbadette dille zikir elle taneler eş zamanlı çekilir. Belli sayıl çekilerek biter.
- **Argo için çekme.** Daha çok gençlerin, kabadayılıdır, başıboş kişilerin tesbih çekme yoludur. Tesbih elde oynatılarak, sallanarak çekilir
- **Oyalanmak için çekme.** Boş vakitlerde, el alışkanlığı olarak tesbih çekilir.
- Sıkıntıyı aşmak içinde tesbih çekilir. Bu amaçla çekildiğinde fayda sağlar.

8.Tesbih Kültürü

Tesbih üzerine atasözlerimiz deyimlerimiz çok az Nedeni bilinmez. Az da olsa var. Mesela;

Tesbihi saklamak

Tesbih taneleri gibi

Tesbih gibi dizilmek

Tesbih gibi sayılmak

Tesbih kırmak

Tesbih sallamak

Tesbih gibi dizmek

Tesbih çekmek

Tesbih etmek

Tesbih boncuğu

Tesbih ile kişilik arasında bağ var. Tesbih çekenlerin kendine daha çok güvendikleri, özgüven sahibi oldukları söylenir. Buna dair bir anıyı nakletmek isterim. İlkeyi yöneten amirler, hem kendilerini ifadede, hem de topluluk içinde medeni cesaret göstermede zayıf olduklarını gören amir, herkese tesbih çekmesini tavsiye eder. Hatta konuşurken tesbih çekmelerini söyler. Bir süre sonra yöneticilere de özgüven gelir. İşleri daha iyi yaparlar. Tesbih muhabbetimiz. Hiçbir mevzu bulamazsak hemen tesbihten gireriz. Konu konuyu açar sohbet uzar gider. Tesbih sohbetlerin sihirli değneği olur. Tesbih insanı yanımız. Tesbih çekenin halden anladığı söylenir. Tesbih çekenin söyleyecek sözü olur derler. Boş iş yerine tesbihle meşgul olmak daha güzel olmalı.

9.Tiryakiler

Tesbihe alışan bırakamaz. Çeke çeke tiryaki olunuz.Tiryakiliğimiz bizi tesbih dünyasına çeker. Her tiryakinin tesbih üzerine anlatacakları var. Tesbihi Sakıp Sabancı kendine has üslubuyla anlatır. Müzesini her biri tek tek eline alır, sever okşarken ballandıra ballandıra anlatırdı.

Eli ısıtan var

Eli kurutan var

Eli nemlendiren var

Stres attıran var

Keyif tattıran var

Dinlendiren var

Eğlendiren var

Sabır çektiren var

Zaman öldüren var

Sayı saydıran var

Zikir çektiren var

Tiryakiler ile otlakçıları birbirinden ayırmak lazım. Otlakçılar tesbih düşkünü gibi görünürler. Sigara otlakçılığı gibi isteyerek elde etmezler. Habersiz alır, çeker, onu uyuturlar, ya da uyuttururlar.

10.Netice

Tesbih kaderimiz. Zor zamanlardan dar zamanlara, var zamanlarda çekeriz. Tesbih çekerken aslında sabır, kahır, çekeriz. Boş zamanda çekeriz. Öylesine çekeriz, böylesine çekeriz.

Tesbih tiryakiliğimiz. Elimizde, cebimizde, çantamızda, arabamızda sıkışırsak sığınırız. Darda, zorda sığınırız. Tesbih çekerek özgüven gelir.

Tesbih süsümüz. Elimizde, kolumuzda, arabada, masada, vitrinde, durur. Sadeden çok süslü, püslü, nakışlı olanlara rağbet ederiz.

İlkeyi yöneten amirler, hem kendilerini ifadede, hem de topluluk içinde medeni cesaret göstermede zayıf olduklarını gören amir, herkese tesbih çekmesini tavsiye eder. Hatta konuşurken tesbih çekmelerini söyler. Bir süre sonra yöneticilere de özgüven gelir. İşleri daha iyi yaparlar.

Tesbih muhabbetimiz. Hiçbir mevzu bulamazsak hemen tespihten gireriz konu konuyu açar sohbet uzar gider. Tesbih sohbetlerin sihirli değneği olur.

Tesbih insani yanımız. Tesbih çekenin halden anladığı söylenir. Tesbih çekenin söyleyecek sözü olur derler. Boş iş yerine tesbihle meşgul olmak daha güzel olmalı.

Tesbih, kültürümüz. Tesbih, kültürümüzün yaşayan, canlı bir parçası. Hatta kültürlerin ortak yanı tesbih sayesinde kaynaşır, söyleşir ortak yaşarız.

Üstelik tesbih çeke çeke dostluk hatıralar, aramızda ayrılan büyükler yaşar yaşatılır. Tesbih hediyeleşmeyi ve bu suretle kaynaşmayı da diri tutar. İnsanı ferahlatır rahatlatır. Hoşça vakit geçirir. Hele ibadet niyetiyle yapılırsa kalıp, dil, el birleşir. Ne güzel.

Süt Limanım

Annem; Koca Hatun için

gözlerin,
pencerem ufukum
ışıklı gökyüzüm

ellerin,
yedirip içirmen
tokluğum

kolların,
sarıp sarmalaman
emniyetim

endamin,
dik duruşum
kıyamım

oturman,
yerim yurdum
koşu atlarım

göğsün,
ana kucağım
süt limanım

saçların,
salkım saçak
kara çadırım

yüreğin,
sevgi yumağım
kıvamım kıvancım
annem..

Arzuhalci

Taştan yapılmış Hükümet konağının önünde, binayla bitişik kaldırıma göz gezdiriyordu. Kaldırım bomboştu. Sabahın erken saatleri kimseler yok. Tek tük gelenler oldu. Sonra gelenler kaldırıma bir elinde kocaman tahta çantası öteki elinde tabure ile geldi. Sağa sola baktı. Çantayı açtı içindkini çantanın üzerine koydu. Tabureye oturdu. Öteki geldi. Tahta sandalye, önüne küçük tahta masa koydu. Daktiloyu masanın üzerine ileri geri ayarlayarak yerleştirdi. Ötekide geldi. Taburenin önüne tablası üstünde daktilo da sıraya girdi. Aralarında mesafe vardı.

Bunlardan biri olmalı, şükür geldiler dedi hafifçe. Yoldan geçene hemen sordu ürkekçe hafifçe

- Şu adamlar ne iş yapar?
- Şey dilekçe yazar.
- Ha anladım
- Anlayacağın yazıcı

Aradığı kişiyi sordu. Usulca yaklaştı oturana

- Geldi mi?
- Kim?
- Arzuhalci
- Adı nedir?
- Bilmiyorum
- Nasıl biri?
- Orta yaşlı, hafif kambur, zayıf gözlüklü
- Kel mi?
- Şapkası vardı göremedim
- Taniyor musun?
- Yook. Burada ki arzuhalciler hep birbirine benzer de
- Nasıl yani?
- Hepsi de yaşlı, kel, gözlüklü, zayıfça
- Neden acaba?
- Allah Allah ne bileyim ben. Hemşerim bekle, birazdan gelir.

Az sonra komşu berberin yırtık tahta panjurları gürültüler içinde açıldı. Yol kalabalıktı. Berber dükkanından küçük masa, küçük sandalye ve daktilo getirildi. Tarif edilen biri bir yere bunları koydu. Çekmecedan kartonu çıkardı. Bir değneğe geçirip arka duvara

dayadı.

"Hızlı arzuhalci". "Beş dakikada dilekçe yazılır". Yıldırım evlenme burada yapılır. Sokuldu. Selamlaşmalar. Oturtmak istedi ama...

- Çök çök dedi.
- Birinci. Yak. Yak...
- Sigaralarını birlikte yaktılar.
- Nasıl iyi misin?
- Sağol. Sen nasılsın. Bizim iş şey yaniiii...
- Sıkma canını bir şeyler yaparız.
- Canın sağolsun
- Kızın cüzdanını getirdin mi?
- Ha burada
- Tamam oldu işte

Kızı kaçırmıştı, karakola gitti. Git dilekçe yaz dediler. Dilekçeyi arzuhalci yazar dediler. Arzuhalciler Hükümet konağının önünde olur dediler. Adam kıvrılırken biri keskin bir arzuhalci tarif etti. Sabah erken git bul dedi. Keskin arzuhalci. İstidası adamı idama götürür. Başkasına gitme dedi tipini de tarif etti.

Bu arada biri ötekinin önüne dikilmişti. Dilekçe yazdırmak istiyor gibiydi.

- Buyur Hemşerim
- Dilekçeleri kaçta yazıyorsun?
- Ne dilekçesi? Şikayet
- Parasına göre
- Nasıl yani?
- Parayı çok verirsen usturublu yazarız. Az verirsen eh şöyle böyle
- En son kaçta olur?
- Kimi şikayet edeceksin?
- Bizim oğlanın müdürünü
- Kavga falan mı etmişler?
- Başka başka
- Hırsızlık, rüşvet, adam dövme, evrak tahribi. Bunların ayrı ayrı fiyatları var.

Adam boynunu kaşdı. Cebindeki parayı düşündü. Hepsini verse eve ekmek alamayacaktı. Cebinden çıkardığı yırtık iki beş binliği uzattı.

-İki beşlik yani

Yandaki arzuhalci "tarım kağıtları

doldurulur" tabelası asmıştı. Kadın erkek önüne dizildiler.

Öte yandakinde "Hızlı evlenme" yazılıydı. Önü boştu. Onun yanındaki de "Her türlü dikçe yazılır" tabelası dayamıştı. Elinde bastonlu ileri yaşlı biri yanaştı.

- Hükümetten yardım alacağımda istida istediler dedi.
- Uzun mu olsun, kısa mı dedi.
- Sağlam olsun, kavi olsun dedi.

Yanıma çökerti. Bastona dayalı adamın hayat hikayesinden iki sayfa gözlüğün üstünden baka baka tuşlara tek tek vura vura yazdı. Sağ baş parmağını önce istampaya sonra kağıda avucunun içine alıp bastırdı. İkiye katladı eline verdi. Daireyi de tarif etti. Nice sonra adam Hükümete hayıflandı da hayıflandı. Aldığı para ancak arzuhalciye yetmişti. Kazaya gelmesi, masrafı da cabası.

Arzuhalci, gelene hararetle anlatıyordu. "Arazi kayıtları, tapular olmadan bankadan para çekemezsin. Komşulardan tapu al. Özel idarelerden emlak kaydı al, milli emlakten ecri misil kağıtları bul. Hepsini al gel sana traktörü çekeriz. Alımallah ne kadar kağıt koyarsak dosyaya o kadar kolay olur bu iş". Adam anlıyor gibi başını sallıyordu.

-Müddeime istida vereceğim dedi biri. Baş efendi buraya yolladı. Emekli mahkeme katibi varmış. Şu dediler. Yaklaştı derdini anlatmaya başladı. Kelimeleri hızlıca sıralıyordu kel emekli katip tamam tamam biliyorum dedi. Adam nerden dedi. Elini sallayarak senin gibi elimizden dün de kaç tane Adam sustu. Yazılana boyun eğdi. Adliyeye, hükümet konağına girdi.

Buralarda derler ki; her kulun bir derdi var. Her kulun Devletle işi var. Her kul ile Devlet arasında arzuhalciler var. Arzuhalciler adamı ipe de götürür, ipten de alır. Borçlu da çıkarır alacaklı da. Öldürür de, diriltir de.

İhtiyaç Var

Bu gün artık eskiden çok
Tatlı söze ihtiyaç var.
Gönül kışladı geçit yok
Bahar yaza ihtiyaç var.

Gözler gözleri tarıyor
Sevgi harcını karıyor
Canlar cananı arıyor
İşve naza ihtiyaç var.

İlmik ilmik örülecek
Bakış bakış derilecek
Sevgi alıp verilecek
Gülen yüze ihtiyaç var.

Aşkımızı süzüp tenden
Cananı yarattık candan
Bu bekleniyor insandan
Gören göze ihtiyaç var.

Koca Mevlana'ya göre
Sevgi gerek yüreklere
Barış diyen insanlara;
Size bize ihtiyaç var.

Sevgi Hayattır

Yağmur durmuş, hava açmıştı. Güneş değmişti evin önüne. İlik bir bahar havası vardı, dışarıda.

Yaşlı adam; “Bismillah” diyerek, yattığı yerden doğruldu, öksürerek kapıya doğru yürüdü. O sırada karısı da açtı gözlerini. Biraz önce uzanivermişlerdi somyaların üzerine. Dışarıda yağmur yağıyordu. O da yattığı yerden doğruldu ve yağmurun dinip dinmediğini anlamak için kapıya çevirdi başını.

Sonra kocasına seslendi: “Yağmur durmuş mu ne?”

“Durmuş,” dedi yaşlı adam. “Yağmur durmuş da güneş bile açmış!”

“Vakit ne zaman ki?” dedi, kadın. “Şuraya azıcık uzanayım dedim, uyuya kalmışım. Sen ne vakit kalktın?”

“Şimdi,” dedi, adam. “Az önce. Beni de horozun sesi uyardı. Kör olasılar sundurmanın altına toplanıp, kirletmişler buraları.”

“Vakti sordum sana?” dedi, kadın. “Güneş nerede?”

Adam iki adım ilerleyip, gökyüzüne baktı ve oradan cevap verdi karısına : “İkinci yerine iniyor.”

Sonra duvara dayalı çapayı alıp, sapını yere vurarak pekiştirdi.

O sırada kadın da dizine dayanarak eşiğe geldi. Başını eğip, sundurmanın altından uzakları gözledi. “Ooo...” dedi, “Desene sen yağmur mamur kalmamış ortalıkta. Hava açmış.”

“Açmış ya!” dedi, adam. “Yaz yağmuru bu. Yağdı geçti. Bulut mulut yok şimdi.”

Sonra adam çapayı omzuna alıp, avluya yöneldi.

“Nereye?” dedi, kadın sertçe. “Nereye gidiyorsun gene? Ne düştü aklına?”

Adam sakalını sıvazlayarak; “Hiç,” dedi. “Şuraya avlunun içine varayım, diyorum. Bir iki ot çekeyim. Maydanozu, dereotunu kuşlar yiyordu. Ona bir bakayım, dedim.”

“Üstün başın çamur olacak şimdi,” dedi kadın, “soğan, sarımsak nene gerek senin. Kimin var da kimin için, yapıyorsun bunları!” Kocasının ardından söylendi, kendi kendine. “Yine akşama kolun bacağı ağrıyacak.”

Ama adam aldırmadı onun söylenmesine. Avluya doğru yürüdü, gitti. Yer ıslaktı. Ekin diz boyunu aşmıştı. Gübreli yerlerde başak çıkaranlar bile vardı. Şimdi biraz önceki yağmurdan kalan damlalar parıldıyordu yapraklarında. Adam yaşlı gözlerle bir süre baktı ekine. Ağır ağır ilerleyerek avluya girdi. Bir kenarında soğan sarımsak ekiliydi. Artık büyümüşü onlar. Aralarında biten yabancı otlara aldıkları yoktu. Ama tere, maydanoz yeni çıkmıştı topraktan. Kurt kuş yemesin diye dikenli çalılar koymuştu üzerlerine. Yoksa serçeler, karatavuklar fırsat vermiyordu. Bir de yabancı ot belası vardı ki hemen boy atıyor, büyütüyordu ihtiyarın ektiklerini. Önce çalıları kaldırıp, bu yabancı otları temizledi bir süre. Sonra, orayı

bırakıp, yan tarafa geçti. Beli ağrımıştı. Elini beline koyup, geriye doğru kaykıldı. Birazcık ayakta durdu. Oturacak bir yer aradı, yoktu. Ne de çabuk yorulur oldum diye düşündü kendi kendine. Eskiden böyle miydi ya! Tekrar çevreye göz attı, her yer ıslaktı. Elindeki çapının sapına dayanıp, birazcık da öyle bekledi. Sonra eğildi ve başladı boş sahanın otunu çekmeye. O sırada karısı da sopasına dayanarak ahırılığın önüne gelmiş, kocasını deniyordu.*

Bir süre izledikten sonra seslendi: “Koca, koca!” Hep böyle seslenirdi kocasına. “Orada mısın, ne yapıyorsun?”

“Buradayım,” diye cevap verdi adam. “Şu avludaki yabancı otları temizleyeyim diyorum.” Kadın tekrar: “Ne olmuş, kuşlar yemiş mi ektiklerini?”

“Yok,” dedi, yaşlı adam. “Yok. Onlar büyüyor da, ben şuraya da azıcık ıspanakla turp eksem diyorum.”

Kadın sopasına dayanarak, yürüdü ve avlunun kenarına vardı. Avlunun üç tarafı yemyeşil buğdayla çevriliydi. Yalnız bir kenarının çiti ahırılığın önünden dolanıyordu. İçeri gir-meyip, oradan baktı kocasına. Yaşlı adamın boş yeri çapaladığını görünce dayanamadı; “Ah kocam ah!” dedi, “Ne gereği var da boşuna yoruluyorsun, kimin var da kimin için ekiyorsun şunları? Yiyen mi olacak sanki?”

“Olur,” dedi, yaşlı adam. Başını karısından yana çevirerek: “Elbette olur. Ne çabuk da unuttun torunlarımı.”

“Hangi torunlarını?” dedi kadın. “Ta gurbettekileri mi? Oradan gelip de senin soğanını, sarımsağını mı yiyiciler? Sen hep umut ışığını yakıyorsun adamım.”

Yaşlı adam cevap verdi yeniden: “Gelirler, gelirler. Bu yaz da gelecek torunlarım. Hem de bahardan gelecekler. İki yıl önce de böyle demiştin de nasıl gelmişlerdi. Nasıl da seyerek toplamışlardı dereotunu, maydanozu. Nasıl da dürümlemişlerdi soğanı, sarımsağı. Gelin; “Baba biz böyle tazesini bulamıyoruz şehirde,” demişti. Unuttun mu?”

“Unutmadım,” dedi yaşlı kadın, ümitsizce: “Unutmadım ama... Baksana geçen yıl geldiler.”

Adam karısının ümitsizliğini, üzüldüğünü anlayınca doğruldu. Çapanın sapına dayanarak ondan yana bir iki adım attı. “Son mektuplarında öyle yazıyorlardı ya. Ne çabuk da unuttun. Gelecekler, gelecekler,” dedi.

Kadın bir elinde sopası, öbür eliyle çite tutunmuş avlunun içine bakıyordu.

Adam: “Şuraya ispanak düşünüyorum,” dedi. “Şuraya da marul dikeyim istiyorum. Gelince yesin torunlarım. Kesip kesip tuzlasınlar. Görsünler dedeleri neler yapmış onlar için. Sen de ispanaklı börek yaparsın.”

“Yetişir mi ki?” dedi kadın. “Mevsimi geçmedi mi?”

“Geçmedi,” dedi, adam. “Daha vakit var. Yağmur yağmaz diyorsan ellerimle sularım onları. Her gün otunu yolar, boğazını doldururum, büyütürüm torunlarım için.”

“Gönlün istiyor da halin yok,”

dedi, kadın. “Bir de torunların gelmez diye endişeleniyorum.”

Adam tekrar çapaladığı yere dönerken sürdürdü konuşmasını: “Sen mektubu dinlememiş gibi konuşuyorsun garı. Akşam yanında okudular ya. Sen anlamadın mı yoksa? Geleceğiz diye yazmış aslanlarım. Gelirler, gelirler. Canlarını sevmiş dedeleri.”

Yeniden gayrete gelmiş, çapayı indirip kaldırıyor, yaşlı adam. Bakışları toprakta, ama gözleri torunlarındaydı. Şu an sanki torunları yanındaydı. Sanki oğlanlar: “Dede acıktık. Soğan koparacağız, sarımsak yiyeceğiz,” diyorlardı. Kızlar: “Dede marul alabilir miyiz, izin verir misin?”

Seslerini duyar gibi oluyordu. “Alırsınız tabi yavrularım,” diye mırıldandı, kendi kendine. “Tabi alırsınız. Dedeniz sizin için dikti onları. Sizin için yetiştirdi maydanozu, tereyi. Sizin için çapaladı avluyu. Sizin için sürdürü tarlayı evlek evlek. Sizin için boğazını doldurdu bunların. Siz olmasanız ne anlamı var bunların, yaşlı dedeniz için. Tavukları kışladı, serçeleri kovaladı da kolunun, bacağının ağrısını duymadı bile.”

Kendi kendine bir yandan mırıldanıyor, bir yandan da gayretle çalışıyordu. Biraz sonra karısı evden seslendi. “Yeter artık koca, yeter! Hasta olacaksın!”

Bu ses kendine getirdi O’nu. Terlemişti. Alnında şakaklarında ter damlaları belirmişti. Başını kaldırınca güneşin batmak üzere olduğunu fark etti. “Vakit geçmiş,” diyerek, çapasını alıp, avlunun çıkışına yöneldi. O zaman anladı kollarının bacaklarının ağrıdığını. Avludan çıkınca ayakkabılarını

sildi yandaki otlara. Sonra acele etmeye çalışarak, eve geldi. Çapayı sundurmanın altına bıraktı ve ibriği alıp, ayakyoluna gitti. Sonra ikinci namazını kıldı. Gasıl biçip, ineğin ahırını doldurdu. Yavrusunu bırakıp emzirdi.

O sırada karısı eşiklikten seslendi: “Su da yok koca, suyu unuttuk, bu gün.” Helkeleri alıp biraz ilerdeki kuyudan iki helke su getirdi. O sırada yeniden duydu kollarındaki ağrıyı.

İçeri geldiğinde hava kararmıştı. Karısı ocağın ışığında bulgur pilavı yağlıyordu. İlerleyip, el yordamıyla kibriti buldu. Gaz lambasını yakıp, pencerenin önüne koydu. Sonra, sofrayı açtı, yoğurt kabı ile çatal kaşık aldı sofraya. Karısı pilavı tepsiye dönderip yağlamıştı. Onu da getirdiler sofraya ve bulgurun üzerine yoğurt dökerek yediler, akşam yemeklerini. O sırada pilavdaki yağın kokusu geliyordu adamın burnuna.

Yeniden torunları geçti aklından ve bir soru ile bozdu sessizliği: “Çocuklar da tereyağı bulabiliyorlar mı ki?”

“Hangi çocuklar?” dedi karısı.

Adam tekrar: “Bizim çocuklar,” dedi. “Torunlarımı diyorum.”

“Bilmem,” dedi, yaşlı kadın. “ben şehir mi gördüm de so-ruyorsun adamım? Paraları varsa alıyorlar elbet.”

“Artık şehirde her şeyin sahtesi varmış diyorlar da!”

Konuşmasını sürdürdü: “Bir de kuzu alsam diyorum.”

“Ne kuzusu?” dedi, yaşlı kadın. “Biz kendimize bakamıyoruz. Kuzuyu n’ediceyin adamım?”

“Çocuklar için,” dedi, yaşlı adam. “Evvvelki sene benden

kuzu istemişti de küçük torunum. Severler geldikleri zaman. Orada koyuna, kuzuya hasretlermiş.”

“İstersen al ama, onun peşinde hastalanırsın sen,” dedi, kadın.

“Yok, yok,” dedi, yaşlı adam. “Hastalanmam. Torunlarım gelecek ya hastalanmam ben.”

“Eh, sen bilirsin. Görüyorsun ben kaç yıldır şuradan şuraya gidemiyorum. Ben de isterim ama kendime hayrım yok benim.”

Sonra yemekleri bitti, sofrayı beraberce dürdüler. Bulaşık kaplarını şöminenin bir kenarına ittiler. Odada kör bir aydınlık vardı. Ocaktaki odunlar çıtırdayarak yanıyordu. İki de dizlerine dayanarak kalktılar. Adam yükükten yatakları indirip, ocağın karşısına serdi. İki de giysileriyle yatağa uzandılar. Ses seda yoktu ortalıkta. Sadece toprak damın taş duvarı içine gizlenmiş kara çekgelerin cırlıtısı duyuluyordu. Şöminedeki ateşin alevi gittikçe küçülüyor, içerdeki loş aydınlık azalıyordu. Bir süre sessizce uzandılar, yataklarına. İkisinin de gözü yarı açık, yarı kapalıydı. İki de yatsı vaktini bekliyordu. Biraz sonra namazı kılıp yatacaklardı. Her akşam böyle olurdu.

Sonunda, yine yaşlı adam bozdu sessizliği. Yerinden kalkıp, yükükçe doğru gitti. El yordamıyla yatakların arasında bir şeyler aradı.

Bulamayınca karısına seslendi: “Garı, garı!”

Karısının gözleri kapalıydı ama uyumuyordu. Kadın gözlerini açtı; “Hıh,” dedi, yükükten yana bakarak, “Ne var, ne arıyorsun?”

“Şey...” dedi, adam, “Çocuk-

ların fotoğraflarına bakacaktım. Nereye kaldırdın fotoğrafları?” “Orada, sağ tarafta, misafir döşeğinin arasında.”

Adam elinde lambayla iki adım sağa geçti. Sonra elini sokup, eski bir zarfın içinde sakladıkları fotoğrafları buldu ve ocağın başına döndü. Lambayı yatağın kenarına koyup, zarftan çıkardı fotoğrafları. Her akşam böyle olurdu. Fotoğrafları ortaya getirip, yatsı namazına dek onlara bakarak özlem giderir, oyalanırlardı. Bazen sevgiyle dudaklarına götürdükleri olurdu resimleri. Adam, ilk fotoğrafı alıp baktı, baktı. Sonra karısına uzattı. Ardından yeni birini alıp, bu sefer de uzun uzun ona baktı. Derken bütün fotoğrafları elden geçirdi. Aslında bildiği resimlerdi bunlar, torunlarının resimleri. Tek tek, grup halinde fotoğraflar. Ama o bakmakla doyamıyordu ki!

Son fotoğrafı de karısına uzattıktan sonra yeniden bozdu sessizliği: “Karı, bir de ne düşünüyorum biliyor musun?”

“Ne düşünüyorsun kocam?” dedi, karısı acımalı bir sesle. “Senin işinde hep hayal zaten.”

“Yok, yok,” dedi adam. “hayal değil. Bu sene iki evlek karpuzla, iki evlek de mısır eksem diyorum.”

“Anladım, gene torunların için.” dedi, kadın. “Ben de isterdim ama otunu çapalayabilir misin, boğazını doldurabilir misin? Görüyorsun, ben şuradan öte iki adım gidemiyorum. Sen de kolum, bacağım diye şikâyet ediyorsun hep.”

“Biliyorum,” dedi, adam. “Biliyorum da çocuklar gelince yiyecek bir şeyler olsun istiyorum. Oyalanacak bir şeyler bulsunlar. Sıkılıp da hemen dönmesinler geri. Canları

karpuz ister, mısır ister. Yapamadım mı diyeyim yani? Sıkılıp ta, gelmeden geri mi dönsünler”

“Dönmesinler, dönmesinler ama bilmem ki... Hastalanırsın diye korkuyorum. Bak, biraz avluya indin yorgun görünüyorsun.”

“Yok, yok,” dedi, adam. Yeniden önündeki fotoğraflara baktı. Onlar istedi mi yorulmam ben” “Eh,” dedi kadın “Sen bilirsin gayri.”

Sustular. Yeniden sessizlik başladı. Adam fotoğrafları eline alıp, yatağın içine doğru süründü azıcık. Sonra, fotoğrafları iskambil açar gibi döşeğin kenarına dizdi. Hasretle torunlarına bakarken içi geçiverdi. Gözleri kapandı. O anda torunları geldi karşısına. Rüyadaydı artık. Kavuşmuştu torunlarına. “Dede!” diye sesleniyordu torunları. Kollarını açıp kucakladı onları, öptü doyasıya. “Yavrularım!” diyordu, “Yavrularım!” Karısı gözlerini aralayıp, adama baktı. Gözleri kapalıydı. Fotoğraflara bakmıyordu. Anladı kocasının rüya gördüğünü. Seslendi: “Koca, koca!” Adam aldırmadı. Yüzünde tatlı bir gülücük: “Yavrularım!” diye tekrarlıyordu. Kadın yeniden sesini yükseltti: “Koca, koca, uyan! Rüya görüyorsun.”

İhtiyar: “Hıh,” diyerek gözlerini araladı. Sonra yeniden kapadı ama gitmişti torunları.

Kırgın bir sesle: “Ah!” dedi, “Niçin uyandırırısın be kadın? O kadar hasretim ki şu çocuklara. Bari olsun sen ayırma beni onlardan!”

Sonra yeniden daldı, ama torunlarını göremedi bir daha.

Yunus'a...

Ömrünü vakfetmiş o sırf yâri için
Kuşlarla, çiçeklerle gönlü bir
Bir kucak sakal büyütmüş safi sabır
Ne keder varmış yüzünde nede kibir

Bir lokma bir hırka yeter dermiş
Onulmaz bir aşkla yürümüş yâre
O can ki, Yunus-u biçaredir o
Başı açık, yalınayak, üstü pare pare

Kavuşmak ilmindeymiş vuslata her an
Onun için can da canan da birmiş
Aradığı o yâri kalbinde bulmuş
Kâbe'de camide hacda değilmiş

Rivayet olunur ki onlarca yerde
Meçhul bir zamanda kapanmış perde
Yunus ölürse eğer insanlık ölür
Yaşıyor hala o sevgi olan her kalpte...

Bizini Gördüm

*Dün gece birini gördüm kaldırımında köşe başında
Bomboş sokaklar hava buz gibi
Koskoca şehirde sanki bir o birde ben vardım
Eskimiş elbiseleri elinde rakı şişesi
Bembeyaz olmuş saçları elleri titriyor
Yavaşça yaklaştım yanına oturdum
Merak ettim bu halini sordum
Başını salladı ve bana baktı
Öyle bir baktı ki içimi yaktı
Hazırmiş gözyaşları durmadan aktı
Dedi sevda nedir bilir misin
Tek suçum sevmekti be deli gibi sevmek
Söz vermişti burada buluşacaktık
Onu bekliyorum
Usanmadan yılmadan yıllarca bekledim
Ayrılmadım buradan
Bir an olsun ayrılırsam gelirde
Beni bulmaz diye korkarım.*

Dostum

Mektup yazmışsın sağ ol. Var ol. Sana sürekli mektup yazayım isterim. Dostumsun. Dünya yükü ağır. Çok az soluklanıyorum. Oralar nasıl diyorsun. Ne haldesin? Dost olmak, iyi ve kötü yanlarıyla dosta açılmak, hayatı dostla paylaşmak insanı gizli bir doyuma ulaştırıyor. İnsan ince uzun bir yolda. Yolu dosta uğramalı.

Ya düşmanlar. Türküler kadar bir duygu yüklüyor bu kelime. Adam düşmanına bakarak koca bir hayat kurabilir. Kimler düşman? Yaprağın rüzgârı önünde habersiz sürüklenmesi gibi, toplumun bize aşladıklarımı düşmanımız olacak? Düşman hayata ışık salacaksa bu nedendir?

Dostum, daha uzun yazamadım. Hasretin içimde gömülü kaldı. Buralar ise çok değişti. Ben ise içimle hesaptayım. Buralarda gönül karda geziyor. Buralar hem sıla, hem gurbet. Anla iste sık sık mektup yazalım da dost kalalım diyorum.

Yaz. Yaz da sisli düşüncelerime berraklık gelsin. Güneş gibi doğarak o tutsak vadinin fecri olsun.

Umutlanıyorum sana. "kara bulutlar yaklaştıkça yer kirliliklerinden arınıyor", demekle demek; kurtarıcınla haşır haşır neşir olmalısın diyorsun. Kuşların kanat çırpışlarındaki asalet onun ufkuna mı işaret yani?

Prangalar yurdu yeni bir hayatın ilk adımları artık. Görünen köyün kılavuzu, boşuna arama bulunur diyorsun.

Özlemin hikâyesi uzun. Dostları dinle de bir parça nasip edin de, şu uzunca yolculuğun hikmetini bir iki kelamla bana fısıldayı ver.

Bir iki nasihat eyle diyorsun. Dur. İnsanın hayatında içine düştüğü boşluklar vardır. Her şey anlamını yitirir. Kavranacak yeninin sancıları çekilir.

Nedir yaşamak?

İnsan niçin yaşıyor?

Bizi hayata bağlayan ne?

Alabildiğine kıyasın peşindedir adam. Sorular üşüşür. Duygu ve his anlamsızdır artık. Sezilen yabancılaşma. Benim olanlar uzaklaşırlar benden.

Dostum. Bu boşlukta ne umut ne kaygı vardır. Derin bir ahın boşluğu. Güzel olanlar gülünç, çirkin, ürpertisiz. İnsanlık feryat ediyormuş bana ne. Dünya nicelerini yutuyor umurumda mı? diyorum.

Bu bakış insanın kendine acımasıdır dediğini hissediyorum. Öyle evet öyle donakalış ne işe yarayacak. Zamana acıyorken insan kendine acıyordur.. Kendine acıyan adamı tasvir, hangi kelimelere nasip olacak. Belki o gün zamanın sırrı çözülmüş olacak.

Yunus der ki, "buradan gelip göçenler, bu sırrı çözemediler. Yeltenenler de garip başını sevdaya saldı kaldılar".

Ben

*“Nasılsınız?” diye sormayın nolur.
Gariban, çileli birisiyim ben.*

*Biri şunu demiş, diğeri bunu
Hayaller ülkesin perisiyim ben.*

*“Deli diyecekmiş halimi gören,
Hakikat aşkının velisiyim ben.*

*Düşüne, düşünene eridi beden,
Şimdi elde kalan gerisiyim ben.*

*Lüzum değil övgü, şan neme lazım.
Bu canım millet'ten birisiyim ben.*

*Dünyaya gelmişim anadolu'da,
Kısaca “maraş'ın köylüsüyüm” ben.*

*“Bilici” diyorlar adıma benim
Andırın-geben'in veli'siyim ben.*

Kır Çiçeği

Mesleğimin üçüncü yılında tanıdım, O'nu... Ailesinin ilk çocuğuydu. Sarışın-lığından dolayı annesine benzerdi. Babası da zaten esmer sayılmazdı. Yüzündeki çiller O'nun güzelliğine ayrı bir güzellik katıyordu...benek benek...Yaradan'ın bir lütfu diye düşünürdüm hep... Hele, her zaman etrafa gülücükler dağıtan deniz yosunu yeşil gözler... O, her şeyiyle Bingöl Dağları'nın rengarenk kır çiçeklerinden birisiydi...En dirisi,en renklisi,en kokusu ve en tazesiydi.... O, Bingöl'ün Muzo'suydu... O, Aşiret-i Ömeran'ın Muzo'suydu... O, Sülünkaş'ın Muzo'suydu...Kısacası Cezayir Arı'nın Muzo'suydu...O hepimizin Muzo'suydu... Adı Muzaffer'di. Arkadaşları, O'nu kısaca "Muzo" diye seslerlerdi. Her fırsatta öğrencilerime Türkçeyi güzel kullanmalarını ikaz etmeme rağmen, çoğu zaman ben de O'na, "Muzo" diye hitap ederdim. Pek de yakışırdı doğrusu bu kısaltma Muzo'ya. Muzo... Muzo, Murat Nehri boylarında yetişen bir fidandı, körpe bir fidan...

Haftanın her cuması olduğu gibi bu cuma günü de son ders saatimiz resim dersine ayrılmıştı. Öğrencilerime bu sabah günlük olayları işlemediğimizi hatırlatıp, günlük olaylara değindikten sonra dersimize geçeceğimizi söylediğimde, "yaşasın!" nidaları sınıfı doldurmuştu, minik parmaklar birden havada uçuşmaya başlamıştı bile. İlk sözü Murat'a verdim... Kozakoğlu Murat'a;

- Evet Murat.

- Öğretmenim, Muzo.... Muzaffer Arı, akşam çok ağır hastalanmıştı, babası, Bingöl'e doktora götürdü, dedi.

Sülünkaş'ın uzak mahallelerinden, komlarından ve mezralarından gelen çocuklar birbirlerine boş gözlerle bakiştılar... Benim de onlardan bir farkım yoktu... Keşke sabah ilk ders girişinde unutmaysaydım günlük olayları

dedim içimden... Sonra, gözler Muzo'nun sırasında odaklaştı hep birden... Şaşkınlık ifade eden bakışlar ve bir uğultudan sonra diğer öğrencilerden de aynı haberi değişik ifadelerle dinledim. Öğrenciler çok üzül-müşlerdi... Onların üzüntülerini gözlerinden okuyordum, onlar da benim üzüntümü... Sınıfı bir hüznün kaplamıştı. Bu hüznü havayı dağıtmak, onları teselli etmek için; "iyi olur gelir inşallah çocuklar" diye fısıldadım.

Bana göre, sınıfın arka sağ köşesinde oturan sürekli parmak kaldıran Aynur, işaretimle bizi hüznü ortamdaki kurtaran cümlesine başlamıştı bile....

- Arkadaşlar, Rusya'da büyük bir patlama olmuş, atomla çalışan bir elektrik santrali patlamış, etrafına radyasyon yayıyormuş, kısa bir zaman içinde dünyaya dağılacakmış, çok sayıda insan ölecekmiş, çocuklar sakat doğacakmış, hayvanlara da bitkilere de zararı olacakmış. Yani tüm canlılara zarar verecekmiş. Bu patlamanın yurdumuzda da etkisi görülecekmiş. Hatta bunun etkisi yıllarca sürecektmiş, dedi. Bu haberden de bir önceki haber kadar etkilendikleri her hallerinden belliydi öğrencilerimin. Nükleer patlama ve çevreye verdiği zararları konusunda onlara bilgi aktararak biraz olsun bilgilendirerek, meraklarını gidermeye çalışıyordum. Çernobil....ve zararlarını.... Sınıfın en uzun öğrencisi İrfan'a işaret ederek söz hakkı verdim;

- Öğretmenim, dün Oymapınar Köyü'nden öğretmenim, bir çocuk öğretmenim, Murat Nehri'ne düşmüş öğretmenim. Nehirde boğularak can vermiş öğretmenim, yani ölmüş öğretmenim, dedi. İrfan'ın konuşmalarına arkadaşları gülümsemişlerdi.Çünkü cümlesinin içinde hep öğretmenim kelimesini kullanan İrfan, bu kelimeyi kullanmayacağına yani her ifade

etmek istediği kelimedenden sonra "öğretmenim" kelimesini söylemeyeceğine dair kaçınıcı defa verdiği sözünü çoktan unutmuştu... Sınıfta bir sessizlik ve ardından gelen uğultudan sonra sınıfımızın en küçük öğrencisi Ayfer'e söz hakkı verdiğimde, bütün öğrenciler gülümseyerek O'na baktılar... Beş sınıfın bir arada bulunduğu, çeşitli yaş grubundan öğrencilerin bir arada eğitim-öğretim gördüğü bu birleştirilmiş sınıfta, bu türden gülümsemeler çok manidardı... Ayfer'in adında ve soy adında birer tane "r" harfi bulunmasına rağmen, konuşmalarında "r" harfine yer yoktu Ayfer Caneri'nin. O, hep "r" yerine "y" harfini kullanırdı. Zamanla düzelir diyerek hiç de müdahale etmezdim. Evet Ayfer anlamında başımı önüme doğru eğdiğimde söze başlamıştı Ayfer;

- Aykadaşlay, amcam kız kaçıydı. Kazım amcam kız kaçıydı, Kazım amcam, dedi. Uzun süren gülüşmeden sonra;

- Ne? Kız mı kaçırdı? Kimi kaçırdı? Kazım amcan Ayfer? diye sordum.

- Mukaddes'i, Öğretmenim. Halit'in kızı Mukaddes'i, dedi. Yine gülüşmeler oldu sınıfta....

Günlük olayları gecikmeli de olsa işledikten sonra sıra resim dersinin işlenmesine gelmişti. Bir gün önce son derste söylediğim boyalardan bulabildiklerini getirmişlerdi. Muhtar Ramo'dan, Kıvırcık Muhtar'dan, seçimlerden arta kalan boyaları ve mürekkepli kalemleri de getirtmiştim. Okuldan ıslampa mürekkebini ve dolma kalem mürekkebini de verdim çocuklara. Bu derste istedikleri çalışmayı yapabileceklerini, serbest çalışacaklarını söyledim. Hatta birbirlerini bile boyamanın serbest olduğunu belirttiğimde sınıfta hep bir ağızdan "Hey! " narası yükselmişti. Bu nara, çocukların buna çoktan hazır olduğunu ifade etmelerinin nişanesi gibi bir şeydi

benim için... Her ünitenin bitimine isabet eden resim, müzik ya da beden eğitimi derslerinde öğrencilerimle stres atıcı, eğlendirici, istedikleri gibi hareket etmelerini sağlayıcı, yaratıcılıklarını geliştirici çalışmalar yapardık. Gerçi müfredatımızda böyle bir şey yoktu ama biz yapınca... bal gibi de oluyordu hani... Zaman zaman müfredatta yapılan değişiklikler sonucu kaçınıcı defa resim, müzik ve beden eğitimi ders saatlerinin değiştirilişiydi bilmem... Haftada bir ders saati, haftada iki ders saati gibi... Ben böyle düşüncelere dalmışken öğrencilerim birbirlerini boyamaya çoktan başlamışlardı...

İşe kendilerini öyle kaptırmışlardı ki, sanki bir sanatkarın resim atölyesine çevirmişlerdi sınıfı. Çocukların çehreleri de rengarenk olmuştu. Boyayan da, boyanan da işlerini zevkle yapıyorlardı. Kısacası bende dahil bütün çocuklarım bu olaydan hoşnuttular. Çocukluk işte... Bazen beğenmedikleri simalarını bana düzeltmem için fırçası ve boyası ile gelenler oluyordu, ufak tefek rütuşların haricinde masaya oturup seyretmek kalıyordu bana. Bir ara masadan kalkıp aralarında gezerken bazı öğrencilerin boyadan yapılmış bıyıklarını düzeltmeye çalıştığımda bir de ne göreyim, önümde bir kuyruk oluşturuverirdi, bıyıklarını düzeltirmek isteyen yaramazlar... Kırabilir miydin yaramazları? Zaten ben de onlar kadar zevk alıp eğleniyordum bu işten. Hepsine bir şeyler yapmaya çalışıyordum. Üst sınıflardaki öğrenciler de bana yardımcı olurcasına alt sınıflardaki öğrencilerin cinsiyet ayırmaksızın hepsine bıyık yapıyorlardı. Sınıfın ortasına doğru yürüdüm, çocuklara yüksek sesle;

- Aranızda boyanmayan kimse kaldı mı? diye sordum.

Muzaffer ile aynı sırayı paylaşan Hasan'ın üzüntülü, buruk sesi yankılandı sınıfta;

- Bir tek Muzo kaldı, öğretmenim. O da olsaydı boyardık, dedi.

Tüm dersliği hüznü dolu bir hava

kaplamıştı... Minik canlarım, Muzaffer'in rahatsızlığına olan duygularını yüz ifadelerinde sergiliyorlardı. Onları biraz olsun sesselli edebilmek için;

- Evet Hasan'im öyle olurdu. Boyardık Muzaffer'i. Sağlığına kavuşur da aramıza katılırsa bir güzelce sarıya boyarız hep birlikte, dedim. Ama içime bir gariplik çökmüştü, ya gelmezse... ya gelemese... Biraz dalmıştım. Kozakoğlu Murat'ın ince kıvrak zekasını harekete geçiren sesi "zaten o sarı, öğretmenim" cümlesi sınıfta yankılandı. Beni biraz olsun dalgınlıktan kurtarmıştı Murat... Kozakoğlu Murat.

- Öyledir, Murat. Biz de onu siyaha boyarız, dedim. Sonra, cumartesi ve pazar günlerini iyi değerlendirmelerini hatırlattığımda, öğrencilerim ders bitti mi diye aralarında konuşurlarken, ben de defterlerimi, kitaplarımı masadan toplamaya başlamıştım. Bahçede sıra olunup İstiklal Marşı ile Bayrak göndere çekildiğinde Yenibaşak yol ayrımından korna sesleri geliyordu uzun uzun... Korna sesleri... Eyvah, dedim içimden... Öğrencilerin bulunduğu yerden daha iyi gözüktüğü için öğrenciler, hep bir ağızdan, "Minibüs, minibüs geliyor" diye yüksek sesle bağıyorlardı. Öğrencilerim her paydostan sonra koşarak evlerine doğru giderken, bu gün bahçede rast gele dağılıverdiler. Köyün minibüsü, üzerinde sarılı bir tabutla derslik ile lojman arasındaki yoldan korna çalarak geçip doğru Halit amcanın evine doğru ilerledi. "Eyvah, bu Muzaffer" diye düşündüm. Çocuklar da evlerine değil arabanın peşinden sürüklendiler hep birlikte. Halit amcanın evinin önünde bir figan koptu, Saçlı teyzenin; Sayibe teyzenin sesiydi bu ses. Sonra Muzo'nun annesinin sesi kaplamıştı köyün semalarını. "Muzoom, anan öle yavruum... Muzoom... Muzoom"....

Muzaffer, Cennete uçmuştu. Şimdilik, kısa bir süre için dedesinin evinde misafirdi, Muzo...

Figan, Sülünkaş Köyü'nün se-

malarında yükseliyordu. Okula yüzelli metre mesafedeki cenaze evine vardığımda anne-babasının ve hısım-akrabalarının figan ve feryatlarına çok yakından şahit oluyordum artık. Komşuları Hacı Cemil'in, Hacı Mehmet'in ve Apo Yasin'in öğüt ve nasihatleri de kar etmiyordu... Figanın eksilmesine... Herkes bir hazırlık içindeydi. Ben de yardımcı olmaya çalışırken, ateş düştüğü yeri yakar diye düşündüm bir ara... Evet, ateş düştüğü yeri yakar ama Muzaffer, Muzo hepimizi yakmıştı. İlgisizlik ve bilgisizlik sonucu apandisitini galip geldiği tanıdığım ikinci kişiydi Muzo. Birincisi yıllar önce rahmete giden Cimeoğlu Mustafa'ydı... İnsan sağlığının hiçe sayıldığı, insanın insan gibi yaşayamadığı bu güzel ülkede hastane kapılarından basit bir muayene ile geri evlerine gönderilerek bir daha uyanmamak üzere uykuya yatırılan ne ilk ne de son insan olacaktır Muzo, diye düşünce yoğunluğu içerisinde körpecik vücudunu yakından izliyordum, cenazesi yakanırken. Bacaklarındaki kahve rengimsi lekeler, arkadaşları ile oyun oynarken yediği tekmelerin izleri olsa gerek, şimdi daha da belirginleşmişti. Hele o güzel yeşilimsi, deniz yosunu yeşil gözler... Daha bir gün öncesi gibi bana bakıyordu, öylesine canlıydı... Çilli yanaklar gülümsüyor gibiydi... Melek dedikleri şey bu olsa gerek diye düşünüyordum içimden... Kısa bir zaman önce yolcu ettiğim canımın, Şerife'min acısıyla bütünleşince, yaktıkça yakıyordu beni Muzaffer... Zor tutuyordum kendimi... Cenazesi yakanıp kefenlendikten sonra namazını kılıp köyün ortasındaki tepede, sadece çocukların defnedildiği mezarlığa defnettik Muzaffer'i.

Üzerinde düne kadar oyunlar oynadığı, çiğdemler, nergisler topladığı kara toprağın altında yatıyor şimdi, Kır Çiçeği... Sarı Çocuk... Cennetlere layık çocuk...

Kırda Yalnız

Uzanır uzandıkç başsız
Süner göklere tahtsız taçsız
Kır kimler demiş sana ıssız

Düzünde ufuk düğümlenir
Koylarında sırrım bilenir
Başlarında gönlüm dinlenir

Kırlar özüme çakan şimşek
Kırlar bir veda kadar yüksek
Kırlar aşkın sektiği tümsek

Sevdayı gizle gizle yetsin
Zamanı üfle üfle gitsin
Duayı din dinle bitsin

Kırda gece sonunu gözler
Kırdan öte bir konak seher
Yalnızlığı kucakladım der

Kır duygumun toz olduğu yer
Kır gönlümün yaz olduğu yer
Kır renklerin boz olduğu yer

Suyun Gözesi (Bir Cerit Hikayesi)

Kırık dağın ardından güneşin ilk ışıkları karagölün sık ardıçlarına yansıdığında Ceritoğlu ve Mitelli güzel kızlar ve eli kolu bağlı eşkıyalar camız yokuşuna ulaşmışlardı.

Meryemçil tarafından gelen patikadan kalkan tozdan da anlaşıldığı üzere herhal atlı bir grup geliyordu. Ceritoğlu “hayır olsun inşallah” dedi içinden...

İki suyun birleştiği çayırılık mevkiine gelmişti toz bulutu...

Hele bu gelenlerde “kim ola” diye de söylenmeyi ihmal etmedi.

Ceritoğlu söylenirken bir ara Zümrütle göz göre geldiler...

Zümrüt: “Ceritoğlu, bu gelenlerde bir hayır olsa keşke... Ne yapsak ki” dedi.

Ceritoğlu: “Hele dur hele, şu sık ardıçlığa geçelim de bir duldalanalım... Duldalanalım da bir bakalım kimlermiş, neymiş bu halleri”...

Elleri kolları bağlı azılı eşkıyalarla ve kızlarla birlikte ardıçlığın içinde dulda bir yere geçtiler.

Yanı başlarında karabaş pür dikkat etrafı kesiyor, sabahın ilk ışıkları ile birlikte tan yeri ayazı ile birlikte başlayan deli poyraz kavuruyor adeta ortalığı...

Toz bulutu camız yokuşuna ulaştığında Ceritoğlu eli tetikte bekliyordu.

Gülizar da kızlara sakin olmalarını ve Ceritoğlu ne derse yapmalarını telkin ediyordu kısık sesle.

Sekiz on atlıdan oluşan grup Camız yokuşundaki Aynalı Ahmetin düşөгündeki pınara gelip “az soluklanalım” diyerek durdular...

Karşı yamaçtaki sık ardıçlığın arasında duldalanan Ceritoğlu olanı biteni görüyor, seslerden ne olup bittiğini de anlamaya çalışıyordu.

Üç gün önce Zeytin'den çıkıp, “Göksun” üzerinden, Çamurlu'dan

köyünden, Meryemçil yaylasından beri “Geben” ovasını aşip ‘Kaleboynu’ köyünde bu civarda yapacakları baskın toplantısı için geldiklerini anladı Ceritoğlu...

Ceritoğlu anladı anlamasına da, kızlarda anladı iyice, huzursuzlandılar...

Pınarbaşı'nda soluklandıktan sonra atlarına binip de hızla uzaklaştıklarında Ceritoğlu çoktan planını yapmıştı...

Ardıçlıktan çıkıp “Kargaçayırı” patikasından Alma dağına aşip kısık kanyonundan kızları Mitel'e indirecek, oradan da elleri bağlı eşkıyaları köy muhtarına teslim edip, gerisin geri Geben'e çıkacaktı...

Guşluk vakti Alma dağına aşip, Kısık Kanyonu'na ulaştığında, açıklıkta çökmüştü...

“Kör Sulu”nun gırağında az dinlenelim dedi Ceritoğlu.

Dedi demesine amma iki el silah sesi patlayıverdi yamaçta.

Ne olduğunu anlamadan yanında bitiverdi üç dört kişi.

Kızlar hemen tanıdı gelenleri. Mitelli ve civar köylülerdi gelenler...

Akşamdan kızların kaçırıldığı haberini alınca hepsi birden silahlanıp aramaya çıkmışlar.

Suyun gırağında da görünce hemen silahlara sarılmışlar.

Köylüler üç beş derken yirmi otuz kişi oldular... Tabii namlular Ceritoğluna dönmüş durumda.

Ceritoğlu ise oturduğu daş dibinde öylece sessiz sessiz olanı biteni gözlüyordu.

Kızların babası olan Hamza Ağa elinde yaldır yaldır parlayan mavizeri ile Ceritoğlunun karşısına dikildi.

De hele babayiğit, kimsin? Kimlerdensin? Adın, sanın nicedir?

Gülizar: Baba, bu babayiğit, gadasını aldığım bizi kurtardı, aha şu

elleri bağlı eşkiyalardan.
Dün gün batımı pınara suya gidelim diye sözleşmişdik kızlarla...
Pinar başında bunlar bize musallat oldular...
Hamza Ağa; sakalını sıvazladı...
Bu arada Ceritoğlu olanca heybeti ile ayağa kalktı... Ceritoğlunun ayağa kalktığını gören karabaş da ayaklanınca uzanıp başını sıvazladı.
Beyim, Ceritoğlu derler bana... Adım Fettahdır...
Aşağı Çukurova düzünden yukarı Torosların eteğine, Binboğa yaylarına giderim.
Dün akşam karanlığında ak yoldan aşip göç yoluna döndüğümde Bostan deresini geçip, Halbur yaylasının düzünde soluklanayım dedim...
Pinar başına çöküp, çıkınımdan bir-zatlar çıkarıp yedim.
Çayırılıkta uzanıp biraz dinleneyim dedim. O ara aşağı dere boyundan gelen gürültüyü duyunca karşı gamalakların içine saklanıp bu gürültü ne diye baktım.
O ara kızları kaçırdıklarını görünce de bunları nerede eylerim de tuzak kurarım ola diye düşündüm...
Sonra en uygun yukarı çağlayanda Körsulu geçeceğinde sodeklerin arası uygun olur diye düşündüm... Gittim orada pusu attım... İşte şimdi de buradayız...
Velhasıl böyle ağa...
Hamza Ağa, varol babayiğit, sağol. Kızlarımızda bizde sana bir can borçluyuz gayri...
Dile benden ne dilersen...
Valla ağa, açlık dize çöktü dedi Ceritoğlu...
Dedi demesine de Zümrüt'le gene göz göze geldi...
Hamza ağa yanındakilere işmar etti... Hemen kazangabılardan yiyecek ekmekle gatık edecek peynir çıkardılar... Bir güzel karnını doyurdu Ceritoğlu...
Ceritoğlu ayağa binip de atının yu-

larını eline aldığıında karabaş gene yolculuk olduğunu anlayıp kuyruğunu dikip hazır ola geçmişti.
Önce Gülizar, ardından Aysel, sonra da Zümrüt Ceritoğluna minnetlerini iletiler.
Zümrüt Ceritoğluna öyle bir baktı ki, Ceritoğlunun yüreğine doğru ılık ılık bir şeyler akıp gitti.
Çukurova düzünün Torosların şahikalarına yansıyan aşkı gibi...
Hamza ağa atının yuları elinde, mavizeri sırtında yekinen Cerit oğlunun omzuna elini koyup, "ne vakit bizim buralardan geçersin hah işte o zaman misafirim olacak soframızdan nasipleneceksin" dedi.
Ceritoğlu, Zümrüt le göz göze gelip de başını salladı, "olur, olur inşallah ağa. Yiyecek ekmeğimiz, içecek bir tas suyumuz varsa, kısmetse olur", dedi...
Şöyle atını çekip de uzaklaşırken birden geri dönüp Hamza ağa diye seslendi...
Hamza ağa da kızlarına kavuşmanın verdiği sevinçle köylüleri ile yola koyulmanın hazırlığındaydı...
Döndü, "buyur babayiğit"?
"Ağa ilçeye haber salamaz mıyız?"
"Ne haberi ola ki"?
"Ağa, günün burnuyla camız yokuşunda soluklanırken sekiz on atlı Geldi...
Niyetleri pek bir hayra alamet değil...
Yukarı köylerde ateş kıvılcımı gibi her yan...
Dokunsan yanacak gibi... Zabıtlere haber etsek mi ola"?
Hamza ağa bunun üstüne Bekire döndü, "de hadi bekir, atını berk süresin ha"...
"Tez elden Andırın'a varasın zabıt çavuşuna olan biteni anlatasın"...
Hamza ağa daha sözünü bitirmişti ki, bekir atını dehlediği gibi patikayı toza buladı...

08 Mart 2017
İstanbul

Ben Özledim Eski Günleri

Koyun keçi sığır dağa sürerdik
Ekmeğe tereyağı koyup düürerdik
Köpek gibi sanki havlar üürerdik
Çok özledim şimdi eski günleri.

Cızzan kurar kömür ile yağlardık
Yere düşer hüngür hüngür ağlardık
Çıkılıyıp azık sırta bağlardık
Çok özledim şimdi eski günleri.

Arkadaşa Sapan örüp satardık
Lastik ile kuşa taşı atardık
Biri bir şey dese ona çatardık
Çok özledim şimdi eski günleri.

Ormancı görünce hemen kaçardık
Kesme dalı kesip yere saçardık
Kalın kağıt kaçak tütün içerdik
Çok özledim şimdi eski günleri.

Kara şalvar keten gömlek giyerdik
Kirlenince sabun kille yuyardık
Tokaç vurup sıkıp güne koyardık
Çok özledim şimdi eski günleri.

Oğlklara çakal birden dalınca
Ölüsünü babam gelip bulunca
Cezası da sonra bize kalınca
Sefil Recep özler eski günleri.

FOTO

S armaşıkların, salkım söğütlerin, zakkum ve akşamsefalarının duvar diplerindeki suskun ama canlı hallerine benziyorlardı, sıralı sandalyelerde oturanlar. Film başlamamıştı henüz. Analar çocuklarına;

“Gözünü perdeden ayırma!” diyorlardı.

Pür dikkat, nefesler tutulmuş, gözler dikdörtgen biçimindeki duvara, sinema perdesine dikilmişti.

“Ana bir şey göremiyorum!” diyordu çocuklar.

Çıt çıt çıkıyordu çekirdeklerin dişler ile buluşma sonlarındaki sesi. Dışarıda çığırkanın filmi tanıtan cırtlak sesi duyuluyordu.

“Aşk, hicran, gözyaşı bu filmde!” diyordu;

“Bir mendil yetmez hanım abla!”

Kasabanın ilerisindeki tepenin ardına düşünce güneş; alacalık yayılırdı usuldan. Serin, sessiz bir alacalık. Kurulan hayma altı sofralarından yükselen tabak, kaşık gürültüleri arasında yemekler çar çabuk yenir, sofralar kaldırılır, gezmeler ve sinemaya gitmeler için hazırlık başlardı. Bayramlık fistanlar çıkardı sabun kokulu sandıklardan. O kokulara gül, lavanta, mantıvar, leylak, yasemin, nergis, sömbül kokuları da karışırdı. Çünkü bu çiçekler çamaşırların arasına özenle yerleştirilir, burcu burcu kokmaları sağlanırdı giysilerin. Kasabanın gün batımındaki serinliğine karışırdı kokular. Biraz er vakitli çıkılırsa evlerden; şöylesine salını salınırırdı endamli yürüyüşler şehir parkına doğru. Alımlı giysiler, baş döndürücü kokular, serin havaya aşk kokusunu karıştırmaz mıydı diye

bir soru takılıyordur kafanıza. Elbet karışırdı aşk kokusunu koku sahipleri. İşte o aşk kokularının ardından delikanlılar yürürlerdi ütülü pantolon, taranmış saçlar, dudaklarda melankolik şarkıların ısıklara dökülmeleleriyle. Serin bir toprak kokusuna karışırdı onlarca aşk kokusu: Baygınlığını sergierdi kasaba sokaklarında.

Abla bu kokulardan memnun ruh halinin fiziğine yansımasıyla erkeğinin koluna girmiş; kırmızı puanlı, kısa kollu entarisinin firfırlı eteğini savurarak yürüyordu. Her adım atışında diz büklümünün azıcık yukarısında dolgun bacakları tüm beyazlığı ile görünüyordu. Kasabanın kadınları kıskanç bakışlarını dikiyorlardı, Abla'nın süt beyazı kollarına, bacaklarına, gerdanına. Hatta, kırmızı boyalı dudaklarına bile. Kısa kesilmiş dalgali saçlarını tarayarak başını yana, geriye öyle bir sallayışı, o kırmızı dudakların gerilip öyle bir kahkaha atışı vardı ki; serin sessizliğinde çınlar, duyanları delirtirdi. Kasabanın erkekleri Foto'ya bakardı küçümseyerek; “Ayaline sahip olacaksın arkadaş!”

“Avrat milleti kişnemeyecek!”

“Aranıyor mu ne?” benzeri sözleri bağırarak söylerlerdi. Hiç aldırmazlardı bile. Başları dik, birbirlerine daha da yaslanmış, sokulmuş hale girerler, hasetlik çatlamasına uğramalarına neden bile olurlardı.

Sinema salonları yazlıklarından ışıkların alacakaranlığı yarıp gökyüzüne doğru yükselmesiyle birlikte çığırkanların sesleri de yükselirdi. Hayat, aşk ile var olmanın tadına varıyordu bu ses ve ışıkların yükselmelerinde.

“Aşk, ızdırıp, hicran, gözyaşı bu filmde!”

“Bir mendil yetmez abla!”

Ağlaya ağlaya gözleri kızarmış genç kızların, evli hanımların hicrıklarının gecenin yıldızlı maviliğinde yankılandığı sinema dönüşlerinde kadınlarını azarlarcasına;

“N'ooldu?”

“Kocan mı öldü?”

“Anan, baban mı onlar?” benzeri çıkışmalar zaman zaman şiddete doğru dönerdi. Bu hallerde Abla ile Foto'nun hangi aşk sarılmalarında olduğunu merak etmemek elde değildi. Gece aydın bir ışıltılı serinliği yaşarken cırlavıkların sesini duyup, kurbağaların sıçramalarındaki vıraklamaları ninnileşince bir hoş olurdu kasaba halkının içi. Önce bir esrikliğe uğrar, hayıflanmalar artar, öfkelenmelerin yerine aşk sözcükleri gelir yerleşirdi. Kavak ağaçlarının nazlı süzülüşünde olurdu kadınlar. Tatlı ürpermelere uğrayan bedenlerin hisirtili sarılışlarını duyardı komşular. İşmar ederlerdi karı kocalar birbirlerine. Çocuklarının üstlerine çekilen örtülerle birlikte işaret parmakları dudaklara gider;

“Şşşşt! Uyu bakalım!” derlerdi yarı azarlama tonunda.

Foto ile Abla bunların dışındaydılar. Dünya umurunda olmazdı ikisinin de. Sarmaş dolaş olmuş hallerinin adım, kâlp atışları bile aynıydı; sevgi denizinde yüzüyorlardı.

Foto düzgün fiziğiyle erkeklerin; abla şuh halleriyle kadınların kıskanç bakışlarına uğruyorlardı.

“Haspa!” diyordu kadınlar, Abla'ya;

“Pezevenk!” diyordu erkekler Foto'ya.

Bacak kıvrımlarının diz büklümünden yukarısı yürek hoplatıyordu. Hafif esen bir rüzgar, Abla'nın şarkı tınıları eşliğinde şöyle fir dönmesi eteğini yukarı kaldırıyordu. Kırmızı puanlı beyaz eteğin büründüğü bacakları azıcık görünse de yürek hoplatmaya yetiyordu.

Bakışlarındaki kıskançlık, içlerindeki özlemin dışı vuruşuydu kasabanın kadın ve erkeklerinin.

Ahmet efendi caddeye adım attığı anda tütün tabakasından bir tutam sarı kız saçlı çıkarıp dolaşacaktı sigara kâğıdına; çakaralmazının isli

yanışında ömür üfürüğü dumanı savuracaktı bıyıklarını burarak. Gert gert gerinecekti. Omuzları dik, döşü gergin, kolları pazulu, bakışları sert olmalıydı. Sonra oturmalıydı taş kahvenin iğreti iskemlesine. Tavşan kanı bir çay, tütün, Mehmet ağayla hasbihal etmeliydi. Akşam olunca acıkmış bir mideyle eve girerken kalınlaşan bir sesle bağırmalıydı avlu kapısından;

“Ne bişirdin avraat!”

“Bişmeel!” demeliydi. Bişmeyi sevmediğini bile bile söylemeliydi hem de. Celallenip daha da sert tonda bağırmalıydı. Sesi duyulmalıydı komşularca.

“Bak!” demeliydi Hasan;

“Nasıl bağırıyor avradına Ahmet! Herkesi Foto mu sandın? O avradının eteğinin altına pıslanacak neredeyse.”

Tabakasından çıkardığı tütünü özenle sardı, yaktı, kahvenin boz dumanlı havasına öyle bir savurdu ki...

“Hay'rola?” dedi kahveci;

“Durgunsun bugün. Canın bir şeye mi sıkkın?”

“Heee!” dedi Ahmet.

“Neye?”

“Hiç...”

“Hiç olur mu? Mutlak bir durum var ki sıkkın görünüyorsun.”

Bir nefes duman daha savurdu Ahmet. Karısının, komşu evin avradının da örnek aldığı Abla'ya sıkkın olduğunu söylese...

“Cık!” dedi kendi kendine;

“Olmaz!”

Caddeye bakındı. Yılların Malta taşı döşeli bu caddeden kimler gelip kimler geçmemişti ki! Düşlerin en koyusuna daldığı anda kol kola girmiş Foto ile Abla'yı görünce benzinin sarardığını, kanının donduğunu hissetti;

“Ulan!” dedi içinden;

“Ulan senin yedi sülaleni...”

Kahveci bıyık altından bir gülümseme fırlattı kahvehanenin boz bulanık mavimsiliğine.

Bir Ülke İstiyoruz

Bir ülke istiyorum,
Toprağına taze canlar düşmemiş;
Bir ülke istiyorum,
İnsanları ölmemiş...

Bir ülke istiyorum,
Sadece sevgilerin olduğu;
Bir ülke istiyorum,
Barışın var olduğu...

Bir ülke istiyorum,
Silah seslerinin kesildiği;
Bir ülke istiyorum,
Düşmanlığın, esaretin bittiği...

Bir ülke istiyorum,
Sokaklarında barış pankartları asılı;
Bir ülke istiyorum,
Hedefinde sadece kardeşlik yazılı...

Bir ülke istiyorum,
Bayrağı özgürce dalgalanan;
Bir ülke istiyorum,
Sadece haksızları yargılanan...

Bir ülke istiyorum,
Etrafında çiçekler açmış;
Bir ülke istiyorum,
Mutluluğu her tarafı sarmış...

Bir ülke istiyorum,
"Acı haber" sözü bitmiş;
Bir ülke istiyorum,
Gözyaşları dinmiş...

Bir ülke istiyorum,
Cizre'sinden Şırnak'ına güneş doğmuş;
Bir ülke istiyorum,
Acısı, hüznü yok olmuş...

Bir ülke istiyorum,
Kara bulutları gökyüzünden çekilmiş;
Bir ülke istiyorum,
İşte barış, özgürlük budur denilmiş...

Bir ülke istiyorum,
Şehitlere olan borçlar ödenmiş;
Bir ülke istiyorum,
Milletimin yası bitmiş...

Tuğçe KÜRTÜL

Mutluluğun Yolunda

Var mı esaretimiz
Mutluluğu aramaya
Dileklerimiz gerçekleşirdi hani
Mutlu olmaya çalışınca

Kimi gülerdi, kimi ağlardı
Mutluluğu ararlardı
Sevginin, mutluluğun
Yollarında

Mutluluk bir cesaretti
Çalışmakla bulunmazdı
Aramak, bulmak gerekti
Dostluk yolunda

Elinde bir sihirli anahtar
Aç sevginin kapısını
Kurusun mutsuzluklar
Açılsın aydınlıklar

Onların peşinden
Gidecek cesaretim varsa
Açılır bütün kapılar
Mutluluğun yolunda

Fatma Nur KIYIKÇI

Hayvan Sevgisi

Kırlarda atlar güzel güzel otlar
Denizlerde yüzer güzel güzel balıklar
Otlakta yayılır güzel güzel kuzular
Hayvanları sevelim onları koruyalım

Gökyüzünde uçuşur güzel güzel kuşlar
Ağaçlarda koşuyor güzel güzel sincaplar
Çiçeklerden bal toplar vızır vızır arılar
Hayvanları sevelim onları koruyalım

Gün açınca uçuşur renk renk kelebekler
Bizlere neşe verir açılmış gonca güller
Tavukların altında minik minik civcivler
Hayvanları sevelim onları koruyalım

Oğlaklar,kuzular,civcivler,taşlar
Hayvansız olur mu hiç günler haftalar aylar
Elyasa'nın son sözü dostlar arkadaşlar
Hayvanları sevelim onları koruyalım

Elyasa BAYKUL

Çiçekler

Yine güzel kokar çiçekler
Kokusu çayırlara yükselir
Kelebekler konar üstüne
Çiçekler.

Çiçekleri sevelim
Bütün dünyaya fidan dikelim
Çiçekler solmasın
Bu Dünya ağlamasın

Çiçekler
Çiçekler kokar
İnsanlar koklar
Hiç dinmesin bu koku

İsa TEKELİ

İlkbaharın Güzellikleri

İlkbaharda kuşlar uçarken
Ağaçlar yeşerirken
Meyveler kızarıırken
Ben çayırlarda koşarken

Ne güzel bir hayat
Sen yaşamana bak
Gün gelecek öleceksin
Bir daha geri gelmeyeceksin

Hayat ne güzel
Yaşayana çok daha güzel
Sen de hayatı yaşa
Sevdiklerinle birlikte oyna

İlkbaharda kuşları kovala
Yaz gelince havuza atla
Kışta kartopu oyna
Sonbaharda hemen okula

Seher GÖK

Güzel Bahar Geldi

Gökyüzünün incisi,
Yeryüzünün ahengi,
Çimenin yeşili,
Güzel bahar geldi.

Kırmızı, mavi çiçek,
Yerlerde renk renk,
Kokar etrafa, içine çek,
Güzel bahar geldi.

Kırlarda çocuklar,
Koşar, zıplar, oynarlar,
Bahara neşe katarlar,
Güzel bahar geldi.

Nursena SERT

Yazı Dersleri 14 **Tasvir**

Tasvirin en yalın tanımı resim çizmektir. Ressam, resmi çizgilerle çizerken, yazar, kelimelerle çizer. Yazar da ressam da farklı tasvir yaparlar. Her yazı tekniğinde olduğu gibi tasvirde de düzen ve kurallar vardır.

En zor yazı, tasvir yapmak ve yazmaktır. Çünkü, burada pek çok meleke ve eylem birlikte devreye girer, çalışır. Görmek, gözlemek, betimlemek, bütünlüklemek, tamamlamak, perspektif (bakış açısı belirlemek) anlamak, kavramak yorumlamak kompozisyon haline getirmek ve yazmak.

Tasvir: Arapça bir kelime olup "canlı, cansız bütün varlıkları en ince ayrıntılarına kadar tanıtmaya, yazı veya sözle insan zihninde resim olarak şekillendirme" demektir. Tasvir, bir edebi tür olmadığı ve başlı başına kullanılmadığı halde, roman, hikâye gibi eserler ile masallarda geçen olayların, varlıkların anlatımında vazgeçilmez bir yoldur.

Bu tespitlerimizle tasviri incelemenin de alt başlıklarını sıralamış olduk. Şimdi duruma ayrı bakalım. Öğretmen yazı defterinde, ortaya bir masa koyar. Herkesin bu masaya en az üç paragraf ile tasvir etmesini ister. Gerçekten de her yazar masayı farklı iki neden var. Birincisi, her yazar bir insan. İkincisi herkesin masaya bakış açısı masayı yazsa o kadar tasvir ortaya çıkar.

Tasvir, yazı sanatının mihengidir. Onunla yazım gücü, doluluğu, olgunluğu ölçülür. Daha doğrusu yazı tasvir ile değerlendirilir. Bunu bilen yazı adamları (yazarlar) ilk yazıya tasvir ile başlatırlar. Asker disiplin ocağı Askerlikte bir kural var. "Bakmayacaksın göreceksin". Bakmak ayrı, görmek ayrı. Herkes bakar

ama herkes göremez. Görmek gözlemek, fark etmek, ayrıntıya inmek, yakalamak demek. Onun için bakıp da görmeyen insanlara "bakarkör" denir. Tasvir yazmakla görme, gözleme işidir / sanattır.

Her yazı türünde olduğu gibi tasvirde de konu esastır. Konu resim tablosu gibidir.

1. Canlıları Tasvir

Canlıları üçe ayırırız. Kişiler, Hayvanlar, doğa.

a. Kişi (İnsan) tasviri

En zor tasvir şekli insanı veya onun kişiliğini tasvir etmektir. Burada duygu ve düşüncelerimiz hemen devreye girer. Oysa bizden beklenen yansız, tutarlı, olduğu gibi yansıtan tasvir yapmaktır. Yeri gelmişken söyleyelim. Tasvirle, karakter tahlilini karıştırmayalım.

Elbette kişi tasviri yaparken duygu, düşünce ve görgülerimizi katarız. Burada önemli olan ön yargılı davranmamaktır.

Kişi tasvirine "portre" de denmektedir. Kişinin iç dünyası, dış görünüşü, içinde bulunduğu dış dünya (ortam) kişiliğini tamamlar. Kişiyi tasvir ederken yönere bakmalıyız.

Portre yazanlar şu yolu izlemeyi salık verirler

- Dış dünya
- Ortam
- Dış görünüşü
- Fiziksel bütünlük
- Davranış/tavır
- Konuşma
- Kişilik özellikleri

Böyle bir sıralama kişiyi tam olarak anlamamızı ve kavramamızı sağlar.

Kişilik tasvirinin bir yönünde ruhsal (iç dünyayı yansıtan) tasviridir. Bu tasvirde,

-Kişinin iç dünyası ile dışa vuran tutum ve davranışları.

-Hal ve hareketleri

-Alışkanlıkları

-Konuşmaları

-Karakter özellikleri

-Dışa yansıyan duygu ve düşünceleri

Kişilik tasviri yaparken şunlara dikkat etmeliyiz

-Basma kalıp, herkesçe bilinen, anonimleşmiş ifadelerden kaçınmalıyız

-Tanımlamalar kişiye özgü olmalı fikrini taşımalıyız

-Ayrıntılara yer vermeliyiz. Ayrıntılar gerçeklere ve bilgilere dayanmalıdır

-Kişiyi tasvir ederken aşırılıktan ve abartıdan kaçınmalıyız

-Seçtiğimiz kelimeler, sıfatlar, kurduğumuz cümleler sade, özgün, mantıklı, anlamlı ve tutarlı olmalıdır

-Kurduğumuz cümleler bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olmalı, kopuk olmamalıdır.

Kişilik tasviri yaparken

-Gözlemlerimiz

-Tespitlerimiz

-İzlenimlerimiz

-Bize anlatılanlar

-Okuduklarımız

Üzerinden hareket ederiz. En iyi tasvir birinci elden yapılandır. Yani kendimizin bire bir yaptığı tasviridir. Bu aynı zamanla kişi için belge niteliği taşıyır

b. Hayvanları tasvir

Canlı grubuna giren insan dışındaki varlıkları tasvir gözlem-

lerine ve izlenimlerine dayanır. Daha çok dış görünüşleri, hal ve hareketleri konu edilir. Burda da yalın ve sade dil kullanılır. Objektif olmaya özen göstermeliyiz.

c. Doğayı Tasvir

Doğayı tasvir; gezi, inceleme, yerinde görmeye bağlı olarak yapılır.

Doğa tasvirleri canlı tasviri gibidir. Doğada değişim ve hareket vardır. Her gün yeni doğar sözü doğayı tam anlatır.

İyi bir doğa, doğal hayat dışındaki değişimler, olan bitenlere renkli, canlı, detaylı anlatılmalıdır. En iyi doğa tasviri yaşayarak yapılmalıdır. Doğa tasviri ön yargısız yapılmalıdır. Duygu ve düşüncelerimizde makul olmalıdır.

Doğayı çevre, tabiat, mucit, coğrafya olarak anlayabiliriz.

2. Nesnelere tasvir

Nesne deyince her türlü cansız varlıklar akla gelir. Bunlarında eşyalar, varlıklar, mekânlar, şeyler olarak ayırabiliriz. Hemen söyleyelim nesnelere duyguları yoktur. Onlara anlam ve değer katan biziz.

Nesneler oldukları haliyle anlatılır. Nesnelere, tablo resmi çizer gibi yerli yerine konarak boşluk oluşturmadan anlatılır. Nesnelere tasvir ederken insan-nesne ilişkisi metinde etkili olur. O yüzden aynı nesneyi herkes farklı yazar buda bakış açısı demektir.

Nesneler mutlaka bir mekân içinde bulunur. Tıpkı kişi tasviri gibi; önce ortam, nesnelere topluluğu, dış mekân, iç mekân, nesne nesneye dair ayrıntılar işlenir.

Nesneleri tasvir ederken, o nesneye odaklanmalıdır Tasvirin merkezinde nesne yer almalıdır. Nesne isimleri tamlamaları iyi bilinmeli ve yazılmalıdır. Bazen özel isimler, yerel tanımlar kullanılabiliriz. Nesiller arası kültür ve dil farklılığını dikkate alarak cümleler kurmalıyız. Ama canlı

anlatım bize yeterli olur.

Nesnelerin geçmişi etrafında oluşan hikayeler, bilgilerinden tasvir yaparken yararlanmalıyız. Örneğin, bir radyoyu anlatırken sırf kutuya benzer tahta bir cisim diyemeyiz. Etkisini geçişinide dile getirmeliyiz.

Nesneleri tasvir ederken şunlara dikkat edelim

-Olaya dıştan bakan, bütüncü gören bakış açımız olmalı

-Ayrıntıya odaklanmalıyız

-Nesneye uygun kelime, sıfat, deyim kullanmalıyız

-Mekâna, onun içinde bulunduğu nesneye farklı açılardan bakmalıyız

-Nesne anlatırken kısa, öz cümleler kullanmalıyız

-Anlatımlarda donukluktan ve abartıdan kaçmalıyız

3.Sosyal yapıyı tasvir

Bu grubu olaylar insanın içinde bulunduğu ortam, çevreler, toplum, tarih gibi toplu yaşamı kendisi oluşturur sadece insan (kişi) tasviri, canlı varlıklar ve cansız nesnelere tarifi yetmez. Yazı içinde olaylar, toplum gibi bakanların da tasviri gerekebilir. İtiraf ederim ki en zor tasvir; olaylar, toplum gibi hareketli konuları tasvir etmektir. Bunun için bilgi, birikim, gözlem, deney, inceleme, araştırma isterken üzerine okuma ister. Bunu mutlaka yapmalıyız.

Kişi tasvir ederken nasıl hareket ediyorsa burada da aynı kurallara uygulamalıyız

Bu tür tasvir, arasında ortam tasviridir pek çok hareket, olay, değişim,yaşayan ortam yazarın bakış açısına göre yazılır. Anlatıcı neye odaklanmışsa, öyle bir metin ortaya çıkar.

Sosyal konularda canlı bir anlatımla yazılmalı, tarafsız ve yansız olunmalıdır.Bu tür konuların tarafları çok, bilgisi fazla olduğu

için dikkat çeker bu nedenle titiz olmalıyız.

Tasvir ne ister

Tasvir, başlı başına bir edebi yazım türü olmadığı halde, onların içine gömülmüş olmazsa olmaz bir yazım şeklidir tasvir yapabilmek ve yazabilmek için hazırlıklar olmalıdır

a. Okumak

Okumak her yazı türünün ilk adımıdır okumadan yazılmaz. Yazarlar aynı zamanda iyi bir okuyucudurlar. Tasvir yazarken canlandırma yaparız. Canlı bir tasvir yazmak içinde okumak daha çok elzemdir. Okuma sayesinde gözleme yeteneğimiz artacak, düşünme ve ifade etme yönümüz gelişecek, kelime hazinemiz artacaktır. Okumak kendimizi eşyaları ve çevremizi daha iyi tanımamıza yardım eder. Okuma; bize kavrama, anlama, değişik açılardan bakma, yorumlama, tesvir etme, yazma yeteneği sağlar.

Tasvir yazarken, yazacağımız konuda önceden yazılmış metinler varsa okumak faydalıdır. O metinde gözlem, bakış ve değerlendirmeleri okuruz. Buda bizi tekrardan kopyadan alıkoyar.

b. Dinlemek

Dinlemek, okumak kadar gereklidir ve faydalıdır. İyi bir dinleyici yazacağı pek çok notu alır tepislerini yapar. Dinlemekte okumak gibi dikkat (özen) ister.

Dinlemenin çeşitli yolları var. En iyi dinleme bir amaç için dinleme eylemidir. Ama dinleme yeteneğimizi daha çok dinleyerek geliştiririz.

Bakmak ile görmek arasındaki fark ne ise, duymak ile dinlemek arasındaki farkta odur. Duymakta, sadece sesleri algılarız, zihnimizde kalmaz. Dinleme olması için duyulanların zihinde yer etmesi lazımdır. Dinlemeyi önyargısız, faydalanmak amacıyla yapmalıyız. Dinleme ilgi

ister. Kendini vermek ister. Susmak ister.

c. Gözlemlemek

Varlıklar ve olaylar karşısında dikkatli bakış haline gözlem denir. Tam gözlem, beş duyumuz ve aklımızla birlikte yapılır. Bu hali ile gözlem iç ve dış dünyamızın bakışını yansıtır, yani, algıladığımız kadar gözlem yaparız.

Tasvir yazarlar bakmak yerine görmeyi salık verirler. Görmek, dikkatli bakış halidir; dikkatli bakış ile olaya, eşyaya, "nüfus" deriz; ayrıntıları, püf noktaları önümüze serer.

Gözlem; tasvir yazmada hazırlık çalışmasıdır. Tasvir sanatı; verilerden yola çıkarak yazılır. Duygu, düşünce ve gözlemlerimiz ile de tasvir yaparız, yazarız. Tasvir yazarken bakış açısını, yorumumuzu katarız. Gözleyerek dış gözlem yaparız, iş dünyamızdan bakarız iç gözlem yaparız, iç gözlemde duygu ve düşüncelerimiz devreye girer .

Önemli olan, görünen, somut şeylere kendi bakış açımız ile bakarak tasvir yazmaktır. Buna en güzel örnek diye "otuz beş yaş" şiirini verirler.

d. Yaşamak

"Yaşamış gibi konuşuyor" derler. Yaşamış gibi yazıyor derler. Buradaki yaşamak, olayın içine kendini katma eylemidir. Yaşıyor gibi, yaşamış gibi tasvir yazabilmek için samimi olmalıyız. Nasıl ki gerçek hayatta yalana , hileye yer vermiyorsak, tasvirde de olanı olduğu gibi vermeliyiz.

Yaşıyor gibi tasvir etmek, canlı bir anlatım şeklidir. Bunun için tasvir ettiğiniz şey hakkında bilgi, birikim ve araştırma gerekir. Mesela bir doğal tasviri içinde yaşayanlar veya gezip görenler daha iyi anlatırlar. Yaşıyor gibi yazmanın ölçüsü içten olmaktır.

Anlatım

Tasvir, bir edebi anlatım yoludur, kendine mahsus yol ve teknikleri vardır. Her şeyden önce güçlü bir dil, kelime hazinesi, özgün anlatım kalıbı ister. Yazarın taklitten uzak kendi anlatım şekli en iyi tasvirde görülür. Yazarlar, bir metni yaşatmak için bol bol yazarlar, düzeltirler, yenilerler

Anlatımda iyi bir dil yanında, duygu, düşünce ve hayal etme gücü de gerekir. Tasvir edilen şeye canlılık, dirilik verebilmek için dil sade, üslup akıcı, abartısız anlatım gereklidir.

Tasvir yazarken

- Sade dil kullanılmalı.
- Üslup akıcı olmalı.
- Ayrıntılar hak ettiği kadar verilmeli.
- Anlatım gerçekçi olmalı anlatım olduğu gibi olmalı, canlı ve diri olmalı .
- Çerçeve çizilmeli, bütünlük olmalı, konu dağıtılmamalı.
- Kişi, eşya, olay, şey tanımlanırken sıfatlar, benzetmeler özellikle seçilmeli.
- Anlatım ifadeleri samimi olmalı
- Sanatsal bir anlatım olmalı.
- Anlatımda aşırılığa kaçınılmamalı.
- Sade, açık, yalın, anlaşılır, akıcı cümle kullanılmalı.
- Tasvir yazma planı yapılmalı.
- Alıntı ve bilgi kaynağı kullanılıyorsa kaynak yükseltilmeli, ancak; akıcılığı bozmamak için ----e (a) göre gibi ifadeler öneririz.
- Tasvir ne uzun, ne kısa, karında olmalı.
- Tasvir akla geleni yazmak değil, görüyor gibi, yaşıyor gibi yazmaktır.
- Tasvirde verilmek istenen tema, varılmak istenen hedef, kalıp

cümle yerine, metne serpiştirilirse daha akıcı, doyurucu olur, daha iyi anlaşılır.

-Tasvirde anlatım kaygısından çok, anlaşılma kaygısı güdülmemelidir.

-Ayrıntıya takılmamak, ayrıntılarda boğulmamak, aksi halde bütünü, çerçeveyi çizemeyiz.

-Tasvirde hikâye dili kullanılmalıdır.

-Yorumlardan çok, olanı olduğu gibi anlatmak gerekir.

-Gözlem, izlenim, etkiler, yansımalar, heyecanlar gibi yönler tasvirde iç içe olmalıdır.

-Ayrıntılar isteniyorsa, birbirine planlı şekilde bağlanmalıdır, mantıklı bir anlatım sırası olmalıdır.

Netice

Yazar bakış açısına göre tasvir yazar. Bakış açısının kapsayıcı, tutarlı, nesnel, kaygısız olması halinde tasvir zengin bir metni ortaya çıkar. Tasvirsiz yazı, renksiz resme benzer.

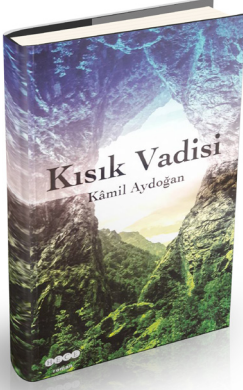
Tasvir, her yazı içinde yer alır. Hikâye, şiir, deneme, roman ve diğer yazılarda kullanılır. Tasviri, uzun soluk yolculuk yapanların mola vermelerine benzetirler. Tasvirle somutlanır, ortamı tanırlar rahatlar. "Tasvir ne demek"? sorusunun cevabı nettir.

- Görmek
- Algılamak
- Yakalamak
- Canlandırmak
- İz bırakmak susmak

Yazmak, çizmek isteyenlerin en güçlü anlatım şeklidir tasvir. Yönü güçlü olanları daha kalıcı eserler veriyorlar.

Tasvir yazalım, kalemimizi güçlü, eserimizi zengin kılalım.

İKİ KİTAP

Bu sayıda iki roman ele alacağız. Amacımız iki roman edebi değerlendirme değildir. İkisinin etrafında farklı iki tarih, toplum, kültür birikimine yolculuk yapmaktır.

Biri angutların aşkı, ANDIRIN yayla köylerinde geçen bir tarih kesitinde yaşanan toplumsal olaylar. Öteki bir aile etrafında Aşağı Andırın kısık vadisinde yaşanan geçmişin izleri.

Her iki roman Andırın, Çukurova coğrafyasının izlerini taşır. Olaylar, karakterler farklı olsa da, Andırın coğrafyasının ne denli zengin toplum geçmişi ve hafızası olduğunu bize anlatıyor. Şunu anlıyoruz yerel romanlar, yerel hafızalardır. Çokça yazılmalı, herkesçe okunmalı.

Kısık Vadisi

Kısık vadisi, bir roman. Bir vadiye yaşayanların kesiti. Osmanlıdan, Yemenden, Cihan harbinden, hayat mücadelesinden akıp gelen çizgidir. Yamaçlarına kurulu toprak damlı evlerde iç içe yaşanmışlıkların hikâyesi. Öğle bir yaşanmışlık ki zaman bir tahterevallî gibi ileriye geriye çıkık aleti gibi sarıyor ileriye geriye. Ve hayat yaşana yaşana geçiyor.

Derlerle dolu dolu bir hikâye. Bedenlere giydirilmiş duygu gömlekleri. Çıkarılmacasına giydirilmiş gömlekler her yaşta her bedende. Bizim Anadolu tarihimiz esasen duygu tarihimizdir. İnsan penceresinden bakan, bu yanımızı besleyen ne varsa insanidir. Dağlar, tepeler, kısıklar, ağaçlar, bitkiler, hayvanlar, keçiler, hepsi bizim yaşam nehrimizde akan sulardır. Kâh çağlayan, kâh deli dolu, kâh durgun.

Bu atmosferde tahammül edilemeyecek ağırlıkta yükler, açılar, dramlar, hayat kesitleri. Ve bunlar direnen koca koca yürekler. Tutunmak için amansız direnmeler, tavrı alışlar, duruşlar.

Kısık vadisi hayatın ağırlaştığı, hemde her yaşta ayırım yapmadan yüklendiği zamanlarda geçer. O geçişte soluk, koca koca umutlar, bekleyişler.

*Bir çocuğun bekleyişi
Annenin bekleyişi
Babanın bekleyişi
Dedenin-ninenin bekleyişi
Akrabalar
Komşular
Göçler
Dönüşler
Ayrılışlar*

Kısık vadisi, yaşadıklarını yaşamadan öte, yaşadıkça yazılmışa benziyor. Gücünü saflık, samimiyet ve sessizlikten alıyor.

Kısık vadisi hepimizin hayatını karanlık gördüğü, kaybedişleri kabullendiği, karanlık yolculukta elimize tutuşturulan fener gibidir.

Angutların Aşkı

Güneyden gelen göçmen kuşlar zurba zurba koca göle konar. Gölün üzerine buradan uçar Karga çayı, sisse, Geben ovalarının sulak çayırlarına konar, gezer dolaşır koca göle inerler. Koca göl kışın kayakların karlarının erimesi ile değirmenler çeviren gözünden fıskıran suların doyusya dolduğu göldür. Akan suları sülüklü dereden çayırları sulayarak, akar, kör suluya kavuşur. İşte; onlarca göçmen kuş türleri düğün alayı gibi döner, dolaşır koca gölün üzerinde.

Bunların başında da Angutlar gelir. Angutlar toplu uçar, toplu konarlar. Eşsiz dolaşmaz, uçmazlar. Koca gölün sedirler, boylu otları oranına, yumurtalarını saklar, burada çoğalırlar.

Yavruları önce otlar, sazlar arasında paytak paytak yürür, sonra kıyılara, sonra koca göle açılırlar. Koca göl gecesinde, gündüzünde angut kuşlarının şenliğine döner, seyri de duyumu da doyumsuz olur.

Angutlar kutsal olmalı ki, kimse vurmaz, etini yemez. Yanlız çocuklar, haşara ve yürekli çocuklar, göl kıyısında sazlar, otlar arasında angut cücüğü kovalar. Tutarlarda sever göle bırakırlar. Bakar beslerler. Ondan mı başka nedenden mi, ötürü gamlı kasvetli yankılı olur. Duyanları yürekten yaralarlar.

İşte koca gölde angutların aşkına izafeten "Angutların Aşkı" olur. Civarda yaşanan bir öykü dillere destan olur, Yayılır. Günü gelince de yazılır.

"Bak sana bu gölün hikâyesini anlatayım. Bunun adı Angut gölü. Bu gölde kiremit renginde ördekler yaşar." Zamanın birinde Bunduk köyünde Avcı Osman varmış. Osman uçar kaçır demeden her attığını vurmuş. Yani köyün en iyi avcısı o imiş. Bir gün yine böyle bir eylül ayında şu karşıdaki Dumanlı dağına ayı avına gelmişler. Bu gölde angutları görünce bunları da bir çeşit ördek zannederek bir tanesini ateş ederek avlamış. Avlanan Angut ölür ölmez Avcı Osman'ın gözleri görmez olmuş, dili tutulmuş, elleri ve ayakları çont olmuş. Ardıcın dibine yığılıp kalmış.

Yemek Sektöründe 28.Yıl

Her gün yaşanan yoğun iş atmosferinde amacı önce hizmet ve damak zevki olan Çiftlik Restaurant ve Çiftlik Catering, 1988 yılından itibaren devamlı yenilikçi, müşterilerinin beklentileri ve istekleri doğrultusunda bu yolda sağlam adımlarla ilerlemektedir.

Bizi tercih eden tüm kurum, kuruluş ve kişilere teşekkür ederiz.

Yeşilce Mah. Rüya Sk. No:3/A
4.Levent - Kağıthane/İstanbul
Tel: 0212 282 85 60 Fax: 0212 282 85 61
www.ciftlikyemek.com

Mecidiyeköy Mah. Eski Osmanlı Sk. No:3
Şişli/İstanbul
Tel: 0212 274 24 54 Fax: 0212 288 41 81
www.ciftlikyemek.com

KADIRLI BETON

Dinamizm, Güven ve Başarı...

Kadirli Osmaniye Kara Yolu 5. Km Kümbet Köyü KADIRLI / OSMANIYE

Tel: +90(328) 725 62 62 Fax: +90(328) 328 725 61 23

kadirlibeton@hotmail.com • info@kadirlibeton.com.tr

www.kadirlibeton.com.tr